

KROTKA ANNOTACYA

Seymow Warszawskich, Grodzieńskich, także Elekcyi y Koronacyi Najjaśnieyszich Krolow Jchmciow Polskich; JANA KAZIMIERZA, MICHAŁA, JANA III, y AUGUSTA II; tudziez zá Panowania ich Kampaniy corocznie odprawionych; publicznieyszich dzieiow, y rewolucyi ab anno 1648, ad annum 1733.

ZEBRANA

zez FRANCISZKA NA PUŁAZIACH PUŁA-
IEGO, Podczaszego Woiewodztwa Podlaskiego,
łkownika J. K. Mści y Rzeczypospolitey, Pisarza
oyrkowego zá buławy czterech Hetmanow Wiel-
kich Koronnych, Kasztelanow Krakówskich.

Apost fata iego do druku podána przez BALTAZARA PUŁASKIEGO
Stárostę Radenickiego.

Roku Pańskiego 1740.

~~~~~
Lublinie w Drukarni I. K. M. Societatis IESU.

318
CELSISSIMO PRINCIPI
ADAMO

CZARTORYISKI.

CELSISSIMORŪ EXCELLENTISSIMORŪ:

AUGUSTI ALEXANDRI

Ducis in Klewan & Zukow

CZARTORYISKI,

Palatini & Generalis terrarum Russiæ,

Exercituum Regni Generalis Leutnant,

Gvardiæ S. R. Majestatis & Reipublicæ

Colonelli; Kalusiensis, Latovicensis,

Koscierynensis, Lubochnensis; &c:

CAPITANEI,

ET

MARIÆ SOPHIÆ

de Granow

SIENIAWSKA

in Szklow Myz Tenczyn & Jaroslaw

Comitissæ,

MAGNÆ SPEI FILIO.

IN STEMMA
CELSISSIMÆ
DOMUS.

Bella notat cataphractus Eques; dat Cynthia lucem.
Hinc DOMUI CELSÆ robur, at inde nitor.

PRÆFATIO

PRÆFATIO DEDICATORIA

Veterana Patriæ tempora in immemorem alias abitura ætatem, ad prelum revocata teneros tuos redeunt adoratura annos PRINCEPS CELSISSIME. INDIGNUM nempe censuit historia, illa obliviosè transmitti acta, super quibus heros laboravit stylus, quatuor CORONATA desudarunt CAPITA, annuebant gravi sensu membra Rei Publicæ Procere, hostium sanguis subscribebat; DIGNIUS judicavit combinata bellorum pacisq; sædera punctis annotari literalibus, comprehendi codice, quotquot legenda oculis, tot miranda animis. DIGNISSIMUM rata nunc nato, Florentissimi Regni testi folio Princeps tuum Nomen dare, & lecturis; prius te Florem Principum exhibere, antequam vel maturis bellorum laureis, vel tempestrivæ pacis oleis, sciendi avidæ indoli colligendis, sat compendiosus liber hic campum aperiat. Sed sanè, potiusne opus hoc dignitati Tuæ servabatur hæcenus, an certè Indoles Tua Celssissima, laboris nostri expectabat tempora, ut redderet feliciæ ambiguum est; id tamen indubitatum, ut volumen istud non paucioribus tibi debeatnr titulis, quàm Tu illi, omnis corona scientiæ, eruditionis spes suprema, literarum delictum, & nostri ævi favore & Domûs tuæ suffragiò designarere Mæcenas, atq; primum hujus libri CAPUT. Supplex ille bonori Tuo dum venit, non unum refert titulum: Te quidem & suum, & maximæ in Patria spei Princeps exordium præposuit, cui mille titulis omnis devincta dicatur eruditio; sed nec suorum immemor titulorum gratus Te adorat animus, quibus perpetuò devincta obsequia in ipsis præcordiis nulla vetustate delendò exarantur chara. Prætere. Primus ille titulus Tuus est, primæ notæ in Polono Lithvanog; orbe Nomen Tuum CELSISSIMUM, imò? si Domûs Tuæ lego exordia? SERENISSIMUM. Ibi Tuæ fons est Profapiæ, ubi à Principibus Regibusq; non alieni sanguinis altum aut purpureos aut coronatos, toto orbe, diffudit Antenatos; unde quotquot promanavere nepotes, tot rosei ad purpuras sanguines, tot gemmæ ad mitras coronasq; profluxere.

Ad fontem

Ad fontem inclytæ Stirpis vestræ si veniam? primum illius Caput sub
mitra fuit M. D. L. OLGERDUS Dux Magnus; à quo Duces Czartoryiscii
pariter prima in Regno Polonia Magnaq; D. Litvaniae Capita produistis.

Hoc tamen parum erat dignitati Vestræ, ut Patriæ Nobilitatis frons prima
essetis, nisi longè supra cæteros attollente natura dotibusq; primum illud
Domus Vestræ Caput ad alienos efferretis soles, & astris Principibus inferre-
tis. Vidit illico orbis univèrsi facies supremam celsissimæ Prosapie fron-
tem; & nutu laudavit merita, mirata fortitudinem, Celebravit majestatem,
corde amavit totam. Sponsata Duci Mazoviæ SEMOVITO Alexandra
OLGERDI Filia, Principum CZARTORYISKI, JAGELLO, KORYBUTI,
Soror, CYMBARCAM Filiam Ernesto Archi-Duci Austriae Consortem jun-
xit. (O! tam arctum, o! tam vastū Magni Sangvinis nexum; tam disditos sociare
thronos, & uno non posse capi Regno, nisi desponsatam sibi Domum duxisset
Imperium.) Vidit Illa Parentum felicissima, se OLGERDI neptem CZAR-
TORYISCIORUM se congenitam sanguini, sibi gratulata, & mox Matrem
se se mirata Cæsaris, FRIDERICI III. Romanorum Imperatoris. Inde jam
in summo feliciter ad hæc usq; tempora continua Imperatorum serie altus
promanavit Sanguis, per Filios Nepotesq; & coronatas Pronepotum Soboles:
MAXIMILIANUM I. PHILIPPUM Archi-Ducem Austriae Hispaniarum
Regem CAROLUM V. FERDINANDUM IV. PHILIPPUM II. & III.
MAXIMILIANUM II. RUDOLPHUM, LEOPOLDUM, JOSE-
PHUM, CAROLUM VI. & Reges Principesq; cæteros, velut ex-
spatiata latè toto orbe flumina, diffusus sanguis orbem replevit Magnati-
bûs, & ceu dispersis toto universo Nepotibûs serenissimis, Alta Domus
non unius in solis mutata Regiam. Sed propius est, ut Patrii cæli radius
à Principe Regni Poloniæ Sidere derivatus, asserti, illustret veritatem.
Eadem lux est JAGELLONUM Domus Serenissimæ, ac CZARTORYISCIO-
RUM Celsissimæ, idem nitor ab eadem serenissima Ducum Litvaniae Pro-
sapia desumptus; nisi quod JAGELLONES Poloni Regni Soles domesticis
imperarunt astris, CZARTORYISCHII alieno cælo Colligata præfecere Sidera;
illi Regiam tenuere Serenitatem, Isti meruere. Non abhorruit in unò Lechia
Polo præclarissimos multiplicare soles splendor ille Jagiellonum VLADI-
SLAUS Rex Poloniæ & Hungariæ, qui memorabili, annò 1442. diplomate
CZARTORYISCIOS, Fratres, Consanguineosq; suos nuncupavit, titulo
ex hoc splendidissimo, quod ab affinitate Serenissimo. Ita Serenitati cognata
Domus plurimos Illustrissimarum Familiarum splendores exæquavit, com-
plexa omnes. Quotquot enim prima sidera Senatui Polono præfulsere, tot
consanguinei Vobis nitores scintillarunt.

Nempe etsi ad curules à Majestatibus descendat laudatio, ascensum
adorabit Purpureum. Quotquot enim Patriæ Cives recenseam, tot Domus
Vestræ Incolas, quotquot fortes pace belloq; viros, tot fulcra, quot Heroes
rogâ

togâ sagoq; insignes, tot purpuras Vestro nâtas de Sangvine, aut cognatas. Proximè est LUBOMIRSCIORUM Srzeniawa, qui SIENIAVIORUM permixtus sanguini, Domum inundavit Vestram, unde Tu ab Illma de SIENIAWIS ZOPHIA Matre Tua Celsissima, Gemmula Principum enatasti; & Matris singulare pretium Tuæ, & Patris Corona. Et avitæ splendore dignitatis, & meritorum Majestate non minùs; quam Nomine Augustus Pater Tuus, & nostri ævi verè Magnus ALEXANDER AUGUSTUS Dux in Klevan & Zukow CZARTORYISKI Terrarum Russiæ Palatinus & Generalis, ut cataphractum Stemmata refert Equitem, ita principum Familiarum primum Ducem repræsentat. Illum & qui ævò præcesserant; rectâ genealogiæ sequuntur lineâ numerosus lectissimorum Procerum exercitus; & clavâ insignes SIENIAVII, POTOCII, & Principe tincti murice KORYBUTII, SANGUSZCII; & mitris proximè annexi purpurei Sanguines, MORSZTYNII, PONIATOVII; & dicam verbò, (cum albescens pagina multiplicatis par non sit purpuris) omne decus muricis, omnem splendorum Majestatem, omnem titulorum exercitum in suas traxit copias Eques Vester, & uno fæderatos sanguine Heroum Ducumq; Manipulos ad Dòmus Vestræ triumphos animastis Ex hoc vita salusq; Patriæ magna parte à Vobis pendet: Inter prima de Membris Reipublicæ, Capita Senatores; verè anima Patriæ CASIMIRUS Dux CZARTORYISKI Castellanus Vilnensis; non modò salubre Consilium; sed vitam inspirat Regno, & cunctis optimè prospicientibus, illè animat. Etiam in Præsulea Celsissimi Posnaniensis Antistitis Dignitate Notè celebratur Vestrum, Ecclesiastica illius eminentia, Honoris Vestri Tempus est; ubi ara, est Vobis addicta Majestas; flammæ, ardentia amore Vestri unversorum corda; Vos Ipsi Honoris victima, celo gratissima, terris proficua. Subscribit assertis etiam nunc Litvania, munita sigillo honoris reddat, cordium Achates Procancellarius M. D. L. Dux MICHAEL, alter & bellò Dux & sanguine IOSEPHUS Vexillifer M. D. L. Signa explicat, omnem in sua fædera convocaturus honorum Phalangem. Adhuc quidem stringitur fasciis Principum Delicium Dux Stanislaus, Germanus Tuus, sed & Illi honorum, fila insidiantur; & vix exsolutus fasciis, aureo dignitatum nexu mancipabitur; tale quoq; Regale Nomen, & par nomini animus; Celsissimæ ELISABETHÆ Sororis Tuæ sibi devinciet. Quod Vestræ commune est Celsitudini, nunquam Purpurarum filis non cinctos gestare humeros, nunquam non ligatos habere fasces, nunquam liberam honoribus præferre dignitatem. An putas, te quoq; diu publicis non annectendum munus? Cinctum à congenito tibi mitræ splendore caput est, brevi libera obligabunt vota, stringent adunatæ Nobilitatis preces, ut pro Palatinatum libertate soluta in Comitibus voce labores; Senatoria tandem gravabunt insignia, honorum deniq; coronâ cinget, & connexæ undiq; ipsæ Te circumstabunt dignitates. Et hoc est quod in Te nostra prævidit laudatio; si tamen prævidere dicenda, & non potius præsentissimos

contemplari, titulos, cum Te ab ipsis fasciis, innotatum honoribus, implicatum maturis de statu Regni scientiis, videamus; cum honorari discas prius, antequam tibi honores studeant, ac ante mente Patriam intelligas, quam re ipsa Patria capias dignitates. Status Polonici scientiam, libentem Te instruis animo, ut Tecum, discat Tibi post hac servire Patria, Regni Te inbuis notitia, non aliter in Regno honorandus nisi sciens. Prius quibusquam frons ad fastigia; quam mens elevatur ad eorum scientiam, & dominandi praxi imperiorum anticipant notitiam. Alium Tua prudentissima Indoles observat ordinem; ne in status negotiis imparato Tibi quandoque occurrat Legati dignitas, ne ignarum ad consilia reposcat Senatus, scire tener desideras, quae agenda mature, nosse praetendis Pufio, quae a senio nomen grande habenti Senatui gloriose molienda. Iste nos sciendi Tuus ardor ad deferendum Honori Tuo opus animavit, existimantes: plus Tibi fore de hoc libro placiti, quam nostro labori gloriae; nisi illud unicum typo honoris punctum accedat, quod Tibi consecretur. Nec poterat meliore Notari titulo Liber iste, quam Tuo Nominem; nam cum se se commendatum esse cunctis desideraret, Tuum quaesivit delectare genium hic unice pro universis sufficit. Nempe, & si nullo ex capite ad mentem sit lectori, sitamen ille in capite libri scriptum de Te videat; & dextras codex possidebit assiduo, & cordi dulcescet facile; ac prima statim facie Tuam referens Majestatem in amorem trahet attentos, per Te in totam libri materiem refundendum. Ita sperare licuit, intendere decuit, profuit exequi, ut Tuo honore, in ardorem sciendi, legendi amorem, lectorum captivarentur animi. Quisquis enim, primam hic manu revolvat paginam speciosum oculis Nomen Tuum se se objiciet, mox amore Tui captum cor, animabit mentem plus de svari lectione percepturam. Haec sunt laboris praemia, haec prodeuntis in lucem beatitudo operis, ut te unice adamando, ametur ab omnibus, Tuam munitum gratiam, placeat universis. Non dedignare itaque; Majestate innata, grave Caput flectere ad opus hoc infimum PRINCEPS CELSISIME; quod de industria, illam se Tibi commendat materiem, cui intentam Tuam Indolem novit optime, tende Manum, ut recipias, pande Cor, ut foveas, totum Te nobis non denega, ut protegas. Tuo sub Nominem locum concede volumini, & Tuum Nomen fasti recipient, celebrabunt merita, laudabunt Principem, maximum praedicabunt. Spes enim jubet certissima, illa de Te ominari, quibus Majores Tuos adaequabis maxime, commendabis Indole, sequeris dignitate, attolles meritis, firmabis pietate, attinges summe, venturam honorum celsitudine.

Jta Vovet.

Profundus CELSITUDINIS VESTRAE Cultor
B. P. C. R.

APPROBA-

A P P R O B A T I O

Nos infra scripti Librum cui titulus:
KROTKA ANNOTACYA Sey-
mow Warszawskich; y Grodzień-
skich; także Elekcyi y Koronacyi &c:
Opera & studio Perillustris **BALTHA-**
SARIS IN PUŁAZIE PUŁASKI Ca-
pitanei Radenicensis, (tanquam opus dignū
avido sciendi Lectore, & historiae Polonae à
pluribus annis transactae eruditum Compen-
dium;) per nos recognitum, atq; ab aliquot
Revisoribus examinatum approbamus, in
quo cum nihil fidei Catholicae & moribus
contrarium contineatur; ut typis mandetur
ac Luci publicae pateat, facultatem damus
& concedimus

JOSEPHUS ŁASZCZ Episcopus
Antipatrensis, Suffraganeus & Offi-
cialis Generalis Chelmenis, Can-
cellarius Gnesnensis, Canonicus
Cracoviensis, Abbas Hebdoviensis

Datum, Łaszczovia

1740. 4. Augusti

Przemowa do Czytelnika

Pełno jest po księgach obfzernie opisanych rewolucyi, dzieiow piękných y ciekáwých, ktorých godne estymácii słowa, złotem wazyc by należało. Ze zaś im się szerzey rozwodzą z opisaniem swoim, tym mnieysze częstokroć w czytających spráwuia, ukontentowanie, y owfzem obfzernością, swoią, teskność przynoszą, y wstret czynią, niełubiącym zwlászczą przydłuższym czytaniem fatygować oczu. Więc mam dyfkreca, ná czytelnika, podaiac mu KROTKA ANNOTACYA, ile kiedy do czytania okazałszych y powabnieyszych tomow, doskonalszych Autorow niechcę bydź ná przeszkodzie, ani obfzernieyszym wykładem, stac się komu urazy przyczyna. Atoli y tá krotka annotacya, zamyka, w sobie wiele, coby y ciekáwość ukontentować, y szukaiących prawdy informować mogło, bez naprzykrzenia, bo krotkim stylem; lubo niektore dokładniey opisane będą, aby się chwalebney pilnieyszych czytelnikow chciwości dogodziło. Wyczytasz tu szczęśliwe y nieszczęśliwe Polski koniunktury, z przedziwną pomyslności y utrapienia alternatą; uznasz osobliwą Opátrność Boską, ktora tyle rázy od ciężkiej ruiny Oyczyznę naszą wydzwignęła, á od ostatniey ochroniła. Przypatrz się tu męstwu stárodawnych Polakow, káwalerskiej odwadze, Rycerskim przemysłom, także usilney ich żarliwości o wolność y Wiarę Świętą, z krwi y życia własnego Azardem. Obaczysz tu zacnych Jmion (o ktorých po niemałej części, y niesłychać teraz) wielkie zasługi, nieprzełamaną cnotę, godne funkcye, to ná Seymach domowych, to w Poselstwach do Posłronych to w obradách publicznych, to Woienných expedycyach. Widzieć będziesz, zacnych przymiotow sławne z rożnych miar experymenta; y niedawnych czasow od wielupráktykowane. Co wszystko wspaniałe umysły, ieżeli nie do celnieyszych, przynajmniey do podobnych dzieł niechay záchęca; á ieżeli y náśladować trudno, przynajmniey ie czytać niechay będzie przyjemno. Nieprzyznaić ia pracy moiey doskonałości takiey, aby od wszelkiej, dáleka przywary, pod krytyczne oko podpadac niemogła, iednakże spodziewam się że niedoskonalego Autora dzieło, przygany látwo uniknie, y nieudolność swoię bezpiecznie ukryie, gdy ia, czytelnika przychylnosc łaskawością swoią, od censury zástoni; y owfzem gdy do tey niegodney pracy łaskawe oko przydá, iuz ie y tym samym wiele ozdoby, powagi, y szacunku przybyło.

POCZATEK

POCZĄTEK REWOLUCYI

Roku 1648. Wojna w Polsce z Kozakami zaczęta; rebellyi Kozackiey okazały były wielkie ich uciski y oppresy, y Bogdana Chmielnickiego ich pod czas tey Woyny głowy y wodza ukrzywdzenie. Ten bowiem mając swoy futor blisko Czechryna, gdy za swym przemyślem y zábiegami Słobodę tam osadził, tę mu Szlachcic ieden Polski ná się iá, uprosiwszy o diał, za rzecz niegodną, mając: aby Kozak ieden tak się w Miasta fundował y bogacił. O co że się z nim Chmielnicki umawiał do turmy wtrącony; z ktorey niźli był wyproszony, z tym się hardzie odezwał. *że mi ieszcze nie wszystko wzięto, kiedy mam Szablę w ręku.* A gdy był uwolniony, wnet się z drugimi Kozakami znioźliży y przeciw Pánom spiknąwszy, ná Zaporozie dla buntu zaiachał, á potym do Tatarow, Ktorych Hana sobie uiawszy, wziął od niego ná pomoc siedm tysięcy Tatarow; złączywszy tedy z niemi liczne Kozáctwo, náprzod pod złotemi wodami (gdzie był Stefan Potocki Syn Hetmański w siedmiutysięcy Woyska) pierwsze pole otrzymał: potym pod Korsuniem obudwu Hetmanow Potockiego y Kalinowskiego z wielą Pánow Polskich poimał, y pod Konstantynowem zbił Woysko Polskie, ktore bez Hetmanow, iak bez głowy, łatwieysze było do upadku, niż do dania rezystencyi. *Exercitus sine duce, magna est bestia sine Capite.* Zwycięstwo to otrzymawszy Chmielnicki wszędzie plądrował, puśtożył, Kościoły łupił y profanował. Wyraził na sobie ten wielki wodz, ale więkzzy praw przestępca, co napisał Kochowski: *Vicissitudo quaedam est, ex heroibus noxas, ex noxis heroes nasci.*

Bunt
Chmielnickiego

Okazy
Złotowodzka

Korsuniska

Epaminondas

Cochovius

W tym Roku 1648. Krol Jmć Władysław czwarty Syn Zygmunta trzeciego umarł w Mereczu, z wielką smierci swoiey ozdoba, bo z całej Korony Polskiej żalem (*Magnum mortis decus*)

Smierć
Władysława IV.

Livius *āecus, publicā maestitia*) Za ięgo Państwa przy szczęśliwych Jego rządach, y pomyślnym Kroleſtwa powodzeniu kwitnął prawie Złoty wiek w Polſzcze, á po ſzeſnaſtym Roku panowania Jego, Woyna, y dziwna rzeczy odmiana náſtąpiła, Ktorą teź iedno w Ruſi dziecie nad bieg przyrodzony prędko przemowiwszy wierſzem tym poſtacie przepowiedziało. *Quadrageſimus octavus mirabilis Annus.* To ieſt: że ow Rok tyſiacny, Szczęſetny, czterdzieſty ósmy miał być dziwny. Tenże Władyſław przy ſmierci Oycá ſwego Zygmunta był przytomny z Bracią ſwoiemi, iako to Janem Kázimirzem, Janem Albrychtem, Károlem, Alexandrem; á lubo z daleka przyiachałszy, ledwie go Konaiącego zaſtał, iednak mu Ociec przed ſkonaniem, Koronę Szwedzką, na głowę wiożył. Przed Elekcją zaś na tron Polſki, za tymże Władyſławem od Urbana Papieža wniósł interpozycją do Polaków, *Honoratus Vicecomes,* Ktora teź była y od Ceſarza przez Poſła Jego. ſami tylko Poſlowie Szwedcy Władyſławowi, y innym Krolewicom Zygmunta Synom byli przeciwni, ażby ſię wyrzekli Dziedzięctwa Kroleſtwa Szwedckiego. Atoli zdaniem wſzyſkich Stanow obrany Kroleſem Polſkim Władyſław. Na Seymie Koronacyi Jego, Bratu Jęgoż Janowi Albrychtowi dany ieſt Kapeluſz Kardynałſki, przez Bentywola od Papieža przyſłany. Od Tęgoż Władyſława ſławne było poſełſtwo roku 1635. Jerzego Oſſolińſkiego do Stolicy Apoſtoliękiej z poſluſzenſtmem; Swietna Jęgo legacya, na ktorey y ſtroy bogaty Panow y Młodzi Polſkiey, y wſzelki na przepych ſplendor, złote nawet u koni podkowy, Oczy całego Rzymu na ſię obrocila. Mile Poſła tego Ociec Święty przyiał, y oracyą Jęgo arcywyborną, ukontentowany, Władyſławowi y Polſzcze oprocz Błogoſławieńſtwa Oycowſkiego, Reliquie Świętych Męczennikow Prima y Feliciana, (w Ktorych dzień ten ſię Krol był urodził) przeſłał. Poſt Fata tegoż Władyſława takie mu między innemi pogrzebowe Elogium przypifał Panegyryſta.

*Andreas
Kanon,*

Convolute gregatim Aquilæ
Ad Magnæ Reipublicæ Magnum Corpus
Morem gerite, quem hactenus geſiſtiſ.
Vel Officio, Vel Oraculo.
Concurrите undequaquè orbatі liberi.
PATRI PATRIÆ parentamus.
VLADISLAO IV.

Heu

Heu quantum in hoc Vocabulo Orbitatis!

Uno omnia funeramus in funere.

Vitam Patriæ, Gloriam Procerum, populorum tutelam!

V L A D I S L A O!

Honori Civium, terrori hostium, Regni Vindici.

V L A D I S L A O!

Pacificatori Patriæ, legum animæ, Regum ideæ.

S P E C T A.

Si potes, præ lachrymis o Sarmatia,

Quò ille decrevit Gigas terrarum!

Absolutissimam Boni Principis imaginem!

Vel ex defuncti lineamentis transume.

Quidquid admirandum in Cæsare suspexit,

Augustum in Augusto adoravit.

Amabile in Trajano dilexit Roma.

I D T O T U M

In Compendio Regum & Cæsarum VLADISLAO IV.

Admirata est, coluit, adamavit Polonia.

S E D H E U

Ne Hostium quidem querelæ obnoxium

Querimur, Solo & Solio ereptum.

Ei nuper annos precabamur de nostris,

At ille quam dederat ne repeteret Salutem,

De Sua, nostram auxit.

Ætatem tempori, Morti Spolium Volens celsit,

GLORIAM NEMINI

Quid inter animam & animum interesset, Norat.

Hinc iusta partitione,

Illam auctori Suo, hunc Fratri authorato.

Cum sceptri suffragio transmisit.

Optimè civibus providens bene sibi,

Cum Filium non posset, famam instituit heredem.

A D E S T E H O S P I T E S.

Regio funeri Superstites, & vestro,

Ad Mortis Comitia, Velitis, nolitis, Veniendum.

Abesse hinc ne possint & liberrimi.

S T A T U T U M E S T *Hebr. 9.*

*W tymże Roku 1648. Elekcyã Krola Jana Kazimierza pod Elekcyã
laskã, Filipa Obuchowicza, Woyckiego Mozyrskiego; gdzie Krola Jana
Pofel Papielski de Torres, Arcybiskup Adrianopolski, Imie- Kazimie-
niem Oyca S. Jnnocentego wiodl Stany do zgody, aby obrali rzo*

Paná Wierze Katolickiey y Rzeczypospolitey tak ztrapioney iak naysilniejszego; á osobliwie że Krwi Iagiellonow pozostałego. Jakoż tak się stało, gdy obrano Jana Kazimierza; a lubo naprzód rozdzielone były zdania Panow w obieraniu, gdy niektorzy raczey Karola Ferdynanda iego Brata, mieć na tronie chcieli; Karol iednak y sobie danych wota albo głosow Janowi Kazimierzowi ustąpił. Jnni zaś Bracia iego; Alexander, y Ján Albrycht Kardynał pomarli w roku 1634.

Koronacya
Iana
Kazimie-
rza

Roku 1649, Koronacya Krola Jana Kazimierza pod Iáská, Franciszka Dubrawskiego Podkomorzego Przemyskiego, w liczney Panow frequencyi, z wielką pompą, y magnificencyą, odprawiona. Rzucano tam monetę, ná ktorey z iedney strony wyrażony był snopek Krolewski ukoronowany, z ręki trzymajúcey go wiszący, z napisem tym: *Dominus assumpsit me*; Pán mię w ręce swoje wziął, y wzniosł ná tron. A ná drugiey stronie ręka zbroyna wyrażona z misterną kłótką, Krolewskiego Imienia litery ná sobie mająca, z tym nápisem: *Desuper compactum est*, Jákoby wyrazić chciano: Bóska to sprawa. Tu wspomnieć nie zawadzi, że przedtym tenże Jan Kazimierz, Krolewiczem będąc y oraz Bratem Krola Władysława czwartego, wstąpił był do Zakonu Societatis JESU (Roku 1643) z podziwieniem całej Europy; nie tylko Rzymu, który mu zaraz Kardynałstwo ofiarował lub go on nie przyjął; ná tron iednak Krolewski uprosiła go sobie u Rzymu, Polska, po trzyletniey Jegoż w Zakonney Klauzurze osobności; ile kiedy Władysławowi czwartemu Syn siedmioletni Zygmunt umarł. A iako *Clavio post nubila Phæbus*, tak po zakonnych cieniach, náyiaśnieyszy *Inter Principes Regnorum soles* tenże Kazimierz Krol Polski z większym sławy swoiey splendorem wydawał się.

W tymże Roku: okazye wojenne, szarogrodzka, międzybozka, Ostropolska, Pilawiecka, Zbarazka, y Zborowska.

W tym Roku 1649, po koronacyi wyprawieni są do Kozakow Postowie, ktorzy Chmielnickiemu buławę turkusami sadzoną, y chorągiew od Krola oddali; á lubo on to mile przyjął, iednakże ani więźniow chciał oddać, ani się do pokoju nakłonić; liczono na ten czas Kozakow przy Chmielnickim około trzechkroć statyfięcy. Choć zaś Woyłka Polkie pospolitym ruszeniem przeciwko nim stanęły pod Pilawcami w znaczney kwocie, y należytym munderunku; usłyszawszy iednak o gromadnym złączeniu Hana Tatarskiego z Chmielnickim, nie czekając potyczki u-

chodźć

Postowie
do Chmiel-
nickiego

Okazy
Pilawiecka

chodzić nocą, musiały, oboz dostatni w ryszstunek woienny y w bogate łupy, nieprzyiacielowi zostawiwszy.

Z tym wszystkim y Polakom szczęście przeciwko nim nie raz służyło, to pod Zbarażem, to pod Machnowcami, y pod Rosołowcami; gdzie też Xiążę Jeremi Wisniowiecki, prawdziwy Syn Bellony (*quem fulgida telis, inter laurigeros aluerunt castra triumphos. Claud.:*) zbił Krzywonośa Pułkownika Kozackiego; y liczono w różnych potrzebach zbitych Kozaków na piędziesiąt tysięcy, a naszych tylko ośmset; atoli po wielu tych szczęśliwych utarczkach scisnieni od Kozaków pod Zborowem Polacy, gdzie y Krol był z nimi obleżony, musieli pewnemi a ciężkiemi kondycyami pokoy zawrzeć: gdzie Tatarom wielka summá była przyobiecana, a w zastawie dani dwa wielkiey familii Panowie. Kozacy się też domagali aby w ich kraiach unia albo ziednoczenie się z Kościołem Rzymskim zniesione było, aby im dana była wszystkiego Amnistrya; aby w Senacie Polskim Metropolita Grecki Kiiowski iako Senator zasiadał; aby Woiewoda Kiiowski, Bractawski, Czerniechowski, y Kasztelan Kiiowski byli wiary Ruskiej; aby Oycowie Jezuici w kiiowie mieysca nie mieli. Lecz te kondycye oprócz iedney amnistryi, skutku żadnego nie wzięły.

Tegoż Roku 1649 Seym w grudniu pod łaską Bogusława na Lesznie Generała Wielkopolskiego.

Roku 1650 Seym w Warszawie pod łaską Gasińskiego Stolnika W: X: L: W tym roku oboz pod Horininem, potom pod Kamieńcem Podolskim.

Roku 1651. okazye woienne z Kozakami y Orda: Krasnieńska Winnicka, Kupczyńska y Berestecka.

W tym roku zbite Kozactwo pod Beresteczkiem; a szczęśliwa wygrana Polaków; gdzie się osobliwsze męstwo, Jáná Kázimierza Krolá, Jeremiego Xiążęcia Wisniowieckiego y całego Rycerstwa Polskiego pokazało. Niezliczona prawie moc tam Kozaków y Tatarów trupem padło, Zginął między Kozakami y Patriarcha Grecki przybył z Kostantynopola, Han zaś który ze wszystką Orda na Polaków nacierał, z pola ustępować musiał; a Chmielnicki, Hetman Kozacki po swoiey ucieczce o pokoy Krola przez swe Posłaniki prosił. Dał się Krol ubłagać, ale Chmielnickiemu nakazano, náprzod aby z swemi przednieyszemi na Seymie przyszłym Krolá y Rzeczpospolitą przeprosił, a odtąd żeby pod sobą nie miał wiecey Kozaków nad dwadzieścia tysięcy, z ktoremi pod przysięgą miał Polki

Wygrana
naszych
nad
Kozakami
y Tatarami

przeciw náiaźdom Tatarskim, Tureckim y Moskiewskim bro-
nić; nad to aby ligi z nieprzyjaciółmi Polskimi uczynione ro-
zerwał, wierny na potym Krolowi y Rzeczypospolitey.

Prognostryk
Wygráney

Prognostrykiem zwycięstwa tego (zdaniem wielu) była
świeca owa w kościele Lwowskim, ktora w oczach Krola po
rózney szczęścia alternacie, y po transakcyi Zborowskiey
tam przytomnego, pod czas *Te Deum laudamus* naprzod z nie-
nacka zgasła, u wielkiego Ołtarza; a potym około tego wier-
sza: *Te ergo quæsumus tuis famulis subveni*: Ciebie tedy pro-
siemy przybądź slugom twoim, sama się zapaliła. Drugi
prognostryk, że przed tą potyczką, widziána była od niekto-
rych na powietrzu Matka Boska z S: Michałem na Haná ucie-
kającego następującym z Kolubryną piorunowatą, á Matka Bo-
ska swoim S: paludamentem koronne nasze obozy pokrywała.

Roku 1652. Seym Warszawski pod laiką Alexandra Siel-
skiego Starosty Stężyckiego.

kłeska
Polakow.

W tymże Roku Okazyaz Chmielnickim pod Batowem; gdzie
Kalinowskiemu Hetmanowi Polnemu Koronnemu szczyt ucie-
to, y Woyska Polskie częścią funditus zniesione. Potym
oboz pod Sokalem. Nie długo tedy cieszyla się pokoiem Pol-
ska po zwycięstwie Beresteckim; y owszem po wesółych try-
umfach doznała tego z żalem, co napisał Sautel:

Sautel.

*Gaudia venturi sunt nuntia sæpe doloris
Et lachrymas visus, non procul esse docer:*

Chmielnicki bowiem znowu z Tatarami w pole wyszedł na
Polakow, á chcąc się bardziey umocnić, Hospodara Woło-
skiego na swoię stronę przeciagnął, Synowi swemu Ty-
moszkowi Corkę iego za żonę zmowiwszy; chcielić wpra-
wdzie tym posłubinom Polacy przeszkodzić, stanawszy o-
bozem pod Batowem, ale gdy tam blisko o Tatarach za-
styszeli, ku nim się raczey udali, o Tymoszka mniey dba-
jąc; że jednak obozu z tyłu nie opatrzyli, tacno weń Tatarzy
wpadli, á nasi w rozfypkę: á lubo Hetman z pozostałemi Tata-
rom się meźnie bronil, przecieź na ostatek poległ, á drudzy
na przeprawie pobici, inși w tyka zabrani; á z temi Szlachty na
trzysta, ktorých lub Chmielnicki wykupił u Tatarow, átoli
pomsty się iakiey od nich obawiając, sam ich pozabiał, y do-
piero z Tymoszkim na wesele do Jas pojechał; przeproszał
potym Krola przez swe Posłaniki y o miłosierdzie prosil przy-
dając to: iezeliby go nie przebłagał, musiałby się dla obrony
do postronnych narodow udać, ale że u Komisarzow na u-
mowę

mowę a pokoju do niego zesłanych, znowu się paktów Zborowskich domagał, pokoy nie stanął, lecz Woyna przeciw niemu uchwaloną; a na potym zwycięstwo tandem przy naszych stanęło: co dokładniey opisuie w Wierszach swoich Twardowski.

Roku 1653. Seym dwuniedzielny w Brześciu Litewkim pod łaską, Krzysztofa Paca Chorążego W. X. L.

W tym roku Chmielnicki rozbrat z Tatarami uczynił, a do Moskwy się przekinał y w possessyą Moskwie oddał Ukrainę, Kiiow, Braclaw, Czerniechow, &c; W tymże roku traktaty z Orda, y Kozakami

*Chmiel-
nicki
Moskwie
ukrainę
oddal.*

Roku 1654. Seym Warszawski pod łaską, Krzysztofa Grzymułowskiego Podkomorzego Kaliskiego. Okazye woienne; Baszańska, Denowska, Ochmatowska, Zafupska. Moskwa Smoleńsk wzięta; gdy zaś po wziętey tey fortecy Car Moskiewski Alexy Michałowicz wiachał, Obraz tam Matki Boskiej czcząc, Iey przypisywał Smoleńska otrzymanie.

*Smoleńsk
Moskwa
wzięta.*

Roku 1655. Seym Warszawski pod łaską, Janá Umiaśto-
wskiego Sędziego Ziemskiego Brześckiego, W tym roku o-
kazye: Piatkowska, Partyńska, Krakowska, Woynicka &c.

W tym Roku Krol Szwedzki Carolus Gustavus wszedł do
Polski. Nie czekając bowiem Szwedzi końca przymierza z
Polakami zawartego w Sztemdorfie za czasu y panowania
Władysława czwartego ktore ieszcze trwać miało do lat
siedmiu, wtargneli w Polskę y na Panow Polskich niektorych,
przyczynę wtargnienia tego zwałając iakoby od nich byli
wezvani, na obronę y protekcyą Polskiej przeciw Moskwie
y Kozakom. Wyśłani do nich byli ná traktaty o pokoju,
Jan Leszczyński Woiewoda Łęczycki, y Alexander Naru-
szewicz Pisarz W: X: L: ale oni na te poselstwo niedbali
Wszedł tedy do Polski Arfrid Witemberg w siedmiu tysię-
cy, a za nim Krol Szwedzki z całym woyskiem, y wiele Pá-
now do niego przystało, tak iż w krotce wielką część Kro-
lestwa opanował; Poznań y Warszawę był osiadł. Krakowa
mu nie długo bronil Stefan Czarniecki Kafztelan na ten czas Ki-
iowski; ktory po krotkim oblężeniu miasta tego, poddać ię
musiał w pewne kondycye; gdy zaś ná Zamku Krol Szwedzki
wszedł do Kościoła; Starowski Kánonik Krakowski, pokazał
mu grob Władysława Łokietka, mówiąc: iż ten Krol po trzy-
kroć z Krolestwa wyzuty, znowu ie odyśkał. Ná co Karol
dumnie odpowiedział: że Jan Kazimierz, raz z Krolestwa

*Szwedzi
Polszcze*

wyzuty, więcey go nieodyfka. Rzekł na to Kánonik: A któż to wie? Bog możny ieſt, y Krole odmienia. Gdy tedy Szwed tak daleko zaſzedł bez żadnego prawie odporu, Krol Jan Kázimierz muſiał zá granice Polſkie do Niſſy uſtąpić; gdzie go Poſtowie Ceſarſcy nawiedzając cieſzyli; nawet y Murza od Hana Tatarskiego wyſłany dwadzieſcia tyſięcy Tatarow ná pomoc mu ofiarował. Nie przepuſcili Szwedzi y S: Mieyſcu Częſtochowie; zażywali rożnych ſpoſobow ná odebranie tey fortocy y ſkarbow Koſcielnych, lecz nie wſkorać niemogli. Widziana tam była na murach w ſzacie niebieſkiey Matka Boſka, która Swego kaſztelu bronila; y Kule nieprzyiacielskie ná nichże ſamych odwracała. Odpadały kule od dachu Kaplicy Jey, czáſem mgła gorę S: zákryła przed Szwedami; działa ſię teź nieprzyiacielskie rozpadały, y Puſkarze ich oſlepieni. Nadto Starzec iakiſ kopiających miny przeſtraſzył, to ieſt (iako mniemano) S: Paweł Puſtelnik Zakonu Częſtochowskiego Pátron y Patryarcha; wielka moc tam Szwedow náginęła, zwiáſzcza że ná nich nocą, Stefan Czarniecki, iák piorun napadſzy, ich że gromił. Uraźiwſzy ſię Polacy o tak Świętego mieyſca zniewagę, y ſzturmowanie do niego, także o rabowanie Koſciołow y Dworow Szlácheckich, mieć ſię do konfederacyi przeciwko Szwedom poczęli, która pod Tyſzkowcami ſtánelá; a protekcyá Károlowa odrzucona. Kłotni tey prognoftykiem była bitwa, dwu orłow ná powietrzu nie daleko Gdańſka, wtorego dnia Kwietnia przed Szwedzká, widziana; z których ieden od Morza Bałtyckiego albo Szwedzkiego przyleciał, á drugi od wſchodniego kráiu, y jednego z nich wiefniacy doſtali y do Gdańſka zanieſli. Ale nie tu koniec plagi Boſkiey ná Polſkę! bo y Moskwa w Litwie ná Wilno uderzyła, ſkarbow dóſć zkoſciołow y od obywatelow nabrała, nawet y Grobom Pańskim nie przepuſzczając. Chociáź záſ tak ſrogie przeciwnoſci zwały ſię ná Polſkę, y prawie konſpiracyá przeciwko niey uczyniły, jednakże nie były takie, aby wſpaniale Polakow umyſły do roſpaczy przywieſć mogły; ſerc Heroicznych żadne infortunia zakuſić, dopieroź przelamać nie potrafiá. J w tak załofnych koniunkturách, Polſka dzielnoſć, weſoło mowić *Per tot ora, quot vulnera* mogła:

*Nil agis, o fortuna! licet furor omnis in unam
Conſpiret Lechiam, gemitus non exprimet ullos.
Nullaq; Sarmatiam plorantem fata videbunt,
Sanguinis hic animus, quám lucſus largior; imò*

Krol
z Polſki
uchodzi.

Szwedzi
pod
Częſtocho-
wa.

Bitwa dwu
Orłow

Wilno
Moskwa
wzięta.

*Si quando invitis manarent fletibus ora,
Ipsa vel adversam videret lachryma Sortem.*

Co zimorodkowi w pośrzodku burzliwych fluktow na gniaździe siedzącemu przypisał symbolista, *dant intempesta quietem*, to orłowi Polskiemu chwalebniey służy; żadną trwogą nie zalterowanemu; ktoremu y nayburzliwsze zamieszania ná pomyslnieyszy z wiekszą sławą wychodzą pokoy. Jeżeli gdzie to w Polfzcze naszey częstokroć: *Flebile principium melior fortuna secuta est.*

Ovidius

Roku 1656. Okázye: Kozienicka, Wárecka, Bidgoska&c. Lubo Szwed wiele mieysc y Miałt opanował, iednakże w tym roku szczęście się iego przerywało od Rycerstwa Polskiego z Stefanem Czarnieckim, który pod Kozienicami, pod Warką, y na innych mieyscach, łzczeńliwie gościł, y Bidgoszcz odebrał; A co było w okolicy ná załogách powycinał. Dokázował nád niemi y Starosta Babimostki Zegocki y sami Wieśniacy ich znosili. Gdy się zaś Polácy u Krolá Szwedzkiego słowa dánego upominali względem krzywdy Kościołw y wolności Polskiej, odpowiedział: *że Krol nie powinien bydz słowa swego niewolnikiem.* Przyłączył się do niego Jerzy Rakocy Xiążę Siedmigrodzkie, y Brandeburczyk, (taki podział między sobą czyniąc: áby mała Polska dostała się Rakocemu, Prusy Krolowi Szwedzkiemu, Wielką Polską Brandeburczykowi) lecz y ci nie raz od Polakow oberwáli; bo Rakocy zbity to pod Mágierowem, to pod Rozwoleńcami, to pod czárnym Ostrowcem, y musiał Polakow o pokoy prosić. Zaś Brandeburczyká y Woysko iego Jan Gásiewski, Hetman W: X: L: pod Prostkowem potężnie zgromił; á Opáleński Weiewodá Podolski, Raytaryá iego z prowiantem ku Poznaniu ciągnącá, zniósł łzczeńliwie. W tym roku: Jan Kazimierz Krol, od Polákov ze Śląská rewokowany, po wezwaniu Niebieskiej pomocy, y o ziemská się starał; iáko to u Ferdynanda Cesarza przez Posly swoje. Han też Tatarski choć nie proszony, sukursu mu nie żałował; przybywało oráž do niego y Polákov co raz więcej; nawet z tych ktorzy przy Szwedzkiej byli stronie; A gdy iuż było liczne Woysko Polskie, Wárszawę obległo, y do tego był Szturmami przycisniony Witemberg, iż z miastem y zámkiem poddał się Polakom; záslány potym do Zámosciá, y tam pod strážá zatrzymaný. Tym czasem Károl z Brandeburczykiem więcej niż trzydzieści tysięcy ludu máiąc, ná Krolá Kazimierza y

Szwedow
bia nasz.

Nászych
wygród.

B

ná Woysko

ná Woysko iego nástąpił. A choć się mocno obie Woyska ścierały, y Kowalewski Krolá Károla zkoniał zrazít; y iużby było po nim, gdyby go Brandeburczyk nie podniósł; iednak Károl po takim swym niebezpieczeństwie z ognistym swoim ludem ná Polákov potężnie natarł. Po długiey utarczce do tego przyszło, że Krol Kázimierz z piechotą swoią, nocą ustępować musiał, działá y cięższą armatę zostawiwszy. Ná zàiutrz tedy Woysko Krolá nie widząc w rozsypkę poszło. Atoli wnet się Woysko skupiło, á Czarniecki pod Trzemesznem zbił partyá, Szwedow. To słyszác Károl, tym przerażony do Prus się udał, Wielką Polskę Brandeburczykowi zleciwszy.

*Naszyc
klejka*

*Nási
Szwedow
zbił.*

Roku 1657. Okázye Węgierska, Rakowka, Czarnoostrowska, Rakocy umiera. Duńczyk Szwedow z Polski wywabia. Na uspokoienie Polakow z Szwedami Krol Francuski zesłał do Polski Antoniego de Lumbres; nie mniej y Cesarzka strona do teyże Medyacyi się miała. y łączno za mediatora pokoiu Cesarz uznany, kiedy iego Woysko, ktorego liczono na siedmnaście tysięcy było zesłáne ná odebranie, od Szwedow Kráková. Ale do tego pokoiu szczegulnie pomogło z osobliwey opatrności Boskiej, że ná Szwedow Woynę podniósł Krol Duński Christiernus. dla czego część Woyska Szwedzkiego ná Duńczykow z Polski odeysć musiałá. Polska też ná pomoc Duńczykowi, Stefana Czarnieckiego z Opaleńskim wyprawiłá; gdzie przez rok trwájąc národ náš ziemiá, tylko wojować przyuczony, y ná morzu nowego męstwa óziwne dáł przykłády z pochwałá y podziękowaniem Krolá Duńskiego. Krákov zaś po niedługim oblężeniu od Woyska Cesarzkiego y Polskiego Szwed Polakom oddał 20 dnia Sierpnia.

Medyacya

*Czarniecki
ná morzu*

Roku 1658 Seym Wárszawski pod láská, Władysławá Lubowieckiego; oboz pod Kryłowem. Woysko iedne zá Dnieprem, á drugie z Czarnieckim. W tymże roku Szwed z Polski ustąpił. Toruń tákże od Szwedow Polakom wrocony. Ukráina też do Moskwy przyłączona; chciała się wrocic do Polski w te kondycye, áby Ruskie Xięstwo miało swego Márzalka, Kánclerza, Podskarbiego y inne tytuły, iáko w Wielkim Xięstwie Litewskim; áby Metropolitá Kiiowski w Senacie zásiádał wedle Arcybiskupa Lwowskiego; áby Akademia Kiiowska tákie wolności y przywileie miała iáko Kráková; áby Kozakow Woyská Záporowskiego było trzydzieści tysięcy; áby Polski Zólnierz w ukráinie nie stawał,

Szwed

ukraina.

stawaliby Hetman Zaporoński był Senatorem Polskim, którego mieli sami Zaporozianie obierać; lecz te kondycye nie są na Seymie przyjęte.

Roku 1659. Seym Warszawski pod laską Jana Gnińskiego Podkomorzego Pomorskiego. Wtym roku między Polakami y Szwedy pokoy stanał, na którego zamknięcie Krol Jan Kazimierz y Ludowika Krolowa do Torunia byli ziachali.

Pokoy z
Szwedem

Wtymże Roku Car Moskiewski Alexy Michałowicz na Polskę powstał, tytułu Krola Polskiego się dobiiając, o którym czyniono mu nadzieię, gdy na Szwedow dać pomoc obiecował Polakom, trzema tedy szlakami Woyska swoje przeciwko Polakom wyprawil. A pod Konotopem w Ukrainie sławna była bitwa. Tam oprócz zesłanych od Krola Polskiego kilku tysięcy Polakow, z Wychowskim było szesnaście tysięcy Kozakow, z Krymskimi Tatarami na wielkie Woysko Moskiewskie. Pierwszego dnia nieco się Moskwie poszczęscilo, ale drugiego przegrała, z wielką korzyścią Woyska Polskiego. Przedtym iednak Gasiński Hetman Polny Litewski od Chowańskiego poimany, y do Mowkiy zaślany.

Wojna z
Moskwą

Roku 1660. w Oliwie były traktaty o doskonałym pokoiu Polakow z Szwedami, gdzie obie strony różne sobie kondycye wzajemnie proponowały; lecz gdy Krol Szwedzki Karol Gustaw w Gottembergu z melancholii umarł; przedzey zgoda w Oliwie stanęła. Wgrob tegoż Karola rzucano pieniądze z wyrażonemi na nich mieczami, y z napisem: *Indomitus pro pace quievi.* Wtym Roku zbity był od Polakow Chowański pod Połonką, gdzie pod iego komendą będących piętnaście tysięcy Moskwy trupem padło od małej liczby Rycerstwa Polskiego; tamże wzięte czterdzieści działa Moskiewskie, a Choraży 146. Oraz y Lachowice od obleżenia Moskwy uwolnione. Więc rozgniewany Chowański, obraz S: Mikołaja, który miał na sobie zdarzły z siebie, szalenie bił kiiem, mścząc się na Świętym nieszczęścia swego, że mu według woli iego na Polakow nie pomógł. Oprócz tego zbity była od Polakow Moskwa, z wodzem swym Dołharukim między rzekami Basią y Prusą. Lecz większa była trudność z Szeremetem Hetmanem Moskiewskim, pod Cudnowem, przy którym oprócz iego Woyska byli Kozacy z Cieciorą; y Chmielniczenko iuż ciągnął we czterdzieści tysięcy Kozakow na złączenie się z Moskwą; lub nieco Kozactwa do Polakow przeciagnął Niemierzyc Podkomorzy Kiiowski. Szło iednak odważnie Polskie

Traktaty
Oliwskie

Moskwa
zbity

Znowe
zbity.

Woyско ktorego było piętnaście tysięcy, y kilka razy Moskwę zbito, lecz nayznaczniey pod Cudnowem; wprzód zaś zaszli Polacy Chmielniczenkowi, nie dopuszczając mu złączyć się z Szeremetem, y tak się z nim starli szczęśliwie, że Chmielniczenko już już swoich przegrana widząc, ślubował zostać Bazylią, byleby w tym razie z Nieba pomocy doznał. Porażką tą Chmielniczenką bárdziey zalterowany Szeremet; więc wysła Posły do Polaków, poddając się im z Woyסקiem y o pokoy prosząc, ktory w te kondycye stanał; żeby 60. dział ze wszystkim rynsztunkiem woennym zostawili, żeby z Ukrainy ustąpili, y żeby za granice Polskie poszli nikomu szkody nie czyniąc. J tak wszystkie zbroie podrzucali pod nogi Niemierzyca Podkomorzego, Osobę Krola Kázimierza reprezentującego. Tatarzy iednak ktorzy ná ow czas, y przez sześć lat przeszłe Polakom pomoc dawali, nárzekáli ná to, że Moskwę wolno puszczono, y w lęká ich Tatarskie nie dano, acz przecie poimali Szeremeta, trzymając go pokiby według iego obietnicy zań nie dano dwa kroć stá tysięcy Talarow. Padło w tey potrzebie Moskwy około trzydziestu tysięcy. Po niey Chmielnicki Młody z Kozákami y z Cieciorą poddał się Polakom, y Moskwy odstąpił, ktora wszystko zostawiwszy, za granice Polskie odeszła, tylko im dwuset siekier pozwolono ná drwa dla ognia do potraw, y na zimno, bo to zwycięstwo tráfiło się w dzień piąty Listopada. Tryumfując potym Krol Kázimierz w Krákwie, Chorągiew Moskiewską, z Obrázem Świętego Jerzego u grobu Świętego Stanisława Biskupa zawiesić kazał, tamże dzięki zá zwycięstwo Pánu Bogu oddając.

Związek Roku 1661. Woyסקa Polskie w zwiázkú; Swiderski Marzátek. Związek ten zowią iedni nieswiątobliwym; że był z ucięmięzeniem Duchowienstwa; Jnni zowią Swiątobliwym że się upominał o zatrzymaná zapłatę Woyסקa, ktore brońjąc wolności y Wiáry Świętey, y ná obronę iey Krew y życie włásne ázardując godne było rekompensy, iakoż bez niey, *impendiô vitæ y fortunæ*, do heroiczyh odwag trudno bydz ochoczym.

Ovidius *Non facile invenies multis e millibus unum,
Virtutem pretium qui putet esse sui;
Ipse decor recti facti si premia desint
Non movet, & gratis pœnitet esse probum.*

Claud: Lubo arcy chwalebna, gdy u kogo: *Ipsa sibi pretium virtus.*
Piękna zaprawdę rezolucya była Zolnierzow owych pod Alexandrem

xandrem Farnesem we Flandryi wojujących; którzy spytani od Filipa wtorego, iakiey by pretendowali nagrody za ich rany y niewczasy wojenne, odpowiedzieli: *nihil aliud nisi ut nobis liceat iterum militare sub Alexandro.* W tym roku Seym Warszawski pod laską Xiążęcia Racziwiłá Podczaszego W. X. L. Przywiedziony tam Kniáz Moskiewski przezwiłkiem Kozłowski, od Stefana Czarnieckiego zwycieżony y poimany, y od niego do pokłonu Máiestatowi przymuszony. Potym pod tenże tron Krolá Kázimierza, sto y pietnaście Chorągwi od Czarnieckiego rzucone. Dziękowano mu w Senacie, przez Kánclerzá Koronnego, y Tykocin mu w Nagrodę wielkich záslug dany dziedzicznym právem; czemu gdy ná Seymie przeczono Krol swoje y Domu swego Jágiellońskiego záslugi wspominał, áby te dowazały, gdzieby záslugi Czarnieckiego nie przemogły; y ták dopiero pozwolono ná danie Tykociná Czarnieckiemu. Godzien rekompensy ták wielki Rycerz, o którym sluznie się mowić mogło: *Ipse miles, ipse sibi pugil & ipse ductor; casumq; fortunamq; pulchro provocat assiduus duello.* Támże gdy ná procesyi w Święto Bożego Ciála Krol był y Krolowa, Chorągwie owe Moskiewskie pod Náyswiętszy Sákrament podmiotano y deptano. Ná co Moskwa z okieñ patrząc od zálu sobie włosy rwała, y twarz drapała.

Nagroda
Czarnieckiego

Sarbovina

Roku 1662. Woysko w związku pod Sokalem. Seym Warszawski pod laską Jana Wielopolskiego Stárosty Bieckiego

Roku 1663. Alexander Papież widząc rozruchy w Polfcze (gdzie ieszcze trwał zwiázek) iáko teź y w innych Państwach, nakazał Jubileusz, ná ubiáganie Boskie y uspokoienie Państw Chrześciańskich. Pomogło to Nábozeństwo iáko innym Państwom tak y Polfcze, gdzie ná komisyi Lwowskiej, w tymże roku, rozwiązany iest Swiderskiego zwiázek, zá laską Boską, y Staraniem Krolewskim.

Zwiázek
rozwiązany

Roku 1664. Woysko za Dniepra powraca. Okázye: Czehryńska, Stawiska. Tegoż roku w Litwie Jan Gásiewski Hetman Wielki tegoż Xięstwa zábity. Miano na niego suspicya; iákoby máiac z Moskwą korespondencya, chciał Litwę Moskwicinowi poddać. Wysłano tedy do niego, w Wilnie choruiącego Litewskie Pány z kolá Rycerskiego, y karocę dla niego, zapraszaiąc go do tegoż koła. Gdy tam záiachal, ná śmierć mu się gotować kázáno y spowiedz Sákramentálną uczynić, po ktorey zábity. Była potym ta spráwa sádzona za instancyą zácneho pokrewieństwa, y niektorzy kárani.

Gásiewski
Hetman
zábity.

Roku 1665. Okazyę: Częstochowska, Pálczyńska.

Roku 1666. Montewska Deprekacya Jegomości Pána Márzałká Lubomirskiego. Oboz pod krupą. Brahilowska, Muchowskiego z częścią, Woyská zniešiono y iego wniewo-
lę, wzięto; Consulta.

*Abdykacya
Iana
Kazimie-
rza*
*Umarł we
Francyi
1672.*

Roku 1667. Seym Warszawski pod laską, Andrzeia Kotowicza Pifarza W: X: L: Oboz pod Skwarzawą. Podcháciecka. Traktaty z Orda. W tymże roku Ján Kázimierz Krol Polski y Szwedzki ostatni z Familiy Jágiellonow, nowy á po Károlu piątym Cesarzu nieslyszany dał z siebie Swiatu przyklad; ten bowiem przeżywszy, ná tronie lat dwadzieścia, Krolewską godność złożyć y abdykować, dobrowolnie postanowił, co po tym roku, ná Seymie walnym wykonał z podziwieniem Europy, y z niemáłą, życzliwych sobie konsternacyą; chciał albowiem spokojnego interregnum dla przeryzaney konkurencyi, wielu do korony kompetytorow; y tak po tey abdykacyi czekał, poki nowy Krol niebył obrány, potym zaś do Francyi zaiachał, y tam w Kláštorze Sancti Germani pod Paryżem ostatnie dni życia swego prowadził.

Roku. 1668. Seym Warszawski pod laską, Stefana Sarnowskiego Podkomorzego Łęczyckiego. Oboz pod Ptyczą.

*Elekcyja
Krola
Michala*

Roku 1669. Elekcyja Krolá JMCI Michała pod laską, JM P: Szczęsnego Potockiego Podstolego na ten czas Koronnego. Po abdykacyi Jána Kázimierza sławna ta była Elekcyja w Polfcze Michała Korybuta Xiążęcia Wisniowieckiego Syna sławnego y niezwycięzonego Bohatyrá Jeremiego Xiążęcia; ten przywielu możnych y wielkich obcych Konkurrentach, Krolém niespodzianie obrany, lub nie bez kontradykcyi. Miął o swoim Panowaniu otuchę y predykcyą, od iednego Kápłana, ktory gdy piešzo do chorego szedł z Náyświętzym Sakramentem, á Xiąże Michał z nim się podkawszy koniá mu swego ustąpił, y do chorego ná nim záprowadził; Kápłan ow Xiążęcey cnoce się zádziwiwszy życzył mu y potuszyl o szczęściu Rudolfowi Cesarzowi podobnym, ktory zá podobny akt y uczczenie Nayświętzego Sakramentu, ná Cesaršką godność był od Boga wyniesiony. *Princeps debet esse Deicultor quia minus timent homines justum pati a principe, si Deicultorem eum putant. Aristoteles.*

Koronacya

Roku 1670. Seym Coronationis Krolá JMCI Michała był zerwany przez Olizara. W tymże roku złożony Seym walny sześciedzielny od tegoż Krolá Michała pod laską, Jmci Pána

Páná Stanisława Lubomirskiego, Podstolego Koronnego, Starosty Spiskiego.

Roku 1671. Krolá JMCI Michałá wesele w Częstochowie z Eleonorą, Siostrą, Cesarza Leopolda, á że wesele przypadło ná wielki post dla nie rychłego ziachania Eleonory z Wiednia, dyspenza była od Nuncyusza Pápieskigo ná iedzenie z mięsem ná weselu u stołu Krolewskiego koby chciał. Oboz wojska Koronnego, pod Buskiem y białym Kámieniem. Okazy z Turkami y Tátarámi Kamieniecka y Kalnicka.

Wesele
Krolá

Roku 1672. W puł Sierpnia Turczyn ná Kámieniec bić poczali z kartanow, y trwały te straszne gromy dwie Niedzieli. Upadło serce obleżonym, zwłaszcza, że mało Zołnierzy ná obronę było, y tak w pewne kondycye, Forteca ta poddana Turkom. Był z Woyskiem tym y sam Car Turecki, który był obiecowal ná Kościoły Chrześciańskie nie następować, iednak ie ná Meczety, ná schowanie sian, owśa, y różnych sprzętow obrocono; ieden tylko Kościół pozwolony ná Nábozeństwo; a Car z tryumfem w Miasto wieżdzaiać, Obrazy Święte końskimi nogami deptał. Zabolal ná to Swiat Chrześciański, y Ociec Święty, á ná uproszenie pomocy przeciw temu Nieprzyiácielowi, nádal zá Polskę iubilusz całtemu Chrześciaństwu.

Kamieniec
wzięty od
Turkow.

W tymże roku okazy były: Bátowska, Niemierowska, Kormanicka, y Káruska, gdzie Jan Sobieski ná ten czas Marszałek y Herman Koronny, Szpahow y Tatarow okolo sta tysięcy zbil ná głowę, y rozgromil. W tymże Roku, Gołębska y Lubelska Konfederacya.

Roku 1673. Expedycya okazyi Chocimskiej, w której Husem Paszę ze czterdziestą tysięcy Turkow, Wojska Polskie; zá Buławy, Jana Sobieskiego Marszałka, y Hetmana W: K: który tam osobą, swoią, był prasens; funditus zniosty; y Oboz wzystek Turecki *in predam* poszedł tegoż Koronnego Wojska. Co tam zá zdobyczy, we złocie, koniách, wielbládach, w galanteryach kosztownych y w rynsztunku Zołnierskim, Polacy wzięli, trudno wypowiedzieć. Zaslana była Náycelnieysza chorągiew Machometska, do Rzymu Oycu Świętemu, który iá, w Kościele Świętego Piotra kazal zawiesić ná pamiątkę tak dziwnego zwyciestwa, po bitwie we dwu prawie tylko godzinach odprawioney; otrzymanego. Widziane przedtym zwyciestwem, były znaki ná Niebie trzema Niedzielami, bo szyki iasne ná Niebie dwoiakie się z sobą zcierały ná wschodniej stronie przez pułtory prawie godziny,

Chocimska

godziny, y iedna strona filnieysza druga, zniosła.

W tymże Roku Sejm Pacificationis pod łaską Stefana Czarnieckiego Pifarza Polnego Koronnego przed Śmiercią Krolewską.

W tymże Roku Krol Jmć Michał umarł we Lwowie.

*Elekcyja
Iana
III.*

Roku 1674. In Junio Elekcyja Krola Jmci Jana trzeciego w Warszawie pod łaską Jmci P: Benedykta Sapiehy Podskarbiego Nadwornego W: X: L: Jakoż godna ta Korony głowa, która y w polu, Marfowym potem; y w Senacie mądrą radą, tyle razy wstawiona:

Sidonius

*Concipe prateritos Republica mente triumphos,
Imperium jam Consul habet; quem purpura non plus
Quam lorica operit, cujus diademata frontem
Non luxu sed lege tegunt, Meritisq; laborum.*

Oboz Woyska Koronnego był pod Lwowem, z kąd poszedł Krol obrany ná Ukrainę, y tam w Bracławiu zimował.

Roku 1675. Okazyja Zorawińska z Turkami y Tatarami.

*Koronacyja
Iana III.*

Roku 1676. Koronacyja Krola Jmci Janá trzeciego w Krákwie, pod łaską Jmci P: Mikołaja Sieniawskiego Chorążego Koronnego; koronował go Andrzej Olszewski Prymas. Koronacyją poprzedził pogrzeb ciał dwu przeszłych Krolow Jana Kázimierza, y Michała pierwszego. Janowi Kázimierzowi Wielkim nákładem Kaplicę z grobem Krolewskim wystawił Biskup Krakowski, natenczas Andrzej Trzebicki; iego ciało z Francyi, gdzie był po abdykacyi Krolestwa umarł, sprowadziwszy do Poltki.

Roku 1678. Sejm Warszawski zá Panowania Jana III. pod łaską Jmci P: Skoraszewskiego Chorążego Poznańskiego. Woyska Koronne ná linii lokowane pod Trembowlą, y Mikulińcami.

Roku 1678 Sejm Grodzieński pierwszy, pod łaską Jmci P: Franciszka Sapiehy, Koniuszego W: X: L: za Panowania Krola Jmci Jana III. Woyska Koronne tamże lokowane pod Trembowlą.

Roku 1679. Tam że Woyska lokowane Subsistunt.

Roku 1680. Xiąze Jmć Dymitr Hetman Wielki Koronny umarł; po którym Buławę Wielką odebrał Jmć P. Stanisław Jabłonowski; na ten czas Woiewoda y Generał ziem Ruskich; á potym Kasztelan Krakowski. Hetmanem Polnym Jmć P: Sieniawski Woiewoda Wołyński.

W tymże Roku Woysko tamże pod Trembowlą.

Roku 1681. Rozgraniczenie z Turkami, dla czego woysko było ścążnionepod Mikulinie; potym ná swoje stanowiska rozeszło się.

Roku 1682.

Roku 1682. NÁ tychże mieyscach Woysko Koronne.

Roku 1683. Die Januarii Seym w Warszawie zázczęty zá Pa-
nowania Krola Jmci Jana III, za láski Jmci P: Ráfała Leszczyń-
skiego Chorążego Koronnego.

W tymże Roku Tenże Krol Jmć Jan III. z Woyskami Ko-
ronnenemi, zá Buláwy Wielkiej S. P Jmć P: Stanisława Jabło-
nowskiego, Woiewody na ten czas Ruskiego, Hetmana Wiel-
kiego Koronnego będącemi, szedł ná odsiecz Wiednia. Polnym Expedycya
Wiedenska
Hetmanem był Jmć P: Sieniawski, Woiewoda Wołyński. Pier-
wsza okázya pod Prezburgiem Woysk Niemieckich y z Tur-
kami. Druga pod Agrem z częścią Woyska Koronnego, pod
Kommendą Jmć P. Hieronima Lubomirskiego, Marszałka ná
ten czas Nádwrnogo Koronnego; trzecia, w dzień S: Bartło-
miejá nád Mostámi; czwarta pod samym Wiedniem, który dnia
12 7bris Annô prädicktô, zá osofobliwą Wszechmocnością, Bó-
ską od ciężkiego Attaku Tureckiego, y ostátney prawie ruiny,
eliberowany. Woyska wszystkie Tureckie y Tátarskie, Mę-
stwem y dzielnością, ták niezwycięzonego Krola, iáko też prze-
zorną dyrekcyą, Wielkiego y Polnego Wodzow Woysk Ko-
ronnych, funditus zniešione. Oboz wszystek z nieofzacowane-
mi Skarbami y wszystkie ámunicye dostały się Woyskom ná-
szym. Janczarow y znacnieyszch Pánow Oryentalnych y Pá-
szow niezliczonemi tłumami w niewolą zagarnionych, do Kro-
lá y Hetmanow prowadzono, y ná morze Wenetom przedawa-
no. Woysk Tureckich przeszło trzykroć sto tysięcy do Woy-
ny, á Tatarow sto tysięcy pod Selingierey Hanem starym y
sławnym woiovníkiem było.

W tymże Roku Krol się do Polski z tryumfalnym woy-
skiem powrocił, y stanął w Krákovie 23. dnia Grudnia, gdzie
z tryumfem przyięty, á w Bazylice zamkowej od Andrzeia Zá-
łuskiego Biskupa na ten czas Kiiowskiego, á potym Warmień-
skiego, wyborną perorą przywitany: poselstwa też do Krolá
Jána z powinszowaniem z rożnych Krolestw y Państw wyprá-
wione, iáko z Hiszpanii, z Luzytánii, y od Wenetow, kto-
rzy się też do ligi Papieskiej, Cesarskiej, y Polskiej przyłą-
czyli przeciw Turkom. Oprócz innych applauzow Janowi
III. danych w pańegyryku Jezuickim, słusznie: *Fulmen ori-
entis* názwanemu, taką mu pochwałę w Rzymie przypisano, y
na kolossie wystawiono.

ELOGIUM RZYMSKIE JANOWI III:

*Joanni tertio; Electione, Polonico, Lithvanico; Libertatione, Au-
striaco;*

striaco, Pannonico: Profligatione, Othomano, Tracico, Scythico: Religione, Christianissimo: Pietate, Catholico; Zeló, Apostolico: Inter Duces Bellicosissimo: Inter Reges Sapientissimo: inter Imperatores Augustissimo: Cui Gloria militaris Regnum peperit: Clementia stabilivit: meritum perennavit: Qui raró pietatis & constantiæ exempló, propria deserens, docuit quó pacto Sacra fæderis jura ineantur, custodiantur, compleantur: Othomanicam lunam fulgentissimo Crucis Vexillo, æternam eclypsim minitantem, adeo prosperè feliciterq; e Christianorum finibus eliminavit ut unum idemq; illi fuerit, venisse, vidisse, vicisseq; Inter innumeros igitur Christiani orbis plausus: inter vindicatæ religionis & Imperii lætitiã: inter cruentatæ lunæ extrema deliquia, agnoscant præsentis, credant posteris, non tantum enascenti Evangelio, quo promulgaretur, sed & adulto, ne profligaretur, utrobique a Deo missũ fuisse hominem: cui Nomen erat Ioannes.

Co się ná Polski ięzyk tak tłumaczy.

Janowi trzeciemu, ile co do Elekcyi Polskiemu, Litewskiemu; ile co do obrony, Austriackiemu, Pannońskiemu, ile co do zniesienia, Otomańskiemu, Trackiemu, Tatarskiemu; Religią, szczegulnie Chrześciańskiemu, pobożnością, Katolickiemu; żarliwością, Apostolskiemu, między Wodzami Náywaleczniejszyemu, między Krolmi Naymędrszemu; między Jmperatorami Naywspanialszemu; ktoremu chwala Rycerska, Krolestwo dała; łaskawość ugruntowała, Cnota wieczyste uczyniła; który rzadkim pobożności, y męstwa przykładem, własnego Páństwa odiachawszy, nauczył iákim sposobem Świętego przymierza prawa maia, bydź przyjmowane, strzeżone, y wypelnione. Otomański Xiężyc Nayświatniejszy Krzyża Chorągwi wiekuisze grożący zaćmienie, ták szczęśliwie z granic Chrześciaństwa spędził y złamał, że iednoż mu to było, przyiść, widzieć y zwyciężyć. Między niezliczonemi tedy Chrześciańskiego Swiata áplauzami, między ochronioney Religii y Jmperium, radościami, między Krwią zbrczonego Xiężycy ostatniemi ruinami, niechay widzą przytomni, wierzą, potomni, że nie tylko rodzącey się Ewangelii, áby urosła, lecz y doyrzały aby nie ginęła, zesłał Bog człowieka, ktoremu Jan Imie było.

Salustius

Lubo zaś iako mowi Salustius: *Difficillimum est & prælio strenuum esse, & bonum consilió.* iednakże obadwa te przymioty mądry y waleczny ten Krol pokombinował, stosując

Savedra

się do Wielkiego Sentymentu Sawedry: *Imperatoriam Majestatem non solúm armis decoratam, sed etiam legibus, oportet esse armatam*

armatarum, ut utrumq; tempus & bellorum & pacis recte possit gubernari.

W tymże Roku 1683. Powracając z pod Wiednia Jmć Pan Sieniawski Hetman Polny Koronny umarł; po którym Buława Polna cessit meritis Jmci Páná Jędrzeia Potockiego Kasztelaná Krakowskiego, który pod czas oddalenia się Krolá Jmci Jáná III. zá Granice, był Vice-Regem w Polsce.

Roku 1684. Wycięto Pest y Wacz odebrany, pod którym potrzeba z Turkami wygrana; druga okazya mila od Budy dnia 10. Julii, spędzeni Turcy z Pola, Buda oblężona: dnia 13. Julii: trzecia potrzeba: 22. Julii dwie mili zá Budami pod Amzabekiem zginęło ná sześć tysięcy Turkow. dnia 27. Julii, poszły znowu Woyska Niemieckie ná Turkow, którzy byli posli ná odsiecz Budzie, ale nie dotrzymawszy, z Pola uciekli.

W tymże Roku Kamieniecka była Okazya gdzie experymentowało Woysko nasze z Turkami y Tátarami, z wielką, onych klęską, Także Zwaniecka okazya z Orda, Jáźłowiec wzięty Turkom.

Roku 1685. Seym walny w Warszawie zá Pánowania Jáná III. pod łaską, Andrzeia Giełguda Pifarza W. X. L.

W tymże Roku Woyska Koronne z Jmć Pánem Stanisławem Jabłonowskim Hetmanem Wielkim Koronnym; y Litewskie z Imć P. Bogusławem Słuszką, Kasztelanem Wileńskim, Hetmanem Polnym W: X: L: przy których był praesens Imć Pan Marcin Kački, Woiewoda Kiiowski Generał Artyleryi Koronney, poszły za Bukowinę: gdzie zastali kilkadziesiąt tysięcy Turkow pod Seraskierem Paszą, y Selimgierey Hana z Gałgą y Nuradynem Sołtanami we stu y więcej tysięcy Ord Budziáckich, Náhájskich y Krymskich. Nászego zaś Woyska Koronnego ledwie iedenáście tysięcy rachować się mogło. Jednakże przy pomocy Bożey, nacierając wielkim tumultem y furją, Nieprzyiaciel, musiał z wielką, swoią, klęską, y konfuzją, odstąpić, zázdneý szkody w nászych nie uczyniwszy; y lubo w wielkich obrótách od tak liczney á ciężkiej Potencyi Nieprzyiacielskiej ze wszystkich stron zostawali nasi, przecież ten potężny nieprzyiaciel wskorać nie mógł zá przezorną dyspozycją JmP: Jabłonowskiego Hetmana W: K: y pomocą ImP. Generałá Artyleryi Koronney. O czym obszerniey Dyaryusz opisany, obloquitur. Dostyc że Turcy dowiedziawszy się o tak małej kwocie nászych Woysk, iuz się byli podzielili, lecz nie ucieszeni skutkiem dumney intencyi swoiey, bo Dexterá Domini virtutem fecit, do salwowania się Heroicznej odwadze Rycerstwa Polskiego.

*Porozka
nászych
Turczy-
nem
Tátarami*

Roku 1686. Kámpania w Podolu odprawiona. Woyska infestowały Kámieniec, nie dopuszczając wprowadzić zaháry do niego, przeskadzając wszelkim exkursyom y czambuóm Tatarskim, zaszczyt y bezpieczeństwo kraiom w Wołyniu y Polisiu Kiiowskim także Pokuciu czyniąc.

Roku 1687. Woysko Koronne, in excubiis pogranicza od Wołoch, y Ukrainy subsistebat. Kampania w Podolu expedywana, pod władzą y komendą pomienionego Imci P Jabłonowskiego, Woiewody ná ten czas Ruskiego, Wielkiego Wodza Woysk Koronnych, podczas ktorey; po kilka razy potyczki były z Nieprzyjacielem Krzyża S. z znaczną, zawsze klęską jego. Teyże Kámpanii (ni fallor) pierwszą, wielką, zacharę do Kámieńca prowadzoną, Woyska nasze Turkom y Tatarom odbiły, y odebrały, á samych Turkow y Tátarow przeszło trzysta zabrali y trupem niemało położyli.

Roku 1688. Seym agitował się pod łaską Imci P. Szczuki Referendarza Koronnego.

W tymże Roku. Kámpania w Podolu; gdzie pod Kámieńcem wszystkie zboża skoszone, áby praesidiarii žádney nie mogli mieć żywności. Tandem die 22. Augusti mając relacją z Podiazdow, y Ięzykow od Imci Pana Wacława Iskry Rotmistrza, męstwem y odwagą sławnego Káwalera, w Dziełach Rycerskich doświadczonego, że Nuradyn Sołtan ze wszystkimi Ordami, to jest: Urumbetuł; Dziaman, Sahaydak, Szyrynsy Murzowie, Białogrodzka wszystka Orda, y inne niezliczone tłumy Tatarskie, ktorých przeszło sto tysięcy ráchowano, przeprawiwszy Dniestr pod Uściczkiem, zbliżali ku Obozowi naszemu, pod Zwańcem lokowanemu, dał formalną Batalią I. W. Imć P. Stanisław Jabłonowski Woiewoda Ruski, Hetman Wielki Koronny postanowionym porządnie szykiem Woysk Koronnych y Litewskich Utriusq; Authoramenti. Woyska tedy Tatarskie z pomienionym Nuradyn Sołtanem (ktoremu na Sukkurs przybył Serafskier ze dwudziestu kilką dział y pułczwarta tysięcy Turkow) uderzyli ná nasze szyki dosyć natarczywym impetem, po kilka kroć tentując fortuny. Ale przy pomocy Wszechmocnego Boga, bez korzyści swoiey, y owfzemznie-małą, klęską, y stratą znacznych Murzow, y Starszizny Woyskowej

skowey, słuszne odebrali represalia y w różsypkę poszły. A potym Woyska nášzego zá Ordynansem Wielkiego Wodza dwadzieścia kilka Choragwi, zá niemi poszedłzy z Panem Iskraw y innemi doświadczonemi Kommendantami, dobrze y szczęśliwie gościli, y Niewolnikow Nieprzyacielskich nie máto do Obozu przyprowadzili, ktorých potym wáleczny Wodz Krolowi Imci Ianowi III. do Warszawy odesłał. A że tak wielkie Ordy były, zámyślał tenże Nuradyn Sołtan potężne puścić Czambuły w Pokucie y Wołyn, iákoż aktualnie iuż były wypráwione, y po kilkanaście mil tak w Pokuciu iáko y Wołyniu zákroili kráiu ná spalenie y ná zábranie ludzi w niewolá, á pewnie tak, nieomylnie niezmierná moc Isyru ná brácbę mogli byli ludzi. Aleć perspicax w tym vigilantia Wielkiego Wodza zábiegła temu wczesnie, mając wszędzie pilne oko y nieprzyaciela ná każdym mieyscu insequendo. Wiedziáł práwie o intencyi Iego, tak nie dopuścił áni w Pokuciu, áni w Wołyniu takowey Imprezie nieprzyacielskiej dezolacyi kráiu, że bez korzyści swoiey nieprzyaciel, ad sua latibula wrocić się musiał.

Roku 1689. Kampania odprawiona w Podolu z ustáwiczná infestacyá Kamieńca, Turkow y Tátárow, często urywały Woyska nášze, wielu żywcem przyprowadzaiąc do Imci Pana Jabłonowskiego Hetmana Wielkiego Koronnego. Ktory odsyłał Ich po wielkiej części Krolowi Imci do Warszawy.

Roku 1690. Sejm in Ianuario záczęty w Warszawie y szczęśliwie skończony, pod laská Imci P. Tomaszá Działyńskiego. Krayczego Koronnego, Starosty Bratyańskiego. Ná tym Seymie stanęła uchwałá; áby Rzeczpospolita punktuálne piaciá Woysku według Repartycyi, Wojewodztw y Ziem, dwie cwierci zasług przed Kámpaniá, to jest przed Februaryuszowá y Máiowá, á drugie dwie cwierci po skończoney Kampanii, to jest, Augustowá y Nowembrowá. Postánowione y to ná tymże Seymie; áby całe Woyska utriusq; Authoramenti lokowane byiy in excubiis pogranicza po Dobrach Krolewskich, Duchownych, y Ziemskich, non invitís iednak posseisoribûs. A zá tę lokacyá náznaczyła Rzeczpospolita, z Donativum kupieckiego, y avarey pogłownego Zydowskiego Summę pułtora kroć sto tysięcy złotych tym Posseisorom w ktorých Dobrach żołnierz miał łóże. Ta tedy lokacya skutkiem samym ziszczona y posseisorom piá-

cona ze skarbu Koronnego, ale uchwalone dwie cwierci, przed Kampanią, y drugie dwie cwierci po Kampanii żadnego Roku nie doszły Woyska, y owszem wszystkie prawie Regimenty po Fortecach Wołoskich, mianowicie w Soroce, Niemcu, Soczawie, Kampalogu y innych rozłożone miejscach támeicznych, także w Ukrainkich Fortecach iako to: w Białeycerkwi, Korfuniu, Bohusławiu, Chwaśtowie, w Barze y innych miejscach Ukrainkich; także po wielkich Miastach Miasteczkach, y Zameczkach, y przygródkach Ukrainkich pogranicznych, pomienione lokowane ad tuitionem kráiu, Regimenty piesze, y Dragonńkie, niemáiąc nic posilku, áni od Rzeczypospolitey, áni od swoich Oberśzterow własnym kosztem y kápitałem, S. P. Imci Pana Hetmana Jabłonowskiego konserwowane, Lenungowane y ná wszelkie dzieła wojenne, ná uczynienie wstřetu kaźdym insultom pogańskim przez tak wiele lat w należytym Komplecie utrzymane, zá co żadna po tym nie doszła od Rzeczypospolitey rekompensa.

Roku 1691. Król Imć Ian III. przybył szczęśliwie sam osobą swoją ná Kampanią, profecuturus Imprezę swoją w Wołoszech, ná odebranie Ias, Stolicy Hospodárov Wołoskich, y inszych Pryncypalniejszych, lecz nie przyszło do tego bo umocnione liczných Woysk Tureckich y Wołoskich forti praśsidio, nie dáły się attákováć. Do tego wielką przeszkodą była, trzyniedzielna ślotá, we dnie y w nocy, śnieżna y deszczowa. Ledwie tedy Fortecę Niemiec osadzono dwiema Regimentami pieszemi y trzema Chorągwiemi Wołoskiemi, całe zaś Woysko dla pomienionych ślot do rákiey nuży y klęski przyszło, że wszystkie prawie Táборы zostáwiło, náwet Káráwany Królewskie, y róźnych Panow porzucone ze wszystkimi námiotami, bagażami y appárencyami obozowemi; niektóre iednak bagaże J. K. Mci z Dobr poblížszych pogranicznych Imci Pana Hetmana Jabłonowskiego, sprowadzonemi kołmi y Wołami z Wołoch ná granicę Polską wyprowadzone, do Dobr. J. K. Mci. Złoczowczyzny, zasły. A Woyska Koronnego y Litewskiego ledwo nie trzecia część od koni odpádlá dla ślot pomienionych.

W Tymże Roku. J. W. Imć Pan Iędrzey Potocki Kasztelan Krakowski Hetman Polny Koronny umarł. Poktorym wził Buławę Polną, od Krola Iana trzeciego Brat rodzony Imć Pan Szczesny Potocki Woiewoda Krakowski.

Roku 1692.

Roku 1692. Kampania w Podolu odprawiona koło kámieńca. Tatárskie Czambuły po kilka razy gromione. I lubo liczne Ordy pod Woyska násze podpadały, jednak słuszne wzięwszy represalia, bez korzyści ad propria wrocić się musiały, ná końcu tedy Kampanii gdy już niebyło przeszkody, umyślił Consumatissima sua prudentia S. P. Imć P. Hetman, áby in Contiguitate Kámieńca osadzić Blokadę iáką, mocną, dla częstey iákiey in quietacyi prezydaryuszow Kámienieckich. Iákoż upatrzywszy sposobne ná to miejsce, to jest gorę którą z iedney strony oblewa Dniestr rzeka, á z drugiey strony Zbrucz, gdzie ex consilio bellico postanowił toż miejsce ufortifikować, iákoż szczęśliwie z całego Woyska, tak Komputowemi, iáko y luźnemi ludźmi, wysypáne wáły, y we dwóch Niedzielach stána regularna Forteca, zá przezorną industrią Hetmańską, ktorey to Fortecy, dány tytuł Okop Gory S. Troycy, Blokada Kámieńca Podolskiego. Osadzona tedy tá Forteca Regimentami piezemi, (ktorym przewidował Lenungi y wszelkie requisita Imć Pan Hetman Jabłonowski) przytym Arkabuzerami Komenderowanemi, á z Woyska Koronnego z pod kázdey Chorągwi Usarskiey, Pancerney y Wołoskiey po czterech Towarzystwa y czterech Páchołkow komenderowano pro praesidio do teyże Fortecy, y z tych komenderowanych ufundowane Chorągwie stokonne, y Rotmistrze postanowieni. Komendantem tey Fortecy Imć Pan Michał Brant, ná ten czas Pułkownik Arkabuzerski, potym Generał Major, tandem Generał Leytnant. Regimentarzem zaś nad Milicyą, Polską, Imć Pan Jakub Kalinowski Czesnik Halicki Pułkownik. Obádwa ci Kawalerowie, dali probatissima documenta Dzielności swoiey, codziennie infestuiąc Nieprzyjaciela pod Kámieńcem, y w same go bramę wpędzaiąc, wniewolą nie máło zabieraiąc. Bydła, konie zabieraiąc, różnemi przemyśłami woiennymi dokuczaiąc Kámieńcowi, który po kilka razy poddawać się dla głodu y różnych niewygód zámyślał. Tę tedy tak chwalebnią Inwencją Woienną, Imci Pana Hetmana Jabłonowskiego nietylko Krol Imć Ian III. approbował, ále też y cała Rzeczpospolitá była tego wdzięczna; bez skuteczney iednak nádgrody, zá prace, trudy y kószta tak wielkie, ná tę usługę publiczną, złożone.

Roku. 1693. Seym w Grodnie złożony, który zerwany. Tegoż Roku ná Wiosnę czterdzieści kilka tysięcy Ordy, przyszedłszy pod Kámieniec, kupą szli Podolem ku Złoczowu, zkąd

mieli poyść ná trzy szlaki Czambuły, Interim Imć Pan Zahorowski Regimentarz Okopowy, we czterech set koni Okopowych Elearow ex improvise potkał się z nimi. Widząc tedy tak potężny Nieprzyjaciel tak małą kwotę nászych, iuż prawie miał ich zá swoich, iednakże zá łáská Boská, Imć Pan Zahorowski iáko przezorny Regimentarz stánawfszy pod Hodowem nie dáleko Złoczowa, przy máłym fortelu, bo z iedney strony miał stawek w tyle, á z drugiey strony pšov. Gdy począł wielkim impetem nácierác Sołtan, osobliwie przednieyfi Murzowie, dáli ognia nási, zaraz im niemały wstřet uczynili przez połozenie kilkudziesiat co lepszych Naieźników. Przez pięć godzin ta trwała utarczka, tak dálece, że gdy iuż nászym kul niestawało do strzelánia, musieli pšovczyki od strzał Tatarskich miásto kul nábiíác, ktoremi bárdziej iefezce Tatarow razili; tak že blisko cztery tyfiace Tatarow ná plácu legło, od tak máley garści ludzi nászych, y tych zábitych, zaraz Tatarowie w Cháłupach palili. O czym Języcy potym wzięci relacyą, czynili. Nászych Okopowych trzynástu zábito, ále nie było żadnego z tych 400. żeby nie miał kilku poszrałow, iednakże zá łáski Bozey nie szkodliwych. Tak wszechmocność Boská, Cnota, nie liczbą meřtwu Polkiemu, dla zászczytu Wiáry Świętey y Narodu Chrześciańskiego, insultom Pogańtkim odpor dáć pomogła.

Roku. 1694 Zaślubiona Ksiáżęciu Bawarskiemu Elektorowi Maximilianowi, Tereřsa Kunegunda Krolewna Polka, Jana trzeciego Krola y Maryey Kazimiry Córka. Dány ślub w Warszawskim Kořciele S. Jana od Kardynała Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, Michała Rádziejowskiego, piętnástego dnia Siepnia przy asystencyi Szesnástu Infułatow. Prowadzona Krolewna bardzo świetnie z niemniey świetną asystencyą, po drodze karmazynem od pałacow do Kořcioła okrytey, przy zieżdzie wielkim Senatorow y Pánow infzych Polskich y obcych. Brał ślub z Krolewną, Xiążęcia Elektora osobę reprezentuiący Brat Jey Jakub, Krolewic Polski. Przed ślubem przesłane od Elektora tegoż nowey swey Oblubienicy upominki ná sto tyfięcy talárov szacowane y cztery znaczne dyámenty. Trwały zaś weselne plauzy przez dni wiele; ognie teź trumfalne, y ná wiśle, kilka nocy obiaśniáły. Odiachała potym Krolewna, Elektorowa iuż Bawarská, w Listopadzie miesiácu z Polski do Xiążęcia Elektora. Był wielkim Posiem ná iey świetne odprowadzenie Andrzey Załuski Biskup Płocki, ktory tę Legacyą z wielkim

z wielkim splendorem, y pochwałą, wszystkich obcych y Polakow odprawił. Odieżdżającey zaś Elektorowy, Krol Jmć takie dał pożegnanie.

Pożegnánie ná Obrázie NAYSWIĘTSZEY PANNY MARYI ktore Krol Jmć Jan III. iedyney Corce swoiey do Xiążęcia Jmci Elektora Bawarskiego Małzonka Jey, po weselu wyieżdżającey własną swą ręką napisał. dnia 13. gbris. Annò Domini. 1694.

Jdź gdzie Cię niesie ta Fortuna Twoia
Z domu Rodzicow Iedynaczko moia.
Jdź z Domu Braci zá Oyczyste progi,
Bierz się do drogi.

Niech Cię ta, co w swym pisze Konfystorzu
Prawo náturze, Niebu, Ziemi, morzu,
Włzechmocna ręka, wziąwszy miłosciwie.
Wiedzie szczęśliwie.

Niewinny IEZUS, y Ukrzyżowany
Niechay Cię przyimie w swe otwarte rany.
J niechay strzeże zaslania y broni
W przeciwney toni.

Panna y Matka zá wiecznym Przymierzem
Niechay Cię składa Niebieskim Puklerzem.
J twą Oyczystą, ná każdą godzinę
Zmacnia Ianine.

Spiesz: niech Ci Droge bezpiecną toruia,
Zá toba, oraz niechay postępuia,
Ktorym Cię dáło w moc rządzenie Boże
Anieli Stroże.

Jkorym w Polscze chwała wiekuista.
J w ktorych Dom náfz opiece korzysta.
Niechay Cię strzegą Pátronowie Święci.
Zyczeń z mey chęci.

D

Za ich

Zá ich Modlitwą, próżbą, y przyczyną,
Wszelkie niechay Cię przeciwności miną,
A BOG obfite szczęścia, łáski, dáry
Zlewa bez miary.

Błogosławieństwo co go w Corkach, Synach
Niebo udziela, miey w tamtych Krainach.
Zyczeń pociechy z mych. Wnukow twych dzieci,
Ociec Ian Trzeci

Po expedyowanym tym Akcie weselnym wyiachał Imć Pan Jablonowski Kasztelan Krakowski Hetman Wielki Koronny, z Warszawy, máiąc wprzód Konferencyą z Krolem legomością, o następujących dziełach wojennych, y pospieszył zaraz in Julio do Lwowa, po tym do Maryampola, á z tamtąd, do Generalnego Obozu pod Petlikowce; zkąd zámyślał o imprezie attákowania Kámieńca. Jákoż spieszny Marzszek stanął z całym Woyskiem w bliskości tey Fortecy, to jest pod Okopami Gory S. Troycy, gdzie wszelkie preparatoria sposobione do tego attaku. Aż tandem przychodzi wiadomośc przez Wołochow Chorągwi Pana Dawideńka Rotmistrza, że záhara wielka z Turek y Wołoch idzie do Kámieńca, którą konwoiuie Szachpas Giercy Sołtan w pięciudziesiąt tysięcy Ordy; Odłożywszy tedy zamierzoną imprezę Imć Pan Krakowski ná inšzy czas; zostawiwszy Tabor, szedł z całym Woyskiem oboygá zaciągu Komunikem in Occursum Nieprzyiacielowi; y stánawszy pod Uscieczkiem ná Wołoszczyźnie nad samym Dniestrem, gdy obaczył strasznie wielkie tłumy Tatarów zbliżających się ku Dniestrowi, wyprawił naprzód przednią straż w pław przez tę rzekę, pod komendą Jmci Pana Sobieskiego Cześnika Koronnego, Strażnika Polnego; Jmci Pana Zahorowickiego Regimentarza z Okopowemi Elearami, który wespoł z przednią strażą, ścierali się potężnie z Ordami, wielkim impetem nacierającemi, á tym czasem sam Imć Pan Krakowski z kolegą, swoim Imć Panem Szczęsnym Potockim Wojewoda, Krakowikim Hetmanem Polnym Koronnym y z całym Woyskiem w pław Dniestr przeszedł, y tam mężnie y odważnie postępując przeciwko insultom Pogańskim, samym tylko ochotnikami y przednią strażą, y Okopowemi, do niespodzianey ucieczki Nieprzyaciela przywiódł; w ktorey siła bardzo Tatarow trupem poległo, y żywcem, dwieście

*Woyskoná-
sze w pław*

dwieście kilkadziesiąt wzięto, y dąley w pogoń Chorągwie Wołoskie poszły z wielką swoią zdobyczą; ostatek noc przeszkodziła. Názajutrz rano, skoro świt, ruszył z Woyskiem Jmć Pan Krakowski dąley za Nieprzyjacielem; który postrzegszy ciągnące Woysko, odbiegł wszystkiey Zahary bardzo wielkiej; bo iey rąchowano siedm tysięcy Wozow, nie tylko w prowiantach, Ryżach, káwach y korzeniach, miodách, winach, ále też w inszych towarách Tureckich bogątych. Co wszystko za łaską Bożą naszym in prądam cełsit, y przez dwa dni to rozbierając Woysko nasze, nie mogło przebrąć.

*Kłeska
Tatarow.*

Roku 1695. Tenże Szachpas Gierey Sołtan, wetuiąc ták wielkiej straconey przeszłoroczney Zahary, do Kámieńca prowadzoney, zebrałszy wielkie bardzo Ordy, (o których Języcy powiadáli, y rąchowáli ich ná sto tysięcy z okładem,) przyśzedł spiesznym Marzłem ná Przedmieścia Lwowskie, z tą imprezą; áby wszystkie popalić, á samo tylko Miąsto w murach zostáwić. Jednakże zábiegłá temu provida cura Jmci Pana Jabłonowskiego Kasztelana Krákowskiego Hetmana Wielkiego Koronnego. Sciągnąwszy wprzod partye Woyska nad Dniestrskie, Pokuckie, Wołyńskie, Ukrainkie, y Jmci Pana Zahorowskiego z Okopowemi Elearámi; dąwszy Generalną Komendę Jmci Panu Miączyńskiemu, Podskarbiemu Nadwornemu Koronnemu, który z pomienionemi Partyami Woyska dosyć szczupłego! bo go nie było do boiu nád dwa tyfiące, przeciwko ták straszney potędze pogańskiey, w tenże sam dzień stanął, kiedy y Woyska Tatárskie pod Lwowem; to iest dnia 13. Februarii tegoż roku. Osadził tedy szlákí po przedmieściach Jmć Pan Krákowski, po kilkanaście Chorągwi, pod mądremi y doświadczonemi komendyerámi, sam Osobę swoię ázarował przeciwko naywiększey potędze nácierających ná przedmieście Tatarow, którzy roznemi ulicámi ták Jmci Pana Krákowskiego, iáko też Jmci Pana Podskarbiego Nadwornego, przerzneli byli od miąsta. Atoli za łaską Bożą przy nieustraszonem męstwie y odwadze Walecznego Wodza, nie tylko przez ták wielkie tłumy przebiły się ku Miąstu, ále też y z straszną konfuzyą, Nieprzyjaciela wyparły z przedmieścia nasze Woyska, ták, że máło co szkody w przedmieściach zrobiwszy, odstąpił tegoż dnia sam pomieniony Sołtan ze wszystkiemi Ordami o milę od Miąsta; więcey nad czterdzieści Chałup ná przedmieściu Zolkiewskim nie spaliwszy. Naszych ludzi Woyskowych

*Orda pod
Lwowem.*

*Orda od
Bepnie.*

*Tatarowa
buz nesi.*

wych w tey Okazyi zginęło ze sto; porąbano kilkudziesiąt godnych y dzielnych Officyerow, y Towarzystwa, tuż przy samym Imci Panu Krákovskim y przy nim w niewolę wzięto Imci Pana Stanisława Jástrzębskiego Porucznika J. W. Imci Pana Starosty Winnickiego, y innych ludzi kilku Hetmańskiego Dworu; Tatarow w tey okazyi bardzo wiele zginęło, nietylko od Woyfka, ale też y od Pospolstwa, które się ze wsiow zbiegło, ci z kaźdey ulicy gromili ich tak strzelbą, iako też nábitemi kosami, y czym kto mógł, nawet kilkunastu Tatarow zwalili cepami Chłopi, y do Dworu Hetmańskiego żywcem przyprowadzili. Trupow po tym swoich palili Tatarowie w Cerkwi iedney, y we czterech Chałupach, ktorych mogli zábrać. Po tym Soltan poszedł ku Stryiowi, y dálej w Pokucie Czambuł puścił, ale nási Jchmość Panowie Regimentarze insequendo onegoż, to w oczy mu zachodząc, z bokow nápadając, wszędzie go gromili y Jasyr odbiiali, tak dálece, że z małą korzyścią ná Budziak wrocil.

Tegoż Roku. Kámpania odprawiła się w Podolu około Kámieńca, różne czynił przemysły Wojenne Jmć Pan Krákowski Hetman Wielki Koronny około attáku iego, y iák nayprzykrzeyszego ściśnienia Præsidiariorum, nie dopuszczając ze wszystkich stron dowożenia záhary y naymnieyszych żywności. Dla czego nástąpiła w Kámieńcu ciężka penuria y głód, że się powietrze zaczęło, y bardzo siła Turkow y Lipkow pomarło, á w tym naywiększa szkoda, że náłych niewolnikow, Officyerow, y Towarzystwa wiele pomarło w powietrzu.

Smierć Jana III. Roku 1696. Krol Imć Jan III. w Warszawie w dzień Świętey Troycy, po kilku Niedzielney chorobie fatis cessit. Záłożała tak walecznego Krola nie tylko Polska; ale też całe Chryścianstwo; y w Rzymie obchod záłobny, z wielką Jego pochwałą, z rozkazania Papielkiego się odprawował; także w Wiedniu, z rozkazania Cefarskiego. Długo Jego ciało po śmierci ná zamku Warszawskim po Krolewsku w trumnie złożone leżało z Codziennemi Mszami; aż ná ostátek nie w Krákowskiéy Bazylice, ale w Warszawie u Kápucynow było pochowane, lub potym, przed koronacją Augusta wtorego według zwyczaiu Krolestwa tego, w Krákovie obchod záłobny z Krolewskimi Ceremoniami był zá niego odprawiony. Po śmierci Jego, złożona Konwokacya w sześć Niedziel, od Xiążęcia Imci Kardynała

Kardynała Radzieiowskiego, Prymasa Korony Polskiej y Wielkiego Xięstwa Litewskiego tamże w Warszawie; ná którą ziachał się wżysłek prawie Senat, y z Woiewodztw Poślowie, lecz tę Konwokacyą zerwał Poseł Czerniechowski, Imść Pan Horodyński.

*W Tymże Roku. Dnia 2. 7. bris Woysko w Związku stánęło. Mar-
szaikiem Związkowym obrany J. P. Bogusław Baranowski Towa-
rzyz y Namiesnik Chorągwi Ufsarskiej Imci Pana Lubomir-
skiego Marszałka Nadwornego Koronnego.*

Konsyliarze tego związku.

Bartoszewski Ufsarz Ilego Krolewskiej Mości.
Gdeszyński Ufsarz Krolewica Imci Jakoba.
Horodyński Ufsarz Krolewica Imci Alexandra.
Zawadzki Ufsarz Krolewica Imci Konstantego.
Krzyżanowski Ufsarz Hetmana Wielkiego Koronnego.
Czerwiński. Pancerny Woiewody Krakowskiego H. P. K.
Trębiński. Pancerny Kasztelana Sandomirskiego.
Ciołek. - - Podskarbiego Nadwornego.
Jordan Starosta Olsztyńskiego.
Winiarski. Pisarza Koronnego.
Krzętowski - Ufsarz Starosta Szczurowieckiego Cernera.
Czeski - - Pancerny Xiążęcia Wisniowieckiego.

Punkta Związkowe ná ktore Koniu- racya stánęła.

1. Ná posłuszeństwo przy obronie całego Rycerstwa.
2. Nie odstąpienia się w służnych Woyska całego preten-
sjach, ták upomnienia się Imienia Towarzysz, iáko krwawych za-
slug. Odtąd, iedność trzymać, poki nam generaliter wżyszkim
Rzeczpospolita satisfakcyi nie uczyni.
3. Aby konzachtow żadnych sprzeciwiających się całosci
nászey z nikim nie mieć, ani trzymać, ále y owszem, ktoby wie-
dział nam być co szkodliwego, áby rewelował.
4. Interesow żadnych nie proponować Pańskich, tylko
właśnie o krzywdę Woyska.

E

5. Stofuymy

5. Stofujemy się do Seymikow y Instrukcyi całej Rzeczy-
pospolitey.

Założył Pan Marzałek Związkowy z Konfiliarzami Stationem
w Samborze. Gdzie Konfystencye y Hiberny dysponowane ná
Woysko, Officyera żadnego niedopuszczano, tylko samo To-
warzystwo, Kommisarzow do wszystkich Miast primæ Clasis Pro-
wincyi Mało Polskiej, y Wielko Polskiej wyprawiono. Zkąd wiel-
kie Exakcye wybierali ná Magistrat Związkowy, przez co wielce
się náprzykrzył całej Polfcze tak exorbituiaący związek Woyska,

Roku 1697. Traktat przez Kommisarzow, Rzeczypospolitey
z Woyskiem z konfederowanym zaczęty w Samborze o rozwią-
zanie Związku; który potym przeniesiony do Lwowa: gdzie
magno motu przez długi czas agitował się, y szczęśliwie za u-
silnym stáraniem, estymacyą y miłością w Woysku Imci Pana
Jabłonowskiego Kásztelaná Krákowskiego, Hetmana Wielkie-
go Koronnego, przy znacznym posłuku pieniężnym od
Nayaśnieyszey Krolow y Imci Maryi Kázimiry Wdowy, dla
zabiezenia dálzszemu zamieszaniu w Rzeczypospolitey submini-
strowanym, rozwiązał się ten Związek ná Wiosnę, ile kiedy
ieszcze przed rozwiązaniem, kilkadziesiąt Chorągwi przyšlo
pod posłuszeństwo Hetmańskie.

*Związek ro-
związany.* W Tymże Roku. Gdy ściagnął część większą Woyska do ge-
neralnego Obozu pod Szczerzec, ogłosił po Woysku Imć Pan
Marzałek Związkowy, zakończony Traktat Kommisarzow Rze-
czypospolitey z Kommisarzami Woyskowemi; w którym wszel-
ka satisfakcyja pretensyi Woyskowych assekurowana. Ná co
gdy całej Woysko pozwoliło, przyiachał sam Imć Pan Marzałek
Związkowy z Konfiliarzami, y całym Magistratem Związkow-
wym do Lwowa, y w Kościele OO: Bernardynow, przy liczney
afsystencyi Senatorow różnych, Kommisarzow Rzeczypospo-
litey, y Officierow Woyskowych, ad latus Imci Pana Krákow-
skiego zgromadzonych, złożył swoy doczesny Buńczuk, á oraz
cały Woysko w Związku będące, pod uprzywileiowaną władzę
y Jurisdykcyą Hetmańską, oddał: ktore odebrałszy Imć Pan
Krákowski do swoiey dyrekcyi, dał Ordynans Imci Panu Ste-
fanowi Potockiemu Łowczemu ná ten czas Koronnemu, Gene-
ralnemu Regimentarzowi; áby Seftando Heroica Vestigia
Wielkich Przodkow swoich, y sam insistendo chwalebny swoim
zawfze

zawsze Akcyom w dziełach Rycerskich, obiał Kommandę Generalną, całego Woyska tak pod Gliniany do Generalnego Obozu ściagnionego, iako też y ná Pártyach in excubiis pogranicza będącego, zaslaniáiąc kray od wszelkich Inkursyi Nieprzyjacielskich y wszelka ostrożność, bezpieczeństwo, utrzymywał pod czas odiazdu do Warszawy ná Elekcyą następującą, samego Hetmana.

Tegoż Roku. Elekcyą Krola Jmci Augusta wtorego, pod láską *Elekcyą Krola.* Jmci Pana Bielińskiego Podkomorzego Koronnego, á po tym Marzátká Wielkiego Koronnego in Junio zázęta. Skończona in spatio szezúciu Niedziel. Po ktorey odiachał Imć Pan Krákowski do Generalnego Obozu, lokowanego pod Wyzlany, za Lwowem pićć mil.

Interea po teyże Elekcyi wyprawieni Jchmość Panowie Posłowie, od zgromadzonych Stanow Rzeczypospolitey do Krola Jmci z denuncyacyą obrania Jego zá Pana ná Tron Polki. Pierwszy Posel był Imć Pan Jan Jabłonowski, Woiewoda ná ten czas Wołyński á potym Woiewoda y Generał Ziem Ruskich. *Posłowie do Krola.* Drugi Imć Pan Woiewoda Witebski, Imć Pan Dziduszycy, Starosta Zydaczewski á potym Koniusz Koronny. Radzewski Starosta Wschowski y inni, ktorzy w asystencyi naymniey w pułtora tyśiaca koni, Krola Jmci nowo obranego, w Tarnawskich gorach witáli; na przod Imć Pan Woiewoda Wołyński; ponim Imć Pan Woiewoda Witebski z Wielkiego Xięstwa Litewskiego. Ab Equestri Ordine Imć Pan Starosta Zydaczewski. Dla Informacyi každemu, kiádzic się tu mowa Jáśnie Wielmożnego Jmci Pana Jana Jabłonowskiego Woiewody Wołyńskiego do Nayiásnieyszego Xiáżęcia Jmści Sátkiego Krola Polskiego.

SERENISSIME & POTENTISSIME R E X.

SERENISSIMA Res-Publica Polona, unica illa, avitæ Libertatis Phænix, Sæculorum miraculum, tanti Sangvinis Partus, Te Serenissimum Electorem, Ducem Saxonix, Liberis *Mowa Jabłonowskie-
go.* Nostris suffragiis Electum Polonorum Regem, & Magnum Ducem Lithvanix, Rufsix, Prufsix, Mazovix, Samogitix, Livonia,

nia, Smolenscia, Kijovia, Volhynia, Podolia, Podlachia, Severia, Czerniechoviaq; dicit ore nostro & nominat. Te, quem Magni Sangvinis Ordo, innumerabili Cæsarum, Regum, & Ducum Genesi insignivit; quem Virtutis honor, Heroicis evexit splendoribus; quem deniq; mira, & Rege dignæ Dotes notarunt, hunc, & Libertas ipsa nostra colit. Enimvero potuitne errare Respublica nostra in hoc delectu Nobili, quin Dilectum Cælo & Orbi eligeret? quin Barbaricis oneratum Laureis, suis ornandum invitaret trophæis? quin cæteris omnibus Augustum proponeret? Quin Joanni illi Magno, Te in successiorem vocaret, ut merito Thronum tanti Triumphatoris occupares adoptatus, cujus fortitudini gloriosæ, ante Thronum, Te adaptaveras. Nec scivit se dolor noster tantæ cladis impatiens solari, nisi Famæ Tuæ certitudine, & spei futurorum securitate. Vicisti Turcas Serenissime Rex, triumphas de Polonorum cordibus, & assvetam Gethicis cladibus dexteram, ad nostram extendere Coronam. Ille Elector populûs, Tibi sua Vota confert, quem Roma defensorem, Christianitas, Antemurale meritò suum dixit; cujus nomen Campestre, Status Militaris, cujus omnis nobilis Eques, cujus armata Consilia, vita bellica, Acta deniq; cuncta Laureata. Huic tam gloriosæ Genti, tot Populorum Domitrici, tam perenni suæ Famæ Libertatisq; authrici, quis melius præsit, quàm Majestas Vestra? in cujus vultu & vita, legimus juncta Arma decori. Leget bellorum avida, & ab incunabulis suis, armis innutrita Polonia, Te Majorum Tuorum facta implere, plurium superare, omnium Vota Heroica præcurrere. leget compositû Martio animo vultû, expressam fortitudinis mentem grandia spirantem; leget & contra: plenam dignitatis Comitatem, & flecti nesciam mentis generosæ celsitudinem, faciem armigera venustate insignem, ita ut non alio cerni Majestas se velit ore. Videbit deniq; & Venerabitur (quod desideravit unice colet) Te Serenissimum non modò à natalibus & ab egregiis domi, forisq; gestis, quam à Lumine fidei nostræ. Illa te lux clariorem reddit; quæ Cælum tempestatesq; serenat, sine qua, omnis triumphus ignobilis, omnia præclara obscura, cuncta immensa minuta. Tu felix Princeps, Romam beasti Sanctissimam, & Matrem veneratus antiquam, gloriosorem, Religionis mutatione, fecisti Saxoniam, quàm Victoriarum constantia. Errores Patrios fugiens, Extera Regna invenisti, & cor Spiritui DEO referanti, Principi ultro Tibi, Regna nostra patent. Venerant multi & egregii Principes Candidati, Viduatæ Magno Rege
Polonia,

Poloniæ, Vota, in Regna ferentes. Nemo secum DEUM in Certamina duxit, Tu solus incepisti cum Domino & cepisti, reparatæ fidei præmia referens, eâ horâ quâ notus, natus; quâ Te audivimus, liberè diximus Regem. Nescivimus Te Regem aut velle, aut fore, eras Rex, & esse Te nesciebas. Illa enim vera felicitas, felicitate dignum fuisse, non nosci. Tunc dum Te intelleximus fortem & mansuetum, bellicum & venustum, pium & Catholicum, corda, Vota, Lingvas, & quidquid optatissima intentio ferre potest, in Te convertimus. Tunc ferunt Numine Cælesti solem fuisse ferenum, cum Populi vultu conveniente die: Ergo Te liberis & tenerrimis Votis, à nobis ultro assumptum, inclyta Polonia nostra, hodie Tua, veneratur & amat, invitat & optat; & quæ, non sub repagulis & abditis tectis, sed Cælo teste, in Campo Martiali Suffragia dedit, libens confirmat, non factionis tumultibus, non nummariis rationibus, non aureis hastis ductus duceris, sed celeberrimâ Populorum Votis, corde patulô, sacris ardoribus, proclamatus vocaris. Ingredere Benedicte DEI, DEO volente, Poloniâ aspirante, Româ gaudente, Germaniâ approbante, Europâ plaudente, Orbe (Barbaros si deinas) in gaudia effuso. Tibi Christianitas famam, Tibi Fama centum ora, Tibi Polonia Laureatam parat Coronam. Ingredere prospere, procede & Regna. Me vero felicem, qui cum Nobilissimis Sociis, denuntiationis hujus Legatis, Majestatem Vestram, Dominum meum Clementissimum, in limine Patriæ meæ salutem, & Suffragium Liberi Nobilis Poloni, unicam bonorum meorum gemmam, quam libens & liber Majestati Vestræ in campo litavi, hic iterum proclamem. Cedat mihi obsequii gloria in augmentum gratæ beneficentiæ. Nos interim Te Rege salutato ibimus portare Nomen Tuum, coram Fratibus nostris, colemus, quod vidimus; dicemus, quod colimus. Quid fueris, qualis & quantus nobis speraris, loquemur. Deniq; annuntiabimus inter Gentes Gloriam Tuam, & replebitur Majestate Tua, omnis Terrâ.

D Y A R Y U S Z

Negocyacyi Jáśnie Wielmożnych, Wielmożnych, Ichmościow Panow Posłow, od Rzeczy-Pospolitey, do Krola Jego Mości obranego, FRYDERYKA AUGUSTA, cum denuntiatione, wyprawionych z Warszawy 15. Julii 1697.

F

Rufzywſzy

Ruszywszy się z Warszawy die 15. Julii, piątym noclegiem staliśmy w Częstochowie, to jest 19. ejusdem, gdzie oczekiwając na drugich Ichmościow Pánow Posłow., y iutrzejczy dzień Sobotni prześtaliśmy. Tam Jegomość Pan Májor Dorpowski z Tárnáwskich Gor przybiegił; denuntiando: z iáką ochotą J. K. M. Electus wygląda presentem legationem.

W Niedzielę 21. Julii, ruszywszy się z Częstochowy, staliśmy w Zyglńskich Gorách. Miasteczko to jest o máłą milę od Tarnawskich Gor, do jednegoż Grafitu należące. Tu stoiemy y przez Poniedziałek, bo lubo Ichmość Pánowie Posłowie wszyscy, ktorzy mieli ziachać, iuż tu comparuerunt, ále że w Tarnawskich Gorach w żadney kámenicy, nie mogli się znaleźć capax locus, do przyimowania tak gromadnego Poselstwa, musiano tedy myśleć de capaciori loco. Y poczęto było naprzod budować szopę de nova radice w polu z przyiazdu nášzego, nie dáleko mieyscá náznáczonego Obozowi, ále że się to zdáło negotiosum & lentum, porzuciwszy iuż zaczęte in magna parte opus, zdarzyła się przy samyż bramie mieyskiej, z tegoż przyiazdu, szopá spora gotowa, ktorey ściany powybierawszy, z wierzchu zaś niby suffit z gáłęzi uplotłzy, y do tego dwa ieszcze namioty spore rozbiwszy, przegrodzono w puł tę szcepę płotem namiotowym, żeby tak wiecney części audyencya bydź mogła, á w drugiey tym czásem stóły zástawiano. Co że w Poniedziałek gotowo bydź nie mogło, á do tego deszcz cały dzień leiąc, był w przeszkodzie, y audyencya musiała się do Wtorku odłożyć. Tandem we Wtorek 23. Julii, kiedy tu Ichmość P.P. Posłowie u Iego Mości Paná Woiewody Wołyńskiego zgromádzeni disceptant, quo ordine wiażd ten expediri, wiele Oratorow bydź ma, zwlászczá że Jegomości Pánu Stároście Zydáczewskiemu, wczéśnie ab Equestri Ordine uproszonemu Oratorowi, Jegomość Pan Stárosta Wáschowski mieyscá swego contrádykował. Interim przyieżdżają Kawálerowie od Krolá Iego Mości, invitando Ich Mościow Pánow Posłow. Prętko tedy ruszyliśmy się z Zyglńskich Gor, konno wszyscy, á było koni okolo pułtora tyśiąca, y do Tárnáwskich Gor od przerzeczonych Kawálerow prowadzeni, gdzie iuż w przerzeczoney szopie czekał Krol Iego Mość, z Kawálerami swemi, y z Polákow nie máło, ktorzy antecedenter przybywszy, mieszkáli. Woyská procz zwyczajney wárty, nie przy nim nie było, wszystko w Obozie, mimo który my iácháli, spoczywało. Krol Jegomość był w sukni Gránatowej

*Szopa dla
Stólow y
audyencyi.*

*Krol bogate
kroyny.*

toowej

towey kleynotami bárdzo bogátemi ozdobney, bo káždy guz sporył, ył, z iednego Dyamentu. Ná przyjazd nasz, uderzono w kotły y w trąby. Zsiadłszy zaś z koni, tákeśmy zacieśnili dofyć przestronną szopę, że Capita Legationis z ciężkością, rum sobie uczynili, przeciwko którym Krol Iego Mość ruszył się o kilká krokow., z mieyscá, y káżdego mile witaiąc, wymowić trudno, iáko omnium animos in se traxit.

Po oddányim kredensie, który ieden z Sekretarzow Krolew-
kich czytał, mowił naprzod I Mość Pan Woiewodá Wołyń-
ski, iáko primus Legationis Senator, po nim I Mość Pan Woie-
wodá Witebski z W. X. L. Ná końcu ab Equestri Ordine,
I Mość Pan Starostá Zydaczewski, mowili wszyscy clará & ele-
ganti Latinitate, którym od Krolá odpowiedział I Mość Pan Ge-
nerał Fleming, który był ná Elekcyi extraordynáryiny Posel
y Plenipotent. Ten ná końcu mowy swoiey powiedział, że
Iego K. Mość iáko się in Pactis Conventis deklarował, ták ná to
własnym skutku stáwił tu Woysko in usum Rzeczy-Pospolitey
Polskiey, á propter majorem tego securitatem, czyni nayspier-
wszym tego Woyska Generálem I Mości Páná Woiewodę Wo-
łyńskiego, y w kommendę iego Woysko oddáie. Oddáli po-
tym Ich Mość Pánowie Senatorowie Denuntiatorias druko-
wane, y List od Rzeczypospolitey do J. K. Mości pisány, ná
koniec wszyscy poszliśmy do pocałowánia ręki. Po skończo-
nych tych Ceremoniách, poszli do stołow, ktore ták akkomo-
dowane były. Dwá stoły długie przez wszystkie szopę, opodal
od siebie stały, miedzy ktoremi trzeci máły ták ustawiony, że
się rogow iego, tánte obádwa stoły, rogami dotykały. U tego
tedy máłego Stołu we frzodku Siedział Krol I Mość, á Xiaże
Biskup Passawski, Posel Wielki Cesarzki, w rogu tegoż stołu.
U iednego zaś wielkiego, po prawey ręce, siedział pierwszy
I Mość Pan Woiewodá Wołyński, u drugiego po lewey ręce
I Mość Pan Woiewodá Witebski, po nich suo ordine z regestru
sádzáni Ich Mość Pánowie Senatorowie, & Equestris Ordinis
Posłowie. Była ochota wielká, y wielki dostátek, záden etiam
ex vilissimis, non arcebatur Polak, Wino bárdzo przednie,
káżdemu kto chciał, dawano, y więcey go popiło pospolstwo, bo
Generosiores od tego stronili. Po skończoney ochocie Krol
I Mość wsiadł ná koniá, y my wszyscy, y iáchał w pole, gdzie
iuz Woysko przestrzeżone w párácie czekało, ktore obieżdza-
jąc przypátrzyliśmy się iák moderowne, iák w ludziách y koniách
braku nie máiace, rościagnęło się to wszystko ná dobrá ćwierć
mile.

*Witanie
Krola.*

Stoły.

*Krol ná
koniu.*

mile. Różni różnie go rachowali: tym, którzy de rebus mo-
 delinus sentiunt, około siedmiu tysięcy być się zdało. Tam
 widzieć było iakie Krol i Mość w Rycerskich ludziach ma upo-
 dobanie. Mrokiem aż, z tey obiażdżki wróciliśmy się do miasta.
 We Szrodę 24. Julii, nāznaczył Krol Iego Mość Kommisarzow
 do traktowania z Ich Mościami Pánami Posłami nāszemi, Xia-
 żęciā IMości Firsztemberga, Generałā Flemingā, y innych,
 przed ktorego Traktātu zāczęciem, convocavit do siebie
 IMość Pan Wojewodā Wołyńki Ich Mościow Panow Poslow,
 y z niemi consultavit naprzod; poniewaz Krol IGMość propo-
 nował, żeby tā Konferencya, āni u niego, āni u IGMości Panā
 Wojewody nie byłā, āle in tertio loco, mowili tedy o tym, &
 placuit Kamienicā intermedia miedzy N. Krolem, ā IGMościā
 Pánem Wojewodā Wołyńkim. Potym ieżeli pisać do Ich
 Mościow Xięży Biskupow, Poznańskiego y Zmudzkiego, do
 słuchānia przysięgi, super Actum Fidei, & super Pacta Con-
 venta od Rzeczy-Pospolitey nāznaczonych, ā poniewaz w De-
 nuncyacyi cautum, āby Krol IGMość nie przejeżdżāiac Grānic,
 te Juramenta, prāmiffa Professioe Fidei, exequatur, iāk nayprę-
 dzey tuż zieżdzāli, y to wżytkim placuit. Nā koniec z strony
 Woyskā, ktore Generāl Iego Mość tu stāwił, iako się rezolwo-
 wāć, prowadzić go w Polskę, czyli nie? Ten punkt wzięli
 sobie in ulteriozem deliberationem. Y tāk z tym poszli nā
 przerzeczonā konferencyā, ktorey do południā nie skończy-
 wszy, znowu po obiedzie convenerunt, y āż do wieczorā zā-
 bāwiwszy się, concluserunt, āby Krolā IMości, y z Woys-
 kiem prosto do Łobzowā prowadzić. Professioe Fidei &
 Juramenti super Pacta Conventa exequendi, mieysce o milę
 z tąd w Piekarach (kedy Kościol drewniāny, āle Obraz Nay-
 świętszey Panny Cudāmi wsiāwiony, sub Cura Oycow Jezui-
 tow) nāznaczywszy. J zāraz do Ich Mościow Xięży Bisku-
 pow z Listem do Częstochowy (bo tām mieli czekać) pro-
 perē wyprāwiono, āby nā przerzeczone mieysce do Piekar,
 alterius absentia non obstante, quantocyus zieżdzāli. Jākoż
 w piątek rāno IGMość Xiādz Biskup Zmudzki stānāł w Gorách,
 ā IGMość Pan Wojewodā Wołyńki po Mszy Świętey rānney,
 do Piekar zā Woyskiem, ktore się rāno ztād ruszyło, iāchāk.
 Tām u Woyskā bywszy, y z Generālami się de ulteriori tra-
 ktu rozmowiwszy, w Gospodzie potym nā Krolā IGMości czekał.
 Ktory tu z południā stānāwszy, y mało się co w stāncyi zā-
 bāwiwszy, iachāk w pole do Woyskā. IGMość Pan Wojewodā

*Pacta con-
 venta.*

zás Wołyński tu w stancyi Krolewskiej, o 'trakcie którym Woysko prowadzić, transegit. Gdzie y Komissarze z Woiewodztwa Krakowskiego, iako to IGMość Pan Gosławski y inni do prowadzenia Woyska naznóczeni.

W Sobotę die 27. Julii Naprzod Iegomość Pan Woiewodá Wołyński convocavit Ichmościow Socios Legationis, y tam o sposobie, Rocie, & securitate przyięgi długo disceptatum. Tandem spisana Rotá, z którą gdy do Krola Iegomości zaiácháli; poszedł Krol IMć. cum omni Comitatu, piechotą, do Kościoła, lubo to nie zbyt dáleko, ále dla słoty y do Kościoła. błotá dosyc niewczesnie. Tam przed wielkim Oltarzem, ná frzodku Kościoła klęcząc, Profesionem Fidei, którą Jmć. Xiądz Biskup Zmudzki praegit, uczynił. Te zaś słowá Juramenti. Ego idem Voveo ac Juro &c. sam z kárty czytając głošno mówił, y tam się zaraz podpisał. *Przyięga* Ták wykonawszy Akt wiary, poszedł do spowiedzi, y publice przed wielkim Oltarzem spowiadał się, przed Jezuitą Spowiednikiem swoim. W tym Jmć Xiądz Biskup Zmudzki, wyszedł ze Mszą, ná ktorey Krol JMość z wielkim Nábozeństwem, y wż ystkich zbudowaniem, Kommunią S. przyiął. Tandem po Nábozeństwie, Jurament super pacta Conventa; za pronuncyacyą Roty, przez Iegomości Xiędzá Biskupa, wykonał, y zaraz też Rotę podpisał. Potym poczawszy od J. M. Xiędza Biskupa, wżyscy Ich Mość Pánowie Senatorowie, & ex Equestri Ordine Posłowie, też Rotę podpisowali. Po skończonych podpisach, poszedł Krol Jmć piechotą, znowu do Austeryi; y wżyscy zá nim. Zaprowadziwszy Krolá Jmć P. Woiewodá Wołyński, y inni Ich Mość ruszyli się przodem, uiáchawszy tylko ćwierć mili, zástanowili się w pewnym młynku na samey Granicy iuz Polskiej stojącym. Gdzie znowu wieżdzaiącego w Granice Polskie Krolá IMći, Imć P.: Woiewodá Wołyński od Senatu, Imć P.: Starostá Zydączewski, od Stanu Rycerskiego, witali breviter sed comptè. Sam Krol Imć po Francusku odpowiedział, co nam znowu Imć P. Woiewodá Wołyński tłumaczył. Niechciał iuz potym Krol Imć lubo słotá była wśieć do Karet, ále wierzchem áż do Sławkowá, pięć mil całé, wesolo bardzo, y wżyskim się komunikuiąc iachał.

W Niedzielę dla Woyska długim Traktem, y słotą całodniową zfatygowanego; y że wozy ieszcze nie wżyskie posciagały się, w Sławkowie przestaliśmy. Krol Jmć w Kościele ná Nábozeństwie, potym Ichmość Pánowie Senatorowie z nim

*Witanie
Krolá po-
worne.*

*Krol sam
odpowie-
dział.*

śedzą, ochotą aż do wieczorá trwa, przy ktorey brzmią
Woyskowe Muzyki. Pokazały się tu wielkie Qualitates Pa-
Mos Krolá. ná tego. Náprzod par animo fortitudo, corporisq; robur,
bo w oczách nášzych wziąwszy kubek srebrny, dosyć gruby,
Przyje- jedną ręką, iak woskowy zgmiot; przy tym wielka mierność,
zność. káždemu skłonność, przy ták wielkiej ochocie trzeźwość,
łaskawość, w dostąpieniu łatwość, y inne Magno Principe
dignæ Dotes. Wyraził to w samym skutku ná sobie, co
mowi Diogenes *Fortem mansuetum esse oportet, ut proximi
non tam metuant, quam vereantur.*

W Poniedziałek zaś 24. Julii, ruszywszy się z Sławkowa,
trzecim aż noclegiem, to jest ultimá Julij, przy okrutnych nie-
prześcánnych słotách, stánęliśmy w Łobzowie, nie przejeź-
dzając, náprzod Krol Jmć trochę substitit w Toniách o
pułmilki od Łobzowá, á Woysko stánęło szykiem ná Gorze,
zá táz wioską. Ggy się zaś Krol Jmć ruszył, podkaf go nie
daleko Jmć Pan Káasztelan Woynicki z kilka set koni Nobi-
litis Woiewodztwa Krákowskiego, ci ná koniach witali
Krolá Iego Mości, mowil imieniem Woiewodztwá całego
Jmć Pán Káasztelan, odpowiedział od Krola Jmć Pan Woie-
woda Wołyński, w samym zaś Pátacu Łobzowskim czekał
Jmć Pan Woiewoda Krakowski, z Jmć Pánem Káasztelanem
Krákowskim, ktory aż w Pokoiu witał Krolá Jmci, odpowie-
dział mu Sekretarz Koronny. Tym czasem w Mieście y Zam-
ku, Salve z Armat bito.

W tymże Roku. Po obraniu Krolá Imci Augusta wtorego
ktorego potissima Pars Electoralis Populi z Woiewodztw,
Ziem y powiatow Korony Polskiej y Wielkiego Xięstwa Lite-
wskiego, circa Authoritatem Ichmościow P. P. Hermanow
utriusq; Gentis in Campo Electorali utrzymała, oddzielił się
Xiąże I Gmć Kárdynał Prymas Radzieiowski z Pártyą, nie-
ktorych zácnych Domow, tak equestris iak Senatorii Or-
dinis. chcąc utrzymać swego Elekta Xiążęcia Jmci Borboni-
Rokosz. usza de Conte: Natione Fráncuza z Familii Krolow Francu-
skich. Uczynił tenże Xiąże J Gmć Prymas Rokosz, ktorego
Marszałkiem był Jmć Pan Stefan Humiecki ná ten czas Stol-
nik Podolski, potym Woiewodá Podolki, do ktorego iak
nawięcey Szláchty z Woiewodztw y Ziem przyciągnąć
chciano.

Interea Koronacya w Krákowie (pietnastego dnia Września,
roku 1697.)

roku 1697.) Krola Jmci Augusta wtorego, z'ozdobną y bardzo bogatą apparencya, in Augusto & numerosissimo concursu Senatu y Stánu Rycerskiego, także y Woyska, consuetis Solennitatibus & Cerimoniis odprawiona. Koronował go sub absentiam Prymasa, Jmć. X. Dąbski Biskup Kuiawski. Dnia naprzod dwanaściego Septembra álbo Września, wiazd był Krolewski do Miásta y zamku bardzo liczny y świetny od złotá y srebra, y innych bogatych apparencyi. Krol pod Baldachinem, ná koniu cudnym z rządem złotym dyamentami sztytym, árcyświetnie y árcybogáto stroyny iáchał; Od Stárosty Krakowskiego ná wieździe do zámku przyięty, y z dział przywitany. Názájutrz Exequie Krolewskie Jana trzeciego się odprawowały z zwykłemi Ceremoniami, ná których Krol August w żałobie był z Senatem, y Pány innemi, y całym dworem swoim. Dnia zaś następującego pieszo Krol z większą iuż Pánów asistencją, chodził ná skałkę według Polskich Krolow przed koronacją, zwyczajem. Dopiero piętnastego dnia Września była koronacja w większey liczbie y splendorze. Názájutrz z tąž apparencją, z iaką wieźdzał, po Polsku świetnie przystroiony pod rátułz Krakowski iáchał, gdzie w kápie Krolewskiej y w Koronie, trzymając berło y iablko Krolewskie, od miasta homagium odbierał; y niektorych ná Rycerstwo párował. Rzucane potym pieniądze od Podskárbiego Nadwornego; y tryumfy rózne nastąpiły. Potym Sejm Coronationis się zaczął. Ná Wotywie o Duchu Świętym Kazanie było ná owe słowa: *Quoniam Rex sperat in Domino, in misericordia altissimi non commovebitur*, że przy Koronie iest czego spodziewać się, to iest pokoju, zgody y szczęścia; gdzie teź do zgodnych rad nápomnienie rzecz zakończyło. Po koronacyi, do Rzymu od Augusta Krolá wysłany był cum obedientia y uczczeniem Námiestniká Chrystusowego Starostá Zydaczewski, który nie raz był expedyowany dla nieuspokoionych cále w Polsce differencecy około wolności Elekcyi. Tu notandum; że z tych ktorzy z Saxonii ná ten czas ziacháli się do Polski, bárdzo się wiele náwrocilo do Wiary Kátolickiey od Sekty Luterskiey, rák iź w samym Krakowie około tyśiąca z nich Kátolikami zostáło.

W tymże czasie zá usilną kompellacją Ichmościow PP. Rokoszánow przybył Báltyckim Morzem pod Gdańsk pomienionych Ichmościow Elekt, Xiążę de Conte, który swoim przybyciem niezmiernie ukontentował y ucieszył swoich Elektorow,

lecz odebrawszy doskonałą Informacyą, od prawdziwych swoich Exploratorow, że Xiążę Jmć Saski, Fryderyk August Solennissimè od Rzeczypospolitey (opócz Jmściow PP. Rokoszańow Elekcyi Kontradykuiących) obrany, koronowany, y gruntownie ná Tronie Polskim osadzony, superfedował zaráz Tenże Xiążę Jmć de Conte od Pretensyi Korony Polskiey, Solenną oświadczywszy wdzięczność y podziękowawie Xiążęciu Jmci Prymasowi, Imci P. Marszałkowi Rokoszewemu y wszystkim Imściom zgromádzonym do tego Rokoszu zá manutenção, Osoby Jego, wrocil ná zad do Paryża.

Pod czas tey Koronacyi Krolá Jmci Augusta Wtorego w Krákwie agituiącey się, Imć P. Krákowski Hetman Wielki Koronny był sam Osobą swoią w Generalnym Obozie Woysk Koronnych, na Rusi pod Wyzłany, utrzymuiąc ie, aby iakim kształtem nie było przeciagnione do Rokoszu. Jakoż do niego kilká Chorągwi się przekinięły.

Jmć Pan Szczeńny Potocki, Woiewoda Krákowski Hetman Polny Koronny asystował in actu pomienioney koronacyi Krolowi Imci in asistentia kilkunastu Chorągwi Ufsarskich, Pancernych y Lekkich.

Poparcie Elekcyi. Interim kiedy Xiążę de Conte recessit à pretensione Korony, rezolwował się Xiążę Imć Prymas z całym Rokoszem przystąpić in partes Krolá Imci obranego y koronowanego, uczyniwszy usitatâ methodô poparcie Elekcyi.

Koło Generalne. Imć Pan Krákowski, rozpuściwszy Woysko z Obozu Generalnego z pod Wyzłán in Viscera Regni, y asekurowawszy mocnemi partyami Pogranicze od Turek y Ukrainy, sam osobą swoią, pospieszył do Krolá Imci witaiąc go in solio Regni w Krákwie, gdzie zábawiwszy blisko dwóch Niedziel, złożył koło Generalne Woyskowe pod Rawą pro die 7. 7bris anni ejusdem 1697. y także w Rawie Konsistencye Chorągwiám rozdawszy w Polzcze, sam iachał do Lwowa, tak dla Komisysyi, iako też dla zaszczytu od Inkursyi Bismurmańskiey.

Poseł do Porty. Roku 1698. Ex mente Jego K. Mości y wszystkich Stanow Rzeczypospolitey, wyprawiony zá Posła, y zupełnego Plenipotencyaryusza plenaria facultate od Krolá Jmci y Rzeczypospolitey, tractandi, resolvendi & concludendi, Imć Pan Stanisław Máláchowski, Woiewoda Poznański ad tractandam pacem z Portą Otomańską, do Kárlowic, gdzie szczęśliwie zakończony Traktat, wiecznego pokoiu, z tąż Portą Otomańską, to jest w Syrmyi pod Kárlowicami 26. Ianuarii 1699.

Tegoż Roku 19 68.

Tęgoż Roku 1698. Hadzi Giercy Sołtan wprowadziwszy część Záhary do Kámiencá ná Wiośnę, gdy Woyska Koronne do generalnego Obozu skupiły się zá Ordynansem Hetmańskim pod Podhayce, niespodzianie przyszedł we czterdziestu tysięcy Ordy pod tenże Oboz náš, gdzie sub absentiam Jmci Pana Krakowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, będąc præsens w Podhaicach w Dobrách swoich Jmć Pan Szczerfny Potocki Woiewoda Krákowski Hetman Polny Koronny, stanął záraz w Woysku, y wyszedł lubo w małej kwocie, bo nie było nad trzy tysiące komuniká, przeciwko tak potężnemu nieprzyjacielowi, ktoremu z wielkim męstwem dał słuszne repressalia, że musiał z konfuzyą, y strátą, swoją, od Obozu odstąpić. Wteyże Okázyi zginęło nášzych Officyerów Polskich trzech, Towárzystwá kilkunaśtu, Pocztowych, y luźnych czeladzi kilkadziesiąt. Tátarów zaś, osobliwie przednieyszych náieczników trupem padło ze dwieście, y Murzow kilku zginęło: gdy zaś ná ogłos Nieprzyziaciela, przybyło więcey Woyska do Obozu, wyprawione podiazdy z różnych stron w pogoń zá Soltánem; ktore nie dopuścili żadnych Czambułow, áni zábierania Jasyru, dla czego bez żadnego obłowu zdobywszy, do swego kraiu powrocil.

*Męstwo
Polskie*

*Tatarów
zbito*

W Tymże Roku Krol Jmć ultimás Julii stanął we Lwowie, przy którym Woysk różnych nácyi záciągnionych, Káwaleryi, y Infanteryi bárdzo wyborney y munderowney trzydzieści tysięcy effectivè stanęło támże pod Lwowem, z kąd Krol Jmć z tymże Woyskiem obrócil Marsz pod Brzeżany, á ztamtąd pod Podhaycami stanął Obozem całym Woysk swoich Niemieckich, ćwierć mile od Obozu Woysk Koronnych y Litewskich. Tam tedy Jmć Pan Krakowski uszykował całe Woysko Koronne y Litewskie, bárdzo porządnym szykiem, że choćby najpotężniejszemu nieprzyjacielowi mocną reysystencyą uczynić mogło, bo się były wszystkie Chorągwie, bárdzo ludne y munderowne skupiły ad Corpus Woyská. Uśarye w Pułkiryfiách z kopiami, Pancerni y Lekcy z dzidami, Raytarye y Dragonie, y Piechoty dosyć porządne y munderowne. Obieżdżając tedy Krol Jmć to uszykowane Woysko, począwszy o godzinie dziewiątey, aż ku trzeciey z południa, srodze się zádziwił piękności, ozdobie, porządkowi, y liczbie iego, y tak publicè powiedział, że z tym Woyskiem y z moim Niemieckim, nie tylko ná Turkow, ále też y ná innych Monárchow najpotężniejsze Woyska mógł bym wojować. Tandem

*Woysko li-
czne y po-
rządne.*

H

obiachawszy

obiachawszy szyki poiachał do namiotow Jmci Pana Krákowskiego, Hetmana Wielkiego Koronnego, w liczney frequencyi Generałow, Officyerow, y Káwálerow Krolewskich, także Rycerstwá nászego z Jehmościámi PP. Hetmanami wszystkiemi czterema Koronnemi y Litewskimi. Gdzie w pięciu namiotách bárdzo wielkich y bogátych lautissimè tráktował Jmć Pan Krákowski Jáblonowski, przy wielkiej ochocie ktora się do-
 fyc spokojnie odpráwowáł z ukontentowánim Jego Krolewskiej Mości, y wszystkich przytomnych gustem; u iednego tylko stołu gdy od wetow wstáwano, przyostre iakieś wszczęły się kontrowersye, z dyzgustem y poróżnieniem miedzy Jmć P: Prebendowskim nátenczas Woiewodá, Malborskim, Podskarbibm potym W: K; y miedzy ImciPánem Michálem Potockim nátenczas Starostá Krásnostáwskim, Pifarzem potym Polnym K: á teraz Woiewodá Wołyńskim. Lecz wzajemne przerzeczonych Ichmciow rešentymenta Krol Imć niemniej łaskawie, iák przezornie pokombinował, wiedząc dobrze: że zgoda y iedność umysłów iest Dobra pospolitego duszá. *Nihil perniciosius Reipublicæ, quàm divisio, ut nihil melius quàm unio. Plato*

Tey Kámpanii impreza byłą Krolewska taka, áby z Woyskiem swoim Kámieniec odebrać y całą Wołoską Ziemię mocno osadzić; ále gdy przyszła wiadomość od Jmci Paná Woiewody Poznańskiego, że Traktat z Portá w nádziei pomyslnego zákończenia stánał; do tego Niemieckiemu Woysku w dzikich Polách niebywałemu, frodze się sub Jove frigido: ile pod czas ślot przykrzyło, że nie máło żołnierzy záchorowało. przyszło táżże sistere gradum, á retro cedere do Polki, Gdzie Woyska te przez zimę subsistebant, náywięcey w Prowincyi Pruskiej, niezáchowuiąc tey (ktora przedtym adamussim obserwowali) modestyi, obchodząc się sobie cum notabiliori licentia. Co się nie raz y pod náylepszym Princypálem w Żołnierstwie trafia: iáko mowi Neoteryk: *Principis Optimi sæpe miles dissolutior, nec ob mala subjectorum damnanda est bonitas Majorum.*

Krol w Gdańsku. W tymże Roku 1698. Krol Jmć August we Gdańsku był z tryumfem przyięty, gdzie ognie misterne, y ná wodzie; ná sobie templum honoris wyrażali, y łabędzie pływájące, á wnet zapalone. Alubo się łaskawie miástu stáwił, iednak przywileiow, o ktore supplikowali Gdańszczanie, w ktorych co było przeciwnego wolności Kościelney, álbo práwom Koronnym potwierdzić álbo

dzić albo pozwolić im niechciał; A na pomnożenie wiary Kato-
lickiej w mieście, dał prawo Soc: Jesu na odprawowanie
wolne y iawne na Faraffe wszelkiego Nabożeństwa Kato-
lickiego
Tegoż Roku. Brandeburczyk w miesiącu Listopadzie chce
Elbląg fortecę Polska, w Prusiech, w nadgrode kilku kroć sta-
tyściey, krorych był zdawną Krolestwu pożyczyl, opánowac,
kilku náprzod tam Officierow przesłał niby w gošcinę. Gdy
tam długo w noc umyślnie pili, Prezydentá mieyskiego prosili
aby na wyście z miasta im otworzono; á przy bramie było
ich żołnierstwo rozložone, ktore za otworzeniem tym, w mi-
asto wpaść miało; ale Prezydent Mieyski nie pozwolił tak nie-
zwyczajnego czasu im otwierać. Gdy zaś odniało, aż miasto ob-
czy że ie w koło oblegli żołnierze Brandeburscy, ktorzy o pod-
danie miastá nálegali; ale miasto prosiło o dwie Niedziele w kto-
rych strony tego mieli, y do Elektora samego y do Krolá y do
Prymasa kogo z swych wyprawić. Atoli na ostaték miasto się
poddáło, około czego wielkie było w Polsce zamieszanie, aż
do okupu y zastawy Korony z skárbu Koronnego względem
długu Kurfirsztowi nie oddanego.

*Elbląg
wzięty.*

Roku 1699. Po pierwszych lodách in Januario, Kazy Gerey
Sołtan w kilkadziesiąt tyściey Ordy za namową Murzów swy-
wolnych, po skończonym iuz Traktacie Karłowickim, uczynił
ekursyą w Czambu; aż za miasto Stryi plądrując Pokucie y
cały tam ten kraj, na kilkadziesiąt tyściey ludzi rożnych, Szlachty
y pospolstwa w niewolę, zagarnął, koni, bydeł, niezmierną moc
zabrał, y na Budziaki zaprowadził. Oprocz co nasz Podjazd,
z pułtorą tyściami ludzi odbił. Tandem Jmć P. Małachowski
Woiewoda Poznański cum instrumento zakońzonego szczę-
śliwie Traktátu z portą, do Krolá Jmci y Rzeczypospolitey
powrócił, y zaraz wyprawiony Jmć P: Stanisław Rzewuski, na
ten czas Starosta Chełmski a potym Woiewoda Bełski H. W.
K: in charactere pierwszego Posła do Porty Otomańskiej y tak
cum ratificatoriis postanowionego wiecznego pokoju, iako
też dla upomnienia się dezolacyi kráiu przez Kazy Gieręy
Sołtana, y zabrąnego tak wielkiego Jasyru po zakończonym Trá-
ktacie. Utrumq; to, ten tak rostopny Posel sprawił u Porty
Otomańskiej, że za usilnym stáranie Jego, kázano wszystkim
Jasyr oddać, Sołtana skárac y z Murzami, á Kápidzi Paszę or-
dynowano do oddania wszystkich niewolnikow nászych, ktorých
po zawartym Traktacie wzięto. Także ratyfikacyą, zawartego
przymierza, do Krola Jmci przywoził. Wtenże czas gdy nie-

*Posel do
Porty.*

Turcy z
Kamieńca
ustępują.

wolnikow oddawano, była ewakuacya Kamieńca Podolskiego, przy Kommissarzach Rzeczypospolitey, y Tureckich, z ktorego wszyscy Turcy wyprowadzili się, y armat ośm set sztuk z teyże Fortecy wyprowadzili, y amunicyi moc wielką. A potym Jmć P: Krakówski Jabłonowski Gwarnizon z Woyska Koronnego Cudzoziemskiego także osadził, a samięchał na Seym Pacificationis do Wárszawy, który się in Augusto skończył pod łaską Jmci P: Stánisława Szuki Referendarza Koronnego a potym Podkanclerzego W: X: L: Ex sancito tegoż Seymu zwiniono Woyska dwanaście tysięcy a ośmnaście tysięcy zostawiłá Rzeczpospolita ad omnem casum usługi swoiey, to jest Káwaleryi ośm tysięcy a dziesięć tysięcy Infanteryi, ktore Woysko z Ordynacyi Rzeczypospolitey lokowane ná pograniczu.

Koło Generalne było w tym Roku we Lwowie u OO. Bernardynow dnia 28. Mensis 7bris. Annô eodem Krol Jmć po Seymie tym Pa cificationis, poszedł z Woyskami swemi pod Rygę, gdzie dobrze y szczęśliwie gościł, kilká Fortec dobywszy około Rygi y Szwedow niemało tak żywcem zábrano, iáko też y trupem położono, zá przezorną Krolá Jmci dyspozycyą, y regularnym Woysk iego posłuszeństwem, ktore częstokroć nad same zwycięstwo, bywá chwalebniejszy: *parere Imperatori melius est, quam hostem necare.* Plutarchus

Posel do
Porty.

Roku. 1700. In Januario wypráwiony Wielki Posel do Porty Otomańskiej, Jmć Pan Rafał Leszczyński (Ociec Krola Jmci Stánisława) Woiewoda Łęczycki, Generał Woiewodztw Wielkopolskich, w liczney y ozdobney asystencyi, gdzie iáko splendidissimo apparatu przyiachał, tak honorificentissimè y z wielką apparencyą, magnificencyą, od Ministrow Cara Tureckiego przyięty y traktowany, iáko żadnego Monarchy Postowi takiego nie czynili honoru. Potym u samego Cara Tureckiego y Wezyra mile bardzo acceptowana ta legácia, z oświadczeniem gruntowney przyiaźni od Krolá Jmci y całej Rzeczypospolitey przez zákończenie Tráktatu, wiecznego pokoju. Audyencyą solenną, miał u samego Cara, ktorey audyencyi y wiazdu do Stambułu, podam niżej relacyą, interim tu się kładzie

M O W A

*Jegomości Pána Posta Polskiego miana podczas Audyencyi do
Cara Tureckiego.*

Mowa
Leszczyń-
skiego.

Non ego optimæ rerum pacis Serenissimi & Potentissimi AUGUSTI II.

GUSTI II. Poloniarum Regis Domini mei Clementissimi, & Reipub. Magniq; Ducatus Lithvaniæ Legatus, hæc enim iam stabili forma bene cula & irrevocabilis; sed felix provenientis ex pace dulcedinis Minister argumenta fero. Non tam nos Pacis illicitis trahi; quàm sinceræ amicitia post pacem documentis & emolumentis, erga Imperatoriam Maieft: tuam æmulari. Venio profundissimo affectu, in Maieftate tua orientis veneraturus solium, rem non verba candidi pectoris Serenissimi Regis mei Domini Clementissimi, & Potentissimi, & Reip. explicaturus, cum plena à Serenissima & Potentissima Maieftate tua spe, non permissuram fulgidissimam Othomanicam Portam hïs se sinceræ Devotionis officiis vinci, sed pari bonitate certaturam; quod ut facilius elucefcatur; cum debita Serenissimæ Maieftatis Vestrae veneratione mandatum expecto. An ut nunc edifferam? quæ differenda Vestrae Maieftati habeo, an certè cum celsissimo supremo Vezyrio de iis conferam.

Po ktorey Audyencyi oddawać kazał upominki bardzo bogate tenże Jmć P: Posel, Cesarzowi y Wezyrowi od Krola Imci y Rzeczypospolitey, ktore wdzięcznym afektem przyiawszy, wzaiemnie swoje dawali prezentá. Wszyfko tedy ad mentem. J. K. Mści, y Rzeczypospolitey, pomieniony Imć Pan Posel magnanimitate powagi swoiey, summâq; prudentiâ & activitate pro honore gentis, gloriosissimè tam swoy exercendo charakter Poselski, effecit, y pokoy firmiter ugruntował, y sam szczęśliwie ad propria powrocił, nayspierwey do Lwowa do Imci P: Jablonowskiego, Kásztelána Krákowskiego H.W.K: Oyca á raczey Tefzcza swego, ktoremu nayspierwey wszelkie particularitates, chwalebnie expedyowaney Legacyi swoiey opowiedział, potym do Krola legomości odiachał.

OPISANIE WIAZDU do STAMBUŁU

Tegoż Jásnie Wielmożnego IMPána Woiewody Łeczyckiego, Generatá Wielkopolskiego, Posta Wielkiego od Nay: Krola legomości. Polskiego, do Porty.

z Stambułu i. Maji Annò 1700.

Ná ostátnim przed Stambułem kunaku kuciuk czek medzi (od máłego mostu denominacya) 15. Apr. stána,wszy ImPan Posel, zástál listy od ReisEffendego y Máurokordatego, z ktorymi P: Gorski z Stambułu powrocił, z tych responsow *de omni humanitate* od pomienionych ministrow upewniony, żeby wy-
rażnieyszą,

różnięsz, przyięcia swego wiadomością był informowany, *commisit a civitati* Im P. Kászteláná Szremfkiego, aby pomienio-
 nych *ministros conveniat, y de tempore & ceremonialibus* wiazdu
per expressum traktował. W którą podróż gdy JmP. Szremfki
accingitur, od ReisEffendego niektóre prezenciki ImP: Posłowi
 życzliwym komplementem *deferuntur*. Które lubo lekkie, *libera-*
litas iednak ImP: Posła wdzięczne bydź pokazała, bo wzajem
 zegarek kryształowy przedniey sztuki y pozoru ReisEffen-
 demu ofiarował, y *Latorem* Upominkow kontentować kazał.
 Sprawa Im P: Szremfki 16. w Stambule, ale dla publiczney ne-
 gocyacyi, aż dnia drugiego *adivit ministros, omni honore* przy-
 ięty, cokolwiek traktował *ad votum* Im P: Posła *retulit*, y owszem
 niektóre sami *auxerunt* okoliczności, osobliwie konia jednego
 z stajni Cesarfkiey, pod ImP: Posła, y z stajni Wezyrfkiey
 pod ImP: Sekretarzá, y pod innych Ichmościow. 34. (wyrażnym
 dokładem, że ná żadnym wiezdzie takowa od nich *non practica-*
batur ochotá) *ultrò* deklarowali. Affekuruiąc: że idącemu z
 wieczną przyiąznią ImP. Posłowi, nád innych Posłow przy
 wiezdzie iego *ampliabantur honores*. Czas zaś wiazdu dzień
 niedzielny życzyli, któremu Maurokordaty *festivitate apposuit,*
& diem faustum predixit. His *premissis* rano wstawszy w Nie-
 dziele przewodnią, po Mszy S. *cum toto* wiazdu *apparatu* ruszył
 się Im P: Posel *eo ordine*. Náprzod szła Chorągiew Wołoska,
 wszyscy w pancerzách z dzidami, komputem stá ludzi okryta z
 kotłami pod czerwonym znakiem, złotym krzyżem, także y
 u dzid proporce, z powodnemi różnych Ichmościow koniami
agmini praeivit, blisko zá tą Chorągwią następowali 7. Trębá-
 czow z srebrnemi, złotistemi trąbami, y Dobosz z Srebrnemi
 kotłami, wszyscy w bárwie koralowey, zá niemi ImP: Rydziński
 koniuszy w Pancerzu, zá którym 8. Rumaków Poselskich w
 bogáte siedzenia, rzędy, dywdyki ustroionych w koralowey
 bárwie Masztálerze powodowali. *Modico spatio* kilkanaście koni
 różnych Pokoiowych chłopcow, osobliwie w karmazynowey
 barwie dobráni y porządni, Zá temi Pokoiowi Poselscy dwu-
 nástu w barwie iásno cynámonowey, atłasowe żupány, którym
 P: Buńák stárszy Pokoiowy *anteibat.* *Succedebant* 12. Pokoiowych
 w bárwie Axamitney karmazynowey, Sobolami obłożoney,
 żupany atłasowe, czapki sobole, y u wszystkich iednakowe zło-
 ciste szable, y *subsequenter* porządnych 6. Dworzánow: Zá temi
 mieysce wzięli, Im P. Dąbrowski Pifarz Grodzki Kaliski, Dworu
 Poselskiego Marszałek, y Towarzystwo Pancerne 18 wszyscy
 w pancerzách

Ruszył się
 Posel tym
 porząd-
 kiem.

w Pancerzách sahaydaczno, przy kołczánach, opráwne mišturkí we wšytkim stroiu y porzádku *visu digna exquisitio*. Potym 12. kompanii Ufsarkiey w oboyczykách, nářeczákách y lámpar-tách porzádnie y doštátnio. W blišzey záš kálwákacie, ImP. Szremſki, Czerniechowski, Saſdecki, Saſdecki, Spicimirſki, y Małogoſki Kaſztelánowie, ImP: Erneſt Káchál, OO. Jezuici Kapelláni, ImP: Podſtoli Owrucki, Conte Le Mariani, ImP. Staroſtá Zydáczewſki, ImP. Kaſztelan Szremſki, bogátá, áppa-rencyá ozdobieni, IP. Poſta *praeceſſerunt*. IP. Sekretárz *lateri proximus* z lewey iádác ſtrony, JmP: Poſta *cursu equi* trochę po-przedzał, ſam záš ImP: Poſeł w kontuſzu niebieſkim ſobolim, pod kítá w ſztuce diamentowe y przy czapce, ná koniu dziel-nym wyiáchál, ktory rzędem ſzczeroziotym rubinámi ſadz-o-nym, kítá w ſztuce rubinowe y ogromney y bogátey, w ſiedze-niu perłámi ſutym, w złotych ſztukách kámieniámi ſadzonym, y dywdykiem ná kármazynowym Axamicie bogáto perłámi y złotemi kwiátami ozdobnym *ad magnificentiam ornabatur*. Przy koniu Poſełſkim 5. biegunow ſtroiem ſwoim *Mercurium referebant*, w rękú *nota magnitudinis* ſrebrne złociſte *Caducei*, ná głowie lámowe káſki z Herbámi, pod karmazynowym złotym kuta-ferem, y ſtruſiem piórámi, á po nád uſzyma pióra ſrebrne złociſte, káwtány żółte atłaſowe, od paſa piórá ſtruſie poſowego y złociſtego kolorow, *per modum fartuchow praminebant*, do nog w ſamey ſtopie ſrebrne złociſte pióra przypráwione: *non sine ſtupore vulgi viſebantur*. Po ſtronách bliſko ImP: Poſta 30. korucow w nowey kármazynowe y bárwie, w kołpákách kunich, pod ſrebrnemi y orlemi piórámi, guzow ſrebrnych, y potrzeb modá Węgierſką przed ſobá y u rękáwow ſuto, ná paſách ſrebrém ſadzonych ſádownice y cieſzynki. Janczárowie, y Raytárya liczna w nowey bárwie. Porucznik, Chorázy, czte-rech Under Officierow, dzieſięć Conſrairow, dwóch Dobo-ſzow pod lámowym biáłym kornetem, z krzyżem rákże lámo-wym czerwonym, y z ſrebrną ſkoſiá, Potym P. Obozny pod znákiem tabor prowadził, ktorego *ea ordinatio*. Szłá Poſełſka Karetá Paryſka, wſzyſtka złociſtá bárzo bogata, cugiem wilcza-tym, w ſzorách Axamitnych, konie pod ſtruſiem piórámi, przy kárecie 6. Páchołkow w korálowey barwie, doſtatkem ſre-bra ná guzy, ſzable, obuchy, ſzabeltaſe, y páſy łózonego *ornati & onuſti*. Druga Poſełſka Karetá z karagniady cugiem w zło-ciſtych ſzorách, woznice u obudwu káret w iednakowe y korálo-wey barwie. Za temi ſzły Karetá trzy poſzoſtne ImP. Sekretarza,

Tabor bo-gaty y li-czny.

ImP. Kálesztalana Szremfskiego y ImP. Stárosty Zydáczew: kolaski 4. przykryte rózných Ichmóciow, 8. kárawanow *Poselskich* w karmazynowych oponách z białemi iedwabnemi kampanami, Herby y cyfry po bokách wyszywane. Apteká, Piwnice, Kuchnie, Kuźnia, tudzież Karawány 4. Przyziacielskie, y 15. wozow poszoftnych, á potym Towarzystkie, y rózných Dworskich skárbniki, wozy poczworne y podwoyne n. 35. Ná óstátek podwojny y furmańskie wozy nierozzerwaným ciągnęły się taborem, *hac dispositione* ktora tu *exprimitur* (z samego ruszywszy się kunaku ImP. *Posel* komputem swoim 653. osob y 1062. koni) całego wiazdu *observabatur series*. O milę dobra, *ordinatissimo cursu* uia chwafzy potykáią, w kilkunástu koni Agowie y do Szaraiu Suliman Paszy nad sławną rzeką Czerpidzi Czary ImP. *Posla* zápraszaia, Zá ktoremi zaraz Czauz Pasza Generalny Marszałek, Szpahillar Agazy Generał znáku żoltego Szpahow, Sylichtar Agazy Generał znáku czerwonego Szpahow, z asystencyą przyjeżdzaia, *humaniter* wszyscy powitawszy, Czauz Pasza do pomienionego záprasza Szaraiu, á w tym kilkadziesiąt Czauzow Cesarfskich, 3. Kapidzi Pászow Wezyrfskich, Dzierbadziow, Agow, y innych Turkow *confluit multitudo*, przy ktorey frequencyi IMP: *Posel* do przerzeczonego *deducitur* Pałacu, tam od Czauz Paszy *humanissimè* przyięty, ná Altanę między fontanami wesoło obiciem ozdobioną dywanow, y bogátemi wezgłowiámi usłaná, *proszony* *conscendit*, ktora że dla śzczupłości swoiey nie wiele osob mogliá *capere*, drugich Ichmoóciow zaraz pod Námioty *proszono*, tylko IMP: Sekretarz, á kilku Ichmoóciow przyiáciol IMP: *Poslowi* *assidebant*, *premissis ceremonialibus* w częstowaniu kawą forbetem, umywaniem y kádzeniem iuffry *instruantur*, y przy ochocie częstuiących Turkow, *circiter* 30. potraw rózných, y rybne mieszaiąc ná *fayfurách* *successivè apponuntur*, kilku stroyných Turkow *in ministerium* ordynowáných w podáváníiu forbetow, w przestáwianiu Potraw, y w ochotney usłudze *muneri suo invigilant*, zárowną ochorą y ceremoniami wšyitkich po Námiotách częstowáno, iednakże nie długo *accumbendo mensis* skończony traktáment, gdy czas ruszenia *instabat*, przychodzi Czauz Pasza przy komplementencie, áby wdzięczna ochota bylá, ludzko wyprowadza, y ImP. *Posla* ná koniá Cesarfskiego w rząd zlocisty y w siedzenie Diukir Seraskier (iákiego y sam Cesarz záwsze záżywa) ubranego záprasza. Podług deklaracyi koni pięknych y stroyných *przypro*rowadzono, y ktory chciał, dáwano, wiele ich iednak *pro*znych

Traktament.

żnych odprowadzono, bo nasi z swoich kontenci, innych nie-
affektowali. Nie więcej nad godzinę w tym Szaraju zabá-
wiwszy, pułtory godziny Ordynaryjne iazdy punktualnym po-
rządkiem Imp: Posel *continuavit*, Turcy stronami iadac dlugo
Dziridami gonitwy *exercebant*, a potym o Cwierc mile od Mia-
sta Czauzowie Cesarscy w wielkie zawoie Mudza Weze,
ktorych tylko na dywany, a na publiczne Cesarzowi affyften-
cye zazywaa, przybrali sie, y miedzy Hufarska Kompania na-
sza wiachali; Czauz Pasza z pomienionemi Szpahow Generala-
mi przed samym Imp: Poslem, y Imp. Sekretarzem *gressum ob-*
tinuerunt, tym porządkiem *appropinquando urbi*. *Nunciatur* ze
pewnego czlowieka lanczar *lethaliter* przebil, ale wkrótce te
mendacia *fama evanuerunt*, bo sie inaczey pokazalo, ze tylko
z potoczney zwady *leviter fauciarit*, y zaraz z rozkazu Czauz
Paszy pod warte wzieoty *cum attestatione instantanea satisfactio-*
nis. *Ante aditum* Miasta, gdy *numerosa vulgi agmina*, w pole
wyszedszy; *ingenti* widzenia *desiderio, tractui adstiterunt*. W ko-
tly uderzono wojskowe *resonuerunt* muzyki, Raytarya z pod-
niesionemi muszkietami, Officierowie z dobytymi szpadami
munderowani. Jazda wszytka *propter angustiam* drogi, y *sub-*
sequenter dla wazkich w mieście ulic, do dwukonnych *in ingres-*
sum ordynowani, y tak *prolixo ordine & passu secunda attigi-*
mus mania, blisko godzin 4. przez samo Miasto ten Akt solenny
kontynuowany nierozzerwana frequencya, owszem nieprzey-
zranemi tłumami cisnela sie *in conspectum* roznych ludzi y na-
rodow *colluvies*. Peine wkroś ulice; nacisnione *occupabantur*
okna, drzwi, ganki, y cieśnieysze w gmachach, *non vacui pro-*
spectus pretio obstalowane kramy roznych Poslow Cudzoziemcy
opanowali, nawet y same dachy *curiosa plebs insidebat*. Stroiu
Rycerskiego oplacenia porzadkowej apparencyi *plausibilis in-*
tuitus, biegunow *ultrò citròq; sepius cursitantium attonita indaga-*
tio y tym podobne *motus turbam repleverunt*. Ale nayosobli-
wsze *meretur* wspomnienie Chrzcian niewolnikow zasiedzia-
lych *luctuosa facies*, ktorzy obaczywszy nas, od tez wstrzymac
sie nie mogli, *quas spectavimus ipsi*. W puł Miasta trzech Dzier-
bádzich stroynych y kitami stroiu swego ozdobnych, z pułkami
swemi lanczarow *subsequebantur in assistentiam* Imp. Poslowi, po
ulicach stawali *tractu & ordine* ktory *in præmissis denotatur*. Do
samego Palacu Turcy affystowali, y tam wprowadziwszy Czauz
Pasza z wspomnionemi Szpahow Generalami, az na Dywan
Imp: Posta odprowadzili, ktorzy gdy ledwo z Palacu *regressi*,

Wiaźd nad
wszystkie
inne.

ed Posłá Cefarskiego przez iego Sekretarza IMP: Pośeł powita-
niem y życzliwością *compellatus*, y ták *subfequenter* od Pośłow
Ichmościow, Francufkiego, Angielskiego, Weneckiego, Ho-
lenderskiego, Mołkiewskiego, Rakufkiego, od Tekielego y
Duki, reysterowánego Hofpodárá *per secretarios* oddáne wizyty.
Absit scripto laclantia, *Genuine* godzi się *referre* ták *sensum* fa-
mego Wezyra, iáko *& publicam primorum senumq; assertionem*,
że nie tylko ten wiaźd nád infze teráznieyſzych Pośłow *præ-*
ponitur, ale y podobnego temu nie pamiętáią. Rzecz pewna,
że y ſam Cefarz *privatim ſpectando interfuit*. Szaraiu zaś tego
IMP: Pośłowi do ſtancyi naznaczonego, przedtym Wezyrskie-
go, á teraz Cefarskiego, ta Fama: że w całym ſtambule *magni-*
ficientius non dabatur opus; blisko nád morzem położony, zdro-
wym powietrzem, y wesołym ná morze poblížsze, Inſuły y
Gory Azyatyckie proſpektem ſzczęśliwy. *Extra anguſtias* Miáſtá,
przed Meczetem denominacyi Soitan Achmet, ſześciá wynio-
ſtemi murámi, y pod kopułámi *gradatim aſcendentibus* wſpá-
niátemi, facyátá, lokowány, mediat długi y obſzerny Hypodro-
mus, ná którym y teraz codzienne *Equorum curſus exercent*.
W puł tego Maydanu miedzy Pałácem á Meczetem w kwadrat
z iednoſtáynego ciofanego kámienia, kilkadzieſiát łokci *altitu-*
dinis in ſummitate zaotrzona kolumna *refert* z kázdey ſtrony
per modum nápiſow, dawne *Ægyptyanow Symbolica indicia*.
Ná poſtumencie zász *leguntur* Greckie inſkrypcye, y á *parte*
Meczetu iedna Łácińſka temi Wierſzámi *continentur*.

Difficilis quondam Dominis parere ſeveris
Juſſus & extinctus palmam portare Tyrannis
Omnia Theodoſio cedunt ſoboliq; perenni
Ter Diis eſto honor annis perpetuiſq; diebús.

Dali ku Morzu *ad meridiem ſpecies* Smoká, Kolumná, miedzia-
ná o trzech wężych głowách, kilkánáſcie łokci wyſoko *repre-*
ſentatur. Trzecia *exſtat ſubfequenter* Kolumna z ciofanego
Kamienia, *in quadrum* ukłádána, *majori altitudine* od pierwſzey,
ále *de his antiquitatibus*, miedzy tym narodem trudna *indagatio*.
Intus Pałácu, 5. Dziedzińcow obſzernego blachá, w kopuły po-
krytego, tyſiácem y nie iednym komiáow *quondam ſlawnego*,
ieſzcze y teraz w wielkiej apparencyi *reſtant indicia*, átołi że
ták wielu lat *abuſu* zániedbáte gmachy, *exhibetur deſolatio*. A
że *etiam tanta* mieyſcá *amplitudo* Poſełſkiemu komputowi oſob
y koni mniej *commode ſufficere* mogła, y ogrod do tego Szaraiu
náležący z ápartmentem budownym y obſzernym, w kilku dni
po wiesz-

po wieździe otworzono, Tam znaczną speżę sporządzone rezy-
 deneye, y salę pewną *alterius condignationis* ná Miásto y Morze
latiori prospectu commodior, w obzerności tamedzney *extra situm*,
apartamentum, podziemne sklepy kilkuset słupámi z ciosanego
 kámienia wsparte *reperiuntur*. Po ktorych wierzchem *solida* ogrodu
extenditur planicies. W tych dniách, ktore po wieździe nástąpiły
 od Wezyra, Reis Effendego y Maurokordatego Prezenty Prezenty pra-
 wie od Cytryn Pomarańczy, Kwiatow, Barankow, Gołębi,
 wielkimi komplementámi & *cerimoniis* IMPánu Posłowi ofiá-
 rowáno. A w tym 23. Aprilis IMPan Sekretarz Imieniem IMPána
 Poslá podagryczną affekcyą ná ten czas słabego, do Wezyra
 z wizytą poiachał, y *omnem humanitatem* iego *retulit*. Die 27.
 Maurokordaty, iáko dawny do traktátow *Plenipotentiarius* od-
 dawał wizytę IMP: Posłowi, y dzień nástępujący ná audien-
 cyą Wezyrską 28. oznaymił, ktorego dnia wprzod Agowie,
 dowiádując się, o ktorey godzinie ruszyć się będzie wola,
 przyjeźdzaią, á zá powziętą deklaracyą, w godzinę konie
 Wezyrskie pod IMP: Posła, y IMP: Sekretarza bogáto ubrane,
 także y pod innych Ichmościow Przyiációł y kompaniá do-
 brych y stroynych 55. koni, przy každym szábla, do Pałácu przy-
 prowadzono, y *ad exigentiam Personarum* rozdáno. W tym
 Czauz Pasza z Generałámi, Czauzami, Ciorbadziemi, Agami,
 lanczarami, y z wśzystką, ktora ná wieździe *expressa* apparen-
 cyą, w Pałácu stánąwszy do Pokoiu przychodzi, y wyjazdu
 IMP: Poslá oczekiwá. O godzinie wtorey z południa ruszył
 się ná Audiencyą IMPan Posel *his praequantibus*. Naprzod
 Wołosza, Dworzanie, Towarzystwo pancerne, Kompania Ufar-
 ska, Czauzowie, Ciorbadziowie, Oycowie Jezuici, to iest,
 IMX: Zapolski, IMX: Oziembłowski, IMX: Ulatowski, *mutato*
habitu, Ichmość Panowie Przyiáciele, Czauz Pasza. IMP: Se-
 kretarz blisko IMP: Posła. Przy koniu Poselskim pięć biegu-
 now, Pacholcy z szablami y obuchami, Korukowie po stronách
 zá JMP: Posłem 12, w axamitach. Tandem przez kilka Gma-
 chow do Wezyra Pokoiu, Czauz Pasza IMP: Posła, w kilka-
 dzieśiat osob *stipatum* wprowadził, tam IMP: Posel nie zastał
 Wezyra Imci, tylko Reis Effendego, Kichaie Wezyrskiego,
 y innych Turkow kilkanaście, zaraz ná stołku Tureckim axa-
 mitnym karmazynowym sobie postáwionym usiadł, á pomie-
 niony Reis Effendi, Czauz Pasza y Kichaia, y wżyscy Turcy
in modestiam compositi stáli. Wchodzi Wezyr z bliskiego po-
 koju, pod obiedwie ręce prowadzony, wzaiem się z IMP: Po-
 stem

Posel u
 Wezyra.

siem przywitawszy, razem obadwá blisko siebie *ex opposito* usiedli. Zprawey strony Wezyra stał Regis Effendi, á z lewey strony jego Kichaiá y Czauz Pasza. *In puncto* powitania, Czauzowie Wezyrscy *de more* ápprekácie okrzykneli. Po audyencyi y niektórych dyskursach *in contestationem* krotko wniesionej przyiaźni, Sorbetu rázem Wezyrowi y IM Panu Posłowi podano *úsitatá Cerimoniá* obudwu kádżono, po podaniu Sorbetu Káftan ná IMP: Poslá włożono, y *subsequenter* ná IMP. Sekretarza y innych Ichmościow 55 Káftanow powdziewano. Zgodzinę *supra* u Wezyra zabáwiwszy, *ordine suo* IMP: Posel do Pałacu powrocił, ktorego Czauz Pasza z ózpáchow Generałami do pokoju odprowadził. Upominki od IMP: Poslá przez IMPaná Márszałka Dworu Poselskiego, Wezyrowi IMGości 30. *Aprilis* oddane. To jest stoł wielki srebrny, y szkátuła kámieniámi sadzona, Girydany wielkie srebrne, y lichtarzy dwa wielkich, wánná srebrna wielka, wági 120. Grzywien. Kichái także Dworu Wezyrskiego, dwa lichtarze wielkie srebrne, dwie flásze pstro złociste. Audiencya u Cesarza Iegomości w przyszly Wtorek to jest 4. *Maji* deklárowana.

R E L A C Y A

Solenney Audyencyi u Cesarza IGMości Tureckiego, Tegoż IMci Paná Posła.

Z Stambułu Die 27. Maji Annó Domini 1700.

Jáko Solenney Audyencyi u Cesarza *pro 4. presentis* dekláracya, przeszlá *detulit* poczta; tak umowiwszy *anticipatò ceremonialia, die prefixa* przed weściem słońcá wprzod pod Bramę ielzche záwarta, á potym w samym Dziedzińcu, dla Iegomości Paná Poslá bogáto ubrány, pod Iegomości Paná Sekretarza, y pod innych Ichmościow 70. koni iezdnych y kulbacznych, z stáyni Cesarzkiy stánęło. Czauz Pasza z pomienioná *tories* Generáłow, Czauzow, Ciorbadziow y Agow Affystencyą wczesnie przyiachwaszy, iazdę swoię *in solitum ordinem redegit*. A sam w pokoju ná wyjazd Poselski oczekiwał; *Interim* gdy do ruszenia *accingimur*, IMP: Posel upominki bogáte, to jest Zegar wielki stoiający srebrny, dwa Giridany wielkie srebrne, y Fontannę znaczney wielkości srebrną, Stoł wielki srebrny. Piękne y kosztowne sztuki ludźmi swemi do Pałacu *præmisit*, á do tego Dwoch Brytanow rosłych w Akfamidnych srebrnych obrozách potym przyprowadzono. *Tandem luce crescente* tym *punctualiter*

Upominki
od Posła.

punctualiter porządkiem, który się pod czas 'Audiencyi u Wezyra wyrażał, między mnostwem naciśnionego gminu do Cesarzkiego Szaraju IMPan Posel *processit*. Pierwszy Dziedzinięc długi y obszerny *splendidó comitatu* przeciachawszy *in accessu* osmey *arei*, gdzie ani Wezyr wieżdza, z konią IMPan Posel y wszyscy Turcy pozsiadali, y w ten czas gdy kilka tysięcy lanczarow do położoney ubiegali się czorby, przychodząc ná Dywan IMPan Posel w kilkunastu *conscendit* osobách, y ná stołku sobie nágotowanym usiadł. Ná Dywanie siedział Wezyr, z lewey strony iego dwóch Kazaskierow *alias* ich Arcybiskupow, pierwszy *Rumeliae*, drugi *Anatolie*, Defrardar *alias* Podskarbi wielki z swemi dwiema Namieśtnikami; z prawey strony siedziáło 3. Baszow, każdy o 3. bunczukách *alias* Konsiliarzow, ich nazwiskiem Kube Wezyrow. Sam zaś Cesarz oknem przez krátę zlocistą, ná Dywan pátrzył. Tam *apparuit*, że *non sine aliqua ratione* ták ráno IMPan Posel *invitabatur*, bo z piéc godzin ná pokazanie dostátniego swego skarbu w záplacie spráwiedliwosci Dywan zabáwił, *ordinariè* czy *consultò* lán czarom, y Dworowi Cesarzkiemu złożoną Laffę publicè ukládano, y głośno ráchowáno, Kiesy *repetitò numerò* przez kilkanaście rak *ultra ostia* Pałácu wynoszone. Kilkadzieśiat Ciorbadzich pod kitami z Regestru rzędem stáneli, z których *Primores* kray szaty Wezyrskiey *venerabundi* cáłowáli, á drudzy *omni modestia* Regestrowey czekáli kápitulácii. Ktorych Pułk odebrał zasługi, Ciorbadzi pokłoniwszy się odchodził. Iák lán czarow *suo ordine* skończyła się Laffa: Dworu Cesarzkiego różney szarzy następowali ludzie & *exactissima ordinatione* swoje odbieráli kwoty. Ktora gdy się nie rychło skończyła, Dywan, który náybogatszy był położony dla pieniędzy, zdięto. A w tym do Traktámentu *accesserunt*, ápparamenta, gdzie Wezyr IMPana Poslá, y wszystkich ktorzy ná ten czas IMPánu Posłowi *assiscebant*, *laute* częstował. Jnszych zaś Ichmościow zaraz stánawszy w Szaraju ná osobnym mieyscu *condignè* traktowano. Po skończonym u Wezyra Traktámencie, wychodzi IMPan Posel wszystką swoią *stipatus* assystencyą, y Czauzowie z wielu starszyzny *comitantur*. Ná tym mieyscu, gdzie IMPaná Poslá siedzieć prószono, iuż Czauzowie z kawtanami czekáli, y zaráz ná IMPaná Poslá, y IMPaná Sekretarza, y innych Ichmościow n. 70. włożono káwtanow. Niemieszkanie Wezyr, do Cesarza przez dziedzinięc *præcedit*, y IMPaná Poslá miiáiąc, skłonięnięm głowy *veneratur*. *Ex primoribus aulae,*

ktorzy ná ten czas *in apparatu insignes* y zápewnie wszyscy *aderant*, przy wrotách przed Cesarzkim pokojem *invigilabant*. Ale gdy prętko zá weściem Wezyra, IM. Pan Pofeł ná Audiencya, wchodził wszyscy się zgruchneli: Kapidzi Bazowie IMPaná Pośiá, Drudzy IMPaná Sekretarza *assequebantur*, y innych Ichmościow, ktorých do 15 *reductus numerus*, pod ręce do Cesarzá wprowadzili, y ták przez wszystkie assystowáli audien-
 Pokoy Ce-
 sarski. 1am siátury pomierney, trochę przytiusty, *lata facie*, brody rzadkicy koloru káftanowátogo. Do ktorego miał Iego Mość Pan Pofeł perorę wyžey opisaná.

Gdy skończył IMPan Pofeł, odpowiedział sam Cesarz z kontestacya wielkiego áffektu & *pretii* Polskiego Narodu. Krom 70. káftanow, dáne są suknie inne *ad honorarium*. Po skoń-
 honora-
 rium. czoney Audiencyi, ktora pułgodziny nie bawiła, IMPan Pofeł *in solenni* Turkow *comitatu* *regreditur*, y ná konia wsiáda, Ledwo co z mieyscá od Iwoiey rutzyli się Assystencyi, gdy Czauz Pasza do niego przyjeźdza, y prosi: będzieli wola wychodzących Janczarow, y cały dwor widzieć Carski. Czego gdy sobie IMPan Pofeł życzył, ná mieysce od gminu wolne záprosił. Ale *ranta multitudo* naymniey siedm tysięcy Janczarow samych, lubo biegiem & *incognito agmine*, śpieszących, zámudziła. Náprzod iachał Ciorbadzi ordynowány do Laffy, áby do Dworu Janczaragi oddána była, ktora, zá nim więcey niż tyśiacem workow niesiono. Potym Janczarowie tłumem y biegiem przemiiáli. Zá temi tákowa *subsequebatur* Iazdá: Kalkihaiasi Namiestnik wielki Janczarow z drugimi Pułkownikámi. Janczaraga, przy ktorym pieszy Bułuk. Ciorbadziowie pod kitámi kilkádzieśiát. Sułakowie, lud pieszy Cesarzki kilkádzieśiát olob. Pykowie 20 w lámowych Káwtanách y Fartuchách, táce wielkie okragie wszystkie złociste ná głowie. Czauz Pasz Marszałek wielki. Marszałek wielki drugi Kapidzilar. Kichaiasy *Præfectus Ianzerorum Cesareorum*. Kapidzibazowie *aliàs* przedni *Ianitores*, álbo wielcy Dworzáne, osob kilkádzieśiát. Deliterdan Podskarbi wielki, y ReisEffendy Kanclerz, dwoch Kazáskierow, trzech Kube Wezyrow, dwoch Kaymakanow. Wielki Stambulski y Kiszrandzi Basza. Wszyscy *multo apparatu* y z gromadná pieszych ludzi assystencya. Zá temi Wezyr *cum comitatu* Dworu swego. Pod czas wychodzenia pieszego ludu z Pałácu *composita* pokazała się *ostentatio*. Bo

ták

tak lanczarowie, iako y wszyscy Dworscy, ktorych przy lasie
 widzieliśmy publicznie ná ramionách swoje niofac dystrybute,
 prezentowali się. *Tandem Czauz Par Eminus.* Czauz Par Kia-
 tys Effendi *cum solita frequentia* starszyzny, IMPaná Poslá do
 Pałacu powracájącego, odprowadzili. *5ta Præsents* przez Se-
 kretarzow Posłow rożnych, o precedencyą Audiencyi u IM
 Paná Poslá *multis agitatum rationibus.* pretendował Poseł Fran-
 cuski, aby przed Posłem Cesarzkim wizytował IMPaná Poslá, ale *Wizyty.*
ad hoc allegata wymowił się IMPan Posel *rationibus* kolligacyi, á
 Posłowi Cesarzkemu 6. *ejusdem* ná godzinę 9. audiencyą, dekla-
 rował, ná którą IMPan Posel Cesarzki pod same południe *compa-
 ruit eo ordine.* Dwoch Ciorbadzich konnych, z kilkunástu Jan-
 czarow poprzedzali, koni 7. powodnych, iednakowemi Akfami-
 tnemi Karmazynowemi Kapami od złotá gálonizowanemi, nákry-
 tych powodowano. *Circiter* 20. koni Káwaleryi w kalwákácie.
 Przy koniu 12. Pokoiowych w korálowey bárwie, białe lámowe
 zupány, y 24. w Czerwoney barwie, w kubicz kólpákách, z Ala-
 bardami Drabantow. Blisko godziny u IMPaná Poslá ná wi-
 zycie zábawił. Ktoremu IMPan Posel *omnem honorem,* przy-
 muiac y wyprowadzaiac, wyświadczył. Stroy Dworu iego
 z Bosniacká, dostatnie *per modum* Tog y Ferezyi długie zupány;
 okragle kólpaki, Peruk pod kólpaki álbo kápelusze, y melztow
 z papuciami *potissimum* zázywáia. Die 7. Poniewaz Posel Fran-
 cuski z precedencyi Poslá Cesarzkiego nie kontent od Wizyty
 supersedował, Posłowi Angielskiemu ná ten dzień deklarowana,
 ná którą pod same południe stánał. Tylko sam konno 3. Ru-
 makow ná powodzie, wszystka Kawálerya pieszo, iakoż y sam
 potym po Audiencyi, y pożegnaniu, pieszo wyszedł z Pałacu.
 Podczas tey wizyty Car Turecki publicznie *& eá Magnificentia* *Car Ture-
 cki iedzie.*
 do Meczetu Sołtan Achmet iachał, że sami Turcy *ravitate*
 tey publice *quo ad apparentiam* przyználi; Ministrow, Dworzan
 pieszych y konnych Assystencyi *splendor & ingens Numerus,*
 koni dziesięć pod Buńczukami, Kitami, Buzdyganami, Dywdy-
 kami, Lampartami po Dywdykách nákrytych, od złota, dro-
 gich kámieni y perel, dostatnie ubranych, przodem prowadzono.
 Dano znać umyślnie przez Ciorbádzich IMPanu Posłowi, aby
 się temu chciał przypátrzyć Wiazdowi, y Cesarzką widzieć
 Magnificencyą. Dla czego zaraz gmin ludu, dla wygodniey-
 szego przypatrzenia utámowano. A w tym IMPaná Kichayę
 Poselskiego, y Ichmościow przyiaciół, y Dworzan proszono,
 aby bliżey przystąpili, y lanczarowie gromiac náciśnione tłumy,

Upominki.

do widzenia mieysca sposobili. *8vā praesentis*, Posel Wenecki oddawał Wizytę IMPánu Posłowi, ná którą przyjeżdżał *eo comitatu*. Blisko 30. konney Kawaleryi, 18. Paziow. 30 z Bosnacka ubránych Lokáiw. 4 Rumakow siwych pieszy Masztalerze powodowáli. Sam sędziwy & *gravitate praestans* w Todze materialney krwawego koloru z wzorem złotym, dostátnio y z końnierzem zrobioney, ryliami podszytey. Kapelusz takowąż wszystko pokryty matéria. Więcey niż godzinę ta zábawiła wizyta. *10mā*. Posel Olendercki *pári frequentia*, konney Kawaleryi y pieszych, blisko 30. Lokáiw, IMpaná Poslá wizytował y nad godzinę konferencyą zábawił. *11mā*. Upominki ReisEffendemu. Miednica wielka złocista wszystka, z nalewką. Tace dwie złociste. Puchary dwa wielkie złociste. Konewki dwie złociste, sztuki iednakowey roboty. Maurokordátemu: Kálamarz wielki srebrny, y Szkatuła Bursztynowa. Dwie sztuki srebrne filgránową robotą z Flaszkami do wodek, od IMpaná Poslá oddáne. 12. IMpan Posel *cum ea frequentia* Jázdy, Gwardyi y pieszey assystencyi, która pod czas Audiencyi Wezyrskiej y Cesarzkiej *recensebatur*, ná Galácie rezydujących, Cesarzkiego y Angielskiego Ichmościow Posłow rewizytował. Tego dnia *Reduci* z Galáty IMPánu Posłowi, od Rzeczypospolitey Rakuskiej Posel *modicó satellitió* oddawał wizytę. 13. Mostemu ósm Lustr srebrnych, y Kálamarz srebrny: lanczar Adze dwie Flaszki wielkie pstrozłociste ná łańcuchach, Puzderko spore w srebro oprawne, flaszki z śrubami Krzyżształowemi, szklenicę z nakryciem krzyżształową, także przednich parę Pištoletow Paryskich: Czauśz Paszy parę Flasz pstrozłocistych, y parę Lichtársow wielkich, táce y Flaszę robotą piękną w prezencie odesłał IMpan Posel. 15. *Sólito apparatu & Assistentiis* IMpan Posel *stipatus* Weneckiemu y Olenderckiemu Ichmościom Posłom także ná Galácie Rezydującym oddawał rewizytę. Jáko *per totam Armeniam recenter* przyięta *solemnisatur Unio*, tak y w tutecznyim Ormiańskim Kościele *pári zeló sacrorum Cultus promovetur*, do ktorego Kościoła IMP: Posel zaproszony *16. publico comitatu descenderat*. Tam *solemni processione Cleri in adita templi* wprowadzony, łacińską mową, od Władyki przywitány *sacris vacavit*. Z támtąd powracájąc wiadomość *ad sonantiam armorum innotuit*, że się Cárowi syn (ktoremu zaraz Sołtan Imbráim imie dano) urodził. Aż do dnia drugiego y trzeciego po kilkálet rázy z ráná y po południu z ármat biłą, y *solenniores sperantur plausus*. *De staturerum* Poslá Moskiewskiego

pewność

pewność *in publicum vulgari* nie może, bo cokolwiek się w ie-
 go interesach dzieje, *arcanis datur*. Sam Poset *arcte tenetur*,
 że tak naszemu IMP: Posłowi, ikáo y inżym wizyty nie od-
 dawał y żadney nie miał konferencyi, owszem przez nie-
 ktorych Ich Mościow Posłow *instabat*, aby *in publicis* był
liberior, ále mu y to *denegatum*. Okręt iego który się był ná
 czarne morze ruszył, blisko pod Tureckimi zámkami, trzemá
 woiennymi Gálerami záttrzymány, dla niewolnikow rewidowa-
 no, y kilkádzieściát odebrawszy, samych zstarzałych ludzi zo-
 stáwiono, pilnuia, do tych czas te galery, poki się z kánału ná
 fame czarne morze ten okręt nie ruszy. A sam Poset *strictis-
 simè observatur*. Fertur tu po Stambule, że Han przyšláł do
 Soltana, ieżeli chce, niech pokoy uczyni z Moskwa, ieżeli zaś
 nie będzie się zdáło: ofiáruie się Han z Ordami swemi; że Mo-
 skiewskiey potencyi sam wydola. Kápelláni Oycowie Jezuici
 nawiedzali więzienia aliás Banię Cefarską, gdzie wiele
 Niemcow tłustych, mocnych, ále więcey Polskiey Szlachty
 nálezli, srodze zmizerowaney, o ktorych má stáranie Je-
 gomość Pan Poset.

W tymże Roku. 1700. Dnia 19. Novembris była potrzebá
 walna, w Litwie pod Olkienikami, z okázyi Dyffidencyi,
 Xiążąt Ichmościow Wisniowieckich, Jmci Pána Ogińskiego
 Stárosty Zmudzkiego, y Republikantow z rożnych Woie-
 wodztw y Powiatow W. X. L. Ktorzy *confurrexerunt* prze-
 ciwko Domowi Ichmościow Pánow Sapiehow, y dáli sobie for-
 malną, obie strony bátalia, w ktorey Sapieha Koniuszy W:
 X: L: Syn Jmci P: Woiewody Wilchskiego H: W: W: X: L:
 (Pan wielkiey zácności y męstwá) *dolendó fató extinctus*.
 Wszytka zaś z strony iego Raytarya Dragonia, y infanterya
accessit do ugody, lubo wprzod nie mało ludzi z oboiey
 strony trupem legło, bez naruzenia iednak nieśmiertelney *ab
 utring;* sławy: *ingentia pleraq; certamina, & si successum non
 habeant, dedecoris certe nullam notam incurrunt.* Plutarchus.

*Dyffidencya
 w Litwie.*

Ta wiadomość przyszła z Litwy do Jmci Pána Krakowskie-
 go H: W: K: Jáblonowskiego, w Radomiu pod czas Trybu-
 nału Skarbowego ná ten czas agituiącego się; ná którym Woy-
 sku Koronnemu Polskiego Zaciagu, odcięta Rzeczpospolita
 dwánaście ćwierci zástug zá konsystencya, w Polszcze, pod czas
 zwiázkú Báranowskiego, zá iedną zimę, y potym zá dwie zimy
 po sobie nástępuiaće.

Tegoż Roku. 1700. Paley Pułkownik Kozacki Rebelia
 M pod

*Rebellia
 Kozacka.*

podniósł, wielką liczbę Kozaków skupiwszy, którego Jmć P; Cieński Regimentarz, z Woyskiem od Jmci P: Krákowskiego ordynowanym, uskromił y uspokoił ná ten czas. Ale Chwałowa nie mógł mu odebrać.

Bitwa pod Ryga.
Roku. 1701. Krol IMC profequował znowu imprezę swoię pod Rygą, ze Szwedami, która iuż non ex voto successit, bo Szwedzi lepiej się uarmowawszy y przygotowawszy, Woysko wszystko Krolá Imci znieśli y rozproszyli, most miedziany aliás pontowy ná Dźwinie rzece postawiony, z wielkim bardzo kosztem sporządzony odebráli; armaty potężne ze wszystkimi Armatami, y cały Oboz Saski z wielkimi dostatkami zabrali. Atoli y przy takowey klęsce o mężnym zwyciężonych podkaniu mówić się mogło. *Inter victores numerandi sunt praelio caesi. Demosthenes.*

Tegoż Roku. Woyska Saskie powrociwszy z pod Rygi, znaczne w Polfcze wybierali kontrybucye.

Oboz pod Krzemieniem.
Tegoż Roku. Dnia 25, Aprilis Imp: Krákowski H: W: K wyjeżdżając do Rádómia, ná Trybunał Skárbowy, á potym do Wárszawy ná Seym (który zerwany) wydał ordynans Jmci P: Jánowi Jabłonowskiemu Woiewodzie Ruskiemu Synowi swemu, áby objął Generalną Komendę całego Woyska Koronnego, y zciągnął ie do Generalnego Obozu pod Krzemieniem, ná Wołyniu, którą Komendę, nie tylko w obozie Generalnym, ale też nad Woyskiem Cudzoziemskiego zaciągu po Fortecach pogranicznych y Ukráńskich, nie tylko gloriosissimè utrzymywał, ale też wszelkim buntom Kozáckim które ná ten czas wzniecały się, ząbiegał, y one wżędzie tłumił przez wszystkie czas Komendy swoiey.

W tymże Roku. Odpráwował się Solenny ingress 20 Februarii JASNIE WIELMOZNEGO Imci Xiędza KONSTANTYNA ZIELINSKIEGO, Arcybiskupá Lwowskiego, do Archikatedry Lwowskiej, przy którym ingressie od JASNIE WIELMOZNEGO Jmci Páná JANA JABLONOWSKIEGO Woiewody Ruskiego, imieniem Woiewodztwá takie było oświadczenie.

Mowa Jabłonowskiego.
Tá, która naywyższym światá panuie Koronom Religio, y zá sluszny odbiera trybut, kiedy *omnes Reges serviunt ei*; tá y Woiewodztwo nášze Ruskie, Moich Wielce Mościwych Pánow y Bráci *ad profundum cultum* Wmci Nászego W: M: P: należycie náchyla. Szczyciło się záwsze Woiewodztwo Ruskie, że ochotnie, zá Swiątнице Pánskie, fortuny, zdrowie y życie

y życie łożąc, tak BOGA bąć się w Domu umiało, iako nigdy nieprzyiaciela w polu nie zleknać. Odważni y pobożni *dispendiō* Fortun swoich, zróbili, aby ich *Gens Sancta, Populus electus* nazywano. W tak oczywistych nie raz opá-
 łach, ogniách y popiołach, któż nas salwował, ieżeli nie *Sacerorum cultus?* te mury same, ná ktore W. M. M. Pan nasz patrzyfz Metropolii swoiey, niezliczone Pogan Woyska pier-
 siami swemi wycisnąć, albo obalić powinny, *nisi Dominus custodiret Civitatem*, y gdyby nie raz w osobie I. W. Imci P. Krákowskiego nie wskrzeszał nam Gedeona. Uznaie tedy Woiewodztwo Násze, że iedna pobożność, y nie zmyślona ku Duchowieństwu rewerencya, były nam konserwacya. Ła-
 czy Bog dziś do Pásterkiej godności y tę, którą *Personalem* w Osobie W. M. Nászego W. M. Páná widziemy. Aiakoż y *Vicariam BOGA Potestatem*, y Sęnatorską, czcić nie ma-
 my *Excellentiam* w iedną zkoncentrowaną Osobę. Witamy się nie mniej z W. M. Pánem, iako y z dobrą Fortuną naszą; którą ná Infule W. M. Páná, tak wiele cnot, náuki y y doskonałości iuż pokázuie, nie obiecuie. Upewniamy, że iako Samuela, *Pacificus ingressus tuus*, tak równą Stárym Pá-
 tryárchom swoim weneracyą W. M. M. Páná przyimuiemy. Máz W. M. M. Pán z Nas, Synow w Kościele, masz *in pu- blicis* Bráci; *utere*.

1702. Ten Rok náder nieszczęśliwy, bo w nim okropná, y niespodziewaná śmierć dnia 3 Aprilis nieśmiertelney pámieci *Smierć He- imana Ja- bionowskiego* J. O. Jmci P: Stanisława Jabionowskiego Káztelana Krákow-
 fkiego H. W. K. zaszła we Lwowie, zá ktorego doskonałym *mbionowskie- 20.* rządem, y wielowładną Buławą, cała Oyczyzna (lubo w ro-
 żnych niebezpiecznych koniunkturach bywała) in salvo & tuto zostawała. Skoro záś to lugubre fatum ná Jmci supervenit, zaraz niezliczone drogi do upadku Rzeczypospolitey otworzyły się; *cum hoc* iedynie Rycerstwa Polskiego *levamine* że tak Walecznego y Pobożnego Wodzía swego Jmie, żyie & *post funera*, y żyć *aviterne* będzie w niekazitelney sławie, y zostawionych potomnym wiekom záslugach: *Ad vitam mo- D. arator;*
numenta patent cineresq; piorum, natalem post busta novant.
 Wyniknął y drugi prognostryk nieszczęśliwości publicznych, *Smierć He- imana Po- rockiego.* z takoweyże śmierci dnia 15. Maia w Sokalu, Kolegi Jego
 Jmci P: Szczęsnego Potockiego Woiewody Krákowskiego H:
 P: K: ktoremu immediatè przed śmiercią, ná trzy dni, Káztelania, Krákowską, y Buławę wielką, Jmć P: Stefan Potocki, przedtym

Strażnik Koronny, pótym Woiewoda Bełzki od J: K: Mści przywiozł. Lecz gdy to utrumq; per fata extinctum, konferował Krol J: ex iustitia distributiva ták Kasztelania, Krakowską iáko teź Buławę wielką, Jmci P: Hieronymowi Lubomirskiemu przedtym Podskárbiemu W: K: á Buławę Polną, Jmci P: Adamowi Sieniawskiemu Woiewodzie Bełzkiemu; Woiewodztwo Krákowskié zaś Jmci P: Kámskiemu Woiewodzie Kiiowskiemu Generałowi Artyleryi Koronney; Woiewodztwo Kiiowskie Jmci P: Jozefowi Potockiemu Stároście Halickiemu, Podskárbstwo W: K: Jmci P: Prebendowskiemu Woiewodzie Malborskiemu; Woiewodztwo Málborskie Jmci P: Kczewskiemu Regentowi Koronnemu.

Post fera tedy fata Hetmanow Stárych zátoczony Generalny Oboz Woyská Koronnego, przez Jmci P: Lubomirskiego Hetmana nowego pod Szczerzec; tám mając pewną wiadomość o Márzszu Krolá Szwedzkiego z Woyskiem iego do Polski; ogłosił to przez Uniwersały swoje po Woiewodztwách, tenże Jmć Pán Lubomirski Kasztelan Krákowski H: W: K, ząpraszaiać Ich do ratunku Oyczyzny, in tam perimenti casu, áby rádzili de salute publica, sam zaś z Woyskiem Koronnym ruszył z pod Szczerca, y przyszedł śpiesznym Marzszem, aż do Wisły pod Opátowiec, á Woyska Saskie zciagał Jmć Pán Felt Marzsałek Sztenhau o dwie mile od Krákowa, ktorých Woysk, Káwaleryi y Infanteryi ráchowano dwadzieścia cztery tyśiące. A gdy Krol Szwedzki z swoim Woyskiem zbliżał w Woiewodztwo Krákowskié; Saskie Woysko przymknęło się do Koronnego Woyska, y stánęło o mile od Pieńczowa; á Oboz Polski stał pod Pieńczowem.

Krol Jmć z Obozu swego Saskiego przyiachał do Jmci P: Krakowskiego: wokuiąc go do siebie ná konferencyą, który dnia 25. Julii będąc u Krola Jmci, odebrał dyspozycyą Páńską, aby názájutrz z całym Woyskiem Polskim w iák najlepszey ápparencyi y gotowości, do boiu przychodził pod Kliszow, gdzie stał Oboz Saski. A Krol Szwedzki o pułtory tylko mile z tám tąd subsistebat z Woyskiem swoim. Tamże byli Ichmość Pánowie Sápiehowie z ludźmi swemi. Więc dnia 26. Julii stánęło Woysko Polskie uszykowane, nie ták do boiu, ále iak do prezenty ná prawym skrzydle, bez żadney Infanteryi; á Saskie Woysko regularne y liczne ná lewym skrzydle w pięć linii uszykowane; ná ktore Szwedzi przyszedli niespodziewanie nayıerwey uderzyli, y mężnie się potkáfzy,

*Szwedzi
ida do Pol-
ski.*

*Saski pod
Krakowem.*

*Potyczka z
Szwedami.*

kawczy, zlamaly zaraz w pierwszym impecie Sadow y do zna-
czney przywiedli klęski, tak, że Kawalerya iako y piechota,
porzuciwszy cały Oboz z wielkimi dostatkami, ze wszyst-
kiemi działami, y amunicyami ucieczką salwować się musia-
ła; lubo potym powetowały tego Salskie Woyska: *Fortuna belli artem victos quoq; docet.* Z naszego Woyska Polskiego
trzy tylko szwadrony potkały się, skoczywszy na nich z ko-
pami y z dzidami, ale y ciż z znaczną klęską odstąpili. Ich-
mość PP. Krosnowski Chorąży Podolski, y Przerębski Cze-
łnik Wieluński wielcy y doświadczeni żołnierze y Regi-
mentarze occubuerunt; Towarzystwa dwudziestu kilku go-
dnych y zasłużonych; Podcztowych kilkadziesiąt na płacu
legło. Potym Krol Szwedzki uniozszy się woiennych suk-
cesow szczęściem (ktore by káždemu zwycięczy dyskrecyá
moderować należało: *bis vincit, qui se in victoria vincit*) *recta*
zaraz poszedł do Krákowa, Miesto y Zamek wziął; kontry-
bucyę na miasto, y na całe Woiewodztwo Krákowskie cięż-
kie y nieznośne włożył, y do wypłacenia frogiem i exekucya-
mi przymusił; zamek Krákowski, Capitolium Polskie, sedem
imperii, sæculorum opus, ozdobę Pánstwa z dymem w popiół
obrocil y do szczętu zruynował, á potym y dalze w całej
Polszcze pro suo libitu exercebat ruiny y dezolacyę kráiu.

Po teyże Batalii Kliszoskwiey Krol Jmć stanął pod Gorzy-
ciami, ex opposito Sandomierza; gdzie Woiewodztwa niektore
Máłopolskie skupiły się, rádząc o sobie, quibus mediis mogły-
by z tak niebezpieczney grassuiącego nieprzyiaciela eluctári
toni; w ten czas w Woiewodztwie Sandomierskim, immediate
przed záczeniem tey Generalney rády, Jmć P: Lipskiego
Woiewodę Káliskiego zasłużonego wielce Senatora w niczym
niewinnego rozsiekáłá Szlachta z nieodżałowaną Oyczyzny
szkodą, bo iako: *non est crudelitas sevire in morbidum mem-
brum, ne serpat contagio & corpus omne inficiatur;* tak wiel-
ka jest y niezagoiona in corpore Reipublicæ rana, niekážone-
go w niczym pozbawić się czlonka. Szafunek głosow na tym
zieździe pozwolony unanimiter pierwszemu Senatorowi Jmci
Panu Lubomirskiemu Kasztelanowi Krakowskiemu H. W. Kor:
Komisarze do traktatu z Koroną Szwedzką, wyprawieni, kto-
rzy irritó eventu powrocili; á tandem stanęła lokacya Woy-
sku Polskiemu, to partyami in circumferentia Nieprzyiacie-
la; to na innych miejscach, osobliwie na Ukrainie, gdzie miał
komendę Jmć P: Potocki Starosta Chmielnicki y z Jmcią Pa-

Sadow
klęská.Fortuna
Curius.Pablius
minus.Woiewoda
Káliski
rozsiekaný

nem Damianem Rufzczycem Starostą, Jachorlickim.

In Septembri annô eodem. Jmć P: Rzewuski Krayczy Koronny Pułkownik J:K:Mści (á potym Woiewoda Belzki H:W:K:) z Chorągwiemi Polskimi y zJmcią, Pánem Generałé Brantem z Raytaryą, y Dragonią, ordynowany na podiazd, który pod Piotrkowem Szwedow zniósł, y 400 żywcem do Obozu przyprowadził pod Pokrzywnicę.

Szwedow
zniesono.

Bunty
Kozackie.

W tym że Roku. Bunty na Ukrainie wszczęte przez Paleia, który Białocerkiewską, Fortecę ze wszystkimi Armatami Rzeczypospolitey, do poddania się przymusił; y wszystkie Kozactwo do rebellii pobudził.

Tegoż Roku. Berdyczowska okaza, gdzie Kozacy miasteczko y zamek wzięli y ludzi naszych nie mało trupem položyli.

Partya Szwedow pod Generałem Sztembokiem poszła do Sokalá, gdzie zabrali bardzo wiele depozytow Szlacheckich y Koscielnych argenteryi.

Roku 1703. Kommissya y Dystrybuta Hybernowa przeniesiona ze Lwowa do Tárnopola: gdzie całe Woysko, Officyerowie y Deputaci od Chorągwi, poprzysięgli fidelitatem Krolowi Augustowi y Wodzom swoim; że iey in prosperis & adversis dotrzymaia, żadnym nie dáiąc się sposobem in adversas partes przeciagnać, czego potym nie wszyscy sobie dotrzymáli, ztąd niemało ruiny w Polsce nastąpiło: ponieważ nie było zgody y iedności, ktoraby nachyloney Oyczyźnie była filarem y skuteczną ochroną. *Concordia est maximum ad conservanda imperia, atq; Principatus stabiliendos adminiculum.*

Curius.

Taż Kommissya in praesentia Jmci Pana Krakowskiego, Kommissarzow Rzeczypospolitey y Woyskowych, tamże zakończoną; afsygnacye Deputatom wydane. A gdy co raz większe w Ukrainie włączynały się bunty, J W JmćP: Sieniawski Woiewoda Belzki, H: P: K: zaraz primis Januarii wzięwszy większą część Woyska Koronnego, z którym JmćP: Jozef Potocki Woiewoda Kiiowski y JmćP: Potocki Starosta Chmielnicki pro innato zelo salwowania kraiu, poszli na Ukrainę, gdzie na różnych miejscach kilkadziesiąt tysięcy zbuntowanego Kozactwa funditus znieśli, y rozproszyli; Pryncypałow złapanych powieszac, y na pal wbiac kazano. Miasteczka y Fortece poodbierali y zupełnie Ukrainę do Polski należącą uspokoiłi. Białocerkiew iednak poddać się nie chciała ex instinctu Moskiewskiey z Kiiowa zwierzchności.

Kozakow.
nie mogą

W tym że Roku. Seym w Lublinie extraordinaryiny od J. K: Mci

K: Mości złożony. Marzatek Seymu Xiążę Jmć Wisniowiecki Michał, Hetman W: X: L: ná którym stanełá aukcia Woyska y komput redukowany do trzydziestu sześciu tysięcy; także wyprawy Powiatowych Chorągwi z Woiewodztw postanowione.

Tegoż Roku Miasto Toruń od Szwedow obleżone, które przez kilka miesięcy, broniąc się, iuż daley Kommandant nie wytrzymał, y poddać się musiał. Gdzie Ratusz tak sławny y wspaniały funditus od Szwedow zruinowany, y Miasto z kretelczem zrabowane.

Toruń
wzięty od
Szwedow

Pod czas tego obleżenia umysłili byli Ichmość PP. Hetmani Koronni, y Litewscy z Woyskami utriusq; Gentis (przyktorych y Sasow było pod Feltmarzatekiem Sztenu Hau sześć tysięcy) poysć na odsiecz tey Fortecy Toruńskiej. Jakoż iuż byli in actuali tractu tey imprezy, ale przyszedłszy o trzy mile za Ciechanow, gdy Ichmość PP. Hetmani Koronni gotowali się kominikiem ad prosecutionem przedszego Marszu, alizei Feltmarzatek Saski Sztenu Hau dał znać o sobie, że z pewney racyi musi retrò cedere ad latus Krolá Jmci, także za nim Woysko Litewskie poszło, ktore było bardo piękne, munderowne, y ludne, á tak kiedy te Woyska odstąpiły, nie chcieli Ichmość PP. Hetmani azárdowác się osłabiałyeh żołnierza Polskiego przeciwko tak wielkiej potencji Szwedzkiej.

Jednakże aby sterili passu z tey kampanii nie schodzić, pewną mając relacyą o tyśiacu Szwedow w Lidzbarku pod Kommandą pewnego Generala, ośm mil od Obozu nášzego będących, wyprawił Jmć Pan Krakowski Jmci Pána Lubomirskiego Oboźnego Koronnego z kilkadziesiąt Polskich Chorągwi, Jmci Pánu Generalowi Brantowi z cześcią, Raytaryi y Dragonii dał ordynans, aby iák nayspieszniejszym Marszem poszli ná tych Szwedow, ktorych napadłszy, aperto Marte atakowali, y wwszystkich znieśli, żywcem nie mało do Obozu przyprawdzili.

Szwedow
zbite.

Po tey akcyi soluta castra, koło Generalne pod Lwowem, y affygnacye tamże Woysku wydane, ná subsistencya; Regimentarzom ná partye ordynans; á Hetmani do Lwowa ná Kommissyą, pospieszyli, ktora się z dystrybutą Hybernową zakończyła.

Koło Generalne.

Tegoż Roku. Staneło rozgraniczenie z Turkami przez Kommissarzow Rzeczypospolitey, y Tureckich, w Podolu y Ukrainie

Na

nie

nie zakończone, nad rzeką Boh nazwaną (gdzie finia woda wpada) dnia 13. 8bris 1703.

W Tymże Roku. Ultimís Decembrís, czyli primís. Januarii 1704. Krolewiczowie Ichmość Polscy, Jakob, y Konstanty, między Olawą á Wrocławiem w drodze od Sasow zabrani ex mente Krolá Jmci, chcącego obviare dalszym rewolucyom; y do Saxonii záprawadzeni: gdzie przez lat dwie w Sequestrze zostawali. Względem zabrania tego uczynił manifest Krolewic Jmc Alexander w Warszawie 1704. przeciw kotremu manifestowi, dany iest list od Krola Jmci Augusta II. do Woiewodztw w tymże roku 17. Martii.

Pretensyá, Krol Jmc August tę miał osobliwszą przeciwko Krolewiczowi Jmci Jakobowi, że iuż po Elekcyi y Koronacyi Krolá Jmci Augusta II. otrzymał tenże Krolewic Jmc Diploma od Krolá Szwedzkiego, in ordine do nowey Elekcyi osoby swoiey na tron Polski.

D I P L O M A

KROLA SZWEDZKIEGO KAROLA, DANE KROLEWICOWI JMCI JAKOBOWI JANA III. SYNOWI 1703.

NOS CAROLUS. Omnibus & Singulis, quorum interest, notum testatumq; facimus, quòd cum intellexerimus multos, ex inchyta gente Polona serió cupere, ut internecinís hisce motibús, quibús Patria eorum concutitur, finem aliquando impositum videant, arbitrati autem iis componendis, non aliud præsentiús esse remedium, quàm si Serenissimum Poloniæ Principem, JACOBUM LUDOVICUM, Caput, sibi eligerent, constituerentq; cujus ductu, ac auspiciis, ex malis eluctari possent. Nos igitur, qui restitutam Reipublicæ Polonæ tranquillitatem, è re quoq; Nostra esse reputamus, præsentiúbús hisce declarare volumus, quemadmodum etiam Verbò Regió declaramus, & spondemus; Nos eidem, Principi, cum huic fastigio electus fuerit, non tantum cunctis viribús, opportunè adfuturos, verum etiam contrariam factionem, quæ huic Instituto se opponere ausa fuerit, tam diu armís Nostrís profecuturos, donec, fractâ ejus pervicaciâ, sedatúsq; hisce motibús, Rempublicam Polonam, hocq; illius Caput extra discrimen posita videamus. Atq; ut de sincera hac intentione, quàm inviolatam servare constituimus, eo certius constet, hasce Manu Nostra subscriptas, Sigilló quoq; Nostró muniri jussimus. Dabatur Heilebergæ in Prussia die XXIII. Decembr: MDCCIII.

C A R O L U S

(L. S.)

PRZESTROGA

Zem namienił tu o záprawadzeniu Krolewicá Jmci Jákoba do Saxonii; *ex dispositione* Krolá Jmci Augusta II; uchoway Boże áby to miało zmierzać *ad offensionem Majestatis* Tegoż Naychwalebnieyszego Monarchy; ále raczey *ad defensionem* nienáruszoney Jego sláwy, y dlá tego przełożyłem przyczynę pomienioney dyspozycyi Páńskiey. Jákoż w rózných publicznych Tranzakcyi koniunkturach, sprawy tego nayprzezornieyszego Monarchy (lubo ab *adversis finistrè* interpretowane) łatwo się od przygany dalekie pokáza, kiedy kto ná nie przychylnieyszim okiem patrzyć będzie. Diploma Krola Szwedzkiego, lubo w słowach zdawało się *collimare ad protectionem* Rzeczypospolitey Polskiey; iednak w rzeczy samey *aspirabat ad tuitionem* intereffow Szwedzkich, y zamierzonych *circa emolumentum proprium* zámysłow swoich. Co się *ex ulteriori eventu* pokazało, zwłászczá że Woyska Krola Szwedzkiego, rabuiąc *hostiliter* Miásta, wsi, nawet y Kościołom nie przepuszczáły zá Ordynansém Iegoż. Krol zaś IMC August II. zádných nigdy ordynansow nie wydawał, ktoreby *ad perniciem* Oycyzny nászey, dopieroż do ruinowania Swiátyń Páńskich, zmierzać miały. Jezeli záś Saskie Woyska w czym náprzykrzyły się Polszcze; to się álbo bez Ordynansu Krola Jmci działo (co w wielu *circumstancyach patuit*) albo *ex hac occasione*, że wprowadzone były do Polski téż Woyska *ad danda repressalia exteris potentibus, & recuperanda avulsa*, iako téż *ad sedandas* zamieszaney Oycyzny *internas tempestates, ad occurrendum sinistrae* przeciwných *meditationi*; gdyż intencye tego Pána zmierzáły záwzse do utrzymania *tranquillitatis publicae*, do sálwowania dobra pospolitego. Co się *ex ulteriori eventu* pokazało, kiedy tenże sáskáwy y wáleczny Pán przez wiele czasow, przed nieodżałowanąá smierciá swoiá, Krolestwo swoje *in salvo & tuto, ad invidiam saeculorum, ad stuporem gentium* konferwował. O nim słusznie za panowania iego mowić się z Klaudyanem mogło:

Similem quem pertulit aetas

Consilió vel Marte virum? nunc Brutus amaret

Claudianus

Vivere sub regno tali: succumberet aula.

Fabricius; cuperent ipsi servire Catones.

Jákim záś był Domow Bożych obrońca, w rózných okurencyach dał tego wielkie dowody; ále osobliwie w sprawie Toruńskiey WW: OO: Jezuitow z dyszydentami Roku 1724.

O

gdzie

gdzie ani na pogroźki postronnych potencji, ani na różnych interpozycyę nie dbając (samego BOGA'na oku mając) z zbudowaniem całej Europy, uiał się skutecznie o znieważony honor Boski, y wiolencyą, mieysca Świętego.

Martialis A iako zdaniem Marcyalisza: *Principis est virtus maxima nosse suos*; Tak lubo wiedział sercá życzliwych, y mniej przyiaznych, iednakże rzadkim Potentatow przykładem, y mniej przyiaznych po Oycowsku fovebat na wysokie erigendo subsellia, y godności; zgadzał się chwalebny procederem swoim z wielkim owym
Cochovius Kochowskiego sentimentem: *Reges Poloniae perinde habent creaturas suas, ac parentes filios, quos procreare licitum, occidere nefas.*

Poseł do Moskwy W tymże Roku. 1703. W iesieni po Radzie Jaworowskiej wyprawiony od Krola Jmci y Rzeczypospolitey Jmć Pán Działyński Woiewoda Chełmiński za Posta Wielkiego do Cara Jmci Moskiewskiego. gdzie uczynił przymierze aliàs foiusz zpolnie wojować przeciwko Szwedom, obligował się *avulsa* Car Jmć Rzeczypospolitey zawoiowanego kraiu reku-perować, y Rzeczypospolitey oddać, a oraz żadnych Traktatow *in seia Republica* nie czynić ze Szwedem, aż do skończenia tey Woyni; czego nie dotrzymał.

Afsgnacye Woyska Roku. 1704 in Januario zakończona Dystrybuta Hybernowa we Lwowie, afsgnacye Woyska rozdane, na Chleb Zimowy aliàs na Hybernę. Potym Jmć Pán Krakowski Lubomirski, iachał do Rádomia na Trybunał skarbowy, który limitowany, y do Warszawy przeniesiony *non obstante manifestatione contra actum limitationis* przez Jmci Pána Rzewuskiego Referendarza Koronnego facta, w Warszawie tedy też Kommissya skarbowa agitowała się przez niedziel dwie, ale że nie był *plenus numerus* Kommissarzow limitowana znowu do pewnego szczęśliwego czafu.

Interim Xiążę Jmć Kardynał Rádzieiowski Prymas sprowadził za Uniwersałami swoimi Konfederacyą Prowincyi Wielkopolskiej pod Laską Jmci Pána Bronisza Stárosty Pyzdrskiego, tamże do Warszawy, animując wszystkie Woiewodztwa do niey, dla Uniwersalnego ratunku Oyczyzny y wyłamania się z tak ciężkiego *Tributorum* Jarzma, które *violentissimè* na całą Polskę *imponebatur* tak od Szwedow, iako też y innych Woysk Cudzoziemskich; oraz dla uczynienia Traktatu o Pokoy, z Koroną Szwedzką: Jakoż zaczęty Traktat z Plenipotencyaryuszami Szwedzkiemi y Rzeczypospolitey.

spolitey. Tandem Xiażę Jmć Prymas chcąc Polskę uwolnić od Szwedzkiey potęgi, *per vim* domagaiaćey się u Polakow nowej Elekcyi, publikowác kázát przez Uniwersaty swoje drukowáne *Interregnum*. Elekcyja potym nastąpiła, *in* ^{Elekcyja Stanisława} *Campo Electorali* między Wolą, á Warszawą, gdzie *per deputatos* z Woiewodztw y Ziem Wielkopolskich zgromadzonych, obrany *pro Neo Regnante* JmP: Stanisław Hrabia Leszczyński Woiewoda Poznański, ktorego nominował y promulgował zá Elekta Jmć X. Święcicki Biskup Poznański *non obstantibus contradictionibus* nie ktorych Posłow y Deputatow, ktorzy nie pozwá-
lali tey Elekcyi y Nominacyi *in usitata praxi contra jura Cardinalia liberae gentis* praktykowaney.

Xiażę Prymas, y JmP: Krákowski tey Elekcyi byli *Contrarii* (lubo obadwa *Konfederacyi WielkoPolskiey favebant*) iákoż y sam *Neo Electus* wzbraniał się teyże Elekcyi, wiedząc dobrze iáko mądry y przezorny Pan: *ubi regimen penes plures,* ^{Plato} *ibi major cura boni privati quàm publici*. Gdy te *actus* *Konfederacyi WielkoPolskiey* agitowały się, stánęła è *converso* *Konfederacya Generalna Sándomierska*, ná utrzymanie *in* ^{Konfederacye} *solio Regni* Krolá Jmci Augusta wtorego, pod Dyrekcyą Jmci Pána Stanisława Denhoffa Miecznika Koronnego H:P:W: X.L: także *Konfederacya* *Woy ska Koronnego*, ktorey Marszátkiem obrany JmP. Stanisław Chomentowski Starosta Radomski (Woiewoda potym Mazowiecki) gdzie potior pars *Woy ska* od Hetmanow odciağniona. Potym Krol Jmć z *Woy skiem Koronnym*, y z swoim *Saskim* ruszył się z pod *Sandomierza* ku *Warszawie*, gdzie *Generála Horná* y partyą *Szwedow* przez *Attak* dobył; á zatym *Neo Electus* z kilkaset *Szwedow* do *Krola Szwedzkiego* przebrał się; á JmP. Krákowski *Lubomirski* z *Woy skiem* przy władzy swey będącym, poszedł ku *Rzeszowu*, ktoremu w *Podgorzu* konsistencye rozdał. Jmć Pán *Márszałek* *związkowy Chomentowski* záłożywszy sobie *stationem* w *Kielcách*, czynił *lokacyą*, ná zimę *Woy ska* pod swoią, będącego *Dyrekcyą*; *Krol Jmć Szwedzki* záś z *całym Woy skiem* swoim poszedł pod *Lwow*, ktora *Forteca* ze szczupłe miała w *Murách* *Præsidium* pod komendą *Imp. Gáleckiego* *Woiewody Poznańskiego*, y *Jmci Pana Generála Kamieńskiego*, snadno iey dobył y *rabunku* przez godzin dwie pozwolił *Szwedom*. Apotym *Generalowi Sztembokowi*, zlecił wszelkie *depozyta Szlacheckie* aby ie od *mieszczan* do niego *znoszono*; w *K ósciolach* *wszystkich* y *Klasztorach*, nie tylko *Depo-*
zytá

Rabunek zyka Szlacheckie, ale też st̄arodawne Kościelne *decora*, kley-
Lwowa noty, *argenterye*; tenże Generał Sztembok zabierać y z Olt̄á-
rzow odzierać kazał & *nihil intactum reliquit*, y nigdzie ták wiel-
kich sk̄arbow nie nabrał, iák w tey Fortecy, o czym fami po-
tym Szwedzi ḡlosili. J ták doznała tego Polska, co napisał Ro-
*Rothero-*terodam: *Plures apparere in Caelo soles prodigium est; plures esse*
damus. *Reges in regendo, est portentum.* A skoro Szwedzi wyszli zaraz się
weLwowie wielkie záczeło powietrze y przez lat dwie trwa-
ło z wielkim upadkiem Miasta y Przedmieść, ktore popalone
circa adventum Szwedow.

Tegoż Roku in 9bri JmP. Krákowski Lubomirski *recessit*
a Neo Electo Stanislao, y przystąpił *in partes* Krolá Jmci Au-
gusta II. w Krakowie *Cum solenni deprecatione*, y Manifest *in Publi-*
cum wydał dla czego to uczynił.

M A N I F E S T

Manifest J: O: IMP: LUBOMIRSKIEGO KASZTELANA KRAKOW-
Hieronyma SKIEGO HETMANA WIELKIEGO KORONNEGO.
Lubomir- **C**hcąc áby sprawy y uczynki moie iawne światu, y całej Ko-
skiego. ronie Polskiej były; y wrodzona cnota, wierność, y życzli-
wość moia ku Oycyznie, miłey Matce moiey, *sub censuram*
y pod opaczne u mniey wiadomych rzeczy y niechętnych mi
ludzi nie podpadała interpretacye, wydaię *in publicum* ten Má-
nifest, dla przeyzrzenia się w przyczynách, ktore mnie do Kon-
federacyi Wielkopolskiej pociągnęły, y dla ktorych teraz od
pomienioney Konfederacyi *recedendo, ad Corpus* Rzeczypospoli-
tey st̄awiającej przy KROLU IMCI AUGUSCIE; *legitimè* Nam
pánuiącym, przystępuię.

A naprzod; niech mi się godzi *sine iactantia* námienić, że
idąc torem Przodkow moich, ktorzy *acerrimè* záfwsze przy
Práwach y Wolnościach Oyczystych st̄awali, y dobro powsze-
chne zdrowiem własnym, y substancyą záfzczycáli, do tego z
młodości lat moich *testimonió Coetaneorum*, aplikowałem się, á-
bym tey Oyczyznie świadczył życzliwość, Woienną, traktuiąc
usługę od ósmnastego Roku młodości moiey záczawszy, aż do
tego podeszłego iuż wieku; żadney nie opuściwszy Kampańii
y wszystkim publicznym Rzeczypospolitey *assistendo* Rádom.
Szedłem przez stopnie do Honorow, y do tey naypierwszey w
Senacie y Woysku przyszedzsy godności, poczuwałem się w
powinności moiey, ábym odrzuciwszy ná stronę wszystkie re-
spekta y prywatne interessa, był powodem *Concivibus* y całej
Rzeczy-

Rzeczypospolitey, w tak ciężkich zostającej terminach ostatniej zguby swojej, do przedsięwzięcia zdrowych Rad, y skutecznych sposobow, ktoremiby się y dzwignąć y ratować mogła, przy zachowaniu *in integro antiqui status*, y poprawienia Swobod y wolności Oyczystych z gruntu wzruszonych. Uważałem iak potrzebne było Rzeczypospolitey po tak długiey Wojnie Tureckiey, utrzymanie Pokoju, ktora wielkimi *exhausta* kontrybucyami, trzymając przez dwadzieścia *in circa* lat znaczną kwotę Woyska, a zwinawszy go wiekszą część, dla ufolgowania sobie w podatkowaniu, y nie obmyśliwszy kosztu na utrzymanie zostawionego w służbie Zołnierza, ani na rekrutowanie zruinowanych całej Regimentow pieszych, w których największe *robur Militie*; ubeśpieczona zawattym Pokoim disarmowała się, y nie była *in statu* prowadzenia Woyny, y ztąd wszystkie moje do tego obrocilem był stąrania, aby nie wchodząc w dalszą Woynę, stąrałem się wnieść w Traktat Pokoju z Krolem I. M. Szwedzkim. Te naylepsze zaś zdały mi się do tego sposoby, gdy *diffidentia inter Majestatem & Libertatem* z okazji zaczętey Woyny Szwedzkiey, a ztąd *odia & dissensiones inter Cives ex studiis Partium* pochodzące zageścily się, y kiedy ani Seymy, ani żadne publiczne Rady *medelam* nie przynosiły, ale y owszem cięższe przez nie rosły *exacerbacye y disuniones*; lepszych mowię sposobow nie widziałem, iako aby przez Generalną Prowincyi, Woiewodztw, Ziem, Powiátow, y całej Rzeczypospolitey Konfederacyą, ktoraby się miała *independentem a Majestate*; (*methodó* nie raz w Rzeczypospolitey *practicatá*) pomienione usmierzyć *diffidencye*, iawszy się *unitis animis, viribus, & Consiliis* iako nayskuteczniejszych frzodkow, gruntownego uspokojenia Oyczyzny, Dlatego zaś życzyłem Konfederacyi *independentem a Majestate*, aby Krol IMC Szwedzki przyjął medyacyą Rzeczypospolitey, do zgody z KROLEM Jmcią Naszym, ktorego *armis persequeretur*; Rzeczypospolitey zaś z swoją odzywał się przyiąznią, *communem* z nią chcąc mieć *causam*. Jákoż nikomu służniey y przyzwoiciey do medyacyi brać się nie należało, iako Rzeczypospolitey (ktora była *passiva* cierpiąc niewinnie tak wielkie *onera belli*) aby iako nayprzedzey požądany otrzymać Pokoy, ktorego przez generalną Konfederacyą ziednoczona łatwoby dostąpić mogła, ani Krol IMC Szwedzki mógł *negare* przyięcia medyacyi, zgodney Rzeczypospolitey. KROLOWI zaś IMCI Naszemu nie należało Osobą swoją do niey *intervenire*.

reverti iáko *Parti*. y do sprawy należacemu, bo nikt *in sua causa Iudex* bydź może. Dla tegoż Krol legoMC. Szwedzki nie chciał akceptować Medyacyi, przez wyprawionych z Seymu Posłów proponowaney, że to Poselstwo reprezentowało Krolá Jmci Osobę, iáko *primi ordinis* ná Seymie, nie odmowił zaś wniść w Traktat Pokoiu z Konfederacyą Wielkopolską, *ex quo separatim à Majestate* zaczęła się. Te tedy mając *motiva*, y konfyderacye, áby *seorsim à Majestate*, ále nie *contra Majestatem*, weszła Rzeczpospolita w Konfederacyą Generalną, á widząc że Woiewodztwa Wielkopolskie ná tę nápadły były drogę, y zkonfederowały się przy Wolnościách y KROLU JMCI, miałem iá, zá dobrą, spodziewaiąc się przez nią zupełnego uspokoienia Rzeczypospolitey. A lubo záchodziły suspicye, że *paucorum molimina* miały coś *in recessu*, & *pro ulteriori obiecto*, spodziewałem się iednak że wszystkie Woiewodztwa ná tę drogę zgromadzone, łącno mogły były zábiec takowym intencyom, y dla tego Przyziaciół moich do tegoż prowadziłem, y Listy na wszystkie Seymiki nie raz pisałem, życząc áby Woiewodztwa *ad unionem* y do spólnych bráły się Obrád *pro bono publico*, á do zaczętey w Wielkopolskich Woiewodztwach łączyły się Konfederacyi; *in eo supposito*, że gdy wszystkie Woiewodztwa do niey się zgromadzą, y *selectissima è Millibus Capita* radzić będą, takie Krolowi Jmci Szwedzkiemu podádzą *media securitatis*, ktoreby się fundowały ná doskonálych sposobách uspokoienia Rzeczypospolitey, nie ná szkodliwych detronizacyi zámyślách, z ktorych Miásto Pokoiu, ciężkiego trzeba było záwsze obawiać się zámieszaniá. Pewnie zgromadzona *in unum* Rzeczpospolita nie dopuściłaby bytá *violentis subiectis* myślić o detronizacyi, zwáżywszy szkodliwe z niey *in publicum* konsequencye, zwlászczá że infze *plausibilia* znaydowały się *media* do ukontentowania Krolá Jmci Szwedzkiego, y obmyślenia mu *securitatis* od KROLA Jmci Nászego, áprzez nie, do przywrocenia y ugruntowánia Konfidencyi we wnétrzney *inter Majestatem & Libertatem*; & *in vim pręparamenti*, przed przystąpieniem ieszcze do Konfederacyi, proponowane odemnie były: stánęłaby bytá pewnie požádana między Krolém Jmciá, nászym, á Krolém Jmciá Szwedzkim zgodá, przez tę Medyacyą ziednoczoney Rzeczypospolitey, y cieszyłoby się bytá iuż dawno cále Krolestwo zupełnym pokojem. Inquantum by zaś akceptowane nie były doskonále *securitatis* wynalazki, iuż w ten czas *aperta* pokázálaby się Krola Jmci Szwedzkiego *hostilitas*,

hostilitas, y że *non eo sine* wszedł z Woyskami swemi w Polskę, iako się przez publiczną oświadczał deklaracyą. Rzeczpospolitą zaś ziednoczoną przez Konfederacyą, y swoiemi silami y przez sąsiedzkie posilki y Kolligacye, rzuciłaby się była *serio* do obrony swoiey, y Woiowania Krola Jmci Szwedzkiego, iako iuz Nieprzyiaciela. Chciałem aby y Woysko weszło było *in nexum* tey Konfederacyi ná większe iey umocnienie, y dlá tego dałem był Ordynans Pánu Biernáckiemu Regimentarzowi Partyi w WielkiejPolszcze konsystencyą maiącey, aby był poszedł pod komendę Jmci Pána Woiewody Poznańskiego, y z całym Woyskiem *assistere* iey, miałem wola. Nie tałem się, z temi intencyami, y *clare* wszystko czynilem, nic takiego w myśli nie maiąc, coby było *in detrimentum* Rzeczypospolitey, á spodziewaiąc się skutkow dobrego Tráktátu y uczynienia sobie *meriti* u Oyczyzny, kładąc *pro certo*: że Woiewodztwá, proponowane odemnie *unionis media* akceptowác, y do Konfederacyi Wielkopolskiej przystępowác miały. Ale ináczey *fata publica* rzeczy wykierowały zá uczynieniem drugiey Konfederacyi Prowincyi Mátopolskiej *in oppositum* Wielkopolskiej, ktora nie wyrozumiawłzy *rectas intentiones* ze mną, *benè sententium*, wszystkie moje *ad optatum finem Pacis* uczynione dyspozycye zátámowalá, y tak usilne stáraniá moje z miłości ku Oyczyźnie pochodzące *in demeritum* poszły, przez zporządzoną od niechętnych mi ludzi w sercu Páńskim z początku ieszcze tey Woyny *diffidencya*, y wszystkich moich, by naylepszych Akcyi opáczne tłumaczenie. Długoby wyliczác trzeba *sinistras delationes*, á między inlżemi, iakobym miał Szwedzkiej *adherere* stronie: lubo przeciwne dawałem dowody szczerości moiey częstemi Pártye Szwedzkie gromiác Podiazdami, y bránych Krolowi Jmci oddáiąc Więżniow. Opisowano mnie nie należycie po Woiewodztwách, Woienne (przez odrywanie Woysk od Komendy Moiey) pśowane imprezy, dopieroż rády moie, aby do Konfederacyi Wielkopolskiej nie bronić drugim Woiewodztwom *accessum*, opácźnie tłumaczono: ná koniec Woysko przeciwko Władzy Moiey Hetmańskiej buntowano, iádácemu ná Komissyá Skarbowá, do Rádómia, Partyá, Woyska pod Komendá, Pána Biernáckiego zostáiącá, od posłuszeństwá mego oderwáno, Związek zfomentowáwłzy, Mnie Sámeho, iako Nieprzyiaciela *persequi* grożono się; Kommissyi Skarbowey záczynác nie dopuszczano, Kancellaryá Rádómską zámknáwłzy; *in Officio comparere* według

zwyczajui, ząbroniwszy. Ale wszystkie te przeciwko mnie ząwieróci, *constantem animum* nie zlamąly, mającego Nadzieię, że szczęśliwy uspokojenia publicznego koniec, odkryje życzliwe moje zamysly. Pojachątem z Radomia do Warszawy, chcąc *præire exemplo*, do branią się *ad unionem*; y zastałem tam spisany iuż od Woiewodztw Wielkopolskich *Exvinculationis instrument*. Co *cum summo sensu doloris* obaczywszy, starałem się wszelkim sposobem, aby *ad publicationem* tego Instrumentu nie przystępowáno, *cum firma spe*, że *accessus* Woiewodztw Małopolskich, ufacni *violentas resolutiones* Konfederacyi Wielkopolskiej. *Interea* Małopolska, uczyniła przeciwną Konfederacyą Wielkopolskiej Konfederacyi; y ieszcze ná ten czas byłem tego rozumienia, że Konfederacya Małopolska miała traktować z Wielkopolską, y kombinować się w Interessach publicznych. Ale niezczęśliwości Rzeczypospolitey przypisać to potrzebą, że te obiedwie Konfederacye nie chciały się z sobą porozumieć; y owszem miasto traktowania y inwitacyi Braterskiej, *processit* Konfederacya Małopolska do Dekretow, przez ktore cięższe uczyniła *exacerbacye*. Mnie zaś bez Woyfka zostaiącemu, pod Szwedzką iuż potencyą, uwięzionemu, Dekretami niewinnie okrytemu, Domową Familią moią, y wszystkimi zbiorami *in bona fide* do Warszawy zprowadzonymi, obowiazánemu, co w tych niezczęśliwych terminach czynić było, kiedy z Warszawy wyrwać się było nie podobna, J kiedy *palam iuż apertum* Ministrow Szwedzkich *imperium summam voluntatem pro ratione usurpare* poczęło. Nie było potym sposobu zątrzymánia dłużey publikacyi *Exvinculationis*, y *crescentibus odiis*, przyszło *ad abrupta*, y do náznaczenia za wielkimi Pánow Komissarzow Szwedzkich *expoitulacyami*, czasu Elekcyi, ktorey nie życzyłem nigdy zkládać, y mocno przy tym opponowałem się, aby Traktat Pokoiu wprzod był ząwarty, y Woiewodztwom wszystkim kómmunikowany, w nadziei, że *mora sanare* będzie mogła to, co *precipitantia* zepsowała. Ale od dnia do dnia zwlócząc różnemi pretextami Pánowie Komissarze Szwedzcy, na koniec deklarowáli się, że do Tráktatu nie przystąpią, aż odbierą wprzod determinacyą czasu Elekcyi; ktory lubo potym *invitis Nobis* był náznaczony, z tym wszystkim do obiecánego Tráktatu przystąpić nie chcieli, y różnemi zwlekli go *diffugis*, aż po skóńczoney niezczęśliwey Elekcyi. Te wyżej opisane kónsyderacye były mi powodem *ad accessum* do Konfederacyi Wielkopolskiej,

testimonió

testimonió Przyjacioł moich, y ták wielu innych godnych O-
sob, z ktoremi w tey Máteryi traktowałem: y dadzą świade-
ctwo kázdego czásu; o życzliwych ku dobru pospolitemu in-
tencyách moich. *Recessum* zaś od tey Konfederacyi dla tego
uczynilem, że iako *in bona fide & recta conscientia, absq; ullo
pacto, vel privato commodo*, ále tylko *intuitu* uspokoieniá Rze-
czypo-
spolitey, poprawy Wolności, y Praw *ex orbita* wypa-
dłych, do niey poszedłem, y *ad eum finem*, przykładem moim,
Woiewodztwa pociągnąć chciałem; tak widząc, że stáła się z
niey *Medicina peior morbo*, gdy miało popráwy Wolności z
gruntu iá, wywrocila; *recessi* od niey y *ad gremium* Rzeczypo-
spolitey *pro vindicandis Patriis Legibus*, garnę się. Byłbym bo-
wiem wyrodkiem Cnoty ykrwie Przodków moich, á nie życzli-
wym Synem Oyczyzny, gdybym miał *favere*, y trzymać się ta-
kiey strony, ktora *basim & fundamentum Statús*, Krolestwá, Praw,
y Swobod Oyczystych, ná wolney wspieraiących się Elekcyi,
zgwálciła, y zepsowaney náywiększey prerogatywy *libera Gen-
tis*, szkodliwy *ad posteritatem* przykład, y do Sąsiedzkich Náro-
dów podała. Kázdy wolnie Urodzony Szláchcie zádumieć się, y
nad taką Elekcyą wzdrygnąć mu i, ktora *non per libera suffragia*,
ale *per violentam impositionem subjecti*, iest odprawiona: bo nie
dbaiąc ná úsilne *in Campo Electorali* perswazye, pozwolic nie
chciały *praoccupata subjecta* ná dalszą limitacyą Elekcyi, nad
dzień Sobotni: ktora oprócz wżwyz pomienionych racyi, będąc
illegitima, & nulla, wedlug Prawá y zwyczajów, dwie Niedzieli
ielseze, do wyiścia czásu sześć Niedzielnego, powinna byćá
trwać, ani bez zgody generalney zkrocona bydź mogła: z tym
wszystkim iednak, w pomieniony dzień uporczywie y *absoluta
voluntate, contempto jure vetandi*, zákonczona zostála. Nie
chciano mego kilka dni przedtym w Kole mianego głosu, y ży-
czliwey perswazyi sluchác, ktora czynilem, życząc odłóżyć
do dalszego czásu *actum Electionis*, á Traktat Pokoju wprzod
skóńczyć, *pro informatione* Woiewodztw y cáley Rzeczypo-
spolitey; ale głos ten nie odpowiedziawszy ná rácyę moie, *ma-
litosè* huczkami zátłumiono. Wzięły potym gorę *violenta
consilia*, y nie táyno wszystkim było, iákiemi sposobami z tą
Elekcyą postápic sobie miano, y iákie preparamenta czyniono:
co fatalny Oyczyźnie dzień ten Sobotni skutkiem samym po-
kazał. Widząc tedy co z Elekcyą dziać się miało, zniószły
się z sobá, *benè sentientes* Senatorowie, y niektorzy *ex Ordine
Equestri* Deputáci, osobliwie z Woiewodztwá Podláskiego

Q

acerrimi

acerrimi libertatis propugnatores, ktorých wiadome musza bydź *ex fama publica* Imiona, trzy dni przed nią, do Koła nie iezdzilifmy: nie chcąc *sub vexam* przychodzić zawniętych ludzi. A gdy dzień Sobotni nastąpił w ktory umowione do skutku przychodzić miały intencye, perswadowalifmy (*privatim* zasiedaiącym z rana ná Sessyi u Xiążęcia IMCI Prymasa *ratione* Traktatu) Panom Komissarzom niektórym, interesuiącym się *primo loco* do tey Elekcyi, aby iey *non precipitarent*: ale że iuz z Panami Komissarzami Szwedzkimi námowione rzeczy były, *cecidit super petram* ziarno życzliwey Naszey perswazyi; bo kwapiąc się z kończeniem iako nayprędzey pomienionej Sessyi Generał Horn, pierwszy do Traktatu Komissarz, aby *Electores* wybrani mieli czas stawić się wcześniej do koła, uwiedziony affektem, że się dłużej bawiono, zążył łacińskim ięzykiem tych słow: *Omnino debet esse hodie Electio, & ego non dormiam ad mediam noctem, donec finiatur*. Y dokazał tego iatwo, bo stawiwszy się do Koła *subordinata subjecta*, przy iego prezencyi (nie sluchaiąc odzywaiących się *continuo* przez kilka godzin, y upominaiących zachowania wolney Elekcyi *bene sentientium*, y *pro libertate* stawaiących Depuratow, ani samego Marszałka *Confederationis genorose pro libertate* stawaiącego, perswazyi y głosow, ktore brał bez przestanku, á *tandem* nie wskorac nie mogąc, *lassus* ustawicznym wołaniem, na koniec *virgam directionis publice* w Kole porzuciwszy, *cum Manifestatione* odiachał) przy prezencyi mowie Generała Horná, tę *Tragicam* ciemnym iuz mrokiem zkończyły *scenam* bo iá, przyspieszył perswazyami swemi, notuiąc kto kontradykował, y grożąc spaleniem Dobr, przy Wolney opponuiącym się Elekcyi; *stipatus* Assystencyą, Piechoty, y Káwaleryi Szwedzkiej okolo Okopu stoiącey, y wielu Káwalerow w Brámách ná koniach, iako Komedyi iakiey przypatruaiących się. Absentowalifmy się pomienieni Senatorowie od tey żalosney sceny, nie chcąc mieć *partem* zdeptaney wolney Elekcyi, naywiększego w Wolnym Národzie Kleynotu, y uchodząc niechybney *ad posteros* zmazy. Wyprawiono do każdego z Nas z Koła osobne legacye; perswaduuiąc *accessum*. Ia moim Postom podziękowałem zá honor *invitationis*, ekuzowawszy się, że ná pogrzebie Wolności bydź nie chcę; dosyć że ná sercu żalobę nosić będę, po zagrzebionej Wolney Elekcyi; kontradykowałem oraz tak gwałtownemu Aktowi, z perswazyą, aby nie zabuiąc tak nagle Rzeczypolitey, do Poniedziałku odłożono

Sessya.

Seffya. Toż Xiążę Iego Mość Prymas uczynił, Ich Mość także Woiewodowie Sieradzki, y Podlaſki y inſi Senátorowie, do których Poſełtwa były ordynowane. Ale nápominánia Násze nic niepomogły tym, którzy iuż *sui Iuris* niebywſzy, *iuſſa externa* ſłuchać musieli. Nie było nad kilkanáſcie znácznieyſzych Oſob, ktore uporczywie ſtáwaiąc, tę Elekcyą zrobili, Y takim ſpoſobem tá nieſzczéſliwa, *nigró ad poſteritatem calculó notanda* zkończyła ſię Tragedya. Ceremonie zaś *non eo riſu* iáko Prawo y zwyczaj przy Elekcyach záchowany nieſie, odprawione: bo áni Oſobá przez Práwo náznaczoná Elekta nomino- wała, áni troiſtego pytania, ieżeli zgoda powszechna, nie było: à *Electores* krzyknęli *vivat*, przy Sálwie Szwedzkiej piecho- ty. Przez piéc dni po tey Elekcyi *in publicum* nie wychodzi- łem, ále przestrzeżony o reſentymencie Szwedzkim, że u Ele- ktá nie byłem, musiałem *conſervationi* Oſoby moiey, y *inde- munitati* Domowych moich *ſtudendo* oddać wizytę; ále, deklaracyi *acceſſus* nie uczyniłem. Y gdyby cała moja domowa Fa- milia *cum mobilibus* y *ſupelleſtili* ná ten czas tám będąca przy mnie, *non obſtiſſet*, pewnie názanutrz po Elekcyi nie widziała- by mnie była Warſzawa. Musiałem zaś mieć cierpliwość, aż do podánia ſię okázyi uwolnienia ſię z przymuſzoney Warſza- wskiej rezydencyi. Wiéc zá zbliżeniem ſię KROLA Jmci Nászego, gdy náſtąpił *dies transmigratiónis*, y káždy wdroge ſwá, poſzedł, y ia z Woyskiem (ktore *immediatè* po odprawio- ney Elekcyi do mnie przyſzło z II. MM. Pany Podkomorzym y Obożnym Koronnymi) z Warſzawy oddaliłem ſię, y poſze- dłem ná ſtronę, chcąc bydź od Szwedzkiego Woyska daleki, pokibym ſię z całą Rzeczypoſpolitą nie porozumiał: y teraz day BOŻE *felicióri paſſu* z wielkim moim (lubo w tak ciężkim pu- blicznym upadku, y prywatney fortuny ztrácie) ukontentowá- niem, biore ſię do niey, y Páná *legitimè* Nam panuiącego: przy ktorym gdy cała ze wſyſtkich Prowincyi zgromadzona ſtawa Rzeczypoſpolita, y mnie z Mátką moią Oyczyzną miło będzie *proſpera ſeu adverſa*, iáko wola Boża zechce, y *fata diſponent*, záżywać; reſztę dni moich y ſubſtancyi ofiaruiąc, przy konſer- wacyi cáłoſci Rzeczypoſpolitey, y iey *príſtini ſtatús*, przy Prá- wach y Swobodach, Krwiá Przodkow Nászych nabytych, y przy Máieſtácie KROLA IMCI AUGUSTA. Tę tedy zebra- ná *in Synopſim* publicznych tranſakcyi *ſeriem*, y uſilnego ſtárá- niá mego, okolo Dobra powszechnego dedukcyą podaię *ſub cenſuram* caley Rzeczypoſpolitey, áby była informowana, y

przezyrzała się w Akcyách moich, z opisanych w tym Mánifescie wywodow, y dokumentow; odrzuciwszy wszystkie opaczne rozumienia y suspicye złośliwie *in publicum* wyrzucone od Nieprzyjaciół moich, ktorzy *in odium* mnie podać, y dyskredytować u Rzeczypospolitey *ex ambitu* prywatnych swoich interesow usiłują; tę publiczną zanosząc Mánifestacyą, y z tym się oświadcziąc przed całym Swiatem y Rzeczpospolitą, że *solo ductu & intuitu* Dobrá pospolitego, y publicznego uspokoienia, oraz y poprawy Praw, y wolności Oyczytych, udałem się był do Konfederacyi WielkoPolskiey. Teraz zaś nie chcąc wchodzić *in complicatam* złamanego wolney Elekcyi pryncypalnego Práva, przychodzę do zbierającej się *in unum Corpus*, daj BOZE szczęśliwie, całej Rzeczypospolitey, chcąc brać się znią spólnie, *ad restorationem violatarum Legum*, y wzywając wszystkich Woiewodztw, Ziem, Powiatow, y każdego *in particulari* *Concivem* tej Oyczyzny *ad unionem*, dla spólney obrady y obrony Rzeczypospolitey; tego usilnie życząc, aby odrzuciwszy ná stronę wszystkie respekta, boiázni, y indifferencye, nie obzierałiśmy się ná sukcesy stron, ale brali się wszyscy *viriliter* y nierozzerwanie do ratunku Oyczyzny, *ductu* Cnoty, Męstwá, y odwági Przodkow Nászych, ktorzy dla obrony swoiey, y dla sławy u posłronnych Náródow Imienia Polikiego, zdrowia y substancyi nie żáłowali: abyśmy przez spráwiedliwą Woynę (kiedy nádzieią Traktatu upádła, á zgwálczone windykować náleży Prává) *tandem* požadanego dostąpili Pokoju; y widzieli zá dni nászych *in antiquo statu & pristino flore* zostájącą Rzeczpospolitą. Co *pro candore* miłości ku Oyczyźnie wyráziwszy, y tę iustificacyą Akcyi moich uczyniwszy; zánoszę ná koniec publiczną Mánifestacyą, przeciwko zgwálconey wolney Elekcyi, która iáko się wyraziło, *per violentam impositionem subjecti*, pod muszkietami Szwedzkimi odpráwiła się; y oraz przeciwko Osobie *illegitimè* miánowanej zá Krolá, *stantibus protestationibus & oppositionibus* publicè w kole uczynionemi, *in prejudicium*, & *in absentia* całych Prowincyi, Woiewodztw, Ziem, y Powiatow; przeciwko uzurpacyi *indebitè prerogativæ Præmialis* w miánowaniu Elektá; oraz y przeciwko tym wszystkim *in particulari*, ktorzy do złamania *iuris vetandi* dopomagali, y do gwałtownego Elekcyi zakończenia, nie słuchájąc zániesionych przeciwko niey kontradykcyi; mając te wszystkie *Actus pro irritis & nullis*, y które *subsistere* nie mogą, *salvo statu* Rzeczypospolitey; á są uczynione przeciwko moiey kontradykcyi zániesionej

niefioney przed PP. Posłami do'mnie z Kola wyprawionemi, gdy zaś gwałtownemu Aktowi *assistere* nie chciałem. Co *fusus in presentia* Rzeczypospolitey *deducere* gotow będę *perswasus* zupełnie *de Clementia* I. K. M. P. M. Miłościwego, & *de recta justitia* Rzeczypospolitey, że Akcye moje *juxta rectitudinem* intencji moich ważyć, & *in perfecto vinculo* konfyderacyi, brąć się będzie do iák nayprętszego wyprowadzenia Woyny z Granic Nálznych, á do wprowadzenia požádanego y gruntownego Pokoju, przy konserwacyi, *in integro* cáłości Państwá, y *Statús* tey Rzeczypospolitey. Ktory to Manifest dla więkrszey wagi y pewności, podpitem Ręki moiey wíásney ztwierdzaiąc, *pro majori robore* do Akt publicznych podaię. Działo się w Krákwie *Die Vigesimo Primo Novembris, Millesimo Septingentesimo Quarto*. Hieronim LUBOMIRSKI Kásztelan Krákwiki, Hetman Wielki Koronny, *manu propria*. *Cujus quidem Manifestationis Originale, penes Acta remansit.*

Actum in Castro Cracoviensi, Sabbatho post Festum Presentationis Beatissimæ Virginis Mariæ proximo; Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quarto.

(LS.)

Correxit Mietelski

mpp.

Tegoż Roku 1704. Moskwy kilkanásce tysięcy weszło do Polski, Kommissarze Cara Jmci dwie ćwierci załug Woysku Koronnemu záplócili przy Jmci Pánu Marszałku będącym w obozie in Augusto.

Roku 1705. Woysko Koronne ná trzy części się kupiło, jedno z JM: Pánem Krakowikim, drugie z legomościá Pánem Rzewuskim Referendarzem Koronnym, Trzecie z legomościá Pánem Chomentowskim Marszałkiem Związkowym, y ták przez całą Kampaniá obozowali, komportuiąc się we wszystkim w dobrej hármonii, konfidencyi, y spolney gotowości ná podaiące się przeciwko Nieprzyścielowi imprezy.

Teyże Kampanii Mazepa Hetman Záporowski z wielkimi Woyskami Kozackimi wszedł do Polski, y koło Zámościá obozował; potym ná Wołyniu zimował sam osoba swoiá w Targowicy *subsistendo*.

Po skończoney kampanii po rozdanych Woyska konfystencyach, Ichmość Pánowie Hetmani Koronni iachali do Grodna ná walną radę Grodzińską; z ktorey, naznaczony Try-

*Walna rada
w Grodnie.*

R

bernowa,

bernowa, y Traktat z woyskiem zkónfederowanych w Dyrekcyi Jmci P: Chomentowickiego Starosty Radomskiego, ktorego Ociec JP: Woiewoda Mazowiecki będąc Márzalkiem ná Trybunale Skarbowym tamże *fatis cessit*.

Traktat tedy z Woyskiem szczęśliwie zakończony y całe Woysko poszło *sub obedientiam* władzy Hetmańskiey; y repartycyja dwóch ćwierci zasług, stáneła, ná záplatę Woyska y assygnacye hybernowe wydane.

Koronacya
Neo elekta.

W tymże Roku była Koronacya Elekta nowego Stanisława, ktorego Koronował Jmc Xiądz Zielński Arcybiskup Lwowski. Tego wprętcie Moskwa wzięta w niewolę, y na Stolicę zaprowadziła, y tam umarł. Po tey Koronacyi Krol Szwedzki y nowy Elekt poszli do Saxonii, gdzie także wielkie Kontrybucye wyciskali.

Smierć
Prymasa
Radzieiowskiego.

Tego Roku Xiąże Jmśc Kardynał Radzieiowski Prymas, nie skończywszy zaczętey machiny *è vivis decessit* we Gdańsku; po ktorym Konferował Krol Jmśc AUGUST Arcybiskupstwo Gnieźnieńskie *cum dignitate primatiali* Jmci Xiędzu Stanisławowi Szembekowi Biskupowi Kuiawskiemu, tak w Senacie, iako też *in foro spirituali* wielce zasłużonemu; ná ktorego pochwałę, o Gnieźnieńskich Orłach szlusznie napisał Panegyrysta:

*Jam Phæbi spernunt radios lucemq; Magistram
Præsuleis soles oculis, pulchroq; micantem
Ore diem, flammamq; genis pro sydere cæli
Nobiliore bibunt acie, libantq; serenum
Vultus, & clarâ satiant sua lumina fronte*

Biskupstwo zaś Kuiawskie konferowane jest Jmci Xiędzu Konstantemu Szaniawskiemu Biskupowi potym Krakowskemu, ktore odebrał po Jmci X. Kazimierzu Lubieńskim Biskupie Krakowskim.

Order.

W tymże Roku 1705. Krol Jmc AUGUST II. Order białego Orła prawie upadły wydzwignął. Tego Orderu byli Instytutorami różni Krolowie Polscy, á według wielu pierwszymiego w Polsce autorem y fundatorem był Lech I. Xiąże y wynalazca Państwa Polskiego. Gdy bowiem pomienionemu Lechowi z Sklawonii Domowemi rozruchami zamieszaney w głębsze pułnocne Kraie przychodniowi, nayspierwsze trafiło się stanowisko w Polach obszernych, gęstym Lasem otoczonych pokazało się wielkie gniazd Orlich mnostwo; zdała się rzecz fortunnego prognostyku, mianowicie w zabobonach Pogańskich wychowanemu Panu, y z każdego przypadkowego widowiska przyszłych

przyszłych skutkow wrożki albo omina formuącemu. Z tey okazji nie tylko założonemu przez się Miałtu Gnieznu zostawił przezwisko Słowackim ięzykiem: gniazdo wyrażaiące, ale też powstaiaćemu Polskiemu Państwu za Uniwersalny Kleynot dał Herb białego Orła y Order pod tytułem białego Orła postanowił, przykładem Rzeczypospolitey Rzymskiej, Rycerzow swoich dzieła podobnemi regalizuiącey prezentami. Jakoż y Przemysław wtory nie zaniedbał równemiż nie ustrafzone odważnych Káwalerow picrśi ozdabiać znakami: y owszem Pieczęć Koronną z iedney strony postać Orła białego, z drugiej wyobrażenie swoje na Maieście Krola siedzącego reprezentuiącą, wyrznać kazał; ná ktorey z reasumowanego Herbu okoliczności, takowy łacińskim ięzykiem około Orła napis wydawał się. *Reddidit ipse suis victricia signa Polonis* to jest po Polsku.

*Ten przywrocil Polakom Orła zwycięzkiego
Herbowne znaki, prawie iuż zarzuconego*

Okolo twarzy zaś Krolewskiej osoby, wyryśowane czytały się charaktery: Pieczęć Przemysława Krola, Xiążęcia Pomorskiego. A tak nie bez gruntownego fundamentu, zważaiąc podobne Herby, na Chorągwiach numizmatach, y Monetach niektorzy Autorowie, Przemysława wtorego za osobliwszego Restauratora Polskiego Orderu Orła białego uznawaią, który iako Tytuł Krolewski (zá excés Bolesława śniatego utracony) Polakom odyskał, tak tenże Rycerski Kleynot pod Imieniem *Baltei militaris* przywrocil, y odnowił. On przeciwko Litwie na ten czas Poganom, aż pod Łęczycę graśuiącey y wszystko plądruiącey, postanowił pewną milicyą (ná kształt pułku orłonośnego u Rzymian, nad inne szacownego) zbroyną złożoną z Rycerstwa ozdobionego Łańcuchem, od ktorego wiszący ná Pierśiach biały Orzeł wydawał się. Władysław też Łokietek reasumował w Polfcze, Order białego Orła w Roku 1325. pod czas Weselney Uroczystości, Syna swego Kazimierza Wielkiego z Anną, Corką Giedymina Xiążęcia Litewskiego Białowchwalcy, ná dowod uweselenia całego Krolestwa z nawrócenia do wiary tak wielkiej Xiężny, przydłwży do niego wizerunek wieczności to jest cyrkuł, ktorego Orzeł w sponach trzymał, z pewnym iakoby prognośtykiem nastapioucy między Polką y Litewską, nacyą (przedtym sobie przeciwnemi) wieczney unii, y iuż odtąd przerzeczony Order (ná obronę granic Polkich postanowioay) był znakiem záwartego przymierza y zkolligowaney

waney przyjaźni między Litwą y Polską. Tandem Order Pol-
ski z śmiercią Władysława Czwartego który był od niegoż re-
nowowany pod tytułem y protekcyą Jmienia BOGA Rodzicy
Panny Niepokalanie poczętey, w obumarłey prawie pamięci
iuz niby zdał się być pogrzebionym; lecz Najjaśnieyszy August
wtory przezorny starożytności Polskich badacz, cudownym pra-
wie Kunsztem, z Orlich popiołów wkrzeszonego Fenixa wypro-
wodził, na nieśmiertelną Imienia swego sławę, Rzeczypospoli-
tey ozdobę, y zasłużoną wierności poddanych swoich nad-
grode. Dla czego Roku 1705. (gdy Szwedzka potęga Polskę
dezolowała) zebrawszy w Tykocinie wielu Panów dnia I. Li-
stopada pewne Metalle Złote przezręczystym smelcem czer-
wonym okryte, do noszenia przy Pierśiach rozdawać zaczął
(gdzie prawdziło się o szcudrobliwey Jego Krolewskiej M: ręce:
Claudiany *preceps illa manus fluvios superabat Iberos, Aurea dona vo-*
mens) przez którą szcudrobliwosc ten naychoynieyszy z Mo-
narchow dał dokument prawdziwie Pańskiego y Krolewskiego
Cyr: apud *Plur: in* *Apophteg.* *umyslu swego: Ditare magis Regium est quam ditescere: co z*
większym kształtem było: że naiedney stronie orderu wydawał się
Orzeł biały z napisem *pro fide, Rege & lege* to jest za wiarę, Krola,
y wolność; na drugiej stronie cyfra z liter wyrobiona Imienia
Krolewskiego A. R. Dla więkzey zaś Magnificencyi, kazał
wkrotce potym zrobić duże Krzyże osmrogate nakształt Fran-
cuskich Orderow Świętego Ducha czerwonym także przezro-
czyстым smelcem powleczone z białemi brzegami, na nich O-
rzeł biały rozciągnął skrzydła swoje; wskrzydłach zaś wydały
się Dyamentowe promienie przy Koronie Krolewskiej na
wierzchu będącey, y tak z sporządzonemi skrzydłami na białey
wstędze z czerwonemi szlakami, na Pierśiach ozdobieli Pano-
wie uyzrzeni byli. Roku zaś 1713. zdało się ieszcze coś powa-
żnieyszego y bardziey zwykłego áżeby Kawalerowie insza, zno-
wu modą zrobione Krzyże od lewego Ramienia pod pás drugie-
go, na wstędze wodno błękitney, na cztery palce szerokiey, S:
Jędrzeia Moskiewskiej, słońca Duńskiej, Francuskiej *Cordon*
bleu podobney zawieszzone nosili; ten bowiem kolor z dawnych
czasow od Władysława Łokietka na płaszczce Rycerzow był
przywłaszczony; tenże nád inne znacznieyszy u starożytnych
wiekow znayduie się według Historykow mianowicie Sponne-
ra świadectwa: *błękitny* (mowi on) *albo Niebieski przedni mię-*
dzy innemi kolor, dobrotliwość, polizykę, pokoiu zadze, state We-
sele, obrotność, moc znaczy, dyfferencye przerzeczonych krzy-
żow od

żow od dawniejszych czyni odięta zwierzchu koroną, ponieważ podobny Orzeł biały z rościagnionemi skrzydłami koronę na głowie swoiey pokazuje; na drugiey zaś stronie krzyżowey dąie się we frzodku cyrkuł na którym iest wyrażony Kryżyk wsparty Herbownemi Saskimi mieczami y literami Jmienia Krolewskiego przeplatany z napisem: *Pro fide Rege, Lege*; przydana przytym od boku, Kawalerow, iakoby w straży ferca zawsze czuiąca złota gwiazda słuszney wielkości, Haftowana, y gęsto promienista, mając we frzodku krzyż ze srebra, na ktorego rogach podobne słowá znayduią się: za Wiarę Krola y wolność, u samego Krola Jmci na mieyscu słowa *pro Rege* za Krola, położono *pro Grege*, za trzodeę to iest za poddanych. Krol Jmcć zaś AUGUST III. (szczęśliwie nam panuiący oprocz pomienionego orderu) instytuował w Hubertzburgu Roku 1736. order S. Henryka Cesarza z Xiążąt Saskich pochodzącego, dla samych tylko ludzi Rycerskich, ktorego insigne iest Krzyż czerwony cum effigie S. Henryka z przeplatanemi literami AUGUSTUS III. REX. Orły zaś białe wydają się w kątach krzyża, przy tym inskrypcya wydaie się: *pietate & virtute Bellica*: nosi się na pierśiach na wstędze karmazynowey z białemi brzegami. Co lubo wspaniałe umysły do heroiczych odwag in casum woiennych impetycyi ma zachęcać; przecież teraz za panowania złotym pokojem kwitnącego, Krola Jmci Augusta III. bardziey sobie tranquillitatem publicam powinšzować należy, niż się do Rycerskich rezolucyi y usmierzenia rozruchow, (o których z łaski Boskiej nie slychac) animować: ile kiedy ten Naychwalebniejszy Monarcha torem Wielkiego Oycy y łaskawością, ferca poddanych do siebie pociąga, y sprawiedliwością, praw y swobod koronnych pilnie przestrzega, o nim to słusznie powiedzieć co Klaudyan o Auguście Honoryusz.

*Non odium terrore moves, nec fræna resolvit
Gratia; diligimus pariter; pariterq; timemus.
Ipse metus te noster amat, justissime Legum
Arbiter, egregie pacis fidissime Custos.
Optimè Ductorum, Fortunatissime Patrum.*

Claudian.

O Auguście Cesarzu piszą historycy, iż był tak rażącego oka, że weyrzenia Iego znieść wielu nie mogło, zkąd spytany ieden czemuby od Cesarzkiej twarzy uciekał odpowiedział, *quia fulmen oculorum ferre non possum*. Zaś o Auguście trzecim Krolu naszym mowić się może, że Iego duo lumina frontis, nad słońce pogodnieysze, od Nayjaśnieyszego Máiestatu swego nie odrażają nikogo z prawdziwych orła Polskiego Synow. Dokładnieyszą

o orderach informacyą, masz in adnotationibus historicis Jmci P. Jana Sapiehy Kafztelana przedtym Trockiego, á teraz Wielkiego Kanclerza, W. X. L. arcy zasłużonego w całej Oyczyźnie nájzey Statysty y krasomowcy, ktoremu to słusznie z Panegyristą, przyznąć:

*Grandia cum solii, Regisq; oracula pandis
Lebica vix meminit se sic aliquando locutam
Majestas, veniunt responsa simillima Delphis.
Unam fers digitó, sed centum spargis ab ore
Dum loqueris gemmas.*

Roku 1706. Xiążę Jmć Lubomirski Kafztelan Krakowski H. W. K. powrociwszy z Komisyi Łuckiey w Rzeszowie umarł, okto-
*Smierć
Hetmana
Lubomir-
skiego.* rym to mowić się może: co o Wielkim zwycięzcy Samuelu Ła-
żczu Strażniku Koronnym napisał Stanisław Potocki Kafztelan
Kamieniecki inter Elogia 100. virorum: *Amplissimo & virorum
clarissimorum feracissimo genere natus, prius absolvit bella, quàm
alius incepisset: illi vincere ludus erat.*

Po walecznym tym Hetmanie Buława Wielka Jmci Panu Sie-
niawskiemu Wdzie Bełzkiemu H. P. K. á Polna Jmci Panu
Stanisławowi Rzewuskiemu ná ten czas Referendarzowi Koron-
nemu dostała się; ktorzy to JJPP. Hetmani do Litwy byli poszli dla
złączenia się z Moskwą, á potym około S. Michała wrocili do Pol-
ski; Moskwy przyzło kilkanaście tysięcy, Kałmukow sześć tysięcy.
Tandem poszli pod Kálitz, gdzie Jchm: PP. Sapiehowie z Woy-
skiem swoim, JmP: Wda Kiiowski, JmP: Pifarz Koronny, JmP:
Oboźny Koronny (ktorzy ob spem prędszego Oyczyzny z
Szwedem pokoiu Neo Electo adhæserunt.) znaydowali się
przy znaczney partyi Szwedzkiey pod Kommendą Generała Ma-
derfelta zostająca; wszystkim tym Krol Jmć z Sasami y JmP:
Sieniawski Wda Bełzki H. W. K. z kolegą swoim dali Batálią;
*Szwedow
zniesono.* ktora ex voto successit, bo Szwedow wszystkich znieśli y rozgromi-
li; tak że partye Woysk wyzey wspomnianych adhärentow
Krola Jmci Stanisława po mężnym potkaniu, tabory swoje zostá-
wić musieli.

*Quis justius induit arma
Scire nefas; magno se Iudice quisq; tuetur,
Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni.*

Lucanus.

To iednak wielkiemu Statystow rozsądkowi, ad decidendum
zostawuję; czyli nie mogła ná ow czas mowić o tobie Polska, co
niegdyś Lukan, O Rzymskim Państwie powiedział.

Idem.

*Tu causa malorum
Facta tribus Dominis Communis Roma.*

JmP.

JmP: Woiewoda Kiiowski z Jeymością swoją dostał się do Moskwy y był in proximo periculo zaprowadzenia ná stolicę. Ale JmP: Smigielski Generał, lubo był in partibus Krola Jmci Augusta, zelô iednak ductus super fato tak wielkiego Jmienia y Bohátyra ząbiegł dowcipnie tey nieszczęśliwości salwując samę Jeymość cum tota Familia domestica; y udał się od tąd in partes Stanislai & Sveticas. JmP: Wda Kiiowski odwdzięczając przyługę JmP: Smigielskiego dał mu w dożywotnią przyiaźń Corkę swoją, ktora potym była zá JmP: Dominikiem Kossakowskim Kasztelanem Podlańskim. Po tey okazyi Kaliskiey było koło Generalne Woyska Koronnego, ktoremu konstystencye rozdane: JchmośćPP: Hetmani do Lwowa ná Kommissyą pospieszyli. Notandum y to: że Krol Jmć August, lubo dał Batalią, pod Kaliszem Szwedom; iednak antecedenter tygodniem przed okazyą podpisał Traktat Altransradzki y dał diploma abdicationis Korony Polskiej, ktorey ustąpił Krolowi Stanistławowi w Saxonii z Krolewem Szwedzkim będącemu.

Abdikacya
Krola

Po okazyi zaś Káliskiey Krol Jmć divertit do Warszawy, zkąd Secretissimè disparuit y do Saxonii citissimís passibûs iachał, gdzie znowu tenże Traktat y abdykacyą approbował.

Jnterim przychodzi wiadomość do Lwowa ná Kommissyą, o zakończonym Traktacie, ktory per Copiam poczta przywiozła z Saxonii. Obstupuit ná ten czas Kongres Lwowski, á raczey y cała Polska nad takąową, nigdy niespodziewaną wiadomością, nie wiedząc, iákie wziąć przed się media radzenia o sobie y salwowania w takim razie, ile kiedy y Car Jmć Moskiewski z tak wielkimi woyskami znaydował się w Polzccze, y sam osobą swoją był ná ten czas we Lwowie praesens; ziachał tedy Xiąże Jmć Prymas do Lwowa pro ineundo Consilio z JmciąP: Marszałkiem Generalney Konfederacyi Sandomirskiej, z przytomnym Senatem Duchownym y Swieckim, z JchmPP: Hetmanami iáko się salwować w tak niebezpiecznych Rzeczypospolitey koniunkturach; postanowili tedy sami między sobą dwa stany Senatorski y Szlachecki, ná tym zieżdzie prawdziwą zgodę, iedność y konfidencyą, ugruntowawszy ją, ná fundamencie Sacrorum Vinculorum Konfederacyi Generalney Sandomirskiej, ktora szczegulnie przy Wierze Kátolickiey, przy wolney Elekcyi, przy prawach y swobodách Oyczystych obstawać miała, przyrzekájąc sobie sub Sacramento Fidei, Honoris & conscientiaę, że poty wszyscy nemine exceptô w tym związku konfederacyi zostawać będą: poki *certum & legitimum Regnantem*, zá powszechną zgodą, całe Rzeczypospolitey

Rada we
Lwowie.

non firmabunt in folio z utrzymaniem nierozdzielnym, y nienaruszeniem wolney Elekcyi.

1707. Ten zjazd y postanowienie stąnęło we Lwowie die 7. Febr: naybardziej dla utrzymania wolney Elekcyi; Dla czego Seymiki determinowane *pro die 8. Martii Anni ejusdem, in ordine* do nárádenia się względem wolney Elekcyi, y do obrania Posłow ná przyszłą *ex limitatione* Radę, gdzie iá y kiedy Xiążę Jmśc Prymas y JmP: Marszałek Konfederacyi generalney, *ex Commodo & securitate* mieysca determinować będą. W Lublinie tedy *in Augusto Annó eódem* tenże zjazd, po deklarowaniu y oznaymieniu Interregni przez Xiążęcia Jmści Prymasa ogłoszonym reassumowany. Niechcąc jednak skwápliwie *in tam arduo* Rzeczypospolitey *casu* postępować, zápátruiać się ná pomyslniejsze y dowodniejsze, do pewnego y bezpiecznego ráunku Oyczyzny okoliczności, po ták wielu limitách y odkládach teyże Rady, do dálszego iá iészczé czafu limitowano. Pod czas tego kongressu był prásens y Car Jmśc w Lublinie y Moskwa *in circumferentia* Lublina báwiła się; prowianty z Woiewodztwa Ruskiego, Wołyńskiego, Bełzkiego, Lubelskiego, wybierając. Woysko násze Koronne pod Latyczowem stáło Obozem; JchmPP: Hetmani z Lublina do Warszawy przeniesli się; tam y Car Jmśc przybył; tandem gdy Krol Szwedzki z Woyskami swemi zbliżał ku Warszawie, Car Jmśc ruszył ztamtąd ku Podlášiu, á JchmPP: Hetmani ná Rus z Woyskami Koronnemi poszli, w ten czas J. W. JeymP Sieniawską Woiewodzinę Bełzką H. W. K. pozostáła chorą, w Warszawie Szwedzi zábrali, ktora więcey niż puł roka w Prusiech, od nichże zátrzymana. Potym zá Instancyą Krola Stániśława, także JmP: Wdy Kijowskiego y Jnych Pánów Polskich Krol Szwedzki uwolnił Jeymość od dálszego zátrzymania zá pewnemi kondycyami deklarowanemi.

1708. Krol Szwedzki z Woyskiem poszedł do Litwy; ztamtąd w Moskwę wtargnął y w Ukrainę zá Dniepr. Gdzie *ex Annó. 1708. in Annum.* 1709. zimował, wielką, scisniony penuryą, zywności, y niedostátkiem, przytym ciężkimi mrozami; ták dálece: że Szwedow niemáło od głodu y zimna poumieráło. A wtym Car Jmśc Piotr Alexiewicz wśzelką potęgę obrocił przeciwko Krolowi Szwedzkiemu, y ná rózných mieyscach urywáli Moskwa, Kalmucy y Kozacy, Szwedow; *Nulli fortuna tam dedita est, ut multa tentanti ubiq; respondeat.* Násze Koronne woysko obozem stáło w Lubelskim y Bełzkim kráiu, y podiazdy chodziły przeciwko Partyom Szwedzkiego woyska pod Generálem Krassau.

Nákońcu

Car w
Lublinie.

Krol Szwedzki.

Seneca.

Ná końcu zaś kámpánii JmP: Wda Kiiowski (*ante omnes bello numerandus Amilcar*) z Woyskiem swoim niespodzianie aggressus JmP: Rybińskiego ná ten czas Podkomorzego, potym Woiewodę Chetmińskiego, pod Koniczpołem, przy którym był JmP: Pocię, Podskarbi W. X. L. z Litewskim woyskiem. Ná których tak zrazu nátarł: że lewe skrzydło JmP: Rybińskiego y Pocię zlámał, y práwie rozproszył; Ale JmP: Rybiński z Piechotą, y Dragonią, *in corpore* będący; y z prawym skrzydłem powetował tego.

Silius.

Poryczka
Polaków
z Polakami.

Tandem Woysko nasze rozpuszczone ná Partye, y ná Konfystencye; á Hetmani ná Kommissyá, do Lwowa poracháli z obozu.

Tegoż Roku Hetman Mazepa Zaporowki przystąpił do Krola Szwedzkiego wielkie z sobą wzięwszy skarby, w Baturynie drugie zostawiwszy. Ale Baturyna wprędce zaraz Moskwa dobywszy wszystko zabrała y fortecę demoliowała.

Eodem Xiąże Jmć Michał Korybut Wisniowiecki (*pietate insignis & armis*) Wda teraz Wileński, Hetman Wielki Litewski, ná dobrowolney drodze wzięty od Moskwy y ná stolicę záprawadzony, który we dwie niemal lecie bárdzo sztucznie z tamtey niewoli ucieczką, salwował się z JmP: Wyżycim Podkomorzym W. X. Lit:

Virgilius.

1709. Krol Stanisław z JmciąP: Wda Kiiowskim y Generałem Krassau ustawicznie wojenne praktykując imprezy; nácierali ná woysko alterius partis; dla czego nie mogąc spokojnie subsistere, ani mogąc commodé Kommissyí Hybernowej odprawić, która była przeniesiona do Tarnowa, ustąpili JchmPP: Hetmani z kupionym woyskiem w Podole pod czarny Ostrow. W Marszu kilka razy woysko JmP: Wdy Kiiowskiego Kwarcianych nápádało y nie máło chorągwi primæ Classis ná swoię stronę zabrało. Krol Jmć Stanisław wszedł do Lwowa y JmP: Wda Kiiowski z JmP: Pisarzem Polnym Koronnym; y Generał Krassau który wielkie kontrybucye od Miasta wyciągał. A interea Car Jmć (partes Krola Jmćci utrzymując) atakował Krola Jmćci Szwedzkiego pod Pułtawą, w Ukrainie, krotogo funditus zniósł wszystkie woysko, Generałów, Ministrow, w niewolę zabrał, ledwie w pięciuset koni sam Krol postrzelany uszedł do Benderu: gdzie udał się pod protekcyą Porty Ottomańskiej; rad nie rad imprez y pretenzyi swoich supersedując. *Si imbecillior est qui te laesit, parce illi; si potentior, tibi.*

Seneca.

OPISANIE generalney batalii pod Pułtawą 27. Junii 1709. przez PIOTRA BOLESTE, zostającego w Kancellaryi J. W. JmP:

T

SIENTAW

SIENIAWSKIEGO, Hetmana W. K. Woiewody ná ten
czas Bełzkiego á potym Kafztelana Krákovskiego.

Woynę opowiem, ktorá nád Szwedámi
Poniosł odważny Moskal y Finami
Męstwem wślawiony, w odwágę bogáty,
Strzelbą potężny, brońiá y armaty

J Officerow dyspozycyami

Dobremi wśpárty ferc Ich odwágami.

Szczęśliwą, záfwe y dowodną, Twoje

Dzielný Monárcho odwágę y boie

Czyli zamilczę? któryś sam Hetmánem

Sam y Zońierzem; będąc Sam y Pánem

Armátne prochy, piaski y upały,

Podroże ciężkie, nieprzebyte skáły,

Dzdze, niepogody, grzmoty, y pioruny

J záfepione czarną mgłą Tryony,

J niedospánia, y społeczne straży.

(ktoryż się Zońierz ná więcey odwázy)

Poniosłeś chętnie, Monárcho Potężny,

Odwágą sławny, łaskawy, y Mężny.

*Szwed pod
Szanżarowem
Miastem. Do
ktorego bez
atakowania
wchodzi.*

Gdy pod Szanżarow nieprzyiáciel hardy

Woienną, zániosł broń y Alabardy

I pyszným krokiem poszedłszy pod Wáły

Wśedł bez ataku śmiałością, zuchwáły,

A tu záf Nászym samo niesprzyiáło

Niebo: bo Worzkłę szeroko rozláło

Trzydniowym Deszczem y gęstými grzmoty

Ze chciwy Zońierz nie mógł mieć roboty

Przez cały tydzień: bo nákształ potopu

W lada nizinie grunt wyrownáł chłopu.

A że odważnym, y morze głębokie

Iednym iest brodem, y Wyspy wysokie

Niskim są brzegiem; iák Annibalowi

Podniebne Alpes; Iego Zońierzowi

Gościńcem były; y pochyłą błoniá.

Olympy pewnie odwág nie zafłoniá

*Generał
Henskin
Worzkłę
przebywa,*

Henskin odważnie, ná te niepogody

Rozláney Worzkły przebył bystre brody,

I uczniwłszy porządek w swym boiu

Poszedł ostroźnie aż ku Szanżaroiu.

Tám podzieliwłszy ná kilká Pártye

Swą Dywizyą, y ná Proporcye
Wzgląd mając Woyfka y ná siły swoje
Swe Regimenty rozdzielił ná troie.

Szwedzki Generał ná odsiecz w tey mierze
Kruz gdy przychodzi, prędzsy odpor bierze
W trzech Regimentách, y aż do Pułtawy
Uchodżic musiał nie bez wielkiej sławy
Henfkiná: náwet uciekác nie dano,
Zbito, wycięto, w niewolą, pobráno
J ledwie klęski w kilkunástu koni
Swiádek do swoich umknął od pogoni.
Pod czas tey bitwy Szturm iest przypuszczony
Do Miásta Szanżar; y tym otworzony
Iest Nászym przystęp, á tu niewolnicy
Nieprzyáciela biá, ná ulicy
I gdzie więc mogą; Náńi gdy dostáli
Miásta, Gwárnizon wśzytek wyścináli.

Acz y twej sławy niemniey Dołhoruki
Zápomnieć trudno żeś tey zażył sztuki
Ná nieprzyációł; bo ztąd sławy wiele
Masz że ostrożne tnież nieprzyáciela.
Gdy Skuropacki Hetman nowomiány
Pod Oboz Szwedzki podpádnie zdumiály
Wnet się wyfunie nieprzyáciel w pole
Tym prędzey trupem swoim zástał role:
Bo ná záradzkę gdy záprowadzony
Okrutnie z ręczney Strzelby poráżony
Iák więc zuchwali przed tym Olbrzymowie
Ziemni, ku Niebu strzeláli, Bożkowie
Gdy zágrźmi Iowisz niesłychanym hukiem
Upádli wśzyfcy; ták pod Dołhorukiem

Te są początki odważnych Dzieł; ále
Iuż pod Pułtawą, nieprzyáciel cále
Na głowę zginał, pobity, zgubiony,
Z sił, broni, Armat, został obnáżony.
Iáko gdy Słońce z pod ziemney zástony
Spoyrzy na ten Swiát zaráz ná przegony
Uchodzą, chmury, y Gwiázdy z obłoku
A Dzień rum sobie czyni bez odwłoku.
Ták Sám Monárcha gdy Osobę Swoię
Wniośł do Obozu, y w zaczęte boie

*Na odsiecz
do Pułtawy
Kruz przy
chodzi.*

*Lecz znie-
siony.*

*Porzym Mia-
sto Szanżar
wzięto.*

*Szwedzki
Gwárnizon
wycinány.
Stratagema
Xcia Dołho-
rukiego.*

*Skuropa-
ckiego
podjazd*

*CARIMC
w General-
nym Obożie
Stawa.*

Wnet drugą Dusza wstąpiła w Zołdacy
Ze w siły, w Męstwo, w odwagę bogaty
Każdy z nich został: Aż tu pod Puławę
Nadętą Szwedzki KROL chciał przenieść sławę.
Marzł hardzie Trąba chrząpliwa roznosi
I Batalią generalną, głosi.

Nieustraszony w tym Monarcha w pole.
Gdy śmieje wyidzie, y okryje role
Odważnym Szykiem; w Corpusie Piechotą,
Po skrzydłach Iázda, iednaká Ochotá
Wszystkim do boiu; tu Generałowie,
Prości Zołnierze, tu y Hetmánowie,
Tu Sam Monarcha Zołnierzem y Panem
Stánał w odwodzie odważnym Hetmanem,
I ánimuiąc Ludzi przy swym boku
Nátarczywemu nie ustąpił kroku.

Iák iednym razem gdy się záczenie wrzáwá
Z dymów Armatnych, y piáskow kurzawa,
Ták właśnie iáko między Obłokámi
Kiedy gorąca z zimnemi chmurami
Zeydzie się chmura; o iákie postrzały
Niebieskich Armat! y iák grube wały
Z chmur nieprzeyrzanych, á wszystkie Obłoki
Strażliwe zewsząd wydáią widoki.

Zeby zaś dobrą sprawą y porządkiem
Sztý wierzše moje; więc takim początkiem
Stało się. Milá (gdy na támtę stronę,
Swoim Monarchá przeszedł ná ochronę
Worzki, z Obozem) z tą od Szwedów była
Gdzie się ostrożnie Moskwa rozłożyła.
By nieprzyiáciel hardy y zuchwałý
Szwed, Ich nie nápadł opuściwszy Wały
Puławskie. Zaczym w mocnym Transzamencie
Oboz lokowán; by nie iák w odmeńcie
Lecz dobrym rzádem; tá się sprawá miáła
Zkąd iest nie mała Monarchow pochwała;
Bo y tyśiáczne Woyska milliony
Swey bez porządku, nie maia ochrony.
Xerxes, Daryusz, y Cyrus niemáło
Są zá Dokument; ktorym się dostało
Iácno przegráć: że siłe dufaiący

Oboz za
Worzki
przechodzi.

Trzy Milliony mniej Woyska liczący
Bez Dyspozycyi, y porządku byli
Ich pobito lub y oni bili.

Zączył chwalebna Woysku Moskiewskiemu
Dyspozycya, y pewnie Mądremu
Officyerow przypisać rządowi,
Ze tym sposobem dogrzali Szwedowi.
Ná Prawym Skrzydle, á między lasami
Kawalerya z Swemi Redutami
Mądrze stąnęła, około Obozu
I od Pułtawy y od Szanżarozu
Wszelką gotowść do atakowania
Nieprzyaciela, rownie do spotkánia
Maiący. Ale Nieprzyiciel chciwy
Tym Nas uprzedził; á tak natarczywy
Z całym Obozem ná Kawaleryą,
Nápadł Moskiewską. Ci Infanteryą,
Osobno mieli. Z furyą y Zbroią,
SZWED gościć począł z większą stratą swoią,
I już rozumiał, że wygrał skutecznie
Iż tryumfował, już óslep, beśpiecznie
Nácierał. Nási skoro przy Piechocie
Stąnęli; ná tychmiał w odwrocie
Był Nieprzyiáciel, y wzięwszy po boku
Daley dopinác nie wáżył się kroku.

Iáko gdy w skaie uderzy glazową,
Urwány kámién; á tu wnet gotową
Reperkussyą y wstręt duży bierze,
Ták że się w swoiey zostác musi Sferze.
I często dáley od odbicia meci
Niż kiedy spadły z wysokości leci.
Albo gdy kula o hartowną Zbroie
Mocno uderzy, pewnie nastáy troie
I daley skoczy, á często swoiemu
Atlecie szkodzi, ták strzelaiącemu.

Iáko prędko odpor wziął SZWED od Mężnego
MOSKALA, w ten czas Generála swego
W niewolą podał, Szlipenbach Imieniem
Lewego Skrzydła ten był zagubieniem.
A w tym Monarcha, wiedząc: że jest więcy
W rezerwie Szwedow niż cztery Tyfięcy;

U

Bo pod

*Prawe
skrzydło.*

*Szwed u-
przedza.*

*Naszych
odpor przy
Piechocie.*

*Szlipenbach
Gene: Szwed-
zki w nie-
wola wzięty
Podiażd
drugi pod
Pułtawę.*

Bo pód Pułtawą, tám się oszańcował
Gdzieby się potym śnać reiterował.
Xiąże Mężykoff, wziął Rencela z sobą,
Szwedzi Xiążęcą zgubieni Osobą,
Ani ná Sukkurs; tym nie pospieszyli
Ktorzy w Potrzebie Actualney byli
Iaká roztropność Mądrość Tryumfalną
Monarchy; gdy się okazywa wałna
Podalá; wnetże ná te y ná owe
Strony Obrotny; zaszczyt y gotowe
Niesie Obrony y Miástu Pułtawie,
Chcąc Iá, przy dawnym Wigorze y Sławie
Zostáwić. Do Ich więc skoro Taboru
Kilka Tyśięcy Samego Wyboru
Xiąże Mężykoff bez zwłoki prowadzi
I Szykiem o nich bezpiecznie závádzi,
Wnet Nieprzyiaciel pyszną Fantazyą,
Tráci y Serce y dawną Furyą,

*ná Rożena
napáda.*

Tám przy rezerwie Rozen kommandował
General Szwedzki; gdzie się oszańcował
Bliśko Pułtawy, á inni do boju
Z KROLEM Swym poszli aż ku Szanżaroiu.
Więc przełomany stracił Ludzi więcy
Od Káwaleryi ná cztery Tyśięcy,

y zwyciężá.

O iák szczęśliwie zbit w ták małej Kwocie
Xiąże Mężykoff, y Rencel w Obrocie
Prędkim Rycerskim, y w inne przymioty
Odważny będąc z Zołnierskiej Ochoty.

*irzeci Pod-
iazd do
Szancow
pod Pułta-
wę,*

Po tey Akcyi Cnemu Rencelowi
Xiąże Kommandę tak Generałowi
Sławnemu zdawszy, áby między Wały
Pułtawskie poszedł, y w Szániec postrzáły
Szwedzki rychtował; I ták się spráwuie

*w Pogóh za
Rożnem.*

W net do Pułtawskich Marsz Száncow gotuie
Gdzie się Szwed Rozen General znajdował
Z trzema Pułkám, gdy się reiterował.
Z pierwszey Potyczki; Ten po małej broni

poddaie się

Nieomieszkanie Nászym się nákloni
I z Ludzmi swemi, iest w niewolą wzięty
Inszy zaś Zołnierz sprzeczniejszy wycięty.
Zdobyczy w Szancách, znalazło się więcy

Ná kilka-

Ná kilkanásce zostało tyfięcy
Strzelby, y Wozow, Munderunku, Koni
Spiżowych Armat, iáko ręczney broni.

I te początki przed ostatnią zgubą
Nieprzyiácielá, ktory pędka, klubá,
Uięty. Gdy CAR IMC: Linie
Dwie wyprowadzi á Trzecią zakryie
W Retranzamentie; á Corpus z Piechoty
Z Armat y ręczney umocni roboty,
I uformuie niezłamanym Szykiem
Flanki odważnym iazdy Kommuniem,
A pilne oko ná te y ná owe
Strony obráca, y komu gotowe
W iákim przypadku posiłki dáć będzie
Kazdy Generał przy Swoiey Kommendzie.
Iák Rządca Nawy, z wysokiego Styru
Przestrzegáć musi szkodliwego Wiru
By náń nápadšzy Okręt ocięzały
W drobne nie poszedł sztuki y káwały.
Albo ná skryte przyšedšzy Trytony
luž by nie rychło dáwać mu obrony.

Więc prawe skrzydło Baur Kommenderował:
Bo Ren Generał experymentował
W Pierwszey Akcyi nie umknáwšzy kroku
Postrzałem kuli obrażon po boku.
Więcey go iednak niż ráná bolało
Ze mu się pomścić tego nie dostało,
Nád nie przyiáznym; cięższa się zdawała
Raná, że mu bydź z innymi nie dała.

Iák gdy Lwa kulá lub żeleźcem Strzały
Z wysokiey Strzelec umiárkuie skáły,
Srodze się gniewa, y tym irrytuie:
Ze Adversarza swego nie sprobuie.
Nie ták go boli lub śmiertelna ráná,
Byle by była wet záwet oddana.
Lewym záś Skrzydłem Xiáże Kommendował
Mężykoff, gdzie go Sam BOG im darował,
Ze się powrócił od pierwszey Zabawy
Zdawszy Kommendę ná Marsz do Pułtawy.
Więc że Osobá Xiáżęcá stanáłes
Ná Siebie Oko Woysk wnet pociągnáłes

U₂

Szyk Wojska Moskiewskiego.

Prawym Skrzydłem Gen. Baur.

Lewym X. Mężykow

Zácný

Zácný Mężyku; A ná wzor Twey Cnoty
Sercá do boiu, y Mężney Ochoty
Dofyc kazdemu przybyło; y śmieie
Szedł Twym przykładem ná Nieprzyiaciele

*Corpus
CAR IMC
Kommende-
rgwał.*

Corpus potężne y nie przelamáne
Zadnym Insultem; iest Kommendowane

Wyfoká, CARSKÁ Osobá, O iáka
Wszystkim do boiu Ochota iednaká!

I gdyby pewnie nie CAR Kommendował
Przed Ordynansem by się wyfworował

Ochotnik prętki: Ale to Mądrego

Monarchy Sława máło zgubić Swego:

A Mądrze Woynę prowadzić, tak, żeby

Zwycięzył razem nie zgubił potrzeby,

Bo nie chwalebna, kiedy po iednym

W pole wybiega; á tak ku przedzemu

Zginieniu będzie; bo cnota w iedności,

Záwzse mocniejszy, niżli w Osobności.

Lub słaba trzcina, iest nie przelamána

Kiedy potężnie w ieden Snop zwiázana.

*Ci in Corpo-
re.*

Szeremet Hetman y inni zárazem

Sławni Xiążęta, Męstwem y żelazem

Replin odważny, odważny Halarty,

Beling z innymi Generał Leytnanty

Od Infanteryi. A Artylleryá

Bruz Kommendował, y swá perfekcyá

W Woienney Sztuce, Armat rychtowaniu,

Granatow ręcznych, y Czołnkow rzucaniu

Do bitwy pomogł. Ci Generałowie

W Corpusie byli Cni Kommendantowie.

I Tym sposobem iest użykowany

Zołnierz Potężny, y Ordynowany

Z rana do boiu; tak się obie stronie

Szczerze uderzą; zobopolne bronie

Znidá się wzajem; tu Armatne grzmoty,

Tu nieustanne ręcznych Strzelb obroty,

Tu się zatrzyma Belloná; y skronie

Czyie uwieńczyc Zwycięskiej Koronie

*Náši zwy-
cięzaiá.*

Rożkaze. Ale wnet po máley chwili

Bo w pułgodziny Nášym poszczęścili

Wyfokie Niebá; gdy z pola zegnany

SZWED

SZWED z ręczney mocno Strzelby postrzelany,
Tak, że swą wszytkę tam Infanteryą,
Stracił ná Plácu, á Kawaleryą,
Iak bydło gnano do bliskiego lasu;
I tam pobita, iáko u Tárásu:
Właśnie iák w Matnią do kupy nágnaná,
Mało co uszło wszytká wystrzelana,
Więc w tey Akcyi ná Dziewięć Tyfięcy
Trupa liczono; á mało nie więcey
Niżeli cztery z Piechot się poddało.
Konnych zaś z KROLEM iák pouciekało
Wiele, niżej się dowiedzieć możemy,
Gdy nad Dniepr sporo zá Niemi zdażemy.
A ná trzy mile wzduż y w poprzek Pole
Trupem zaślane, krwią skropione role
Koło Pułtawy: iáko rynsztokámi
Krew się sączyła do Worzkły brozdámi,
Ná trupie leżą, gęsto straszne trupy,
Iák iákie gory álbo iák chałupy
Wzdęte: á doły, y wielkie parowy
Trupem zrownáne, á krwią do połowy
Spienione. Tákże Zwycięstwo! ktorego
Ani wiek dawny, áni podobnego
Przyszły mieć będzie, y to przyznác może
Sam Nieprzyiáciel, darowałś Boże
Szczęściu Monarchy, odwadze Rycerza
Doznaney, file Woyskowej Zółnierza.

Piper Marzałek Naywyższy u Dworu
KROLA Szwedzkiego, y w Woysku Honoru
Pierwszego Reyfzeld Hetmán, Generáli
Rozen, Szlipenbach, Sztakielberk dostáli
Ci się w niewolá. Ci Generálowie
Kruz y Hamelton, wybor y Wodzowie
Woyska Szwedzkiego; Witemberg, Horn, Enszeld,
Apelgren, Frydrych, Pal, Henryk, Rybenszeld,
Sas, Adolff, Mode, Brunow, Pułkownicy.
Julius, Wragiel, teraz Niewolnicy.
Johan Wehelmer: Ci są Majorowie
Stryk, Brunow, Reyter; Ci Kapitanowie.
A wszytkich Szarzy możesz mowić śmieie
Ze Ich w niewoli, y Tyfiąc nie wiele.

W...

*Wniewola
wzięci.*

J ta

J ta przez szczęście y dowódy Twoie
 Wielki Monarcho, y potężne boie,
 Od wiekow prawie nie praktykowana
 Cna Wiktorya Mężnie otrzymana.
 A hardość Szwedzka, ktora zawsze chciała
 Aby ná Twoiey była, y mieszkała
 Stolicy; aż tu z brzegá w Ukrainie
 Cále zniszczała, y ze wŹytkim ginie.
 Ta iest Pamiątka, ta slawa nie mała:
 Puściwszy Szweda wynieść mu nie dała
 Potęgá Twoiá, według swoiey woli
 Został ná MOSKWIE; ále w Twey niewoli
 Monarcho: dáiąc takowe dowody
 Ze był Człowiekiem, á niech się przygody
 Zawsze spodziewa; bo kogo wyniesie
 Wzgorę Fortuná, ten skutek odniesie
 Ze ciężey padnie z Faetontem, áni
 Łacno Bogowie będą przednáni,
 Bo sprawiedliwey BOG Náywyższy stronie
 Zawsze poŹczęszcza, y ma iá, w Ochronie.

Acz przy Twey CARSKIEY Wyfokiey Ofobie
 Kto nie zwycięży Monarcho gdy Sobie
 Pomyśli; iezli Pán moy będąc Pánem;
 A w kaźdey Woynie dowodnym Hetmanem.
 Czy nie mam y Ia? ná te wŹyŹtkie boie
 Rzucić się chętnie łożąc życie swoie:
 I bez odwłoki, takowym przykładem
 Wielki Monarcho, y odważnym śládem
 Káždy się nadał, bo zaraz w te tropy
 Padł nieprzyiaciel pod zwycięskie stopy.
 Lecz czy się godzi Nayaśnieyszy PANIE?
 Pod czas tey bitwy w niebezpiecznym stánie
 Zostawáć, gdzie TWOY Kapelusz przesyty
 Kulá, ná Głowie; á tym známienity
 Zostałeś bárdziej Monarcho; bo Nieba
 Wiedzá, że Ziemi CIEBIE iest potrzeba.
 Ktory nie tylko Swe Państwo piasuiesz
 Lecz y Sasiedztwá bliskie konserwujesz

CAROWI
 IMci Kapelusz
 przesyty
 strzelony.

pod X. Mę-
 żykiem trzy
 konie zabite

Ciebie Mężyku Woyska ornamentie
 Zapomnieć trudno bo w tam tym odmećie
 Mocno stáwaiąc, trzy Konie pod tobá,

Mężyku

Mężyku padły, Tyś Swoią Osobą
Ochotnie mocno, spieszo przy Piechocie
Zadnego kroku lub w ciężkim obrocie
Nie ustępując, przy Swoiej Buławie
W Wieczney Pamiętnym byź powinien sławie.

Was nie zapomnę gdyby mi Kompas
Czas swoy pozwolił y udzielił czasu,
Do wysławienia odważni Mężowie
Cnych Akcyi Waszych Cni Officerowie,
Jakoż bym wszystkim dał Pochwały swoje
Gdy by mi trudy Woyskowe y boie
Nie przeszkadzały: bo codzienne ruchy
Ná Nieprzyjaciół, y różne rozruchy
Bárdziej Woienną ochotę wzniecaią,
Niż Poetyczney Weny udzielaią,
Gdyż y tu u Nas nieprzyjaciół hardy
Już się umyka; y swe Alabardy
Za Morze niesie, za pomocą Waszą,
Ktorzy iák swoią rzecz trzymacie Naszą,
J pewnie w ktotce damy znać, że y my
Spólnie iednego z Wami też biiemy.
Acz dość Wam sławy, dosyć pochwał wiele
Ze Sami chwałą Was Nieprzyjaciele.
Tę uczyniwszy pochwałę: z Mężykiem
Jdę ku Dniepru spieszo z Kommunikiem
Za Szwedzkim żbiegiem; który z pod Pułtawy
Prędko umykáł áby mu przeprawy
Ná bystrym Dnieprze wprzód nie ubieżono;
Zkąd by go pewnie dálej nie puszczono.
Czemu by zabiegł Xiążę więc Marszuie;
Dniem y nocą, á ow affekuruie
Swoię ucióczkę przy mocnym fortelu,
Przy którym by się mógł, lubo w niewielu
Bronić potężnie, á iego tam więcej
Było niżeli piętnáście tysięcy:
Bo niebotyczne pod nad Dniepru skały
Mocno go zewsząd, sobą opasały
J tylko brama Nászym zostáwiona
Z przychodu: która y im otworzona
Do weyścia droga. Lecz iáko ielenie
Gdy ich w Dodońskim, drapieźna rozżenie

*X. Mężyk
zá ucioká-
iacemi w
pogoni.*

*Szwed przy
fortelu,*

*dognany
pod Pere-
wołoczna.*

Lesie bestye; błędni tylko w swoje
Dufaia, nogi, á jednę ná troie
Myśl dziką dzieła, y prędszym są łupem
Niżby odważnym polec mieli trupem.
Ják tedy skoro pod Perewołoczna,
Dognan przy Dnieprze drogą nieprzewłoczna,
SZWED. Więc tym prędszy Woysko uszykuie
Xiąże Meżykoff, y Kommenderuie.

*X. posyła
aby się pod-
dałi.*

Do Nieprzyiaciół, áby się poddali,
Mowiąc: że iáko wszyscy się dostáli
Już w ręce Násze; tak padną zarazem
Ná plácu wszyscy, ieżli się żelazem
Chcą bronić, nie dám Kwatery, y więci
Nie będą, ále od miecza wycięci.

*Generał.
Szwedzki
Poselstwo
sprawia.*

Ják mogła wiele, y iák przerażiá
Tá mowa SZWEDOW; y cięższa im była
Ze tak się sami zamknęli, że áni
Tám, áni sam: bo zewsząd opasani,
Tu wodą z przodu, po bokach gorami,
A Moskiewskimi z tyłu náiazdami.
Więc Kommendator Levenhaupt; Dykiera
Sze Pułkowniká; także Trauswetera
J Generála Kreyca; Adjutanta
Duklafa: z taką więc od Levenhaupta
Jnformacyą iada: by profili

Kapitułue.

O Akkord, y tym szczęściem zniewolili
Swoim Xiążęcia. Ten kapitułue
Z Posłańcy iego, y tak podpisuie
Ten Akkord: áby Levenhaupt z drugimi
Broń odrzuciwszy, z standarami swemi;
Z kotłami, bębny, y z Artyleryą
Z wszystkim Bagážem y z Kawaleryą,
Ktora bydź mogła; poddał się swojemu
Zwycięzcy; tak że Akkord zdradzieckiemu
Kozakowi ten służyć nie ma; ále
Według swych zasług weźmie płacą w cale

*z strony
Levenhau-
pta.*

Levenhaupt zaś tak: By Officerowie
Według swej szarzy; y Kawalerowie
Przy zwykłej uczcie, á prości Dragani
Dobrym sposobem byli traktowani
Ná parol więci. A innym też żeby

Officerom

Officyerom wolno dla potrzeby
 Do Domow iachác; Magáze y konie
 Standary, kotły, Pieniądze y bronie
 Zwycięzcy oddać; także Ukrainy
 Defertor ma byđz wydány; y inny
 Ktory zdradziecko wszedł do nászey strony,
 Nie ma mieć żadney Akkordem ochrony.
 Tym zakoczyli: iák wiele splendoru
 W dobrej monecie; iák wiele wyboru
 Szczerego złota, srebrá łamanego
 Co Polska miała, Sas, Prusy, zacnego,
 Litwa, Kościoły, Zámki, Miastá, Dwory,
 Nie korzystawał Szwed tymi splendory;
 A w tych się ręce to wszystko dostało,
 Chciwość y ździerstwo ktorých nie zmazało.
 Tym czasem kiedy ták kápitulował
 Levenhaupt; Szwedzki KROL się przeprowadzał
 Przez Dniepr z Mazepą; y w kilká set koni
 Uszedł. Generál Wołchoński w pogoni
 Z Kawaleryą zá nim; z Kozákami
 Przepráwiwszy się z dwiema ich Pułkami
 Poszedł ochoczo; w net po małej chwili
 W dzikich go polach z ludźmi dogonili.
 Dwieście ná placu trupá; á nie máto
 Żywcem w niewolá, nászym się dostało.
 Takim odwodem umknął się ze áni
 Z Mázepą zdraycą, mogli byđz dognáni
 Dniem nocą, w nogi, spiesząc ták bez miáry
 Z garścią, Drábántow uszedł aż w Tatary.

Krol Szwedzki ucieka.

Tegoż Roku 1709. Mazepa Hetman Zaporowski pożyczyl Krolowi Szwedzkiemu (*ut fama ferebat*) dwóch kroć stotyścięcy czerwonych złotych *in specie*, wklejnotach *alterum tantum* (Krola się trzymając Szwedzkiego) potym w rok umarł oddawszy w opiekę Krolowi Szwedzkiemu Siestrzenca swojego, to jest P: Woynarowski. Jmé też P: Wda Kiiowski z ludźmi swemi do Benderu przebrał się.

W tymże Roku in Junio Feltmarszałek Leytnant Goltz w ósmiu tyścięcy Moskwy przyszedł od Kiiowa do Polski, tráktem mimo Lwow; pod Skwarzawa, nápadł go nie spodzianie Jmcp: Sapięha Sta: Bobruyki Hetman ná ten czas Litewski *in partibus Stanisłai Regis*, z Wóyskiem Litewskim, który mężnie się potkał z Mo-

kał z Moskwą, y nie mało ley ná placu trupem położył, ále sam kilku dziełat ludzi słusznych straciwszy reysterować się musiał; Hetman ten był to prawdziwie *vir belli & Consilii* rada, y me-
stwem nie náruszone Jmie Sapielow (*notum per secula nomen*)
wšzędzie zaszczycający.

Statius.

Po otrzymaney wiktoryi Pułtawskiej *in septembri* Car z Woy-
skiem swym przybył do Polski, y woysko Koronne lustrował
pod Piotrowinem; á pótym áż pod Toruń woyska wlystkie
poszły. Do Torunia powrócił szczęśliwie Krol Jmc August
z Saxonii retractando, Traktat Altranszacki w Saxonii uczy-
niony, abdykacyą, annihilando, która, *vi factorum & Coactione* armo-
rum uczynić musiał. Car z tego powrotu niezmiernie kontent y
JchmPP: Hetmani.

Annihila-
cya Abdy-
kacyi.

Támże w Toruniu JmP: Sta Bobruyski Hetman Litewski
Sapieha przystąpił ex adversa parte do Krola Jmci y Kommende
Woyska Litewskiego oddał pod Butawę JmP: Pocienia Hetmana
W.W.X.L. przez có lubo *tranquillitatis publicae pars magna accessit*,
iednakże ieszcze nie tu był finalnie ugruntowany pokoy; Conti-
nuabantur y w dalszych czasach woysk domowych y Cudzoziem-
skich *intra viscera Regni* impetycye; iák to nie nowina Koronie
Polskiej *in aestu belli* (iák złoto wogniu) bydz polerowana;
volubilis fortunae complura exempla retulimus, constantis & propitiae
pauca narrare possumus; lubo y w nayniezszczęśliwszych koniunktu-
rach, wspaniałym umyslom ná swoim nie zbywa ukontentowanie;
Seneca. *nihil tam acerbum est in quo aequus animus non inveniat solatium.*

Valerius
Maximus.

Seneca.

Tandem Krol Jmc do Warszawy, JchmPP: Hetmani Ko-
ronni część woyska Koronnego zwinawszy, trakt obrocili do
Lwowa, Litwa zaś do Litwy, á Moskwa w Polfcze subsistebat.

Tegoż Roku powietrze po całej Polfcze prawie grafsowało
w Krakowie, we Lwowie, w Warszawie y wšzędzie po Miasłach,
Miasłeczkach y wsiach.

Walna ra-
da War-
szawska.

1710. Złożona od J. K. Mości walna rada Stanow
Rzeczypospolitey w Warszawie *sub titulo* poparcie generalney
konfederacyi Sandomirskiej, ná ktorey stánęła reforma komputu
Woyska Koronnego, y Regularna płaca postanowiona, naywię-
cey z podatku *ultima Consummentiae*, który podatek że nie doszedł,
Woysko też musiało licentiosius obchodzić się z ciężką ruiną
kraiu; ná tymże ziezdie Warszawskim ponowił Krol Jmc di-
ploma Regium, y pacta conventa dla utwierdzenia Panowania
swego, & *jurium Majestatis cum libertate*; co wydano z druku *ad*
Volumen Legum.

Jakoż

Jakoż Pan ten *pro Legitimo Regnante* od Polski uznany był Duchem wieszczym (iako y niektorzy Krolowie Polscy) że nierzekę Prorockim przepowiedziany od Stanisława Reściusa Opatu Jędrzeiowskiego, względem czego dać się tu krótka informacya: Zyt ten Opat przed Krolom Henrykiem Walezyuszem, narodu Francuskiego ktorego przedtym niżli był ná Krolestwo, Polskie obranym, opowiedział temi słowy: *Flos Vallis*; Nazywając go tak od Francuskich lilii herbu Krolestwa, y od iego przezwiska: *Valesius*. Po nim następującego Krola opisał temi słowy: *Nominis Corona*, á ten był Stefan Batory; bo Stefan z Greckiego Koronę znaczy. Po Stefanie następującego tak opisał: *Exul fortunatus*, álbo Wygnaniec szczęśliwy. J był obrany Zygmunt trzeci, który był ze Szwecyi swego dziedzicznego, Oyczystego Krolestwa z Rodzicem swym Janem Krolom Szwedzkim wygnany od Eryka, tu będąc przychodniem. Panował ná tronie Polskim szczęśliwie przez lat czterdzieści cztery. Po nim że miał Syn Iego pierworodny Krolować Władysław czwarty, opisał go dawno tenże Opat temi słowy: *Gloria succedens*. Sława następująca, zwłaszcza że imie to: Władysław jest iakoby; władający sławą. Jana Kazimierza Iego następcę tak opisał: *Manipulus sterilis*: Niepłodny snopek, w czym nie tylko herb Iego Oyczysty wyraził, to jest Snopek Jagiellonow, ále y to: że bez potomstwa umarł. Niemniej przyzwocie przepowiedział Xiążęcia Jmci Michała Korybuta Wiśniowieckiego pó Janie Kazimierzu obranego ná Krolestwo: *Sidus Noctis breve*; bo Iego herb był Księżyc, nocny planeta z Krzyżami, który krotko ná tronie świecił; z niewygáslým iednak wiekopomney sławy splendorem. Po nim nastąpił Jan trzeci, ktorego názwał *manum Congregatorum*; ręką zgromadzonych, to jest Woysk w tak wielu okazyach zá Iego Manudukcyą, zwycięzkich. Augusta zaś wtorego tenże Opat przepowiedział zowiąc go: *diversi coloris* różnego koloru, czyli ná dwu oraz Elektow różnych Augusta Elektora Saskiego y Ludwika Kontego Francuza respektując, lub z nich ieden, tron Polski, z ukontentowaniem całego Krolestwa osiadł; czyli w Augustcie Krolu uważając chwalebna odmianę sekty przedtym Luterskiey w Kátolicką, ieszcze przed Elekcyą (z całej Europy zbudowaniem) wiarę; czyli dla inszej iakiey przyczyny. Po nim następującego Krola zowie *solus biceps* to jest sam dwugłowi. Co o szczęśliwie nam panującym teraz Augustcie, III. (ktory nie tylko Polskiey, ále y Cesarstwiey korony godzien byđz głową) różni, różnie explikuią. Sukcessorem Iego

Predykcyja
o Krolach
Polskich.

(*post sera fata*) ma bydź naprzod: *Sonitus Apum*: 'Pszczół brzęczenie', drugi *Custos Vigilantium* Stroż czuących; ktorych opisow tłumaczenie czasy dalsze pokażą.

Tegoż Roku 1710. Woysko nasze było koło Zamościa, Sokala, Białego Kámienia, á potym pod Buczniową, rozeszło się po Generalnym Kole ná konsystencye.

Kommisysa hybernowa agitowała się w Złoczowie, bo we Lwowie powietrzna była zaraza. W iesieni po rozpuszczeniu Woyska wyprawil JmP: Krakowski H. W. K. JmP: Brzuchowski Stę: Owruckiego ná Woysko JmP: Wdy Kiiowskiego 20. chorągwi w gory, ktory ná Węgierskie granice przerznawszy się, przednieysze chorągwie Ufańskie y Pancerne zagarnął, y pod Kommendę Hetmańską przyprowadził.

1711. Krol Jmć August z Woyskiem swoim Saskim poszedł do Pomeranii Szwedzkiej pod Straszanđ *in Communiōne armorum* Woysk Moskiewskich y Duńskich; tam że naszych komenderowanych poszło tysiąc koni pod kommendą JmP: Sierakowskiego Starosty Olszańskiego; gdzie pomienione Woysko kilka fortec Szwedzkich formalnym attakiem nayprzod, ápotym przez akkord odebrało, zá doskonałą dyrekcyą Krola Jmci, ktorego wstawione tyle zwycięstwy imie meretur w nieśmiertelney tryumfować pámięci. *Quis Marte secundo? Quis tantum meruit populorum sanguine nomen?* Woysko Koronne z JmPP. Hetmanami iedno było w Wielkiej Polfcze pod Łubiczynem gdzie assygnacye ná cztery ćwierci zastug JmP: Prebendowski Podskarbi W: K: Woysku Koronnemu wydawał. Druga zá znaczna partya Woyska Koronnego poszła pod Horynin w Podole pod Komendą JmP: Chomętowskiego Wdy Mazowieckiego; potym pod Jazłowcem Obozem stanelá z Woyskiem Litewskim pod władzą JmP: Ludwika Pocięia Kasztelana Wileńskiego H. W. X. L. tamże przytomnego; gdzie JmP: Humiecki Wda Podolski tanquam Plenipotencyaryusz od J. K. Mci y Rzeczypospolitey był præsens z innemi J. PP. Plenipotencyaryuszami, do przyimowania Tureckich legacyi y expedyowania onychże; á JmP: Pułáski Podczaszy Podlaski Pułkownik Pancerny znaku JmP: Sobieskiego Czefnika Koronnego *Officium Secretarii exercebat* w tych expedycyach publicznych przy JchmPP: Plenipotencyaryuszach.

Tegoż Roku ná początku kámpanii z Járosławia (gdzie było *Consilium bellicum* J. K. Mci z JPP: Hetmanami y z Carem Jmciá) poszedł Car Jmć z Woyskiem swoim do Wołoch aż ku Dunajowi w Państwo

w Państwo Tureckie; y tam między Seretem y Falczą, tak był Woyskami Tureckimi y Tatarskimi obleżony, że wielką penuryą żywności dla Woyska y koni ścisniony, prosił o Traktat, do ktorego Wezyr przystąpiwszy, uięty wielkimi od Cara skarbami, zakończył go tamże (za co potym ná gardło skarany Wezyr w Stambule:) potym Traktacie Car Jmć z Woyskami Podolem szedł w Ukrainę y daley ná Stolicę. Gdzie y pod czas pokoju, większe co raz á większe, do Woiennych expedycyi preparamenta czynić niezaniechał. *Nunquam Imperator ita paci* Vegetius.
credat, ut non se preparat bello.

Posłowie: Turecki od Wezyra, y Tatarski od Hana, przybyli do Jazłowca, do JJPP: Plenipotencyaryuszow, z Instrumetem Legacyi do Krola Jmci y Rzeczypltey, z oswiadczeniem dobrej y nienuaruzoney przyiaźni, którą trzyma Porta Otomańska, według Traktatow Karłowickich, Jto donosząc: że w Traktacie z Carem Jmścią, niedawno nad Seretem zawartym, wyraźny punkt Wezyr dołożył, aby od tego czasu Moskwa w Polščze nie była, á która się znajduie, aby zaraz ustąpiła z Polski, do swego Państwa. Co wszystko swiadczyła Porta ná znak dobrej przyiaźni przeciwko Koronie Polskiej.

Ze tedy Krol Jmć był w Pomeranii Szwedzkiej, pomienieni JJPP: Woiewodowie Podolski y Mazowiecki, y Hetman Litewski iako Plenipotencyaryi J. K. Mości y Rzeplitey, dáli *nomine publico sufficienter* respons tym Posłom, Tureckiemu, y Tatarskiemu, dawszy im upominki dosyć piękne, *pro Honore Gentis*; odebrawszy tedy expedycyą, odiachali przy slusznym konwoiu ludzi Woyskowych. Po skonczoney tey kampanii rozpuszczone Woysko ná konsystencye, á JchmPP: Hetmani ná Kommissyą, do Lwowa przybyli. *Posłowie odiezdzaia*

1712. Seym w Warszawie zaczęty pod Laską JmP: Denhoffa Miecznika Koronnego H. P. W. X. L. Który limitowany, y odłożony *ad ultimam Xbris. Anni Eiusdem*. Ale potym *sequenti Anno* zerwany ten Seym. Krol Jmć znowu tey kampanii, był w Pomeranii, Szwedzkiej, tamże Woyska, Dunskie, y Moskiewskie, gdzie różne odebrali fortece y kray záwoiowały. Woysko Koronne obozowało w Polščze. JmP: Brzuchowski młodszy, potym Strażnik Woyskowy ordynowany ná Pogranicze od Wołoch, który Stanisławowską Fortecę od ludzi JmP: Wdy Kiiowskiego przez akkord wziął. Po kampanii Woysko rozeszło się. Kommissyą agitowała się we Lwowie.

Tegoż Roku wyprawiony w Poselstwie wielkim do Porty *Posel do Porty.*
Ottoma-

Ottomańskiej, JmP: Chomentowski Wda Mázowiecki, który niemal dwie lecie tam zábawiwszy, z pomyslną powrocił expedycją, to jest z utwierdzeniem wiecznego przymierza, według traktátow Karłowickich.

1713. Ná Wiosnę woyska Tureckie wielkie przyšly pod Chocim pod kommendą Apty Paszy. Ktory zaczął fortyfikować tę Fortecę y sam się przy niej został z niemálą liczbą Turkow. Ktorych że się było obawiać potrzeba, zróznych koniektur, aby nie weszły w Granice Polskie; za daniem znać *de tam ingruenti periculo*, sprowadzone od J. K. Mści woyska Saskie y Moskiewskie do dania resstencyi *in casum* Tureckiej Imperycyi.

Juvenalis. Tegoż Roku JmP: Jabłonowski Wda y General Ziem Ruśkich, *sinistrè* udany do Krola Jmści, (iák to nie nowina y samey niewinności bydź obwinioną: *vexat censura Columbas*) że miał szkodliwie *cum adversa Parte* Praktykować korespondencyę, wzięty w sequester, y do Saxonii záprawadzony do Kieniszteynu, gdzie przez pułczwarta lata zostawał; iákże zaś ponosił przez ten czas tadia, opisał sam *ampliori stylo*. Woyska Koronne, jedne w Ukrainie były dla uskromienia swawoli Kozackiej, drugie ná Pokuciu y Podolu, decertuiąc różnemi czasy z woyskiem JmP: Wdy Kiiowskiego, ktore z za granicy Wołoskiej wpadało w Pokucie.

Tegoż Roku JmP: Brzuchowski Starosta Owrucki Pułkownik J. K. Mści Pancerny, niespodzianie napadł pod Krotoszy-nem Partya JmP: Wdy Kiiowskiego w Wielkiej Polfcze, pod Kommendą Imp: Grudzińskiego Pułkownika Ufsarskiego; y Imp: Sołtyka Pancernego; ze trzydziestą, tedy kilka, Chorągwi Imp: Sołtyk *benevole* przystąpił do Imp: Brzuchowskiego, ápotym do Obozu generalnego do Imp: Krakowskiego przyszedł.

Ovidius. 1714. J.W.I.M.P: Wda Kiiowski (*Marte togâq; præcipuus*) powrocił z Turek z deprekacją J. K. Mości od ktorego mile y wdzięcznie przyięty, ile kiedy za tym przybyciem Imści (iáko wielkiej apprehensyi w całej Koronie Polskiej y u Postronnych narodow Pana y Rycerza) *non Postrema Pars* uspokoienia publicznego stanęła *in portu tranquillo*. Oboz Woyska Koronnego w Polfcze, potym pod Zátoscami *Tandem* Kommissya Hybernowa we Lwowie; y Woysko rozeszło się, á drugie w Ukrainę dla Buntow Kozackich poszły pod Kommendą Imp: Kalinowskiego Kasztelana Kamienieckiego. A potym ordynowany Imp: Gałeczki Miecznik Podlański, który przez dwie lecie tam w Ukrainie Buntownikow Kozackich, z Partya woyska Polskiego uskramiał,

uskrębiał, y Ukrainę uspokoił. Białocerkiew oddana tego roku od Moskwy, naszym Kommissarzom, na Kommandę ordynowany Imp: Deboien Generał Major.

Rok 1715. Oboz Generalny Zátoczony pod Gorzyce; gdzie ścierał Woysko Imp: Młodzianowski Kasztelan Lubaczewski Pułkownik, Imp: Denhoffa H. P. W. X. L. Agdy odiachał z Obozu, zostawił Kommandę Imp: Piotrowi Sulmirskiemu, Chorążemu Braclawskiemu, Porucznikowi Pancernemu Imp: Sry: Sandomirskiego Lubomirskiego, Sędziemu Generalnemu Woyskowemu. Agdy się co raz więcej ziezdzało Towarzystwa y Deputatow do Chorągwi swoich, querulando: że woyska obcych potencyi, Moskiewskie, y inne, wielkie wyciągają kontrybucye, y nie dopuszczają, z dobr Krolewskich y Duchownych wybierać hyberryy, przyszło do tey rezolucyi całemu Woysku, że Związek uczyniło, wiaawszy *per vim* za Marszałka Związkowego Imp: Władysława Gorzyńskiego Chorążego Wischowskiego Porucznika Pancernego Imp: Morztyna Wdy Sandomirskiego, (bo Imp: Sulmirski na ten czas Reymentarz, ułatenus nie chciał się tego podiać, y wyiechał z obozu) substytutem obrany Imp: Branicki Stolnik Buski Porucznik Uffarski Imp: Warszuckiego Kasztelana Łeczyckiego; w krotce złożony Imp: Gorzyński z Marszałkostwa; a Imp: Brauicki (Kasztelan potym Halicki) obiał Regiment Woyska; Substytutem obrany Imp: Krzyżkowiński Starosta Włodzimirski Porucznik Ułarski Xcia Imci Radziwiłła Kanclerza W. W. X. Lite.

Zaczęło było Woysko to z konfederowane, zrazu znacznie bić Regimenty *exterae Gentis* na różnych mieyscach, osobliwie pod Radgoszczą. Regiment Kawaleryi Kirysyerow, na przeciw których wprzedeńey straży poźedeł rzeźwo Imp: Jan Połochowski Porucznik Imp: Kzewskiego Wdy Malborskiego; także Imp: Michałowski Porucznik Ułarski Imp: Koniecpolskiego Wdy Sierackiego, którzy Kirysyerow przerzeczonych, y Pułkownika ich zabrawszy, do Obozu Polskiego Woyska przyprowadzili, gdzie ich wszystkich wystrzelałá czeladz luźná dla zdobyczy, potym Imp: Gorzyński z Woyskiem ktorego nie miał całego, bo go na różne porosyłał partye, poźedeł pod Tarnow, gdzie spędzony z pola. A Iegomość Pan Jozef Bukowski, Miecznik Sanocki, Porucznik Pancerny Imp: Stadnickiego Starosty Libuńskiego (a teraz roku 1740. Strażnik Polny) z trzema chorągwiemi szwadronu swego skoczył y nie utraconym sercem rzeźwo nátarł na Szwadrony postronne, ktore rozgromił; ale y sam

Milkanasie szwankow! otrzymawszy na placu, za niezwywego
zostawiony, potym cudownie mocą Boską, za przyczyną, Matki
Cudowney Częstochowskiej, do ktorey się był na ow czas ofia-
rował zmiędzy Trupow wyprowadzony; wołał ten zacny Rycerz
raeczy się na śmierć po kawalersku narazić niżeli życie ucieczką

Tertuliano salwować. *Pulchrior est miles in praelio occisus, quam in fuga saluus.*

*Konfедера-
cya.*

Tegoż Roku różne Woiewodztwa w konfederacya weszły,
ale nayspierwey Ruskie Woiewodztwo pod Laską, Imp: Miko-
łajia Rosnowskiego Chorążego Przemyskiego, który rozpiszą-
wszy do innych Woiewodztw Małopolskich Listy, donosząc
im o tey rezolucyi, że *non dantur salubriora media prospiciendi bono
publico*, chyba przez ten sposob, pociągnął ledwie nie całą
Prowincyą, Małopolską, y część Wielkopolskiej do takowey-
że Konfederacyi. A tandem skupiły się Woiewodztwa do Tar-
nogroda die 26. 9bris Anno 1715. gdzie formató Generali Con-
silio spisana Stanow generalna Rzeczypospolitey Konfederacya,
do ktorey y Imp: Marszałek Związkowy z całym Woyskiem
przyszedł y złączył się pod Krzeszowem, chcąc wszystko czy-
nie dependenter od Imp: Ledochowskiego, Podkomorzego
Krzemienieckiego, generalney Konfederacyi całej Rzeczypo-
spolitey Marszałka: lecz *non succedebant ex voto belli eventus*, dla
ciężkiej nuży Woysk nászych, y penuryi *virtualium*; bo pod
Sandomierzem nie zabroniły Woysku Cudzoziemskiemu prze-
sca Wisły, ktore (gdy odstąpiły od Zamościa Woyska násze)
per stratagemá weszło do Zamościa y Fortecę odebrało. Gdzie
depozyta Szlacheckie, sequestrowane: y niektóre in *pradam*
poszły.

Tandem.

1716. Nastąpił Traktat w Rawie *inter partes belligerantes*,
który był zakonczony przez Kommissarzow K. Jmei, y z Kon-
federowanych Stanow Rzeczypospolitey. Lecz że były w nim
punkta *contra decus gentis Nostrae* napisane, nie akceptowały
go zkonfederowane Stany y rezolwowały się, *per extrema* sal-
wować, náchylone Oyczyzny Sortes, iakoż w kilku mieyscach
JJPP: Regimentarze, osobliwie Imp: Gniazdowski w Wielkiej
Polfcze, a Imp: Sokolnicki koło Kocka, Postronne Regimenty
gromili. Także Imp: Zagwoyski, koło Belza do fyc stremie
przeciwko nim stanął. Imp: Michał Potocki Pisarz Polny Koronny,
iako do expedycyi, tak niewczasów woiennych przyuczony
aspera semper amans & par Cuicunq; periculo Scævola) wielkie, na
Cudzoziemskie Woyska czynił impetycye.

Silvius.

A interea Imp: Marszałek Generalney Konfederacyi w Wło-
dzimierz

dzimierzu Kommissyą Hybernową y lokacyą Woyska dyspo-
nował, ktora przeniesiona do Lubomla, y tam stąnęła dys-
tributa Woysku, Hyberny y stanowisk. Z Lubomla potym *in*
Majo Imp: Ledochowski Marszałek Generalny, Imp: Sulmirski
Choraży Oszmiański, Marszałek Generalney Konfederacyey W.
X.L. z JchmPP: Konfylliarzami y Kommissarzami Rzeczypospo-
litey y Woysk zkonfederowanych *utriusq; gentis*, przenieśli
się do Łęczny, gdzie zaczęty Trybunał Skarbowy *in ordine* za-
płaty Woyskowych zasług; wyprawieni z tamtąd Plenipoten-
tarii Rzeczypospolitey do Lublina, gdzie ziachali byli y Ple-
nipotentarii J. K. Mości do Traktatu ktorego niezakończy-
wszy, roziechali się *ab utrinque* Plenipotentarii. Tamże w Łę-
czny odstąpiło Woysko Litewskie Imp. Pocięcia Hetmana
swego, y weszło w związek obrawszy Marszałkiem Imp: Poto-
ckiego Straznika W. X. L. A Imp. Pocięcia Hetman *evadendo peri-*
culum do Krola Imści do Warszawy odiachał.

Trybunał
Skarbowy.

Tandem do Krasnegostawu przenieśli się wszyscy tak
Marszałkowie iako y Kommissarze, y Konfylliarze *in Augusto*,
Gdzie Kommissyja Skarbowa zakończona; dwie ćwierci *Februarii*
& *Maii Annó* 1716. postanowione do zapłaty woysku, y Repar-
tacye Skarbowe z podpisem Imp: Marszałka Generalnego, do
Woiewodztw y Ziem wydane, iakoż odebrało w tym Woysko
Satisfakcyą. *Armistitium inter Partes Belligerantes* trwało czas
niemały; tylko Imp: Gniazdowski w Wielkiej Polścze, wszę-
dzie Woyska postronne gromił. Miasta; Fortece, formalnym
atakami odbierał: osobliwie Poznań Toruń, y inne; niemało
Regimentow pozábierał pod czas uczynionego *Armistitium*.

Armisti-
tium.

Die 5. 7bris eodem Annó. Wyprawieni znou *in pauciori*
numero Plenipotentarii: od Rzeczypospolitey do Warszawy,
gdzie *post multas decertationes* z Plenipotentaryuszami J. K. Mości
zakończyli Traktat aż dnia trzeciego miesiąca Listopada tegoż
roku; ktory to Traktat, mógł bybył szczęśliwie *succedere in rem*
Rzeczypospolitey, tylko że okkazy Woysk Koronnych y
Litewskich pod Kommendą Imp: Potockiego Straznika W.
X. L. Marszałka Woysk zkonfederowanych W. X. L. będących,
z Woyskami postronnemi *non ex voto* nądała się, dla emulacyi
niektorych Officyerow Polskich względem Kommendy. Polskie
tedy y Litewskie Woysko, reysterować się musiało, nie bez
strary słusznych ludzi, co się stało pod Kowalowem w Prusiech.

Traktat.

JchmPP: Marszałkowie Konfederacyi Koronney y Litew-
skiej zbliżyli ku Warszawie do Węgrowa, á potym ná Pragę

dla finalnego uspokojenia się; ac tandem 'wkroczone w Seymowe Interesza, które koncertowane w Warszawie u JchmPP: Plenipotencyaryuszow; *ad decidendum* zaś postáne ná Pragę do JmP: Marzałka, Kommissarzow y Posłow z Woiewodztw y Ziem zgromadzonych; do zakończenia tedy Traktatu materye Seymowe wzięty czasu dwa miesiące *Cum fortunatissimo eventu*, przy zgodzie *idem sentientium*, która iáko jest pomyślności inkrementem, ták bez niey y naywiększe sukcesa upadają. *Concordiá*

Salustius. res parvæ crescunt; discordiá, maximæ dilabuntur.

Rekoncyliacya.

Roku 1717. 1ma Febr: Z Pragi przystąpiły Stany zkonfederowane Rzeczypospolitey z submissyá, y rekoncyliacyá, do J.K. Mści y zaraz tegoż dnia do Izby Senatorskiey wszystkie *Tres ordines Regni* zgromadziły się, gdzie JmP: Ledochowski Marzałek *Statuum Confederatorum*, á oraz y Seymowy ná ten czas, (Wda potym Wołyński) przywitał Krola Jmści y całą Rzeczpospolitą, á potym czytany cały Traktat y wszystkie konstytucye Seymowe. Głosu żadnemu z Senatorow, náwet y samemu Xciu Jmści Prymasowi nie pozwolił *Equestris ordo*; ták po przeczytaniu Konstytucyi zegnał Krola Jmści y całą Rzeczpospolitą, ten że JmP: Ledochowski, o którym słusznie mówić się mogło:

Ovidius.

Vir fuit, & tanta est animi Constantia, quantum acer erat; Belloq; ferox, ad vimq; paratus. Pod czas tego Seymu zwinione cále Woysko Koronne y Litewskie, á de novo listy przepowiednie nowym y niektórym dawnym Rotmistrzom wydawane od J. K. Mści, komput redukowany do Osmnastu tysięcy, zwinieto zaś dwieście trzydzieści Chorągwi Polskich, y Regimentow bardzo wiele; przez co tandem mizerna Polska *per tot calamitates* wyniszczona *respiravit.*

Lokacya Woyska.

Lokacya temu Woysku nowej Erekcyi, raz ná záfwsze postanowiona, ktoremu asygnacye na leże, y listy przepowiednie Krolewskie wydawał JmPan Franciszek Pułaski Podczaszy Podlaski Konfyliarz z Woiewodztwa Ruskiego do generalney Konfederacyi; który od Rzeczypospolitey y od Woyska destynowany był do formowania tych *semel pro semper* konsystencyi, y do innych expedycyi Woyskowych.

Ewakuacya Woyska polskiego.

Tegoż prawie dnia zaraz po skończonym Seymie tym Traktatowym, Woyska Saskie ruszyły do Saxonii, *juxta nexum* tegoż Traktatu, y chroniąc się wszelkich exakcyi, prowiantow, á *de proprio* w Marsie ustępując się zá Granicę, *ad propria* poszły. Tymże sposobem y Moskiewskie Woyska, ále aż we dwie Niedzieli ruszyły się z Polski do Moskwy, które przez ták długi czas wyciąganiem

cią ganiem prowiantow; náprzykrzyły się Polfcze; nagle porzu-
ciwszy magazány ładowne wyniść musiały.

A zátym, stanął zá łáská Bożą, požádaný w Rzeczypo-
litey Pokoy, & *sua Legibus rediit forma*; od tąd *pax alta per
omnes & tranquilla quies populos*, przez dlugi czas w Polfcze
pánowalá; przy łáskáwych y przezornych ná, wszystko Rządach
Krola Jmści Augusta II.

Pokoy

Lucanus.

*Nil maestum! quid enim quamvis infida levisq;
Cesare tam dextro possit fortuna timeri?*

Statius.

Tegoż Roku Xiążę Eugeniusz z Woyskami Cesarскими
wdzień S: Wawrzyńca Woyska Tureckie obozem stoiące pod Bel-
gradem *funditus* zniost; oboz wszystek Turecki z wielkimi splen-
dorami, amunicyá, y Działami, ktorých było 183, Cesarским *in
pradam cepsit*; á samých Turkow ná miejscu czterdzieści y
dwa tysiące, to jest Janczarow y Janczar Agow zabitych znale-
ziono, oprócz iazdy; z Cesarskiej strony ná osin tysięcy legło;
potey batálii miásto Belgrad przez akkord poddało się Cesar-
skim. Potym stanął Traktat Passorowicki.

1718. Ten Rok z łáski Bożey spokojnie zaczęty, y skończony.
Woysko ná swoich leżach *subsistebat*, Powietrze tylko w nie-
których miejscach, osobliwie w Podolu grafsowało.

Annó Eódem Seym w Grodnie złożony, ktory *post expirationem
szczęść*, Niedzielnego czasu limitowany, czas y miejsce reasumpcyi
onego, *arbitrio* J. K. Mści zostáwiono. Ten Seym pod łáská
JmP: Zawiszy Starosty Mińskiego agitował się.

Tegoż Roku Krol Szwedzki Karol dwunasty, dobywając Krol Szwedzki zabity.
Fortecy Frydrychsztađ názwaney w Nowergii będącey, od Duń-
czykow zdziałá kulá, zábity poległ dnia 12. Xbris. Potym Siostra
lego za Xiążęciem Helsenkasel będąca *succesit* ná Koronę
Szwedzká. Przy ták stráśliwym upadku swoim, wielki ten (oraz
zwycięzony) Zwycięzca doznał tego, co mowi *Petior*; *Nibil tam
propinquum est casui quam quod summum est.*

Petior.

Krol ten słusznie *terror Gentium* zázwany, ále straszniey-
szy (zwiększym szczęściem swoim) zostawał by Narodom, gdy-
by był ná Swiátynie Pańskie dyskretniejszy; odezwał się ztym, że
miał aż ná Watykanie Szpadę swoię zawiesić, lecz nie zgadł prze-
ciswnych, zamysłom lego, wyrokow Boskich. Należáło mu wła-
śnie dáć przestrogę w podobny sposob, w iáki niegdyś odpowie-
dział Celestyn IV. Papież Fryderykowi Cesarzowi. Gdy Cesarz
ten odgrażał się Celestynowi temi wierszami:

Roma diu titubans variis erroribus acta

Z₂

Corruet

Długosinus.

*Corruet, & Mundi desinet esse Caput
Fata docent, Stellæq; volunt, aviumq; volatus
Quod Fridericus ego Malleus orbis ero*
Náto táka, mu dał Ociec Święty replikę.
*Niteris incasum Petri submergere navem
Fluctuat, ast nunquam mergitur ipsa ratis
Astra Silent, nil fata movent, nil prædicat Ales
Soliis est proprium nosse futura Dei:*

Tegoż Roku Krolewic Jmśc á teraz Krol Polski August III. Wziął *in Sociam vitæ* Cefarzownę, terażnieyszą Krolową Maryą, Jozefę Austryacką, Corkę Jozefa Cefarza. Właśnie ná ow czas, ná życzliwych Sercach rysować należało *votum*, ná iákie niegdyś w Panegyriku swoim zdobył się Klaudyan przy Zaślubieniu Maryi, Augustowi Honoriuszowi.

*O Digno neçtenda Viro, tantiq; per Orbem
Consors Imperii. Iam te venerabitur Ister,
Nomen adorabunt populi, jam Rhenus & Albis
Serviet; in medios ibis Regina Sicambros;
Quid numerem Gentes Atlanticæsq; recessus
Oceani? toto pariter dotabere mundo.*

Claudianus

Lubo dosyc drogim są, Posagiem wzajemne oboyga Krolestwa Jmściow nieoszacowane przymioty, ile Cnot; tyle perel Koronie Polskiej przynoszące: *virtutes in viris plebeis argentum est, in viris nobilibus aurum, in Principibus verò gemma pretiosa.*

Vegetius.

Roku 1719. Sejm reasumowany po sześciu Niedzielach, zerwany ná wladzy Hetmańskiey, która attenuata przez JmP: Fleminga: Woysko ná swoich leżach zostawało w Ukrainie, iednak w Podolu *ad omnem Casum* ściagnał Chorągwie do obozu JmP: Krakowski H. W. K. Zábiegaiąc swawoli Kozackiey y opryszkom álbo Haydamakom. W Podolu powietrze było y w Krakowskim.

Posel do Cara.

Tegoż Roku wyprawiony JmP: Chomentowski Wda Mazowiecki do Cara Jmści *in Charactere* Wielkiego Posła z utwierdzeniem zawartego Sojuszu J. K. Mści y Rzeczypospolitey z Carem Jmścią.

Sejm.

1720. Sejm z kadencyi wedlug Prawa, zaczęty dnia 3. 8brnia w Warszawie, ná którym, że nie przywrocona zupełnie Komenda Woyska, osobliwe Cudzoziemskiego zaciagu *Legitima potestati* Wodzow Koronnych, z ręką JmP: Fleminga Koniuszego W. X. L. Feltmarszałka Woysk Saskich; nie przystępując do żadnych

dożadnych Materyi Seymowania *Equestris Ordo*, nawet ani obrania nowego Marszałka, wolał *detrimentum pati* w rozeszłym Seymie, a niżeli uprzywileiowaney *ab antiquo* od Rzeczypospolitey, Prawami mocno obwarowaney Hetmańskiej władzy odstąpić, naszym *consistit Custodia Patriarum Legum*.

Władza
Hetmań-
ska.

Tegoż Roku *circa initia* Seymu tego powrócił JmP: Wda Mazowiecki, od Cara Jmści; rezolucyi; nie czynił tę swojej Legacyi, kiedy Seym nie doszedł; prywatnie tylko *referebat*: że Car Jmść Moskiewski nienaruszenie trzyma zawarte przymierze z J. K. Mością, y Rzeczpospolita, niewolników wszystkich, którzy się z Polaków znajdowali na Stolicy, wypuścić kazał; y we wszystkich proponowanych punktach, wszelką pokazał łatwość.

Posel
powrócił.

Tegoż Roku Partye Woysk Koronnych Ordynowane od JmP: Adama Sieniawskiego Kalztelana Krakowskiego H. W. K. *in Securitatem* Ukrainy y pogranicza od Wołoch; nad ktoremi dał generalną Kommandę JmP: Marcinowi Brzuchowskiemu Staroście Mierżwickiemu, Strażnikowi Woysk Koronnych.

Roku 1721. Potym zerwanym Seymie Krol Jmść wyjechał do Saxonii, a potym do Kalzbrockich wod dla salwowania zdrowia swego.

Eodem: Xiaże Jmść Stanisław Szembek Arcybiskup Gnieźnieński Prymas Korony Polskiej y W. X. L. 4. *Augusti* w Skierniewicach *mortalitatis viam ingressus*, lubo z nieukoionym Rzeczypospolitey żalem, jednakże z nieuchronnym Statutu Boskiego wykonaniem *Quisquis aliquem queritur mortuum esse, queritur hominem fuisse*.

Śmierć
Prymasa
Szembeką.

Seneca.

Tegoż Roku: też Partye Woysk Koronnych pod czas Kampanii Ordynowane dla zaleczytu Ukrainy, y pogranicza od Wołoch y Turkow; nad ktoremi miał Kommandę generalną JmP: Michał Błędowski, Łowczy Halicki, Regimentarz *bello ferox, acerrimus armis*, który dosyć chwalebnie y dostatecznie *institit* włożoney na siebie obligacyi.

Tegoż Roku Car Jmść Moskiewski uczynił Traktat pokojny z Koroną Szwedzką, bez wiadomości Krola Jmści Polskiego, y Rzeczypospolitey, *Contra ligamentum* sojuszu, którym się obligował tenże Car Jmść, w żadne Traktaty ze Szwedami nie wchodzić, *in scia Republica Polona*, aż do skończenia Woyny; A nawet submitował się *avulsa* Rzeczypospolitey od Szwedow przez tęż Woynę rekuperowane, Krolowi Jmści Polskiemu y Rzeczypospolitey ze wszystkimi Fortecami, *absq; quavis pretensione* oddać; y do nich się nigdy *in posterum* nie interesować;

Traktat
Pokojny z
Szwedami

wać; czego nie dotrzymał, y pomienionemu Sojuszowi w tym punkcie y innych *Contravenit*.

Ablegat do Porty. *de characterisatus Titulo Internuntii ex Senatus Consilio*, od Krola Jmści Augusta wtorego y Rzeczypospolitey; tak do Porty Othomańskiej, iako też do Hana Krymskiego Kafan Giercia, z oświadczeniem stateczney przyjaźni, podług Traktatu Karłowickiego wiecznego pokoju; który iako przez dwoiákie Poselstwa wielkie, od Krola y Rzeczypospolitey wyprawione, raz przez JmP: Rafała Lefczyńskiego Wdę Łęczyckiego generała Wojewodztw Wielkopolskich, w roku 1700, drugi raz przez JmP: Stanisława Chomentowskiego Wdę y Generała Xięstwa Mazowieckiego, w roku 1713. u Porty był Konfirmowany, y ratyfikowany; tak aby tenże pokoy we wszystkich punktach, *in posterũ intaminatè manuteneatur. Interim* pomieniony JmP: Popiel *Internuntius*, dla nie odebraney ze skarbu ekspedycyi nie mógł się wybrać, aż *sequenti Anno*.

Roku tedy 1722. Tenże JmP: Pułkownik Popiel *intra solennia Pasche* ruszył się z Tuczap do Chocimia *prosecuturus* dalszą drogę swoją w nie małej asystencyi ludzi Wojskowych, y swoich domowych, dosyć pięknie y ozdobnie *pro honore gentis*, który tak do domowych, iako też do Krola Jmści y do Hermanow, z Konstantynopola dał o sobie znać, że z honorem, od Porty przyjęty, y publiczną miał audyencyą u Wezyra; a u Cesarza w krotce mu deklárovana audyencya. Rezydencya mu naznaczona ná Galacie *ex quo* w Stambule wielkie podczasten było powietrze.

Eodem Anno Krol Jmść August *periculofissime* zachorował, że ledwo *Consilio Medicorum* salwowany, a skoro ozdrowiał, ekspedycyą ná Seymiki przed Seymowe wygotować w kancelaryi Koronney kazał; ktore Seymiki *die 24. Augusti* ekspedyowane, ale ich bardzo silá zerwanych:

Kolo Gene- rale. Sam Krol Jmść *primis Julii* z Saxonii w Warszawie stanął. Kolo generalne Wojskowe 30. Julii pod Lwowem odprawione *in praesentia* JhmPP: Hermanow Koronnych obudwuch, przy licznym konkurście JhmściowPP: Officyerow, y kompanii Wojskowych, także Wojska Cudzoziemskiego *Authoramenti*; ná którym kole, dawne punkta do Instrukcyi ná Seym w Interesach wojskowych Konfirmowane; Poslow z tąż Instrukcyą, z Wojska *utriusq; Authoramenti* trzydziestu pięciu obrano.

W tymże

W rymże Roku 5ta 7bris urodził się Królewic Jmć (Syn teraznieyszego Krola Polskiego Augusta III.) Fryderyk Chry-
styan; *Stemmata Materno felix, Virtute Paterna*; o którym przy *Statius.*
pierwszym ná świat weściu mowić się mogło.

Jam te blanda sinu Tyrio, sibi Gloria felix *Jdem.*
Educat, & cunctas gaudet spondere curules.

A iáko *liberis nihil carius humano generi*, ták Nayiaśnieyszych *Livius.*
Rodzicow; dla publicznego ukontentowania na zaszczyt y ozdo-
bę *summi & inclyti Nominis*, y w innych latach narodziem swoim
zbogáciá *aurea Proles*: iáko to, w roku 1730. 25. Aug. Krole-
wic Jmć Xawier August; w roku 1733. Krolewic Jmć Karol;
w roku 1738. 2. Iulii Krolewic Jmć Woyciech, Kazimierz, Ignacy;
w roku 1724. 14. 9br. Krolewna Jemć: Maria Amelia (ktora
w roku 1738. poszła zá Krola Oboygá Sycylii); w roku 1727. 12.
7br. Krolewna Jmć Maria Małgorzata; w roku 1728. 29. Aug.
Krolewna Jmć Karolina; w roku 1734. 10. Decemb. Krolewna Jmć
Eulalia; w roku 1736. 10. Mart: Krolewna Jmć Kazimira Schola-
styka; w roku też 1739. urodził się Krolewic Jmć: w Hubertsburgu.

His placidus GENITOR mores; largumq; nitorem
Monstrat AVUS; pulchra studium virtutis UTERq; *Statius.*

Roku tegoż 1722. 5. 8bris ná termin Seymu *ad mentem no-* *Seym w*
vella Legis, zá uniwersałami I.K. Mści Augusta wtorego, stanęły *Warsza-*
zgromadzone stany Rzeczypospolitey w Warszawie, y skupi- *wie.*
wszy się *non pauco numero equestris ordo, ad Officinam Legum*,
(lubo dla zerwanych Sejmikow, wielu nie było Posłow, iáko to
Wielkopolskich, Ruskich, Pruskich, Mazowieckich, á náwet
Krakowskich, Sandomirskich y niektorych Litewskich) obrał
unanimi voto za dyrektora Poselskiego, Imp: Franciszka Maxi-
milianá Hrabie z Tęczyna Ossolińskiego, Podskarbiego Na-
dwornego Koronnego; Sandomirskiego, Chmielnickiego &c.
Starostę. Po ktorego obraniu Izba Poselka do żadney nie-
chciała przystąpić Materyi, pokiby Interes władzy y zupełney kom-
mendy Hetmańskiej, nad Woyskami Rzeczypospolitey *Utriusq;*
Authoramenti nie był zupełnie od I. K. Mci uspokojony.
To jest áby Imp: Fleming Koniuszy W. X. L. Felt Marszałek
Woysk I.K. Mci Saskich, by naymniey się do Komendy Woys-
ka Rzeczypospolitey Cudzoziemskiego *Authoramenti* (ktora
sobie *illegitimè & abusivè* usurpował;) nie interesował; y Ordy-
nans Hetmański ná krotki czas sobie *antecedenter eo Nomine* dany,
áby *ex nunc* w Izbie Poselskiej oddał. Co gdy *non subsecutum*,
Więc Izba Poselka mając ten interes władzy, za własny Rzeczypo-

Sejm się
rozszedł.

spolitey interes, bo w nim *veritur Securitas & Custodia* Praw Oyczytych, nie wchodząc *in Tractum* żadnych obrad Seymowych, ani w żadne zwyczajne *preliminaria*, nie odstąpiła tej materyi utrzymania y ubezpieczenia zupełney Komendy Hełmańskiej, która we wszystkich Instrukcyach Wdztw y Ziem tak w Koronie, iako y w W. X. L. Ich Mości PP: Posłom *ante omnia* zalecona, aby ją utrzymali y *quam firmissimè* afsekurowali *in Tutitionem Patriarum Legum*. Tak tedy *post multa Certamina* po wyszciu sześciu Niedzielnego czasu, ten Sejm *irritò eventu* rozszedł się, dolendo Rzeczypospolitey fato. W tydzień zaś po rozszedłym tym Seymie, było *Senatus Consilium*, *in ordine providende Securitatis internæ & externæ ad omnem perimentem casum*. JmPP: Posłowie Woyskowi Koronni y Litewscy, mieli audiencya prywatną u J. K. Mści, którym zwyczajny traktament *ex Senatus Consilio* naznaczony, aby go skarb Koronny zapłacił.

Relacye podwoynego Poselstwa, tak do Porty Ottomańskiej ieszcze *in annò 1713*, iako też do J. Cesarzkiego Wieliczeństwa w roku 1720. przez JmP: Stanisława Chomentowskiego Wdę y Generała Ziem Mazowieckich, Posła wielkiego expedyowanego *ex Casu* nie doszłych Seymow, dotych czas nie uczynione. W czym iak walny *obtenditur* publiczny interes utrzymania pokoju z tak niebezpiecznymi sąsiadami.

Ablegat po-
wrocil od
Porty.

JmP: Popiel Starosta Tuczapski Ablegat do Porty, powrocil *circa expirationem* Seymu do domu; y ten nie dał Relacyi *Commissi negotii*; iednak to *optimè* z prywatney Imci powieści *constat*, że u Porty dosyć *honorificè* przyjęty w Konstantynopolu, y traktowany; to tylko było mu *non ex congruo*, że się pod bytność jego, straszne tam wszczęło powierrze; Jz musiał przez wszytek czas rezydencyi swojej być ná Galacie; miał iednak Solenną audiencya, naprzod u Wezyra; á potym u samego Soitana, *aliàs* Cesarza Tureckiego, y expedyca w interesach publicznych Rzeczypospolitey odebrał pomyślną, z deklaracya zachowania wiecznego pokoju, według Traktatow Karłowickich, z wszelkim bezpieczeństwem obojga Państw; tak Korony Polskiej, iako też Tureckich. A lubo szczęśliwie tenże JmP: Ablegat Popiel do domu zdrowo, z asystencya swoją powrocil, iednak ludzi mu w drodze, (gdy z Konstantynopola powracał) dziewiętnastu zarazonych formalnym powietrzem pomarło. Potym tenże JmP: Popiel, iachał do Krola Jmści, do Warszawy gdzie oddał responsa od Porty, tak Iego K. Mści iako też JmPP: Ministrom *statús*, á osobliwie JmP: Sieniawskiemu H. W. K.

potwierdza-

potwierdzające, stateczne dotrzymanie pokoju, y gruntowną z J. K. Mścią y Rzeczpospolitą przyjaźń.

Tandem Krol Jmśc w Niedzielę die 6. Xbris *Anni ejusdem* ^{Wakanfow} 1722. uczynił dystrybutę wakanfow Duchownych, y Swieckich; ^{Dystrybuta} konferowawszy Prymacyalną godność z Opáctwem Tynieckim, po Xciu Imści Stanisławie Szembeku ImX: Theodorowi Potockiemu, Biskupowi Warmińskiemu, Warmińskie Biskupstwo ImX: Krzysztofowi Szembekowi Biskupowi Przemyckiemu; (Prymasowi teraz y Arcybiskupowi Gnieźnieńskiemu) Biskupstwo Poznańskie ImX: Tarłowi Biskupowi Kiiowskiemu; Biskupstwo Płockie, ImX: Żaluskemu Proboszczowi Płockiemu aliàs Xciu Sieluńskiemu; Biskupstwo Przemyckie ImX: Fredrowi, Biskupowi Chełmińskiemu; Biskupstwo Chełmińskie ImX: Kretkowskiemu Suffraganowi Gnieźnieńskiemu; Biskupstwo Chełmskie ImX: Szaniawskiemu Suffraganowi Lwowskiemu; Biskupstwo Kiiowskie ImX: Oźdze Proboszczowi Lwowskiemu; Probostwo Płockie aliàs Xięstwo Sieluńskie Xciu Imści Czartoryjskiemu Kawalerowi Maltańskiemu.

Swieckich zaś wakanfow taka dystrybuta; Woiewodztwo Wileńskie ImP: Pocięwowi H. W. W. X. L. Kasztelania Wileńska Xciu Czartoryjskiemu; Wdztwo Kaliskie po ImP: Hrabi Leszczyńskiemu, ImP: Szofdrskiemu Kasztelanowi Gnieźnieńskiemu á Gnieźnieńska Kasztelania ImP: Ponińskiemu Kasztelanowi Przemęckiemu; Woiewodztwo Malborskie po ImP: Kczewskiemu ImP: Prebendowskiemu Wdzie Inflantskiemu, á Inflantskie ImP: Morcztynowi Staroście Czorsztynskiemu; Kasztelania Żarnowska ImP: Stępkowskiemu, Kasztelania Kiiowska ImP: Steckiemu, Chorażem Kiiowskiemu; Kasztelania Słomska ImP: Sebastianowi Charczewskiemu Podstolem Sanockiemu; Kasztelania Czerska, ImP: Rudzińskiemu Podczaszemu Czerskiemu. Inne Kasztelanie także Urzędy; Koronne, Litewskie y Ziemskie porozdawane.

Eòdem Annó 1722. Car Imśc Moskiewski Piotr Alexiewicz prowadził Woynę z Persami nie názbyt iednak z pomyslnym skutkiem imprez y batálíi odprawionych tey Kampanii.

Annó 1723. Krol Imśc odprawiwszy Solennia Narodzenia Pańskiego w Warszawie, w dzień Trzech Krolow, to iest 6. *Januarii* po pułnocy wyiachał do Saxonii poczta, podpisawszy *Circulares* do ImPP: Senatorow oznaymując o wyieździe swoim, także wydawszy Uniwersały ná Szymiki *relationis pro die 22. Februarii.*

Tegoż Roku 1723. Trybunał Koronny Lubelski agitował się pod łaską I. W. ImP: Michała Bótockiego Pisarza ná ten czas

Polnego, Koronnego, ktorego wiazd *solito more* w Niedzielę Przewodnią, w Wielkiej frekwencyi ImPP: Senatorow y Urzędnikow Koronnych, także Szlachty wielu *solemnissimè* odprawił się.

*Trybunał
Lubelski.*

Reasumowany tenże Trybunał, przez wszystkie czas *interrupto cursu* sądził sprawy, z dawniejszych y późniejszych wpisow, według Prawa y sprawiedliwości S: bez żadnych korupcyi y depaktacyi; na co była pilna *animadversia*, aby we wszystkim *satisfiat* Prawu, *ad nexum* wykonaney Przyścięgi ImPP: Deputatow y opisania Ordynacyi *sine acceptione Personarum* y bez uwodzenia się żadnemi respektami: *ponat Personam amici, qui induit Judicis*

Cicero.

Radomski.

Tegoż Roku 1723. Reasumowany Trybunał Skarbowy Radomski *in loco per Legem designato* w Radomiu, gdzie Præsidentem był Imć Xiądz Rupniewski Biskup Łucki, a Marzałkiem ImP: Stanisław Potocki Halicki, Sniatyński y Kołomyjski Starosta, z ktorego Dyrekcyi wszyscy *Litigantes*, osobliwie całe Wojsko z otrzymanych tak wielu Dekretow dosyć kontenci byli. Obadwa Ci IhcMPP: Marzałkowie pomienionych Trybunałow Lubelskiego y Radomskiego, przez swoje tak chwalebne dyrekcyje zarobili sobie, u całego świata Polskiego, ná nieśmiertelną wielkiemu Imieniowi swemu sławę, *pro summa æquanimitate* w utrzymywaniu *in suo vigore* Prawa y sprawiedliwości, nie pobłażając exorbitującym, ani też szkodząc niewinnym. Iakoż jeżeli kiedy, to *circa dijudicationem causarum* chronić się należy owey Laktancyusza censury: *Nocens est, qui aut innocenti nocet, aut nocenti parcit, ut pluribus noceat.*

Lactantius.

Eodem Annó Stały Seymiki Deputackie, z Dobrzyńskiej obrany Deputatem ná Trybunał Koronny JmP: Jozef Potocki Woiewoda Kijowski, ktory w Piotrkowie stał Marzałkiem tegoż Trybunału Koronnego.

Roku 1724. die 19. Ianuarii Krol Jmć August II. Szczęśliwie z Saxonii w Warszawie stał. Przywitany od Xcia Jmści Prymasa Teodora Potockiego Arcybiskupa Gnieźnieńskiego y od innych JchMPP: Senatorow y Ministrów *Statús.*

*Wiazd
Marzałka
Tribunal-
skiego.*

Tegoż Roku JW. JmP: Jozef Potocki, Wda Kijowski (a teraz Hetman Wielki Koronny) Marzałek Trybunału Koronnego do Lublina ná Trybunał podług Prawa y zwyczaju w Przewodnią, Niedzielę wiezdział, Ktorego wiazdu osobny jest Dyaryusz niepamiętanych nigdy prawie solennych y ozdobnych apparencyi, własnym kosztem sporządzonych, iako to w ludziach strojnych bogato; swoich Nadwornych Janczarach, w Regimentach

tach pieszych regularnych, w Raytaryach, y Dragoniach, Chorągwiach Polskich y Wołoskich swoich Nadwornych; y Innych Woyskowych komputowych ludzi; osobliwie zaś w powodnych koniach bardzo dzielnych, Tureckich, Hiszpańskich, Neapolitańskich, y Polskich z siedzeniami szczerozłotemi y rzędami dyamentami y innemi drogiemi kámieniami sadzonemi, dywdykami bardzo bogátemi z kańkami, buzdyganami, stroiem Tureckim, ledwie kiedy w Polsce widanym, bogáto ozdobionemi; W asystencyi zaś samych JchmPP: Senatorow było dwudziestu kilku Koronnych y Litewskich; Tákże Urzędnikow Koronnych, Ziemskich y wielu Szlachty godnych, ktorych wszystkich *cum summo plausu*, tenże JmP: Marszałek *lautissimè* traktował. Sady Trybunalskie *Ordinario cursu* agitowały się według opisaney Ordynacyi y bez żadney mutacyi Regestrow; *Cum omni observatione ligamentorum* wykonaney przysięgi JJPP: Sędziow Trybunalskich, z unikaniem wszelkich korrupcyi, więcej sobie prawo y Swiętą sprawiedliwość szacuiąc, niż profity doczesne. *Plus apud bonos pietatis jura, quam omnes opes valent.* *Justinus.*

Tegoż roku odprawował się akt weselny JmP: Denhoffa Woiewody Połockiego Hetmana Polnego W. X. L. z Jmością Panną Zofią Sieniawską, Kasztelanką Krakowską, Hetmanowną Wielką Koronną, ktorego áktu iáko osobliwszey godnego pamiątki, kładzie tu się dokładnieysze opisanie.

DYARYUSZ odprawionego wesela J. W. STANISŁAWA DENHOFFA Woiewody Połockiego, Hetmana Polnego W. X. L. z J. O. JmPanną ZOFIĄ SIENIAWSKĄ Kasztelanką Krakowską Hetmanowną Wielką Koronną,
we Lwowie 30. Julii 1724.

Gdy czas następował náznaczony od J. O. ImP: KASZTELANA Krakowskiego H. W. K. Weselnego Aktu, y dzień ná ktory przez Listy ták do cudzych Kraiow, iáko też do Jmściow PP: Senatorow, Ministrow, y Urzędnikow po Woiewodztwach, Ziemiach, Powiatách Korony Polskiej, y W. X. L. rozesłáne, J. O. JmP: Krakowski, z J. W. ImP: Woiewoda, Połockim záprofilili Gości, lubo y połowę apparencyi feierwerkow y innych według desseynu podánego nie wygotowano w Zamku v struktur; iednakże nie chciał I. O. JmP: Krakowski, w Szkle dla poratowania zdrowia od Niedziel dwoch, Wod, z Term tamecznych záżywaniem bawiący się, dáley czasu Aktu tego prolongować, ále *in termino praefixo etiam non parcendo* słáblemu zdrowiu swemu zakończyć go umyslił. W piątek tedy to jest 28. *Julii* stanęła tu naprzod I. O. Imść Páni Krakowska z Jaśnie O. Jmścią Panną Krakowską, z Lublina, wstąpiwszy iednak

Wizyty.

Pokoje bogato ozdobione.

Marzatek Trybunałski.

pierwey do Szklą, ták dla nąwiedzenia Imci swego, iáko też rozmowienia się. Skoro przybyłá do Pałácu swego na przedmieściu tutecznym Halickim będącego, zaraz Jáśnie W. Imp: Woiewoda Podlaski Hetman Polny K. ktory tu od tygodnia ná koło Woyskowe Generalne był ziachał, z różnemi Ichmościami iuż tu przytomnymi; tudzież Xiążę Imśc Starosta Spiski oddali Wizytę przed południem; po południu zaś iachała Imśc z J. O. Imścią, Pánną Krakowską, y Xiążęciem Imścią Spiskim do Zamku, gdzie różne czyniąc dyspozycye samym wieczorem nazad do Pałácu powrocila. Nazaiutrz to jest 29. bardzo rano w Segiecie do Zamku przyniesiona, temiz zabawiała się do dziewiątey godziny dyspozycyami; y ták przy sobie iáko też przez ten dzień cały do adornowanych bogátymi obiciámi krzesłami wspaniała, argenterya, Kredensami, Lutrami, y samego nąwet w ktorym ná podziw bogáte obicia, y łózko Jchmościow Państwa Młodego stała, Pokoiow; ciekawych różney kondycyi y stanu Ludzi dla widzenia tego wżyskiego pufzcząc kazała; co tam był za fluxus & refluxus ludzi, każdy zważyć może, ile że tákiey Magnificencyi y bogactwa dawne nie miały, á długo późne nie pokażą, czały. O godzinie circiter dziewiątey przed południem powrocitá J. O. ImścP: Krakowska z Zamku do Pałácu, dokąd y Xiążę Imśc Starosta Spiski, Xiążę Imśc Jozef Lubomirski z Xiężną Ieymością swoią, ziachali się. O iedynastej circiter dano znáć że Imp: Woiewoda Polocki miał stanać ná południe; cokolwiek tedy Jchmościow tu przytomnych ták Urzędnikow, iáko też Woyskowych było, ci wżyscy o milę blisko zaiachawszy Imci drogę, bardzo z liczną swoią przyездzaiącego assystencyą, przywitáli; y potym prosto do samego Pałácu ludno, bo ná 500. koni samego wyboru, procz luźnych zaprowadzili kalwakatą; gdzie stanałwszy Imśc, ták I. O. Imści Pani Krakowskiey, iáko też I. O. Imści Pannie Krakowskiey pierwszą oddawszy wizytę y powitanie, został ná obiedzie, po ktorym do wziętey interim w Dworze IchściowP: Łosiow odiachawszy stancyi od I. W. Pana Hetmana P. K. y innych Ichmościow odebrał wizyty. Tegoż dnia Imp: Potocki Woiewoda Kiiowski Marzatek Trybunału Koronnego przed południem immediate z ImpP: Deputatami, tudzież Kasztelanem Podlaskim, y Starostą, Halickim w liczney swojej karet y konnych tákże zaiezdzaiących Imci drogę przytomnych tu Gości, przybył do Pałácu swego assystencyi. Przed wieczorem ná dwie godziny incognito przysławszy Officyera przed sobą, żeby nikt przeciwko Iegomości nie wyiezdzał powrocit I. O. Imp:

Imp: Krakowski z Szklą y do Pałacu zaiachawszy od I. W. Imp: Woiewody Połockiego wprowadzony, tamże nocował. O osmey wieczorem tegoż dnia przyszło Infanteryi Regimentu I. O. Imp: Krakowskiego w pięknym y nowym munderunku pod Kommandą Imp. Maiora Ellerta z Chorągwią, Granatycerami y muzyką, trzysta ludzi ná wartę do Zamku; po nich nastąpiło Dragonii pod Kommandą Imp. Oberstzleitnanta Krupińskiego w nowym y bardzo stroynym, tak Officyerskim iáko też Granadyerow y Muszkietyerow munderunku, z kotłami, z sztandarem, Muzyką y bębnami dwieście pięćdziesiąt, ktorzy wszyscy ná przeciwko siebie po obudwoch stronach dziedzinca Zamkowego postanowili się. Die 30. rano o godzinie siódmej przenieśli się Imć Państwo Krakowskie cum Neosponsa z Pałacu do Zamku y od Imciow Gości ktorych niezliczonaták ex Senatorio, iáko też *Equestri & militari ordine* ná ten Akt ziachała się frequencya, odbierali wizyty. W Zamku z przyjazdu z Miasta była wystawiona Tryumfalna Brama łokci 50, wysoka ná ktorey z drzew Oliwnych Geniuszowie różni osobliwie miłość y pokoy reprezentujący składali tryumfalną bramę wiezdziącemu między armaturami Krolowi Imści, pod tą imaginacyą takowa była inskrypcya.

Brama tryumfalna.

*Bella tacere jubes Rex invictissime; nondum
Sed cessant solis Digna Trophæa Tuâ
Bellot amor fervetq; novis victoria Signis
Inter SIENIAM DENHOFIAMq; Domum.
Hinc Tibi lunatos Oleas pax flectit in Arcus,
Invitantq; Duces, Atria pandit Hymen.*

Wiezdziąc ná Dziedziniec Zamkowy ex opposito tamtey Druga brama stała druga tryumfalna brama rowna wysokością pierwszey, podobnemież przyozdobiona ornamentami, y armaturami, między ktoremi ex adverso portretu I. K. Mści Herby Iásnie O. Ichmościow Państwa Krakowskiego malowane były, po prawey ręce tey bramy będąca Kancellarya Grodzka in porticu adornowana kształtnie wystawioną bramką, ná ktorey u wierzchu były inskrypcye. Od tey bramki à latere przy Officynach stało amphitheatrum nową, wystawione inwencyą, o dziesięciu Arkadach, z Ganekiem, który nad mur mieyski blisko sześciu łokci eminebat, á to dla Państwa młodego y Gości, żeby commode recognoscować ná przedmieściu zgotowane feierwerki mogli, toż amphitheatrum ciągnęło się długością, aż do samego Zamku, y Galeryi przed pokojami będącey, ktore pięknym w slupy y Arkady przyozdobione było ná płotnie do drzewa przybiiianym malowaniem. Ganek

Amphitheatrum.

zaś ab extra ná Dziedziniec sukniem czerwonym obito; ex opposi-
to po drugiey stronie dziedzińca trzydzieści Kolumn, różnemi
do tego Aktu, tudzież do Herbow zkoligowanych Domow allu-
dującemi, wymalowanych Symbolami y inskrypcjami, od Galeryi
Zamkowej aż do Bramy stało, które powkopywane w ziemię
fosny z pięknym przeplatały prospektem. Te wszystkie stru-
ktury tak bramy, kolumny, Galerye, pod sam dach, iako też
amphitheatrum sutemi y po samym suknie, przybitemi oliwą,
nalanemi przyozdobiono lampami. Od Zamku po prawey stro-
nie stała infanterya przed kolumnami, we trzy rzędy, po lewey
stronie przed amphitheatrum Dragonia we dwa rzędy, przy bra-
mie Piechota Korucka z Janczarską, z swemi muzykami, w Bra-
mie y za bramą Pacholcy. W Zamku samym ná Galeryi przed
gornemi pokojami stało pięćdziesiąt Granatyerow od Dragonii
z Officyerami ná paradzie y wartach które y ná schodach trzymali,
przed dolnemi pokojami, tyleż Granatyerow od Infanteryi czy-
niło paradę. O godzinie trzeciey z południa poczęły się zjeżdżać
do Zamku Damy; y iak prętko z ktorey karety wyśiadły zaraz
też same karety dla przestronności z dziedzińca wyjeżdżały do
gospod. Gdy się tedy numerosissima Gości zacnych ziachała
frequencya, o szósty z południa ruszyła się liczna kawalerya y affy-
stencya J. W. JmP: Woiewody Połockiego z Pałacu J. O. JmP:
Krakowskiego, w którym z rana zaraz po wyjeździe Jmściow
Państwa Krakowskiego, JmP: Woiewda wziął stancyą, tak tedy
pięknym porządkiem przez przedmieście, Miasto, Ryńkiem całym
stroyno w szaty, konie y rzędy postępowała, á gdy początek teyże
Kalwakaty przed Bramą, mieyską stanął, odezwała się muzyka
Trąby y kotły ná wieży ratuszney po wszystkich oknach wyśta-
wionemi Chorągwiemi, á ná ganku proporćami przyozdobioney,
przed oknami zaś izby Sądowej Radzieckiey różne przy schodach,
ná dachach ná swoich Instrumentach muzyki wesolą, czyniły rezo-
nancyą. Gdy tak długim ciągnieniem w sam Zamek wiedziała
pomału affystencya, ktorey ná dwa tysiące koni rachowaćby się
mogło, konie na zad dla uczynienia mieysca dobrą, barzo dyspo-
zycyą, wyprowadzono z zamku, Jchmość assistentes pieszo oczę-
kiwali nadziezdającego JmP: Woiewody, interim Zamek cały od
kotłów, Trąb, y rozliczney muzyki rozlegał się. Trwał ten
wiazd przez trzy godziny: aż tandem claudabant agmen Jchmość
Panowie Senatorowie, za ktoremi J. W. JmP: Panowie, Podla-
ski, Hetmán P. K. y Ruski, Woiewodowie, á za niemi J. W. JmP:
Wda Połocki, ná koniu głównym Tureckim swym, siedzenie ná
sobie

Infanterya

*Frequencya
gosci.*

*Wiazd Neo-
sponsi*

sobie tyfiaca 'czerwonych złotych waloru mającym', w bogatey
 liry delii. *A lateribus* trzydzieści y sześć pokojowych Szlachty w
 kontufze ponsowe sukienne z srebrzem, żupany błękitne haftasowe,
 dwunastu pagikow po turecku waksamitną barwę od srebra y zło-
 ta arcyświetnie y rzęsiſto przybranych y przy koniu idących
 mający, do Zamku wiachał. Skoro się ku galeryi dolnych poko-
 iow Jmć przybliżył; JmP: Krakowska przez wſzystek czas wiaz-
 du na galeryi z przypatrującemi się Damami ſtoiąca, gdy z ko-
 nia ſiadł, powitała; á w tym naprzod Infanterya, potym Drago-
 nia na oſtatu na przedmieſciu Artylerya ze dwudzieſtu trzech *Salve*
 sztuk armaty *Salve* wydali, potym wſzyſcy Jchć ordine weſzli do
 dolnych pokojow, gdzie będącego J. O. JmP: Krakowskiego.
 y JM. Pannę Krakowską, z wſzelką JmP: Wda powitał ſubmiſ-
 ſya, y wzajemnie od Jmciow przywitany. Po powitaniu zaraż X.
 Imć: Wda Krakowski zaczął oracyą, y przez dwie godziny, po-
 tym I. W. ImP: Wda Ruſki tyleż drugie. *diſertiffimo*, wywo-
 dząc domy & *merita* onych *in Rempublicam* tudzieſz Kolligacya,
 perorowali fermone; po zakończeniu oracyi ruſzyli się Imć z dol-
 nych pokojow y przy rezonancyi muzyki do gorney ſchodzili Sa-
 li, do ktorey przyſzedſzy trzy wielkie wyborne ni zaſtawione *Traktament*
 potrawami zaſtali ſtoły; u pierwſzego tedy pod Portretem Imci ad-
 inſtar ogroda y kwater między drzewami pomarańczowemi, y
 cytrynowemi wyſtawionego IM. Neſponſi z Ichſć XX. Arcyb-
 ſkupem Lwowſkim, Nominatem Chełmſkim; X. Krakowſkim, Ru-
 ſkim Wdami; tudzieſz z Imciami u pobocznych dwuch wſzyſcy
ſelectiffimi uſiedli goſcie; innych do w kilku pokojach zaſtawio-
 nych zaproszono ſtołow. Gdy ſie to działo w tym po całym zam-
 ku zapalone na wſzyſtkich ſtrukturach y gankach rozſwiecono
 lampy, ktore nieżwycayne na poblifze ulice rozrzucały ſwiatło,
 á żeby *commoditas*, idącym y odchodzącym z Zamku y widok
 był, latarnie począwſzy od Bramy Zamkowej aż do Koſcioła Ar-
 cykatedralnego po obudwuch ſtronach na ſcianach rozwieſzano
 z zapalonemi ſwiecami. I. O. ImP: Krakowski że dla ſłabych ſił,
 na gorze na ſali adeſſe nie mógł, z dolnych pokojow, naypier-
 wſze I. K. M. gdy przyſtał zdrowie, Infanterya pierwey, potym *Zdrowie*
 Dragonia z ręczney wydały ognia ſtrzelby, á Artyleria ze dwu- *J. K. Mści.*
 dzieſtu trzech armat odpowiedziała; naſtąpiło potym Rzeczy- *y innych.*
 poſpolitey zdrowie przy rownym ognia daniu. Trzecie podobne
 dwom pierwſzym za zdrowie Pańſtwa Młodego. Daley Xcia I.
 Prymaſa y tak conſequenter przy drugim y trzecim ſtołow za-
 ſtawieniu kontynuowały się zdrowia, za ktore tak ręczne iako też

armatne nieustawały ognie aż do zakończenia kolacyi, przy ktorey wina nie tylko gościom, ale też każdemu kto tylko chciał choynie dawano, Muzyká pod czas kolacyi na umyślnie zbudowanym nad dwoma kredeniami bogatą y wielką zastawionemi argenteryą, chorze o trzech kontygnacyach, troiaka była; pierwsza od pierwszego dania JmP: Wdy Połockiego, druga przy drugim zastawieniu JmP: Hetmana P. K. Włotka wymienitemi tak Polskim ięzykiem, iáko też Włoskim zkomponowanemi koncertami y różnemi na podziw doskonałych muzykow wygrawanemi sztukami wesełiła gości. Po kolacyi wstawszy od stołów wyszli Jchśc Państwo Młode z Gośćcami z Sali y pokoiow na amphitheatrum, y na rozstawionych po ganku usiedli Krzesłach, w tym dano znak przez trąbę y puszczoną z Zamku racę artyleryi ktora za miastem z armatą y zgotowanym pod górą niżej wyfokiego Zamku starego na prospekcie amphitheatrum będącą, stała feierwerkem, w ktorym wystawiona była tryumfalna brama lokci 20. wysoka, ná wierzchu niey we frzodku kolumna, przy kolumnie z boku herby Jchściow PP: Krakowskich, przy bramie z obudwoch stron kolumny JmPP. Młodego Herby mające 4. z tyłu przez płotno rzadkie illuminowane, przy tych ośm kolumn ogniem artificialnym narzucone; tak tedy uderzono naprzod ze 23. armat, potym podpalono bramę herby y kolumny, co wszystko różnego Koloru gorzało ogniami, nad bramą ná gorze piaszczystey reprezentowano Herb JmP: Krakowskiego, y Jeymci ogniem białym pod sam wierzchołek gory, na wierzchołku gęste rzucano racę, ktore różne z siebie wypuszczały reprezentacye, á z Zamku wyfokiego z mozdierzow bomby y drewniane ná kształt batalii rzucano granaty, trwało to blisko przez dwie godziny, y gdy się zákończyło wydaniem ognia z armat, znowu wszyscy Jchmśc powrociwszy do Sali y pokoiow zaczęli táńce ktore JmP: Krakowskiego, trzecia wygrawała kapela, á Jchmśc do samego konczyli dnia wesoło, potym każdy do stáncyi swoiey á ImP: Wda Połocki ná koniu z ludną, assystencyą y mnostwem pochodni iarzących do Páfacu roziachali się. 31. Dzień ten sámemi zeszedł wizytami, aż przed wieczorem ziecháli się Im. Goście do Zamku y o godzinie szostey ImP: Wda Połocki z podobnąż wczorayszey kálwakatą z Páfacu ná koniu gniadym Tureckim przez miásto in applausu tychże co y wczoray były ná Rátuszu muzyk przyiachał do Zámku, gdzie zsiadszy z konia páriter przywitany do pokoiow dolnych poszedłszy z ImPáństwem Krakowskim Neosponśa y Gośćcami, powitał się, y tám różnemi Ichmśc nim

stoły

stoły zaſtawiono zabawiali ſię dyſkursami, a gdy dano znać że z kuchien wydano, znowu wſzyſcy na gorne poſzli pokoie, y do tychże ſtołów co y wczora iednym daniem uſtawionych zaſiad- ſzy, iedli kolacya, y za zdrowia rożne przy takimże dawaniu o- gnia y muzyk, tak na dziedzińcu iako y pokojach reſonancyi, weſoło pełnili. Wſtawſzy od ſtołów po zakończoney kolacyi na toż amphitheatrum wyſzli, y podobnym wczorayſzym przy- patrowali ſię feierwerkom, ktore wyſtawiwſzy ſtatue reprezentu- jąca, JmP: Wdy Połockiego na koniu w Bramie, miſternemi o- gniami zapalona, y od niey rzeſiſte puſciwſzy ogień bramę y kolumny ſpaliwſzy zakończono. Wrociwſzy ſię do Pokoiow tańcami Polſkiemi y francuſkiemi aż ku dniowi przy wielkiej ochocie weſelili ſię; na oſtatk JmP: Wda Połocki przetancowawſzy ta- niec polſki z Jm. Panią Krakowſką, drugi zaczął z Jm. Panną Krakowſką, y gdy go dokończył wzięta od Xcia JmP: Wdy Kra- kowſkiego za rękę do łożnicy odprowadzona. Goſcie iednak do dnia ſamego ochotę kończyli. Die 1. Auguſti JmP: Wda Połocki, y JmP: Krakowſka dzień cały na oddawaniu wizyt Jchſciom wſzytkim ſtrawili. Notandum: że lubo tak Jchmſc Goſcie, iako też rożni *absentes*, tudzież z Miast prawie wſzytkich Deputaci podarunki Jmciom Państwu Młodemu dawać umyſlili, iednak *Podarunki* tak JmP: Krakowſki, iako też JmP: Wda Połocki z tym ſię oſwiad- czyli; że nie dla tego zaproszono Goſci, żeby podarunki dawali, y akceptować ich nie chcieli. Die 2da Aug: *Fluxu & refluxu* karet do Zamku y z Zamku wizyty kontynuowały ſię; JmP: Krakowſki *ad captandam meliorem auram.* do Pałacu przeniósł ſię, gdzie tak- że od Jmciow odbierał wizyty. Die 3tia Aug: to ieſt We czwartek zrana znowu zaczęły ſię wizyty y ku wieczoru kontynuowały. JmP: Wda Połocki zapraszał Jmſciow Magnates na kolacya do Pałacu Jmci Xiędza Arcybiskupa Lwowſkiego w Rynku będą- cego, po południu ziędzali ſię Jchmſc Káretami do Zámku. Tym czafem w Pałacu obiciami bogatemi, kredensami w Srebro y Zło- to obſite, y innemi apparencyami Jmci P: Wdy Połockiego wła- ſnemi przyozdobiano Pokoie, ku wieczorowi wkoło rynku całego na Kámienicách wſzytkich w umyſlnie robionych lichtarzach y w mury poofadzonych 600. pochodni iarzących dwóch funto- wych, tudzież na w kopánych ſłupách málowanych w nowo ſpo- rządzonych 400. latarniach dobrą inwencya, ſwiece woſkowe zá- palono: 6. kolumn, po łokci 30. wyſokich w tryanguł zrobionych pieknymi ſymbolami y inſkrypcyami odmalowanych, zlampami ſuto, a pochodniami na wierzchu, przed kámienicą ſtoiących,

Illumi-
nacje

odrzwi w Pałacu przy zawieszonym Portrecie Jmci, okien 12 wielkich, ná słupach we dwa rzędy, Pálác cały aż pod dach, sień w Pałacu po obudwoch stronach, na gęsto zawieszonych, Herbami Jmściow Kolligatow przyozdobionych Tabulaturach, w Dziedzińcu Pałacu galeryą będącą, po wżyskich żelaznych prętach y dołem y gorą oliwnemi, ktorých ná dziesięć Tyfięcy było illuminowano lampami, y sumptem nieporównanym JmP: Wdy Połockiego y bardziey podziwienia godną, prędkością, rzemieśnika, ktoremu in pluralitate zaciągnionemu, in triplo płacono żeby zaczęte opus apparencyi niespodzianie, pospieszali. Ratuszną Wieżę y okna ná aplauz Jhmciow Neosponsorum Miásto, dobrze akkomodowanemi przy wystawieniu Herbow zkolligowanych Domow, oświeciło ogniami. Poczta także tychże Herbow illuminacją, korrespondowała, na kamienicy swoiey przy inskrypcyach y wotach. Gdy tak całe miásto prawie iedynym zostawało otoczone ogniem, ImP: Wda Połocki w ludney assystencyi konno przy gęstych pochodniach, á Jmość Páni Woiewodzina z Jmśc Pánią, Krákovską, w nowey bardzo bogátey kárecie; końmi głównemi, w szory axamitne kármazynowe frandzlą, złotą, przerabianie pozłocistemi suto pokryte sztukami, ubranemi, 6. lokaiow koło niey idących, z pochodniami, dwóch Páziow, przed káretą, stojących w ponfowey Fráncuskiego sukna, złotemi suto szamerowaney galonami liberyi, z piorami biálemi ná kápeluszach maiaćą, y Páchołkow dwoch w tákiey że bárwie w srebro ná podziw przybranych, przy miejskich na wieży schodach, tudzież przed obwachem Infanteryi y Dragonii muzykách, w oknach Pałacu, odzywaiących się trąbach y kottach, przed Pálác przyiachawszy, gdy Jmć z konia á Jeymść z kárety zsiadali, Infanteria y Dragonia z ręczney, á artilleria z 19. armat przed Bernardyny lokowanych wydali fálve po dwa razy, tak tedy *in applausu spectatoris* po oknach po ulicach y dachách, ktore się aż łamały, *Populi* do Pálacu wszedłszy w Pokoiách gornych iuż ustawione osobliwszą inwencyą, w pierwszym dwa, jeden z przyiscia in formam miefiąca tak obfitemi potrawami, iako też osobliwszemi cukrami, drugi gwiazdę reprezentuiący ku oknom wystawiony, na ktorego śródku gwiazda z kolorzystych wyrobiona była cukrow ná promieniu iednym, w gorę idącym Geniusza Herb JmP: Krákovskiego trzymaiącego pokazuiąca, drugie promienie śliczną symetryą po stole między potrawy rozrzucaiąca, w drugim pokoju trzeci stoł in formam Herbowney Srzeniawy wyrobiony y rowno załstawiony z tamtymi załstali stoł, Do ktorých nim usiedli, WW. OO

Jezuici,

Jezuici, oddali Panegiryk: przez Oratora Collegii, Który krom
 Państwa Młodego *in laudem congregatorum* (osobliwie tych kto-^{Panegiryk.}
 rzy antecedaneè przy oddaniu y dziękowaniu *in laudem utriusq;*
Domus disertissimè perorowali) swoje formował dedykacją. U
 tychże Imciow Antecedaneè w dzień wtorkowy dedykowane
Theses Teologiczne in Procerum frequentia JmP: Wdzie,które o-^{Theses de}
 pugnował Imśc. X.Nominat Chełmski; a zdo loco Unus e gremio ^{dykowane}
 Kapituły, Imśc X.Kupiński. Siadła tedy Im. Páni Krakowska u stołu
 w gwiazdę zrobionego na pierwszym miejscu, po prawey rę-
 ce Im. Pani Woiewodzina Bełzka, y daley consequenter Damy
 polewey stronie, Jm. Páni Woiewodzina Połocka, podle kto-
 rey Im. X. Arcybiskup. Im. X. Nominat Chełmski, y Damy;
 przed stołem na Gospodarskim miejscu, Jm. Páni Marszałkowa
 W. Koronna. U drugiego Jmśc Pánowie Krakowski, Podlaski,
 Kiiowski, Ruski, Woiewodowie y inni magnates; U trzeciego
 także magnatum była frequentia; w innych Pokoiách kilku dla
 różnych Jmciow były stoły y w dostatek tak potraw iáko y cu-
 krow obfitowały. Tylko co zaczęła się kolacya. ImP: Wda Po-^{Neosponsus}
 łocki począł kielichem wielkim pełnić zdrowie J. K. M. w tym ^{czestwie.}
 gdy trębacz w oknie zatrąbił hasło, infanteria, potym Dragonia
 wydali ognia á artilleria z 19. sztuk odpowiedziała; ná ktore e-
 cho ná czterech rogách z okien kamienicznych robionemi u-
 myślne z białey blachy rynnami na samę ulicę wychodzącemi; ^{Wino rym-}
 na łokci circiter 5. obfite węgierskie lano wino,co tu zá konkurs ^{nami lano}
 różnego ludu z wiadrami, konwiami, czapkami y Kápeluszami ci-
 śnął się. wypisać trudno, dośc że bez żadnego tumultu y przy-
 pádku ta trwała uciecha z godzinę: á żeby y Zołnierze weseli by-
 li, infanteryi beczkę á drugą Dragonii tegoż wina wystawiono.
 Następilo potym zdrowie, Rzeczypospolitey, po nim JmPana
 Krakowskiego; X.Imci Prymasa, ktore rovnemi pierwszemu o-
 głoszono salwami, innych Imciow tak praesentium iáko też absen-
 tium continuowano, tą dyfferencyą, że po ręczney strzelbie z 15.
 sztuk armaty palono. Wina głównego, taká obfitość była, że
 každemu kto tylko chciał dáváno, ile że ImP: Wda Połocki tak
 stoły obchodząc ochoty dodawał, iáko też ludziom swoim żeby
 nie żáłowali wšyfstkiego rozkazował; po zakonczoney kolacyi
 zaczęły się feierwerki, ná ktore *ex opposito* Pátacu wystawiono 8. ^{Feierwerki.}
 Column. *cum insigniis* różnych Jmciow Pánow Kolligátow Jmci
 Pana Wdy Połockiego y Jmciow Pánstwa Krákovskiego, mię-
 dzy czterema á tergo lampami illuminowanemi, y Robur Virtus
 nápisy były. Naprzod tedy 6. Column,razem podpalono, ktore

varii coloris spirabant ignem, potym ná Mieście ku Rátuszowi ná sznurách wiszące vivat z Herbámi Imciow Pánstvá Krákovského gorzáły, zá temi z mozdierzow pod studniá, mieyská, wystáwionych gránaty rózne artificialne, kule ognište rzucano, młynki y inne bez liczby widzenia y podziwienia godne przez godzin trzy blisko trwały ognie, zá miástem záś gęste ráce z róznemi reprezentacyami ogniov y gwiazd puszczono z wielkim Ichmościow wšzystkich ukontentowánem y uciechá. Po feierwerkách zázczęto táńce ktore do sámeho biálego dnia szostey godziny trwały, tandem utráktowáni Goście do stáncyi, á Im. Páni Krákovska z Imciá, Pániá, Woiewodzina, do Zámku odiácháli, y znowu Infanteria, Drágonia z ręczney strzelby, á artilerya z 10. Armat, ták przy wšiadániu do kárety Im. Páni Woiewodziny, iáko teź sámeho Iegomości ná konia wydáli ognia.

SYMBOLA ET EMBLEMATA proposita, in apparatu Nuptiali Illustrissimi DD STANISLAI DENHOFF Palatini Polocensis & Campi Ducis M. D. L. Fit allusio ad Stemma Denhoffiorum nempe Caput Apri, ad Stemma Sieniavianum nempe Lunam & Stellam. ad Stemma Lubomirsciorum, nempe fluvium Srzeniavam; ad Stemma Opalinsciorum, nempe Navim.

1. *Olympus mons caelum contingens, cui imminet Stemma SIENIAVIANUM Luna & Stella. L: Famam ipsis terminat Astris.*
Barleus.
2. *Amor duabus catenis aureis innectit Coronas, mitras, clavos &c.*
Sarbievius. Lemma: Centum vetustas nectit origines.
3. *Diana succincta pharetrâ in sylva Erymantho Aprum Sagittâ conficit neglectis leonibus. L: Una pro cunctis præda Leonibus.*
4. *Narcissus in fluvio Srzeniava speculatur sibi similem formam.*
Claudianus. L: Mens omnis aberrat in vultus, quos fixit amor.
5. *Trophæa duo cum insignibus Sieniavianis & Denhoffianis sub quibus fatigatus amor requiescit. L: Amor mediis requiescit in armis.*
6. *Gemma in concha fluvio Srzeniava innatans. L: Tales non fert Piscaria gazas.*
7. *Hercules Leonem discerpens, prostrata jam amputatis capitibus jacente hydra. L: Pretiumq; laboris Dejanira fuit.*
Dares.
8. *Amor Leoni insidens freno ex vittis imposito. L: Naturam mutavit amor.*
Labbe.
9. *Genii Amoris aliquot ex flumine Srzeniava gemmarum exuvies læti hauriunt aquas. L: Æterno nectare vivat amor.*
10. *Horologium cum indice, in cujus una extremitate est Luna Sieniaviana, in altera est Stella, & ponderum loco Genius duo corda appendit. L: Vivite; ducat amor Patriis splendoribus horas.*
11. *Clavæ duæ laureis ramis circumligatæ. L: Nec fulmina solvent.*
12. *Delphin enatans ad littus, in quo Pharos succensa ignibus inter splendores Sieniavianos. L: Invitat me lucis amor.*
13. *Duo*

13. *Duo Martis Genii unus Poloniae, alter Lithuaniae, cum suis insignibus, quibus Genius amoris invicem clavas ligat.* L: Tam validos nexus quæ fata resolvent?

14. *Arbor cujus folia instar cordium efflorescunt.* L: Hac nulla est gratior umbrâ.

15. *Amor in orbem è cælo sidera transfert.* L: Et polus & tellus, Vestro socientur amori.

16. *Amor illigat cordi varia honorum bellorumq; insignia.* L: Magna Ducum devicta insignia cordi.

17. *Timotheus aureis retibus varia honorum Martisq; trahit insignia.* L: Cum dote triumphos

18. *Tormentum bellicum erumpentibus è corde amoris flammis incenditur.* L: Interno magis ardet ab æstu.

19. *Arbor ex hortis Hesperidum aurea poma ferens, quæ sibi cum frondibus Genius inclinat.* L: Gaudetq; potentia flecti.

20. *Amoris sagitta in pectore Martis hæret, & Mars cor amori donat.* L: Felicis præmia dextræ.

21. *Amor ex Luna in arcum sinuata, sagittam quæ pro acumine Stellam habet, dirigit & jaculatur in honorum insignia.* L: Quam fortunatam non tangent sidera metam?

22. *Perseus rejecto capite Medusæ, quod ad pedes ejus jacebat, in scuto suo caput Apri Denhoffiani collocat:* L: Hostibus objiciet Patriam pro Gorgone frontem.

23. *Archimedes in Zodiaco cælesti contemplatur Sieniaviana astra* L: Dies promittunt astra serenos.

24. *Pogonia insigne Palatinatûs Polocensis seu Heros Eques sine gladio clypeum ex ipsis cordibus gerens.* L: Solo munitur amore.

25. *Orpheus Cytharam pulsat, interim leones decumbunt quiete.* L: A fide grata quies.

26. *Corona ex multis variis floribus contexta.* L: Decor omnis in unâ

27. *Magnes in pyxide nautica, de navi ad Stellam polarem conversus.* L: Nunquam spectata fefellit.

28. *Flores ad orientem Solem aperti* L: Soli panduntur amori.

29. *Sol cum aurora cælum ingreditur.* L: Sola cum Sole.

30. *Genius amoris cum pharetra, sine sagittis.* L: Hæserunt corde Sagittæ.

31. *Luna inter minores Stellas.* L: Præstat tot millibus una.

32. *Atlas cælum ferens supra caput suum cum Stemmata Sieniaviano.* L: Cum tot sideribus cælum requievit in illo.

Ovidius.

33. *Amphion pulsans cytharam, desuper imminente Luna & Stella* L: Ante homines nunc sidera ducit.

Manilius.

Ee

34. Navis

34. *Navis Opalimia in caelo inter Lunam & Stellas.* L. Quæ nunc quoq; navigat astris.

35. *Caput Apri in Stemmata jacentibus infra Leonibus.* L. Cunctos valet ille Leones.

36. *Navis ad littus Srzeniavae, in quo varia honorum insignia.* L. *Claudians.* Hic portus honorum semper erat.

37. *Stella matutina Solem orientem precedens.* L. Disponit cum Sole vias.

38. *Duae manus sibi junctae, quibus tertia caelo imminet.* L. Pacem & connubia tangam.

39. *Duae palmae honorum insignibus onustae sibi acclines.* L. Uni succumbit amori.

40. *Genius amoris modium pede evertens.* L. Sine modo & mensura

41. *Tabula lusoria cum sacchis dispositis.* L. Lex una est attendere Regi

42. *Nodus Gordius dissolutus imminente gladio.* L. Frustra tentassent alii.

43. *Luna caelo nocturno splendida.* L. Affert cum luce quietem.

44. *Adamas annulo infertus.* L. Splendidior nexu.

45. *Magnes duos annulos ferreos jungens.* L. Nequit amor, trahit insita virtus.

46. *Genius amoris in manibus tenens caelum cum insignibus Siavianis.* L. Plus lucis amori.

47. *Lilia & alia florum decora, manus in coronam colligit.* L. Facient sibi junctae coronam.

Causinus. 48. *Cor cum alis evolans ad aliud cor desuper imminens.* L. Magnes amoris Amor.

Seym

Tegoż Roku 1724. Seym w Warszawie według terminu dwuletniego Prawem opisanego, Krol Jmśc August II. naznaczył y złożył 2. *octobris.* Marszałkiem stanął JmP: Stefan Potocki Referendarz Koronny, który to Seym limitowany *in puncto* wyzszego sześć Niedzielnego czasu. Podczas tegoż Seymu w Sądach Afseorskich J. K. MCI, u JmP: Szembeka Kanclerza W: K. Agitowała się sprawa *ex actoratu* OO. Jezuitow Collegium Toruńskiego, z Magistratem Toruńskim y z inszemi Dysydentami o straszny y nigdy nieślyszany w Polskim Państwie exces, że ciż Dysydenci Toruńscy w tymże Mieście Toruniu Kościół OO. Jezuitow *Violentissime* náfzedłszy, Obraz Kongregacyi Najświętszey Panny, wydarfzy, z Ołtarza wielkie decora pobrawszy, Kościół y Collegium zrabowali, y inne frogie Kryminaly poczynili; Dekret tedy *pro innata* żarliwości Polskiej *pietate* stanął w tychże Sądach Afseorskich, y przez Konfytucye tegoż Seymu approbowany,

*Sprawa
Toruńska.*

approbowany, aby Prezydent y vice Prezydent tegoż Miasta byli
 ścięci, y Jnnych kilkudziesiąt Dyfzydentow patratores tanti
 facinoris Justicyowano. Co potym *in praesentia* Jhciov Pánow
 Kommissarzow z Seymu *ad executionem faciendam* destynowa-
 nych, w Toruniu *in loco delicti subsecutum*. Kościół przytym
 Matki Bożey, który przed stem lat tamże w Toruniu ode-
 brali byli Lutrzy, aby za tymże Dekretem był oddany OO: Bernar-
 dynom *cum omni supellectili Ecclesiastica* y z Biblioteką; z Dru-
 karni Luterskiej aby żadne nie wychodziły opera bez konsen-
 su y approbacyi Loci ordinarii, to jest Imci X. Biskupa Cheł-
 mińskiego. *Exercitium Gymnasii Luterani* aby za mil dwie od
 Miasta Torunia przeniesione było; Predykanci ná ow czas nay-
 duiący się aby *extra Regnum expellantur*; Magistrat cały który do-
 tąd był w samych dyfzydentach, aby *abhinc* połową kátolikow, a
 połową Dyfzydentow był złożony; y iane oppresyie, inkonweni-
 encyie przez Lutrow praktykowane, z wielkim uciemieniem
 Kátolikow, zá przerwczonym Dekretem uspokioine, zá co niech
 wiekopomna slynie sława ták żarliwego o honor Boski y Święte
 Kościoły Pana, Krola Imści Augusta II.

*Ergo colat varia te Princeps hostia lingua
 Nam nova templa tibi pectora nostra facis.*

Sidonius.

Właśnie Monarcha ten przy Świętey sprawiedliwości zgadzał się
 z sentymentem Seneki. *In vindicandis injuriis lex est, ut haec tria*
Princeps consideret, aut ut eum quem punit emendet, aut ut pena ejus
ceteros meliores reddat; aut ut sublatis malis caeteri securiores vivant.

Seneca.

1725. Krol Imść z Warszawy odiachał do Saxonii *in Januario*.
 ná karnawał. Tamże miał do siebie Legacyą, od Kurfirsza Bran-
 deburskiego, y od Krola Angielskiego opponuiącego się zá
 Toruńczanami, że ták *rigorosè* osądzeni y exequowani, y przez
 Ministrow swoich przystali Ci Monarchowie punkta do I. K.
 Mści, y Rzeczypospolitey, nigdy niepodobne do wypeñnienia,
in vim rekompensy zá ták surowe ná Dyfzydentow *Judicatum*,
cum declaratione upomnienia się *vi armorum* ták wielkiej lezyi
 onychże. Ale ná to dosyć strenuè Krol Imść y Xże Imść Pry-
 mas z przytomnym Senatem y Ministrami *Statús restiterunt* prze-
 rzeczonym Postom, żadnych nie akceptuiąc propozycyi, y o-
 wszem *opponere arma* wszelkiej Impetycyi protestantow dekla-
 rowáli. Przez ten tedy rok nie przyszło do żadnego Traktatu
 zakończenia y uspokioienia tego interesu.

W tym Roku die 8. Febr. Car Imść Piotr Alexiewicz pokaza-
 wszy się naypierwszym Authorem Belli Religionis przeciwko Pola-

kom *idem Sentiendo* z Anglią, y z Brandeburczykiem *fatis cessit* na kolki; przez testament swoy, Carową, żonę swoię *natione* Szwedkę uczynił *Imperatricem totius Rusiæ*, iakoż akceptowały ją wszystkie stany Państwa Moskiewskiego; w niektórych iednak Ministrach y Kniaziach znaydowała się scyfsia. Wielką, po sobie dzieł woiennych y tryumfow pamiątkę zostawił ten Monarcha. Lecz większą, zostawił by sławę, gdyby był z odważnym sercem łaskawość pomiarkowaną, w karaniu y utrzymaniu poddanych miał złączoną. *Non minus sunt turpia Principi multa supplicia, quam medico multa funera*; chwalebnać w prawdzie sprawiedliwość, iednakże (według Chryzostoma) łaskawością, ma bydz morderowana: *justitia sine misericordia, non est justitia sed crudelitas*.
W tymże Roku Król Francuski Ludwik 15. lat szesnaście mający pojął za żonę Damę Polską, Krola Stanisława Leszczyńskiego, y Kátharzyny Opalińskiej Stanisławowy Krolowej Corke; Slub z nią, brał przez Prokuratora w Straburgu 15. dnia Sierpnia. (o! *Consanguineis felix auctoribus annus*.) Wesele było bardzo wspaniałe y bogate, gdzie życzliwe przychylnych serca słusznie by z Klaudyanem zawołać powinny na pochwałę tak wielkiemi przymiotami ozdobioney Damy.

*Accipe fortunam generis Diadema resume
 Magnorum Soboles Regum parituraq; Reges
 Quæ propior sceptris facies? quis dignior aula
 Vultus erit? non labra rose, non colla pruinae,
 Non Crines æquant viole, non lumina flammæ.
 Quàm vincito leviter se se discrimine confert
 Umbra supercili; miscet quàm justa pudorem
 Temperies; nimio nec Sangvine candor abundat,
 Auroræ vincis digitos humerosq; Dianæ
 Ipsam jam superas Matrem*

Krolowi Stanisławowi Oycu tey Krolowy naznaczył Król Francuski *ex amore* Zony swoiey y Iey Rodzicow, pensyi coroczney dwa kroć sto tysięcy talerow; pałac Krola Ludwika w Paryżu Pradziada swego, y pewną Prowincyą, od Paryża o kilka dziesiąt mil, z wygodną subsystencyą. Assystencye przy tym liczne kosztem z skarbu Krolewskiego na zawsze ordynowane; iakoż godzien ten Pan tak wielkiego szczęścia y Błogosławieństwa Boskiego dla cnot swoich znamienitych, pobożności, dobroci, łaskawości, y chwalebney we wszystkim experyencyi; Godzien mowię aby nawet y postronnych Monarchow serca do siebie pociągął, z krwią swoią, łączył, y kolligował na

zalszczyt

zafzczyt y ozdobę wielkiego Imienia swego, oraz wiekopomną
 narodu Polskiego sławę. Cnot swoich dzielnością, nakłonił
 ku sobie y fame Nieba, że mu w rozmaitych szczęścia y przeci-
 wności alternatach extraordinarynie zprzyiały, przez osobli-
 wże Opátrznosci y dyspozycyi Boskiej skutki (gdzie własnie
 prawdziło się: *Ludit in humanis Divina potentia rebus:*) osobli-
 wie zaś w roku 1734. przy tego cudownym prawie ze Gdańska
 wyściu, pod czas oblężenia Gdańska od Woysk postronnych,
 po Elekcyi tego powtorney w roku 1733. ná tron Polski od
 wielu Polaków obranego. Różnych względem Pana tego rewolu-
 lucyi, opisanie dokładnieysze zostawuję innym; tym czasem dość
 o nim krotko námienić.

Te cuncta loquetur

Tellus, te variis scribent in floribus horæ

Longaq; perpetui ducent in sæcula fasti

Claudianus

W tym Roku 1725. Trybunał Koronny w Piotrkowie y Lubli-
 nie agitował się pod łaską JmP: Jakoba Rybińskiego Woiewody
 Chełmińskiego, Generała Artyleryi Koronney; który ná cztery
 dni przed limita, to jest przed S. Thomaszem po kilkudniowej
 gorączce w Lublinie umarł. Ná zájutrz po śmierci jego JmXdz
 Tarnowski Prezydent tegoż Trybunału *isdem occubuit fatis*.
 Także sześciu inszych Deputatów Trybunałskich, różnych cza-
 sów pomarli.

1726. Nieśmiertelney sławy J. O. JmP: Adam Mikołaj z
 Granowa Sieniawski Hrabia ná Szklowie y Myszy, Kasztelan
 Krakowski Hetman W. K. (*Maximus ille armis, maximus ille Togâ*)
 Lwowski Generalny, Rohatyński, Lubaczewski, Stryjski, Piaśe-
 czyński &c. Starosta, Wodz niewymowney dobroci y łaskawo-
 ści ná Woysko Koronne, trzymając Buławę wielką Koronną,
 przez lat dwadzieścia, á polną przed tym przez lat pięć, *die 10.*
Febr. munitus omnibus Sacramentis, wiaawszy viaticum, z wszelką
dobrá dyspozycyą do duszy y do ciała, tudzież domowe po-
rzadnie rozporządziwszy interesá, przez podpisany y roboro-
wany testament, idąc in viam eternitatis ultimam clausit diem;
 będąc przez wszystkie Buławy swoiey lata, Szwedzką, woyną y
 domową, ná zdrowiu zkołátany *circa colluuiem* do Polski nie-
 zliczonych Woysk postronnych: iáko to Szwedzkich, Saskich,
 Moskiewskich, Kozackich, Kałmuckich, Polskich też bardzo
 wiele Woysk prywatnych záciagów; pod czas domowej woyny,
 y z różnych narodów zebraney milicyi, wytrzymawszy w ciężkich
 trybulacyach *pondus diei & æstus* pod niebytność *intra Regnum*

Ovidius.

*Smierć
 Hermana
 Sieniaw-
 skiego.*

przez lat 4. Krola Jmści Augusta II. *legitimè* panującego. A lubo iuż był przymuszony w Saxonii tenże Krol Jmść August do abdykacyi Korony Polskiej od Krola Szwedzkiego Karola dwunastego. Jednak przerzeczony waleczny Wodz Krolowi Jmści przez wszystkie czasy dotrzymał *in prosperis & adversis intaminatam Fidem*, y zażczycił powagą, y władzą, *impendiò* fortuny swoiey y zdrowia upadającą, wolność; przez co iák osobliwżą Krolowi Jmści ziednał sławę (gdyż iáko mowi *Xenophon: magnum est argumentum virtutis in Principe, si subditi ipsum libenter sequantur & in periculis unà perseverent,*) tak oczywitly dał dowod szczyrey swoiey propensyi, nie tylko *erga Majestatem*, ále też *erga Rempublicam*, ponieważ według Cycerona: *ut aurum igne, sic benevolentia periculo fidelis perspicitur.* Jáko tedy Koronie Polskiej, tak nie mniej Krolowi Krolow należyta, zachowuiąc wierność, nieuchronnym wyrokom Boskim *tributum mortis fideliter persolvit* zniewypowiedzianym całej Oyczyzny, ále osobliwie Marfa Polskiego żalem.

Xenophon.

Cicero.

*Ploravit Mars ipse virum, quondamq; canentes
Flere videbantur litui, Lechaea relictum
Laurigero posuit funus Bellona sepulchro.*

Skoro zaś *è vivis decessit* Ten waleczny Hetman w niskim Zamku Lwowskim zaraz sama J. O. Xiężna Elżbieta Lubomirska ukochana Małżonka Jego w niewymownym zostając żalu *ex occasione factorum s. p.* Męża swego y będąc *praesens* tamże w Zamku chora, nakazała rozporządzenie iák naylepsze około obrzadku ciała, ktore położone, w złotogłow przybrane, ná áxaminnym kátáfkalku, gdzie złożone insignia Hetmańskie Buława, Szabla y order Krolewski. Mszy Świętych tamże co dzień przy ciele w Pokoiach zamkowych po sto kilkadziesiąt odprawowało się y Wigilie; ubogim codzieln po kilka set złotych dawano; do każdego Klasztoru tak w Mieście Lwowie, iáko y przedmieściach po kilka tysięcy rozdawano ná Msze Święte; przez co iawnie potwierdzone jest zdanie Ambrożego S. *Divitiae ut impedimenta sunt improbis, ita bonis sunt adjumenta virtutis.* Dwoiáką po sobie zostawił Sukcesorkę ten wielki Hetman: 1. wiekopomną Jmienia y załug sławę. 2. Nie wypowiedziane yzaczności, roztropności, umysłu Pańskiego, wspaniałości Corkę Zofia, przed tym Denhofową, Hetmanową, W. X. L. Wdzinę Połocką, á teraz Xiężnę Czartoryiską, Wdzinę Ruską, *Magni Principis & Herois* Małżonkę, ktorym iák nayobfitszych niechay udziela Niebo pomyslności y konsolácii.

S. Ambrosio

Feliciter

Feliciter ævum

Ducite concordēs, sint nati, sintq; Nepotes

Cernat & in Proavo sibimet quod Pronepos optet. Sidonius.

Post hæc tedy fata Sacra napisane EPITAPHIUM TAKOWE.

Cum totius in se Patriæ robore jacuit hic Polonus Mars, Celsissimus ac Illustrissimus Dominus Adamus Nicolaus à Granow Comes in Szklow & Mysz SIENIAWSKI Castellanus Cracoviensis, Supremus Exercituum Regni Poloniæ Dux; Leopoliensis Generalis, Rohatiniensis Stryensis, Lubaczoviensis, Piasecinensis Capitaneus. &c. Certè flendus æviterne ab omnibus, nisi vetarentur fortes. Post ingentia memorandorum suorum facta, Magnus semper in Polona Republica victor. Epitaphiū. Cessit Triumphanti Cælo Orbi militans. Ut Magnitudinem Nominis discas, Majoribus suis, Major est, quia ultimus. Scilicet in se reduxit omnes per se memorandos Primus in Polonia Senator, Idem Belli Minister. In utraq; statione, sic se cunctis gentibus exhibuit magnum, ut nemini par censeretur: Et omnes in eo spectarentur Sieniavii. Majora quæris? In constituenda Serenissimi Augusti 2di inauguratione, jam jam desinenti, adeo sese ei cum rara fidelitate probavit intimum, ut Majestas, Thronus esse diceretur in illa stabilita; plura Orbi impressa. Unicum illud viator audi: quod illi ex Celsissima Conjuge sua LUBOMIRSKA, Augusto Nomine, omni scientia, & plusquam virili pectore magna, unica superstes FILLA; omnium in ea virtutum PATER. ac redivivus, sic relictus utrisq; connexa Nominis & hominis Auctoritate auctus, dum cum publica decessit injuria. Polone Heros quisquis es, funestam in eo Patriæ luge cladem. Scias ad hæc, Magnos etiam victores Duces, certum Fatorum esse spoliū.

RELACYA wyprowadzenia ciała J. O. JmP: Adama Mikołaja z Granowa SIENIAWSKIEGO, Hrabi ná Szklowie y Myszy, Kasztelana Krakowskiego Hetmana W. K. Lwowskiego Generalnego, Rohatyńskiego, Stryjskiego, Lubaczowskiego, Piaseczyńskiego. &c: Starosty z Zamku Lwowskiego, do Brzeżan, gdzie deponowane w Kościele Zamkowym w Grobie sławnych Antenatów Jego.

Roku Pańskiego 1726. die 23. Martii: ziachało się do Lwowa, in numerosa frequentia wielu JchmPP: Senatorow y Urzędnikow Wyprowa- Ziemijskich y wielu Szlachty, także ludzi Woyskowych, Chora, dzenie ciała gwie niektore Ufsarskie, Pancerne, Lekkie, Regimenty Dragonii y Piefze, ścia gnione. Naprzod tedy zraná tegoż dnia odprawiły się Exequie w Kościele W.W. OO. Jezuitow Lwowskich, z dowcipną y ozdobną apparencyą, w niezrachowanych illuminacyach, ná Herbownych kleynotách Przeswietnego Domu JchmPP: Sieniawskich, y wielu ich kolligatow. Ná te exequie Sama J.O. Jeymśc Pani Krakowska Wdowa tożyła kilkanaście tysięcy. A ś.p. JmPan Krakowski circa dispositionem ultimæ

voluntatis suae legował sto tysięcy tymże WW. OO. Jezuitom
ad Intentionem uspokojenia się pożądanego z koroną Szwedzką,
 y uczynienia finalnego Traktatu między Rzeczpospolitą Polską,
 y Szwedami. Tegoż dnia o godzinie piątej z południa, z po-
 koiow Zamku niskiego Lwowskiego wyprowadzone ciało bardzo
 ozdobnie, w trumnie złotogłowem, cwiekami srebrnymi wiel-
 kiemi, misterną robotą, wspaniale obitey, którą nieśli na ramię-
 nach swoich. J. W. JmP: Denhoff Wda Połocki, Hetman Pol-
 ny Litewski, Zięc ś.p. J. O: JmP: Kasztelana y inni JmPP: Se-
 natorowie y Pułkownicy Woyska Koronnego. Postawili ją na
 kátalfalku, który był na wozie wielkim umyślnie na to kosztownie
 sporządzonym. Ten wóz był axamitem ponfowym do samey
 ziemi w koło galonem szerokim złotym szamerowanym, pokryty.
 Tenże wóz z kátalfalkiem, ciągnęło koni sześć nad zwyczaj ro-
 śłych y dzielnych, w kapach także axamitnych ponfowych, do
 ziemi przykrytych. Na trumnie były Insignia Hetmańskie, iáko
 to Buławá, Szabla, Order Krolewski y krzyż; y zosobna Kru-
 cifix wielki srebrny, na szrodku trumny stojący; przy kátalfalku
 zaś Buńczuk Hetmański schylony, który nioś Buńczuczny He-
 tmański JmP: Krański Łowczy Sieradzki Towarzysz Ufsarski
 ś.p. Hetmana Jmci, á przy Buńczuku, zaraz przy tymże kátalfalku
 koni siedm dzielnych, pod kitami y Buńczukami, na których
 siedzenia były: iedne staroświeckie z koncerzami bogátymi, dru-
 gie teraznieyszą, wysmienitą modą, zrobione, szczerozłote dya-
 mentami y innemi kámiieniami drogiemi sadzone; takoweż y
 rzędy były, iáko y siedzenia. Ják to wszystko stánęło na dzie-
 dziniec Zamkowym, ikupito się Duchowieństwo tamże na dzie-
 dziniec. A wtym JmXdzMuchowski Jezuita, Kaznodzieia Ordy-
 nariusz Archikatedralnego Kościoła Lwowskiego, na schodach
 Zamkowych, miał sporządzoną katedrę w załobę przybraną, wy-
 foko, dla widzenia y sluchania całej assystencyi; miał Kazanie tak
 skutecznie, że káżdego prawie do płáczu pobudził, *enumerando*
 nie tylko nieśmiertelney sławy wiekopomne dzieła, y zasługi
 w tey Rzeczypospolitey Antenatow ś.p. Jmci, ále też y tego
 walecznego Wodza, á Fundatora swego Jezuickiego *saeculis*
memoranda, ku J. K. Mści y Rzeczypospolitey *oprime gesta*
Provinciae monumenta; że *in tot adversitatibus* zá Buławy swoiey
 iuż prawie upadájąca, y zgubioną Oyczyznę salwował, nie zálując
 impendia własney Fortuny swoiey *ad salutem Publicam* hoynie
 żózoney, &c. &c. &c. Poskończonym tym Kazaniu *procedebant*
 wszyscy zgromádeni tym porządkiem: Naprzód szło Woysko,
per modum

Insignia
Hetman-
skie.

Kazanie.

Woysko.

permodum piewszey straży, iáko zwykło w Marszu postępować. Chorągwie Lekkie, potym Regiment Dragonii ś. p. Hetmańskiey ozdobnie wymunderowany, z znakámi żałobnemi, to jest z tuwalniámi dlugimi, ná Kápeluszach, y kápuzach granadyerskich. Zá nim Regiment pieszy; Piechota Semeńska, y kurucka; potym ruszył się JmP: Kálinowski Kasztelan Kamieniecki, Pułkownik Ufsarski Hetmański ś. p. JmP: Krakowskiego z Chorągwią Ufsarską, swoiey dyrekcyi y z drugą Ufsarską, JmP: Chomentowskiego Wdy Mazowieckiego, y z kilkunastą Chorągwi Pancernych; wszystkie były Chorągwie bardzo liczne, y okryte. Ufsarya w Pułkiryfiach z skrzydłámi z orlich pior, Pacholcy według dawnego zwyczaiu ná koniach bardzo pięknych y rosłych. Pancerni tákże według trybu służby Pancerney: Kompania z Sahaydakami, wszyscy munderowni, w Pancierzách ták Kompania, iáko y Poczty; pod każdą Chorągwią, było najmniej ludzi po pułtorasta. Nayokrytsze zaś były JmP: Wdy Połockiego H. Polnego L: ktore prowadził JmP: Rostkowski Stolnik Wiski Pułkownik. Tákże JmP: Jabłonowskiego Starosty Białocerkiewskiego w Páncierzach z dzidámi, ktora prowadził Porucznik JmP: Sulmirski Chorąży Braclawski, Sędzia generalny Woyskowy. J trzecia JmP: Załuskiego Starosty Rawskiego, ktora Kommendował JmP: Giedziński, Woyski, Zydzaczewski Chorąży tegoż Znaku. Insze Chorągwie w licznych tákże kompucie, ozdobnie y munderownie przybrane były. J ták gdy zaczęty ten żałosny Marsz *cum ingenti sonitu* trąb, furt, kotłow, y wszelkiey muzyki woyskowej, *inxta tenorem actús funebris* brzmiaćcey, uczyniono ogłos ná ultimum vale, z dwudziestu kilku armat, z wałow miásta tegoż Lwowa. Zátym tedy Woyskiem postępowały Cechy, y cały Magistrat Lwowski ze swiecámi wszyscy, ktorych swiec rozdáno ná kilka tysięcy dla Miásta y Pospolstwa. Tandem następował *Clerus utriusq; Ritús* w przod Popi, y Czercy z swoią stárszyzną. Potym Klasztory *Ritús Latini*, według swego porzádku ze wszystkich Konwentow, ták z Miásta, iáko y przedmieść Lwowskich. Przed samym zaś Ciátem szedł tákże piechota, sam JmC X: Skarbek Arcybiskup Metropolitański Lwowski, JmC X: Jełowicki Suffragan Lwowski, tákże wszyscy Prałaci, Kanonicy, & *totus Clerus*, ták Kościola Archikatedralnego, iáko y z innych ták wielu z Archidiecezyi Lwowskiey. Przed Akademią, Soc: Jesu miał znowu Kazanie Jezuita bardzo piękne. Za trumną, zaś szli Jchmśc PP: Woiewodowie, iáko to Połocki nayżałosniejszy po Oycu Zięć, Ruski,

Duchowień
stwo.

Pánowie.

Gg

Podolski,

Podolski, Smoleński, Czerniechowski, Łęczycki. JchmPP: Kafsztelánow pięciu, Urzędnikow Ziemskich y Szlachty nie zrachowana liczba; tudzież Officyerowie Woyskowi, affystencye Dworskie, Pospolstwa ná kilkanaście tysięcy wielkim tłumem cisnących się ludzi; tak dalece że z Zamku aż ná koniec przedmieścia Gliniańskiego, począwszy od godziny szostey z południa, do godziny trzeciej z pułnocy, agitował się ten ákt wyrowadzenia Ciała Hetmańskiego, ktore na dwie godziny przedniem, złożone w Kościołku S. Piotra, zaráz za przedmieściem Gliniańskim y tam miał Kazanie Hetmański Kapelan Bernardyn W: Xdz Olejowski wielce pobożny Kapłan. Ná záiutrz tedy poprowadzono w dalszą drogę ku Brzeżanom toż Ciało *in affisientia* niektórych osob Duchownych, osobliwie z OO. Bernardynow, Reformatorow, Kápucynow, y ludzi Woyskowych, Uffaryi, Páncernych, Lekkich Chorągwi, także Dragonii, y Piechot. Tę trumnę z Ciałem włożono w káretę oknem umyślnie sporządzonym, áby iak naylekciej prowadzona byłá. Jákoż sporządzono, żeby zaráz z katafalku wolno wciágniona byłá; y tak prowadzone Ciało przy wszelkiej magnificencyi. Samá J. O. Jeymsć Páni Krakowska nie byłá przy tym ákcie dla żalu y słabosci zdrowia; Ale to pewna, że od śmierci ś. p. Męża swego ná ten obrządek, to jest ná Msze SS. osobliwie, nie tylko tu we Lwowie do wśzystkich Konwentow ná Wigilie, exequie, ále też y do miałt różnych niektórych, počáley prawie Polszcze tożyła, okolo trzech kroć sto tysięcy złotych, iáko o tym Podskarbiowie *asserebant*

R E L A C Y A

Pogrzebu tegoż Hetmana w Kościele Brzeżańskim 1726. die 29. Julii.

Pogrzeb **Katafalk.** **A**kt pogrzebu S. P. J. O. JmP: Kafsztelana Krakowskiego Hetmana W. K. *Magná pompá & splendidó apparatus* odprawil się w Kościele Brzeżańskim. Postument Katafalku *in formam* gwiazdy, wyrobiony, ktorą *extremitates* Miesiáca Herb ś. p: Hetmański reprezentuiące *vinciebant*. *Summitas* Kátáfalku bardzo piekná inwencyą & *opere satis laudando* byłá aż pod suffit Kościoła *ab intus* wyniesiona. Postument zaś wśzytek tegoż Kátáfalku, axamitem karmazynowym, złotym galonem obity, o czterech kolumnach, po ktorych wisiały robotą piekná y malowaniem *trophæa. & insignia Martis*, przy trumnie z iedney strony Mars zbroiny *cum suo insigni*, po drugiej stronie trumny *Hercules cum clava*. Trumná samá bogatá, litá, materyą złotą, obita, ná Miesiácach do gory obroconych rogami, stała, á z obudwu stron trumny *a capite & calce* Portrety srebrne *veram effigiem*, ś. p. JmP: Hetmana reprezentuiące,

tuiące, pod trumną Buńczuk, y Buława, *superius* trumny Szabla, nad katáfalkiem dwa Xięzyce *obversè* do siebie od suffitu Kościoła spuszczaiące się, pod ktoremi Osoba samegoż ś. p. Hetmana ná koniu misternie & *pretii non mediocris, apparebat* iadaćca. Ołtarza illuminacya iáko y Kościoła *in navibus* w Xięzyce akkomodowana; cały zaś Kościół w ogniach rześistych z należytą dyspozycyą, ordynowanych suto lamp y swiec iarzących, ktorych rachowano na kilkanaście tysięcy, ták, że od gorąca wielkiego swiece spadać y topnieć musiały; ná ścianach Kościoła, kirém żałobnym okrytych, portrety *Majorum Domu* tego *ex utraq; parte;* między gwiazdami Herb Sieniawskich wyrażaącemi, ná ktorych inscripcye & *allusiones argutè* nápisane, *propendebant.* Ten tedy Akt pogrzebu, przez trzy dni z wielką apparencyą, *in presentia* Jm Xiędza Arcybiskupa Lwowskiego, Biskupow, Chełmskiego, Kiiowskiego, Kamienieckiego; Suffragana Lwowskiego; Władyków, Lwowskiego, Przemyckiego, Kanonikow, Prałatow, tudzież *Cleri in magna & numerosa frequentia,* Zakonow różnych, iáko to Dominikanow, Bernardynow, Trynitarzow, Reformatorow, Kapucynow, Paulinow, Franciszkanow, Jezuitow, Piiarow, Xięzy *Ritus Graeci,* odprawił się *in tanto numero,* że Xięzy y Zakonnikow różnych rachować się mogło ná pułtora tysiąca: aderant temuż áktowi Xiąże Jmśc Janulz Wisniowiecki Wda Krakowski; Xiąże Kancelarz Wielki W. X. L. Jeymśc Pani Wdzina Kiiowska JmPan Wda Ruski, Wdzina Rutka, Starosta Halicki, Wdzanka Ruska, JmP: Starosta Czechryński, JmP: Kasztelan Podlaski, Jeymśc Pani Wdzina Bełzka, Chorążyna Koronna; Wda Łęczycki z Jeymścią Swoią; Koniulzy Koronny, y wielu innych znacznych Jchmściow y Szlachty, ktorzy się *ex tota vicinia, & circumferentia* Ruskiego kraiu ziachali *pro hoc actu;* ostatnia usługę wybor & *flos* Rycerstwa *utriusq; Auctoramenti* oddawało Wodzowi swoiemu, iáko to Generałowie, Pułkownicy, Regimentarze, Rothmistrze, Porucznicy y inni niższey y wyższey szarzy Officyerowie. JmP: Wda Połocki H. P. W. X. L. pod czás tego pogrzebu *munus obibat,* Jeymści Pani Krakowskiej Matki swoiey, ktora dla żalow swoich ciężkich nie mogła interesse temu áktowi, ále za Zamkiem Brzezańskim ná Folwarku pod namiotami *subsistebat.* Jeymśc też Pani Wdzina Połocka H. P. W. X. L. ob metum západnienia ná zdrowiu y żalu nieporównanego, po stracie tak wielkiego y godnego Oycy swego o mil 8. od Brzeżan zostawała; táká álbowiem dyspozycyą y wola była Matki Iey. Exequie Zakonnicy, á diluculo aż ku

Illuminacya.

Konkurs
Duchowienstwa.

Konkurs
Państwa.

Exequie.

Msze.

Kazanie.

ktõremi exequiami Msze SS: ustáwicznoscia, wychodziły; Summę celebrował, JmćXdz Arcybiskup Lwowski przy Assystencyi Biskupow, Wladykow, Kanonikow, Prałatow, y innych *ex Clero* Xięży. Po Summie dopiero miał Kazanie Panegiryczne JmćXdz Wollki Soc: Jesu. *Satis eruditè & disertè*; założywszy *ex circumstantiis* Sieniawskich Herbu, *thema: Luna Tua non minuetur ultra; excurrebat in laudes & merita* Starożytnego Domu, Imienia Tego, który się w ostatnim Sieniawskich Senatorze y Wodzu wielkim zda zapadać y gasnąć; załugi iednak wielkie Jego *in Patriam & Religionem*, Sława nieśmiertelna, z akcyi godnych y pamiętnych u świata; godność y zacność, u potomnych wieków, y całego świata, żyć ma zawsze, y zapadać w śmiertelnym cieniu nie powinna. Daley nastąpił Solenny Kondukt, przy śpiewaniu y rezonancyi Kapeli; który Kondukt JmćXdz Arcybiskup Lwowski y Biskupi *cum assistentia* Kanonikow y Prałatow z wielką Ceremonią *prosequebantur*. Ten iák się skończył; Rycerstwo Ufsarskich, y Pancernych znakow, zbrojno ná dzielnych koniach Tureckich siedząc, iedni strzały w pędzie koni, ná kátáfalk zázwodzili, inni szable rzucáli, Ussarya kopie krulżyła, Chorągwie ná trumnie składáli, Buńczuki pod trumnę rzucáli, Buławę Hetmańska kruszyli, Officyerowie zaś *extranei Authoramenti* Sztandary, szpady y inne Insignia wojenne *ad cumulum unum* pod trumne także *deponebant*. *Claudebat Agmen* JmP: Granowski Generał, przy Kapeli Regimentowey, kotlach, y Bębnach, Marszem przez szrzod Kościoła idąc, szpadę *in spolium* zmarłemu Wodzowi swemu oddał. *Hoc finitò* zaczął mowę JmP: Wda Ruski z kondolencyą do Przyjaciół y Krewnych zmarłego, *excurrendo in encomia Domus Sieniawianæ*. A gdy ruszono z kátáfalku Ciało, Towarzystwo Ufsarskie y Pancerne zbrojne, przez całe Nabożeństwo przy kátáfalku stojące, rzucito się do niesienia trumny, á Drągonia, y Infanterya dała *eo temporis* z ręczney strzelby ognia, y z dział *salve* uderzono. Drugie *Salve eodem modo* nastąpiło przy wyprowadzeniu Ciała z Kościoła, włożono tedy trumnę ná woz akfamitem karmazynowym y galonem złotym obity, w którym szły konie w kapach akfamitnych karmazynowych także galonem złotym opasanych, Stangret także y Foryś do tych koni przybrany w akfamitne *ejusdem coloris* kápy, *Circum circa* 24. Dworzanow otoczyło trumnę w kapach *etidem* akfamitnych, trzymając pochodnie iarzące, w tey Processyi wszyscy Zakonnicy, Xięża & Clerus, także Cechy z Miasta tegoż z świetcami *ordine procedebant*, przy odzywaniu się alternatim kapeli,

Kopie kruszono.

Mowa Wodzowa Ruskiego.

kápeli; Uffarska y Pancerna Chorągwie, Regimenty, przed tru-
 mna, zá Ciałem wszyscy *Magnates* y krewni. Odprowadziło też
 y poddaństwo z pospolstwem luznym wszystkiey włości Brzeżań-
 skiey, y innych dobr Pana swego; Infanterya *Claudebat Agmen*,
 idąc po wszystkich ulicach zá ciałem; á gdy przed bramą wałową
 stało ciało, trzecie *Salve* wydała Infanterya y Dragonia,
 á za nią z dział uderzono; do Zamku zaś wiechawszy, Dragonia
 z Uffaryą po prawey ręce stanęła, á złączwszy się z Infanteryą,
 ktorey prawey ręki ustąpiła, czwarte *Salve* dano z ręczney
 strzelby y dział; przed drugą bramą Zamku, zniesione od Uffa-
 ryi zbrojney z woza ciało, wprowadzone do káplicy Zamko-
 wey, kędy *exuvie & Busta* Przodków Sieniawskich złożone;
 y tam *ultimum vale* dáno piąty raz. *Simili modo* Kondukt mały
 po tym zaczął się. Po którym mowę czynił Xiążę Imśc Wda,
 á teraz Kafztelan Krakowski, dziękując zá Chrześciańską usługę
 wszystkim przytomnym y krownym. A gdy requiem kapela zá-
 grała y zaśpiewał *chorus*, spuszczone ciało do grobu, á w tym
 Infanterya, Dragonia, y z dział ośtátne dała *Salve*; wszystkich
 tedy gości przytomnych, *lautissimè* cześciował JmP: Wda Po-
 łocki H. P. W. X. L. y Jałmużny rześcił dawano tak Xięży, iáko
 y ubogim. *die 30. Julii* przy teyże apparencyi nabożeństwo y
 exequie odprawowało się. Sumnę celebrował JmćXdz Biskup
 Chełmski, kazanie miał JmXdz Legucki Soc: Jesu *eruditissimè*.
 31. *Julii*. tákież nabożeństwo bez kazania.

Mowa Xi-
 żeńca Wi-
 snowieckie-
 go.
 Ciało spu-
 szczono do
 grobu.

Insignia Woienne ci Ichmśc rzucali, y kruszyli.

Buławę JmP: Kalinowski Kafztelan Kamieniecki Pułkownik Uffarski.
 Kopią kruszył JmP: Gumowski Chorąży Sanocki Regimentarz,
 Chorągiew Pancerną rzucił JmP: Humnicki Starosta Horodelski
 Chorąży Pancerny.

Buńczuk kruszył JmP: Krainiski Łowczy Sieradzki Buńczuczny.
 Szablę kruszył JmP: Kumanowski Czesnik Podolski Towarzysz
 Pancerny.

Dzidę kruszył JmP: Piotr Boreyko Porucznik Pancerny.
 Strzały rzucił JmP: Boreyko młodszy Towa: Panc: Hetmański.

Od Woyska Cudzoziemskiego

Regiment *aliàs* Kommendę kruszył JmP: Granowski Generał.
 Szpadę JmP: Oberszteleytnant Bertrand.
 Sztandar Dragoniski JmP: Oberszteleytnant Krupiański.
 Pike od Piechoty kruszył JmP: Tulian Pułkownik Kommendant
 Lwowski.

Nad grobem ták wielkiego Wodzã, naypierwszego w Oyczyźnie
Senatora, oraz ostãtniego z domu Sieniawskich; potomkã, wszyst-
kich ná sobie godnych Antenátow swoich *practicè* reprezentują-
cego slusznie by nápisac̃ należało:

Ausonius.

*Hectoris hic tumulus; cum quo sua Troja sepulta est;
Conduntur pariter, qui periére simul.*

Oprocz innych **POGRZEBOWYCH PANEGIRIKOW**, y kondolencyi super
fato wielkiego tego **WODZA**; żale **MARSA POLSKIEGO**, w zwycięskich go
grzebiacego trofeach, ták opisał **PANEGIRISTA**:

Mars w szyszaku, stãń Polãku, z orężem do bitwy,
Niech rysuie, miecz farbuie, skrwãwione gonitwy.
Iuż Bellona, sprzyśięzona Bogini; do boiu,
Z Getyckiego, laurowego, wychodzi pokoiu.
Kãwãlery, w swoje swery, ná plãcu stawãia,
Polsko! trwoga! co dlã Bogã! zã imprezã mãia?
Armãt rykiem, dziãt okrzykiem, powierrze wzruszone,
W Arsenãle, kate stãle, w szelest sprzyśięzone;
Kotły biã, spiżã wyã, smutne trãby krzycza,
Tu kartãny, huk ulãny, tu móżdzierze rycza.
Stoã, w szyku, w twãrdym ryku, y żelãzne ploty,
Tãm z Cyklopy, tu z Steropy, Wulkan kuie grotty.
Młodź powstãie, plãc uznãie, bierze siã do broni,
Przerażonã, iãk szãlonã, cich, czy siebie goni.
Mars buãtãtem, stãli brãtem, po polãch wywiã,
Myśl szãlonã, zãiuszonã, tesknicã, rozbiã.
Stoy Grãdywie! w twoim żniwie, czy Wodzow niestãto?
Czy stãlowych, buãtãtowych Kãwãlerow mãto?
Mars w tym fuknie, slowem huknie, krzyknie rozgniewãny,
Tu siã gniewã, tu omdlewã, żãlem pomieszãny;
Ah! pozbyciem, utrãcilem, w Polsce **SIENIAWSKIEGO!**
Woysk obronã, dzieñ Koronã, Hetmãnã Wielkiego!
Wiecznã strãto! plãcz Sarmãto, strãcileś Hektora,
Fãbiusza, Decyusza, Polski Protektora!
W tym **ADAMIE**, Polskie znãmie, Alexandrã miãleś,
SIENIAWSKIEGO, godnieyszego Alcyda, uznãleś.
Plãcz Polãku, Iedynãku! strãcileś zwycięstwã!
Mowiã śmieie, w tym popiele, pochowãleś męstwã.
W tym tu grobie, duma sobie, Mars Polski zgrzebiony,
Ze iuż wszãdzie, miec̃ nie bẽdzie z **SIENIAWSKICH** obrony.
Polskiej slãwie, ná buãwã, przysiac̃ by potrzeba,
Ze Koronny, wiek obronny, Sãrmãckiego Niebã,
Przy Hetmãnie, dzielnym Pãnie, woysk Polskich Rycerzu,
Nã buã-

Ná bułacie, ryfuy Brácie Sarmátó w pánczerzu.
O iák sińá! Polsko mińá! z SIENIAWSKICH mańz sławy!
Boć uznáia, meństwo dáia, zwycięstwom buławy.
Gdzie bywały, wzrost swoy bráły, Woysk tarczowe żniwa
Káwálerow, Boháterow dziś tam gońa niwa!
Gdzie leżały, fossy, wáły, trupem zájęszczone,
Krwáwe role, Polskie pole, Krwia Szwedzká spienione:
Dziś mogiły, ziemi bryły; zwycięstwem okryte,
Wróz uznáia, przysięgáia, że w tym Wodzu zbite.
Ktory száńce, mogliń táńce, sypáń, kopáń wáły,
I gdzie sobie, wiego dobie, láury koczowáły;
Tám fátalne, I ferálne Cisow, Táxow, słoia,
Láły cáńe, pozostále, w kir gáńezie stroia:
Ktory strony, pędził w plony, dziś w plon Libityny
Idzie w krwáwe, Woyská żwáwe, mńciwey Heroiny.
Iuż też ginie, Polskę minie, wiekopomńá sławá,
Gdy w popiołách, śmierci dońách, Hetmáń Wielki stáwa:
I ktorego, ták Wielkiego, Polská nie obieńá,
Tá subtelna, ah śmiertelna, trunná ogárńeńá:
Coż Grádywie? (mowię mńciwie?) zá kondukt Hetmáńá?
Ot moglińá, záślonińá, iedńa ziemi ściáńá:
Więc że tego, bez ktorego, iuż Polska sierota:
W śmierci prochy, Wrzucisz w lochy Stygyiskie zá wrota?
Nie ubogie, Bustum drogie, Kleynet Káwálerski,
Zwycięstw plemie, więc że w ziemię, poydzie wiek Zoinierski?
Mars strwożony, zadumiony, spoyrzawszy około,
Mowi sobie, nie w tym grobie, má bydź Polskiej czoło.
W tym záwoła, wraz do końá, do szyku, do broni,
Cne Zońnierstwo, Boháterstwo, ná plác dáley z koni:
Wybuduycie, wystawuycie trofea, Zmáńtemu.
Hetmáńowi, ADAMOWI w Polsce SIENIAWSKIEMU:
Tu z Kártanow, Z dział, z taranow, kładá fundámenta.
Ci tarczowe, puklerzowe, wznoszą postumenta.
Tu ná boki, wzrost szeroki, idá ármáturey,
W puńk się snuia, szwádronuia, żelázne postury.
Iuż się wzięły, záwinęły, chorągwie w cáłuny,
Zproporcámi, ze znaczkámi woyskowe fortuny.
Tu skłádáia, záwieszáia, Páncerni harcerze
Dáia znáki, z gńow szyszaki, żelázni Rycerze.
Miecz zrániony, krwia, zmiękczoney, Grádyw sam lokuie,
Zńák zońnierski, pas rycerski, meństwo koronuie.

Cna Belloná, Woysk Koroná, láur ná głowę wiie,
A Ulsárze, káždy w párze, złożywszy kopie,
Iuż dzwigáia, Iuż skłádáia, Wielkiego Hetmáná,
Wzbroynym grobie Woyska obie, grzebiá swego Páná.
Mars w záłobie, Nucąc fobie, stánie zádumiony,
Mártwym rykiem, Ni ięzykiem, rzecze w nálze strony:
Pátrz Poláku: Ot w tym znáku: SIENIAWSKICH Dom cáły:
Zefzedł z świátá, Wieczna strátá, žal Polsce nie máły.

Trybunał. W tym roku 1726. Trybunał Piotrkowski y Lubelski agitował się pod laską JmP: Potockiego Strażniká W. X. L. á potym Woiewody Belzkiego. Rádómski Trybunał pod laską ImP: Tarła Stárosty Stężyckiego. Sukcesorem został wielkiej Buławy J: W. JmP: Stanisław Máteusz Rzewuski Wda Podlaski Hetman Polny Koronny Wodz wielce przezorny *in arte belli*, w róźnych Komendách Woyska, pod czas Tureckiey y Szwedzkiey woyny, w wielu wiktoryach doświadczony. *Per gradus* tedy *multorum meritorum* w Woysku I. K. Mści y Rzeczypospolitey *Iure merito* otrzymał *Supremos fasces; cui par imperiũ, & vires legionibus aequae.*

Silius Ital. Tegoż Roku 1726. Sejm Walny *ex limitatione* z Warszawy, *Sejm.* reasumowany w Grodnie die 23 7bris y tamże *ex lege* przypadł ordynaryiny, ktory przez Niedziel osm agitował się y szczęśliwie zakończony pod laską stárego Marszałka Seymowego JmP: Stefana Potockiego Referendarza Koronnego. Ná którym takowe nayosobliwsze stánely *sancta*: Do Kurlandyi Kommissya náznaczona. Kommissarze z Senatu Xiążę Imści Biskup Wármieński Szembek, Ichmści PP: Denhoff Połocki y Chomentowski Mazowiecki Wdowie. Graff Morycz *pro hoste Patriae* deklarowany *intuitu* niesłuszney Elekcyi Kurlandzkiey, y że dyploma *Electionis suae per abusum peractae* nie oddał *in manus* I. K. Mści. Opisana też Korrektura Trybunału Koronnego y W. X. L. dosyć *prolixè & rigide*. Kwit ImP: Prebendowskiemu Podskarbiemu W. Kor:

Komissarze do Kurlandyi. *Magno motu* dany, y *per legem* ápprobowany. Poslem do Rzymu destynowany ImP: Jan Tarło Wda Lubelski á teraz Sandomirski. Do nobilitacyi y Indygenatu kilkudziesiat Káwálerow záslużonych przypuszczono. Wakánse ná tymże Seymie rozdáne: Buława wielka Kor: (iákom iuż námienił) JmP: Rzewuskiemu Wdzie Podlaskiemu; Buława polna Kor: ImP: Chomentowskiemu Wdzie Mazowieckiemu; Kasztelania Krakowska Xciu Imści Ianuszowi Korybutowi Wdzie Krakowskiemu; Wdztwo Krakowskie ImP: Lubomirskiemu Podkomorzemu Koronnemu; podkomorstwo Koronne ImP: Towiáńskiemu Podczaszemu Kor: Podczastwo Ko-

Rozdawanie Wakansow.

ronne

ronne ImP: Rzewuskiemu Staroście Chełmskiemu Synowi Hełmąńskiemu, teraznieyszemu Referendarzowi, laśka Nadworna ImP: Potockiemu Referendarzowi Kor: oraz Marszałkowi ná ten czas Seymowemu, Referendárya Kor: ImP: Duninowi Regentowi Kor: Regencya ImP: Dębowskiemu Staroście Tymbarakiemu.

W tymże Roku 1726. Krol Imśc August II. západł periculose ná nogę ledwie falwowány magnis curis Medicorum. Naybárdziey mu dopomogł Krolá Imści Francuskiego medyk, ktorego kilka dzieñat tyśięcy talerow bitych sprowadzono do Warszawy: gdzie przyszedłszy Krol do zdrowia pojechał do Drezna.

1727. JchmścPP: Kommissarze od J. K. Mści y Rzeczypospolitey przez Konstytucyá, Seymu Grodzieńskiego náznáčení *in Comitatu* Woyská Koronnego y Lit: wyprawili się do Kurlandyi, y *tám gloriosissimo conatu* expediowali te Kommissarská, negocyacyá. Przez ktora, dekretem swoim wżysťkie *statús Ducatús Curlandiæ & Semigallie cum districtu Piltinenji adstrinxerunt* do rekonicyi J. K. Mści y Rzeczypospolitey, oraz elekcyá Morycza za żadná, y nieważná, uznano &c. &c. Co *prolixè* tenże dekret Kurlandzki w fobie *obloquitur*.

Tegoż Roku 1727. Trybunał Koronny Piotrkowski y Lubelski Trybunał agitował się pod laśka ImP: Franciszka Potockiego Starosty Bełzkiego, á teraz Kráyczego Koronnego. Vice Marszałkiem był ImP: Michał Rzewuski Starosta Wiszyński Pułkownik Uffarski Hełmaná W. K. Stryia swego, á teraz Pisarz Koronny.

Tegoż Roku Stánełá Koronácyá Nayświéťszey Mátki cudowney Podkámienieckey; ná Wołyniu; *in assistentia* Woyska Koronnego. Co áby do podobney o honor Mátki Nayświéťszey wzbudzáło Polskie serca w potomnych wiekách żarliwości (Tey mo-wię, Mátki; ktora nie tylko Krolowá, Polska, zwác się kazalá, ále też w ták wielu koniunkturach samym się skutkiem Pániá, y Protektorká, Krolestwa Polskiego byđź pokazalá, iákoż y zá Jana Kázimierza, przed zwycięstwem nad Kozakámi y Tátarami widziana bylá ná powietrzu, obozy Polskie páludamentem swoim pokrywájąca,) kładzie tu się

R E L A C Y A

Koronácyi Mátki Nayświéťszey Cudowney Podkámienieckey y Woyska Koronnego *in assistentiam* áktu tego ordynowanego *in Augusto Anno 1727.*

Ná ogłos wiadomości *pro die 15. Augusti* Terminie Koronácyi Mátki Nayświéťszey Podkámienieckey, niezliczonemi ná cały Koronacya
Nayswie-
szey Mátki. świat cudámi wślawioney, to jest w Podkámieniu w Kościele OO. Dominikánow (ná co ImP: Cetner Kásztelanic Wołyński Starosta Korytnicki dwie Korony z Rzymu od Oyca Świętego

Benedykta XIII. benedykowane przywioſt) J. W. JmP: Stani-
 ſław ná Rozdole y Oleſku Rzewuſki Wda Podlaſki Hetman
 wielki Koronny *ex innato pietatis zelo*; wydał ordynánſe do kil-
 kunaſtu Chorągwi Uſarſkich y Páncernych tákże do Regimentu
 ſwego Drágońſkiego y Pieſzego, áby ſię *pro die 12. Auguſti* ſcia-
 gneło pod Nákwafzę y Kommendę JmP. Michałá Rzewuſkiego
 Vice Marſzałká ná ten czas Trybunału Koronnego; Stároſty Wi-
 ſzyńſkiego Pułkownika ſwego Uſarſkiego; Regimentarza, gdzie
 ſam z Chorągwią, Uſarſką, Hetmańſką, *pridie* złożonego czáſu
 naypierwey ſtánął; ktora Chorągiew, tákim trybem, (iák byłá
 Uſſarya pod Wiedniem ná expedycyi z Turkámi) zá Induſtryá,
 koſztem, y kooperacyá, Imp. Stároſty Wiſzyńſkiego Pułkowniká
 wymunderowana. Kompánia, y Pocztowi z kopiámi, wſzyſcy
 w oſob naymniey 120. Páchołcy z ſkrzydłámi, ludzie ſluſzni, wſzel-
 kim rynſztunkiem ozdobnie przybráni. Ná zaiutrz zrana *præivit*
exemplo pierwſzego weyſcia y prezentowania ſię y obrocenia *anti-*
quâ militari formâ Imp: Regimentarzowi Chorągiew Páncerna
 Imp: Stániſława Potockiego Stároſty Halickiego pod Kommendá,
 JmP: Pułáſkiego Podczáſzego Podlaſkiego, Pułkowniká, z kolegá,
 lego Imp: Rozwádowſkim Staroſtá, Karaczkowſkim Chorażym,
 gdzie było kompánii y Pocztowych ná 62. wſzyſcy w pánc-
 rzach; z ſahaydákámi Towarzyſtwo, á pocztowi w páncierzach
 z ſlintámi y piſtoletámi, konie piękne y roſte. Po tym we trzech
 dniach; inſze ſtánęły Chorągwie, wſzyſtkie okryte, ozdobne, y
 munderowne. Uſſarye w Pułkiryſiách, oſobliwie Hetmańſka z ko-
 piámi ták Kompánia iáko y Pocztowi. Skoro tedy to wſzyſtko
 woypo ſciągnęło ſię, uformował Imp: Regimentarz bardzo po-
 rządná y przezorná dyſpozycyá, lokowawſzy Chorągwie Szwa-
 dronámi, *in corpore* Dragoniá, y Piechotę, w przedniey ſtrazy
 trzy Chorągwie, á przy ſwoich namiotach Ianczarſká, Chorągiew.
 Obożnym poſtánowił Imp: Wychowſkiego Stolniká Kijowſkiego.
 Strażnikiem Imp: Giedzińſkiego Woypoſkiego Zydaczewſkiego
 Chorażego Páncernego Imp: Stároſty Rawſkiego. Sędziá, Woypo-
 ſkowym Imp: Olszyńſkiego Czeſniká Bełzkiego Towarzyſza
 ſwego Uſarſkiego dla obſerwowania wſzelkiey modeſtyi, áby
in circumferentia tego Obozu nie ſtátá ſię iáka w polu krzywda
 y ſzkoda obywátelom támecznym. A gdy *imminebat* czás w pro-
 wádenia Korony do Koſcioła Podkámienieckiego to ieſt w Wiliá,
 Święta w Niebowzięcia Mátki Nayſwiętſzey uſzykował Imp: Re-
 gimentarz Woypo, w Kommendzie ſwoiey będące, we cztery
 ſzwádrony, y ruſzájąc ſię z tą partyá po południu, ordynował,
 naprzod

Regimen-
 tarz pod Ná-
 kwafzą z
 Woypoſkiem.

Diſpozy-
 cya Woypo-
 ſkowa.

naprzód Dragonią, y Piechotę á sam z szwadronami *procedebat* aż pod Podkámień, gdzie szykiem stanął. A w tym Jchmśc Xięża Biskupi Łucki, Kijowski, y Kámieniecki, *cum suo Clero* iachali káretami do namiotow, w bliskości tego szyku rozstáwionych, ná ten ákt z Zamku Zátozieckiego od IeymP: Wdziny Kiiowskiej tárnże przytomney; pozwolonych. Gdy tedy stanął w namiotách ImćXdz Biskup Łucki, z inszemi *sibi associatis*, Kommenderował Imp: Regimentarz pokilku z pod kaźdey Chorągwi Towárzystwa zbroynych pod Komenda Imp: Rozwadowskiego Stárosty Karaczkowskiego Chorążego Páncernego; Imp: Stárosty Halickiego do Zamku Podkámienieckiego; do Imp: Cetnera Kasztelánica Wołyńskiego, Dziedzica tárntego mieysca, gdzie były złożone te korony; ná Páná Jezufa y Márkę Nayświetsza, ktore tárnże *adornabant* kleynotami swemi JeymścP: Ledochowka Woiewodzina Wołyńska, y JeymP: Wielhoroka Kasztelanowa Wołyńska, z wielką tedy rewerencyą przywiezione do pomienionych namiotow, y oddáne przez pomienionego Imp: Kasztelánica Wołyńskiego, *in manus* ImćXdza Biskupa Łuckiego, z przyzwoitemi Ceremoniami, *in assistentia* inszych Jchmściow Xięży Biskupow, Duchowieństwa, tárnże wielu Senatorow, Urzędnikow, Szlachty, y Pospolstwa. Tandem ruszył się Imp: Regimentarz z Woyskiem w szyku będącym, przez Miásto Podkámień, ku Klasztorowi, gdzie dla niezmiernego gminu ludzi (ktorych było ná kilkádzieśiat tysięcy) nie podobno było do samego Kościoła z woyskiem przystąpić, stanął szykiem zá Miástem, *frontem* do Kościoła y Klasztoru Podkámienieckiego, *in assistentiam* tey Introdukcyi przerzeczonych Koron, Skoro zaś przyiechał ImćXdz Biskup Łucki, z inszemi, przed Kościół, oddał Korony *Ceremonialiter*, do rąk dwoch Dominikánow starszych tegoż Konwentu Podkámienieckiego, ktore odebrawszy z wielką rewerencyą, ná wielkiej miednicy złocistej y ná wezglówiu bogátym, w pro wádzili do Kościoła y ná Oltarzu wielkim, gdzie ten Obraz Cudowney Márki Boskiej *consistit; deposuerunt*. Przy tey Introdukcyi pomienionych dwoch Koron, *continuo* ognia dawano z kilkudziesiat armat od godziny drugiey z południa; do wieczora, y samym wieczorem Imp: Regimentarz z woyskiem w Obozie stanął, gdzie hasło otrąbić kazał, przykázuiąc iák naywiększą skromność bez naymnieyszych szkod w sianach y zbożach, iákoż zá pieniądze sobie kupowali wszelkie *viſtuala*. Ná zaiutrz to jest *in Festo Assumptionis B. V. M.* znowu Imp: Regimentarz do Podkámienia przyzedłszy, stanął tákowymże szykiem woyska ná

Biskupi.

Regimentarz z Woyskiem ruszył.

Gmin ludzi.

Introdukcyja Koron.

Koronacyi tymże mieyscu, iák wczora; *assistendo* famey Koronacyi, którą
 Woysko *perficiebat* ImcXdz Biskup Lucki, po wielkiej Mszy Świętej
assistie. około godziny drugiej z południa, y w ten czas także ustawicznie
 z dział bito, woysko też w szyku stoiące Polskiego y cudzoziem-
 skiego zaciągu, tudzież y Janczarowie Imp: H. W. K. z ręczney
 strzelby ognia dawało, przy nieustaiącej rezonancyi muzyk wo-
 skowych. Tandem po skończonym zupełnym Akcie, y exp-
 dyowanych wszelkich Ceremoniach, przed wieczorem wrocil
 Imp: Regimentarz do Obozu pod Nakwaszę. *In crastino*, to
 jest w Sobotę z tymże woyskiem; nabożeństwa záżył, ná tam tym
 Cudownym mieyscu, w Niedziele zaś *lautissimè* traktował Imp:
 Regimentarz Jchmścpr: Officyerow y Kompaniá, z całej tey Par-
 tyi woyska. Ná teyże ochocie był praesens Imp: Marizatek
 Trybunału Lubelskiego, y wielu innych gości, ná vivat dawano
 z dział huczno ognia, zá zdrowie J. K. Mści, Jchmściow PP: Hetma-
 now, Woyska; y innych tak wielu, przy lpełnieniu wielkich y
 gęstych kielichow; w poniedziałek Imp: Regimentarz uczyniwszy
 piękny komplement do wszystkich Jchmpp: Officyerow y kom-
 panii z wielkim podziękowaniem zá stáwienie się pod Kom-
 mendę lego; y zá podięte dla Chwały Boskiej fatygi, y Mátki
 Nayświętszey, rozpuścił Chorągwie ná swoje Konsistencye.
 Przy tym pożegnaniu; rzęsił traktował Imp: Regimentarz
 Woysko, iáko y codziennie przez cały tydzien, dostátkiem kazał
 dawać wina, tak dla Woyska, iáko y dla różnych Panow, y Szla-
 chty przyjezdziających z Odpustu ná wizytę. Przy tym Obrazie
 Cudownym, przez całą Oktawę wielkie odprawowało się nabo-
 żeństwo, Kościół *ab intra* bardzo pięknie był adornowany; *ab ex-
 tra* zaś brama tryumfalna, kolosy misterna robotą y konceptem
 sporządzone; od zachodu słońca illuminacye bawiły do puł-
 nocy, bardzo piękne y liczne. Feuerwerki bárdzo dowcipne
 y gęste były przez całą Oktawę. Ná te zaś wszystkie
 ozdoby, prochy y illuminacye, naywięcej kosztułożył Imp: Mi-
 chał Potocki Wda Wołhyński, lubo sam ná tym Akcie nie był
 praesens. *Numismata* srebrne w Kościele rozdawał y ná Cmentarzu;
 rzęsił, przerzeczony Imp: Cetner Káztelanic Wołhyński, iáko
 Author tey Koronacyi. To też *inter miracula numerari* powinno,
 że trzeciego dnia po tey S: Koronacyi, nad samym Kościołem
 Podkámienieckim, *apparuit* ná Niebie Korona w obłokách czer-
 wona; podobna wlasnie tey, iáka ná Obrazie Cudownym tam tego
 mieysca, y trwała blisko godziny; którą potym zástóniło słońce.
 Ná co wшыtek lud zgromadzony ná odpust, y Woysko o pułmile
 Obozem stoiące; pátrzyło.

Trakta-
ment.

Illuminá-
cye.

Numi-
smata.

KONNOTA-

K O N N O T A C Y A

Chorągwi Ufsarskich y Páncernych in afsistentiam Koronacyi Mátki Nay-
 świętzey Cudowney, w Obrazie Podkámienieckim, ordynowanych y ná szwa-
 drony rozdzielonych w obozie pod Nakwazą *Annó. 1727. die 15. Augufti.*

1. S Z W A D R O N.

Ufsarska Imp: H. W. K. Pułkownik Imp: Michał Rzewuski Sta-
 rofta Wiszyński á teraz Pifarz Koronny.

Páncerna tegoż H: W. K. Chorąży Imp: Węgliński.

Páncerna Imp: Starofty Wiszyńskiego, Chorąży Imp: Ustrzycki
 Stolnik Zydaczewski.

2. S Z W A D R O N.

Ufsarska Imp: Wdy Wołhyńskiego, Porucznik Imp: Cetner Sta-
 rofta Barecki.

Chorąży Imp: Siugocki Stolnik Chełmski, á teraz w roku 1740.
 Marszałek Trybunału Koronnego.

Páncerna Imp: Branickiego Kafztelána Halickiego, Porucznik Imp:
 Szumlański.

3. S Z W A D R O N.

Ufsarska Xcia Imści Czartoryjskiego Podkanclerzego W. X. L.

Porucznik Imp: Humnicki Starofta Horodelski.

Chorąży Imp: Lipski Skarbnik Bełzki; potym Regent Koronny;
 á teraz Kafztelan Bełzki.

Páncerna Imp: Stárofty Halickiego; á teraz Woiewody Smoleń-
 skiego Stanisława Potockiego.

Pułkownik Imp: Pułáski Podczafzy Podlaski.

Chorąży Imp: Rozwádowski Stárofta Káráczkowski.

Páncerna Imp: Wielhorskiego Kafztelanica Wołhyńskiego.

Porucznik Imp: Dedyński.

4. S Z W A D R O N.

Ufsarska Xiążęcia Radziwiłá Starofty Przemyjskiego.

Porucznik Imp: Ledochowski Stárofta Włodzimirski.

Chorąży Imp: Piafkowski.

Páncerna Imp: Załufkiego Starofty Rawskiego; Chorąży Imp: Gie-
 dziński.

Páncerna Imp: Zagwoyskiego Starofty Czerwonogrodzkiego.

Regiment Dragoníski Hetmański pod JmPánem Pułkownikiem
 Wilga, Piechoty Batálion, y Chorągiew Janczarska Hetmań-
 ska pod Imp: Swirskim Rotmistrzem.

Godna zaprawdę (*Acies Castrorum ordinata*) Nayświętza Nie-
 pokalanie Poczęta Mátká Boska, tey czci y weneracyi od Ry-
 cersstwa Polskiego; do ktorey rzecz, sama mowić by powinna
 Polska, tyle Jey lásk sukursami posilkowana, co niegdys Me-
 chtylda S:

chtylda S: *Utinam omnium creaturarum corda in potestate haberem, ut ex affectu & viribus omnium te dulcissima Mater salutarem.* Tey Mátee przypisać winniśmy, z różnych nieszczęśliwości publicznych, Królestwa naszego wyratowanie; ktoreby już podobno dawno do ostateczney przyszło zguby y ruiny, gdy by go znaydująca się w sercach Polских żarliwość o honor Máryi, nie salwowała: *Sicut*

S. *Anselmo impossibile est ut qui ab illa aversus, & ab illa abjectus non pereat, ita qui ad illam conversus est, & ab illa respectus, ut intereat.* Jáko tedy nic pomocniejszego Oyczyźnie naszej, nad protekcyą Máryi; tak nic chwalebniejszego y przyzwoitszego wolności Polskiej, jáko tey Monarchini Niebieskiej chořdować; wolnego narodu synow, dobrowolnie zá niewolnikow tak wielowładney Pani, konsekrując: *Servire Mariae regnare est; & inter mancipia ejus connumerari, plusquam Regium.*

Trybunał. 1728. Trybunał Koronny pod łaską Imp: Radomickiego Generała Wielkopolskiego Marszałka, ktory po reasumpcyi Trybunału w Lublinie po Przewodniey Niedzieli we cztery Niedziele *fatis cessit.* Ale Trybunał sądził się sprawiedliwie *secundum novellam legem* Korrektury Trybunału.

W tym roku Elektor Brandeburski Fridericus, umyślnie z wielkim honorem oddawał wizytę w Saxonii, to jest w Dreznie Królowi Jmści Polskiemu Augustowi II. Ktorego tam *solemnissime* przyjęto y traktowano. *Vicissim* Król Jmść wizytował tegoż Regnanta Pruskiego w Berlinie, gdzie także z wielką pompą y magnificencyą, wenerowany. Król Jmść z Berlina zbiegł pocztą do Wschowy y tam expedycyą ná Seymiki przed Seymowe podpisał;

Wakansow
dysyrybuta oraz dysyrybutę wakansow uczynił, to jest poś. p Imp: Lubomirskim Woiewodztwo Krakowskie Imp: Wielopolskiemu Woiewodzie Sieradzkiemu; Woiewodztwo Bełskie po Imp: Potockim Imp: Rzewuskiemu Wdzie Podlaskiemu Hetmanowi W. K. Podlaskie Imp: Sapiehy Pisarzowi Polnemu W. X. L. Kasztelanią Chełmińską Imp: Kolsowi Staroście Wareckiemu, Kasztelanią Krulzicką Imp: Głębockiemu; Kasztelanią Woynicką Imp: Stadnickiemu Kasztelanowi Sądeckiemu; Sądecką Iegomości Pánu Morłztynowi Kasztelanowi Bieckiemu; Biecką Imp: Dębińskiemu Kasztelanowi Oświęcimskiemu; Oświęcimską Imp: Szembekowi Woyłkiemu Oświęcimskiemu, Koniuszostwo Litewskie Xiążęciu Radziwiłowi Staroście Przemyskiemu, po Imp: Feltmarzałku Flemingu (ktory *in negotiis secretis* J. K. Mści destynowany będąc do Dworu Wiedeńskiego tamże w Wiedniu umarł.) Generalstwo Wielkopolskie konferowane Imp: Prebendowskiemu Podkarbiemu

skarbiemu W.K. Ná Generalstwo Artyleryi Koronney tamże w Wschowie przyśiągł JmP: Branicki Chorąży Koronny, Hetman teraz Polny Koronny.

W tym że Roku 1728. JmP: Stanisław Denhoff Wda Połocki Hetman Polny W. X. L. z wielką y nie powetowaną szkodą Rzeczypospolitey nie porównanych cnot, godności, y dzielności Wodz, Senator, we Gdańsku ná suchoty *è vivis decessit* drugiego dnia Sierpnia, zostawiwszy w śmiertelných popiołach żywą y nie wygásłą heroiczných odwag pamiątkę ná nie śmiertelną Jmienia swego sławę, ná wiekopomną waleczney Buławy chwałę, ná postrach sił nieprzyjacielskich.

Metuendus erat cinis ipse sepulti.

Smierć
Hetmana
Denhoffa.

Ovidius.

Koto Gene-
ralne.

W tym że Roku die 29. Julii w Kościele OO. Bernardynow we Lwowie odprawowało się koto generalne Woyskowe *in praesentia* JchmPP: Rzewuskiego Wdy Bełzkiego Wielkiego, y Chomętowskiego Wdy Mazowieckiego Polnego; Hetmanow Koronnych, y wielu zgromadzonego Rycerstwa *utriusq; authoramenti*. Z ktorego destynowani Poslowie ná Seym, to jest dziewięciu Polskich, y trzech z Cudzoziemskiego Woyska. Punkta intercessow woyskowych formował y do instrukeyi w tym że Kole ná Seym podał JmP: Pułaski Podczafzy Podlaski, iáko Weteran y dobrze świadomy zasług y pretensyi woyska, *ex quo* że nie tylko był Pifarzem woyskowym zá Buławy czterech Hetmanow wielkich Koronnych, ále też był Pułkownikiem przez lat dwadzieścia y siedm; Porucznikiem pod znakami powaznemi, iáko to JmP: Sobieskiego Czelnika Koronnego; J.O. Xcia Radziwiłá Kanclerza; J.W. JmP: Jozefa Potockiego Wdy Kiiowskiego Hetmana teraz wielkiego Koronnego; Stanisława Potockiego Wdy Smoleńskiego; przed tym zaś w młodziym wieku przez lat kilkanaście poczet swoy máiac pod znakami Ułarskimi Hetmańskimi, przez wszystkie lata swoie od piętnastego roku wieku swego żadney kámpánii y Seymu nie opuściwszy. Tenże miał mowę od całego Woyska wińszuiąc Wodzom swoim, otrzymaných *per tot palmaria merita Supremos militares fasces, exponendo* oraz ták wielkie y dawne zasługi wszystkiego Rycerstwa u Rzeczypospolitey od lat trzydziestu kilku zaległe, áby ná przyszłym Seymie *per interpositionem* powagi Hetmańskiej *ad satisfactionem* pomieścić się mogły. Jákoż nie tylko słuszną, ále y arcy potrzebną, áby Rycerskie dzieła, wojenne niewczasy, należyta sobie cieszyły się rekompensą. *Nec Domus nec Respublica stare potest, si in ea nec recte factis praemia exstent, nec suplicia peccatis.*

Cicero.

Smlert He-
tmana Cho-
mentowskie-
go.

Eodem Annó 1728. die 1ma 7bris JmP: Stanislaw Chometowski
Wda y Generał Xstwa Mazowieckiego Hetman P: K: Radomski,
Drohobycki, Doliński, Złotoryjski &c. Starosta, po otrzymaney
ták dwie lecie náprzeszłym ostatnim *immediatè* Seymie; Buławie Pol-
ney Koronney, po expedyowánym we Lwowie Kole General-
nym woyskowym, we cztery niedziele zá Polnym Litewskim He-
tmanem eandem *mortalitatis secutus viam, dolendó* Rzeczypospoli-
tey *fato*; zostawiwszy *seculis memoranda* wielkicy cátemu światu
Polkiemu przyslugi monumenta, w expedyowáných wielkich Po-
selstwach ták do Porty Ottomańskiej, iáko téż do Dworu Mo-
skiewskiego, zá pánowania Piotra Alexiewicza Cara y Jmperatora
Koronowanego Rosyjskiego, y do innych postronnych Monar-
chow; Przez ktore wielkie od J K. Mści y Rzeczypospolitey legacye
multa commoda cáley Oyczyźnie & *tranquillitatem Publicam per-*
fecit; umieraiąc zá z wielką reflexyá, y pobożnością, prawdziwie
po Hetmańsku, woienne rozporządzał rynsztunki, rozdawszy y
naznaczywszy JchmPP: Pułkownikom swoim konie dzielne swoje
z siedzeniami bogátymi, z rzędami, z szablami szczerozłotemi, y
innemi porządkami, osobliwie JmP: Popielowi Staroście Tucza-
pskiemu Uśarskiemu, Stáwskiemu Podstólemu Sanockiemu Pán-
cernemu Pułkownikowi; tákże Generałowi Ożarowskiemu;
Gietkinowi y innym ták wielu zasłużonym slugom swoim y żoł-
nierzom, insuper niektórym Jchmściom do wielkiego imienia nale-
żącym po kilkadziesiąt tysięcy legował; ná Mírze zá 5. sto tysięcy
tynfow; Ná Kollegium Societatis JESU Samborskie Fundacyi
swoiey, gdzie ciáło iego miało spoczywáć; dwa kroć sto tysięcy;
Tudzież ná wielki Ołtarz Jasney Gory Częstochowskiej dwa
kroć sto tysięcy zápisal y náznaczył. Wyprowadzone *die 15.*
7bris Ciáło pomientonego Hetmana z Drohobyczy dosyć ozdo-
bnie; *in assistentia*, kilkunastu Chorągwi Hussarskich, Páncernych
y Lekkich, Regimentow Dragońskich y pieszych, tákże JchmPP:
Pułkownikow, Porucznikow, y rożnych ludzi Woyskowych do
Sambora; gdzie złożone z ozdobną apparencyá, w Kościele OO.
Jezuitow; swoiey fundacyi. Przy tey zá depozycyi był wielki
konkurs Xięży Swieckich y Zakonnikow, ktorzy Mírze Swięte od-
prawowali przez trzy dni. Tandem *Annó sequenti*, odprawiony
pogrzeb w Kościele OO: Jezuitow w Samborze, bez żadney pom-
py; według ostatniey woli iego, stosuiącey się do náuki Augustyna S.

S. Augu-
stinus.

Pompæ exequiarū magis sunt avorum sōlatia, quam subsidia mortuorū.
Tegoż Roku 1728. *die 4. 9bris* JmP: Stanislaw Máteusz ná Rozdole
y Olesku Rzewuski Wda Bełzki H. W. K. (zostawiwszy potom-
nym wie-

mnym wiekom, wyfokich przymiotow y dzieł chwalebnych wielkie experymenta, *crescendo per merita & gradus*, będąc naprzod Stárosta Chelmskim potym Krayeżym Koronnym, y Pulkownikiem Krolewskim, potym Referendarzem Koronnym, potym Wda. Podlaskim y Hetmanem Polnym, ná koniec Woiewodą Beżkim, y Hetmanem wielkim Koronnym,) po wycierpiánych ciężkich y nie wyliczonych więcey niż przez dwa miesiące różnych *ab intra paroxyzmach*, *munitus solitís circa agnem Sacramentís*, przy wszelkiey aż do śmierci reflexyi *extremum clausit halitum*; uczyniwszy w przod przed tygodniem testáment z porządną okolo duszy y ciała dyspozycyą, ostatniey woli swoiey; we wżyskich zaś życia swego procederách, fortuny y honorow inkrementach, wielkość szczęścia nie mnieyszą, cnotą moderował.

virtutibus ille

Fortunam domuit, nunquamq; levantibus altè

Intumuit rebús

Claudianus

Jlubo w ták wielu woiennych okázyach, wroźnych szczęścia y przeciwności alternatách zostawał. Jednakże wspaniałego umyśtu tego żadne *infortunia*, nie zálterowáły. *Ei non multum obesse potest fortuna, qui sibi firmitus in virtute, quam in casu subsidium collocavit.* Ciało tegoż s. p. JmściP: Rzewuskiego H. W. K. 16. gbris z kámienicy z miásta Lwowa wyprowadzone ná przedmieście do Kościoła OO. Kármelitow Trzewikowych *in asistentia* Jm: Regimentarza generalnego, y innych Jchnściowpp: Woyskowych we Lwowie przytomnych, y Regimentow Piesznych, y Piechot Węgierskich, gdzie deponowáne w Káplicy Najswiętszey Panny Szkaplerzney. Testáment tego pełen Chrześciahńskiey pobożności y doskonałey dyspozycyi ták się záczyňa. *Znaiac się być Człowiekiem podległym dekretowi Pana nad Pany Krola nad Krolmi BOGA w Troycy S: ledynego, iako rodzacy się na ten Swiat trybem pospolitym wszystkich ludzi, nascendo; similem omnibus hominibus emisi vocem plorans; tak też kończyé dni życia mego, iako człowiek śmiertelny mam to ná sercu y pamięci nie wymazanym charakterem wyryte: Statutum est hominibus semel mori; Temu Statutowi iako mizerne stworzenie ze wszelka rezygnacya, ná wola Boga mego; chcąc zádofyc uczynić, iezli jest tákí teraz w tey chorobie moiey Stworcy mego wyrok; ostatniey woli moiey; będąc zdrowym ná umyśle; dobrowolnie, z wszelkim rozmyślem sukcesorom moim, tákowy zostawuię testament. Nayprzod z tym się przed Bogiem moim, całym Niebem, y światem protestuię, ze iákom jest z szzegulney Boga mego łaski w Wierze S: Kátolickiey Rzymskiey urodzony y wychowány, ták wteyże Wierze S: nad*

Cicero.

Testament.

ktora lepsza, prawdziwsza, pewnieysza *inna nec dari, nec mente concipi potest*, żytem y umierać pragnę; wszystkimi Sakramentami, według obrzadku Kościoła Świętego opátrzony bydz; serdecznie życzę sobie, duszę moię oddać Stworcy y Odkupicielowi moiemu zebrzác nieskończonego miłosierdzia lego, áby mnie nie sadził wedle wielkości grzechow moich, bo się sam sadze, żem iest ze wszystkich ludzi ná świecie najgrzesznieyszy, ále wedle nieskończoney dobroci łaskowości swoiey; ciáło moie mizerne; proszę: áby pochowane bylo w Rozdole w grobie Antenatow moich; pompy pogrzebowey żadney niepretenduję: Lecz o duszy moiey naywiększe staranie pod błogosławieństwem Boskim y moim Oycowskim niechay máia Synowie moi. Dla czego naznaczam, iák prędko dusza moja z tym się mizernym rozstanie światem y ciáłem, áby z tych pieniędzy, ktore tu sa przy mnie rozdano porożnych Kościołach Złt: Pol: dziewięć tysięcy ná Msze Święte, ktore nie tylko tu we Lwowie ále y gdzie indziey iáko nayprędzey zá duszę moię niech będą odprawione. Naubogich złt. Pol: tysiac niechay rozdada ex nunc &c. &c.

A że Woyska Koronne osierocone *post fata* tych obudwóch walecznych Wodzow, bez żadney komendy, y Jurysdykcyi, zostáwały (bez ktorey być Woysku iednoż to iest, co ciáłu bez duszy: *Militaris turba sine Duce, est sine Spiritu Corpus;*) Tedy Krol Jmśc P. N. Miłościwy iáko *Supremus legionum Pater*; stosuiąc się do wyraźnego w tym prawa Seymu Traktatowego *Annó 1717*, konferował *tantisper* generalną komendę Woysk Koronnych *utriusq; Authoramenti*, poki ná Seymie przyszłym nie stanie dystrybuta Buław, J. W. JmP: Stanisławowi ná Wołczyńie y Rádwanicách Ciolkowi Poniatowskiemu, Podskarbiemu ná ten czas wielkiemu W. X. L. Pułkownikowi Woysk Koronnych, Generalowi Leytnantowi Infanteryi, y Pułkownikowi Gwardyi Pieszey J. K. Mści (á teraz Wdzie Mazowieckiemu) iáko doświadczonemu *in arte bellica*, y nie porownaney expedycyi, ták w Woyskach Koronnych, iáko też u postronnych Monarchow; nábytey, Kawalerowi; ktory konformuiąc się *ad mentem Principis*, przy Uniwersale J. K. Mści do tychże Woysk wydánym, obiawży tę generalną komendę (*par oneri clavaq; capax*) regularną, uczynił dyspozycyą, *in ordine* asekuracyi pogranicza od Porty Otomańskiey, od Ukrainy, y od inszych mieysc pogranicznych, osobliwie od sciany Brandeburskiey; obligował przy tym Jchmściow PP: Regimentarzew wszystkich Partyi Woyska, osobliwie pogranicznych, áby wszędzie *pro exigentia rei & securitate* kráiu ustawiczne y pilne trzymáli Furwachty, ná ząbieżenie wszelkim y nie-

spodziewa-

Curtius.

Generalna Komenda.

Valerius. Flaccus.

spodziewanym insultom ná Państwa J.K. Mści, y Rzeczypospolitey. *Cum summo* tedy áplauzfu, tudzież z wielką ochotą, tak prze-
zorne dyspozycye tegoż J. W. Jmp: Regimentarza generalnego,
przyięto Woysko, y zá szczęśliwym przybyciem do Lwowa Jmści,
wszyscy niemal Jchmpp: Officyerowie Polskiego záciągu, ustá-
wicznie przyjezdźali do powitania Jmści, który iáko *humanissime*
káždego *ex condigno* przyjmował wizyty, tak przy pożegnaniu
partykularné swiadczył respekta, że wszyscy Ichmpp: Woyskowi
wielce kontenci, z tak łaskáwego Regimentarza. O koło Gwar-
nizonow po fortcach, po granicach, z należytą cirkumspekcyą
żeby były *in quam optimo statu* bezpieczeństwa swego, iák nay-
pilnieysze Ichmpp: Komendantom zalecił y przykazał stáranie,
cátemu zá Woysku, przez uniwersáły swoje *injunxit*, áby *præ-*
scriptum Regulaminis & discipline militaris nie náruwienie zácho-
wane było. O tak zácnym Regimentarzu zaraz przy pierwłzym
Komendy obiećiu godziło się, *non vano omine vaticinari*:

Proprius tu pulcher in armis;

Ipse canenda geres; Patriæq; exempla parabis.

Statius.

Eodem Anno 1728. in 7bri. Krol Jmść wydał Uniwersáły do
Jchmściowpp: Senatorow y do Stanu Rycerskiego, donoszac: iż
lubo chciał y życzył sobie usilnie *ad mentem* prawa, ná termin
przypadający ordynaryinego Seymu stanać w Grodnie, gdy ie-
dnak dla odnowionych bolow w nodze swoiey ullatenus nie mogli
tey intencyi swoiey Pańskiej *adimplere* skutecznie; więc zá
przyściem da Bog do pierwszego zdrowia po skończoney kuracyi
swoiey deklárował maturare powrot swoy, y tam *convocatô Con-*
siliô Senatús zá zdaniem, onegoż, álbó tenże Sejm *vigore solemnita-*
tum, ktore iuż *præcesserunt*, *per innotescentiales* determinowác,
álbó też inšzy ordynaryiny *pro exigentia* koniunktur náznaczyć.

Univer-
saly.

Roku 1729. *unis Julii* Krol Jmść August II. *redux felici-*
ter do Warszawy, *formatô Senatús Consiliô* determinował ordy-
naryiny Seym w Grodnie *pro 28. Augusti*, pod temisz Posłami, kto-
rzy w przeszłym roku obráni. Ná co uniwersáły z Kancellaryi
Koronney do Woiewodztw, ziem, y powiátow Koron: y W.X.L.
wydane, á w którym przeszłego roku porwane Seymiki, áby szczęścią
Niedziel przed terminem zložone były ná obránie Posłow według
przesłorocznych Instrukcyi od J.K. Mści wydanych.

Tegoż 1729. *in Julio* w Warszawie Krol Jmść uczynił dystry-
butę wakánsw to jest Senatorskich, urzędow Koronnych, Starostw,
Dzierzaw, y różnych partykularzow Krolewskich. Buławy tylko
odložyl do Seymu, wielką Koronną, y Polną, tak że Polną, Litew-

ską, á że Seymy wdalszych latach nie dochodziły, y dystrybuta
Buław nie stánelá *ante sacra fata*, J. K. Mści Augusta wtorego.

W tymże Roku 4. 7br. Urodził się Krolewic Jmśc Francuski
Delfin Wnuk Krola Jmści Stanisława; ktorego narodzenie z solen-
nemi applauzami obchodziłá Francya; tego szczegulnie życząc
áby ták wielkiego Krola Syn, w ślady Oyca wstępował.

Statius.

*Disce Puer: nec enim externo Monitore petendus
Virtutis tibi pulcher amor, cognata ministret
Laus animo; atq; aliis Decii, reducesq; Camilli
Monstrentur; tu disce Patrem.*

W tymże Roku 1729. die 5. Xbris JmP: Joachim Potocki Mar-
szalkowicz Nadworny Koronny Starosta Lwowski wiezdział z
Wiazd ná starostwo Lwowskie. solenna, ápparencyá, ná Starostwo Lwowskie, *in afsistentia* wielu
Senatorow, Urzędnikow Koronnych, y Szlachty z całego prawie
Woiewodztwa Ruskiego, naywięcey iednak z Ziemi Lwowskiej;
Miásto tákże *splendido apparatu* z chorągwiámi, osobliwie co prze-
dnieysi Mieszczanie Polacy y Ormianie bogáto y ozdobnie ten
Akt *adornabant*; á gdy stánął w Zamku niskim tenże JmP: Staro-
sta, witał go I. W. JmP: Jablonowski Wda y Generál Ziem Ru-
skich, winszując mu tey godności; ktoremu odpowiedział nay-
przed *ornatissimo sermone* sam Imp: Marszałek nadworny Koron-
ny, Oyciec tegoż Imp: Starosty, á potym sam Imp: Starosta dzie-
kował dosyć *eleganti stylo*, zá to powinzowanie y installowanie
ná tę lurisdykcyá, ktorá, záraz *in presentia* wwszytkiey affystencyi
fundował, y spraw kilka przywoławszy, osądził, á potym wwszyt-
kich gości *lautissimè* traktował.

KOMPLEMENT IMP: JOACHIMOWI POTOCKIEMU

Starości Lwowskiemu ná wiezdzie Jego od JmP: Jana Jablonowskiego Woie-
wody Ruskiego die 5. Xbris 1729.

JASNIE W. MciPanie Marszałku Nadworny Koronny Wuiu-
moy, Bracie nasz. Winszuie Przeswietne Woiewodztwo Ru-
skie y Ziemia Iego Lwowska WMMPánu rzadkiego błogosta-
wieństwa Boskiego (*fortuna! quam pauci merurere Senes;*) ktorym się
fami Patryarchowie Święci szczycili; iáko to Dawid wołał: *Bene-
dictus sit Dominus, qui dedit hodie sedentem in solio Filium meum vi-
dentibus oculis meis; sensibilis* zaś iest tá Ziemia Przeswietna y wdzię-
czna WMPánu, ze *viscera sua* wgodnym Synu swoim ná Iey usluge
Bráterka, wylewałz, & *decora tua* Iey *communicas*, & *usibus aptas*,
życzy: ábyś iáko naydłużey ná to szczęście pátrzył; á ia się spodzie-
wam: *Ecce sic benedicetur homo, qui timet Dominum.* Już tedy Wiel-
możny MściP: Joachimie Potocki Starosto nasz Lwowski: Táz
Przeswietna

Przefwietna Ziemia Lwowska, wita WMMP: przezemnie *tribus gratiis ornatum charitem*, to iest: ozdobionego łaską Boską, łaską Krola Jmści P. N. M: y łaską Oycowską; pierwsza iest pięknych przymiotow WMMPana *Creatrix*; Krolewska, Starostwa tego *Donatrix*; Oycowska y Macierzynska, cnot y piękney edukacyi WMMPána *formatrix*; te wszystkie WMMPánu przypomináia: że iáko iesteś ná Horyzoncie nášzym *oriens sydus*, iásne *per refractionem meritorum* Oyca, záwołánego ná cały świat *Primaša* nášzego; tudziez Bohatyrow Domu swego, ták ábyś był y z siebie samego w tym splendorze trwały. Wita cię szczerym affektem y nie zmyślóną pociechą Ziemia nášza; wita Sukcesorem wielkiego y żywego Oyca, á Sędzią, nášzym. *Winlzuie* y oraz nie omylnie się spodziewa, że co wpiékney osobie y ná wszystko dobre uformowanej *in flore juventutis* widzi, będzie ná długie lata patrzyła *in fructu maturitatis* ná sławę Oyczyzny y Wdztwa tego *Satietatem; gloriosum & consummatum*. Ja zaś Brat Wuieczny WMMPána nie wymowną, moię przydáię y wyrażam konsolacyą, że *in stallo* Wdy Ruskiego, iákom wielkiego człowieka y kochanego Wuia mego Oyca Twego, ná to Starostwo wprowadzał, wprowadzam y WMMPana z godną Bracią, nášza, *Principe nobilitatis, & flore* Indygenow nášzych, Urzędnikow, których y ustámi cię witam; y sercem. WMMPan zaś żyi długo, y szczęśliwie. A cc Monarcha Polski Oyca swego wielkiego Portret ná pierśiach nosił, áby przykłády cnot lego sobie przypominał, ták y WMPan czyn ábyś ná cnoty Oyca y Mátki swoiey był záwsze pámiętny, zgoła ábyś nas y siebie szczęśliwemi uczynił.

Roku 1730. Oyciec pomienionego Imp: Stárosty Lwowskiego, Stefan Potocki Marszałek Nadworny K: Brat Wielkiego Korony Polskiey Prymaša, Xiążęcia Jmści Teodora, *fatiscessit* we Lwowie dnia 5. Maja; którego wiekopomne w Oyczyźnie zasługi, *summam equanimitatem*, o dobro póspolite żarliwość, nienaruszona, ku Rzeczypospolitey wierność, *celebrat totum discurrens fama per Priscianus orbem*. Tegoż roku z tym się pożegnał światem Imp: Ludwik Pocię Woiewoda Wileński Hetman Wielki Litewski w Rozance dnia 3. Stycznia, zostáwiwszy Marfowi Polkiemu, w ták wielu expedycyach woiennych, wielowładney buławy, y dzieł Rycerskich *probatissima documenta. Hostibus baud tergo, sed forti pectore notus. Casullus.* W dalszych látách co *subsecutum* przed Sej m m *Convocationis* (pó którym stanełá Elekcyja y koronacya szczęśliwie nam panuującego Augusta trzeciego *Heroicæ virtutis, & Regiarum dotum P. N. Miłóściwego:*

Cui Cura suorum

Mm

Quo

Statius.

*Quo pietas Authore redit, terrasq; revisit
Quem timet omne nefas*

Smierć Au-
gusta II.

obranego roku 1733. Koronowanego w roku 1734. od Jana Lipskiego Biskupa Krakowskiego a teraz z ozdobą, nie tylko Senatu Polskiego, ale też y Rzymskiej Purpury sławnego w całym świecie Chrześcijańskim Kardynała) nie masz tak dalece nic osobliwszego do opisanja, oprócz tego: że *dolendum fatum* nie odżałowana śmierć nieśmiertelney pamięci Krola Jmści Augusta wtorego zaśzła w Warszawie pod czas Seymu 1733. 2da Februarii; który od wielu lat Oyczynę naszą, przyprowadziwszy *ad Portum tranquillum*, wtymże pokoju przy Oycowskiej swoiey manutenencyi piastował ją, y konserwował aż do śmierci. A lubo nam tak łaskawego y wielowładnego Pana zabráły Nieba, iednakże nie śmiertelney Jego sławy żadne nigdy nie zábiera, wieki.

Quam nec ventura silebunt

Claudianus.

*Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas;
Illum fama vehit trans æquora transq; remotas
Thethyos ambages, Atlanteosq; recessus.*

Poták nie odżałowányey śmierci następujących rewolucyi opisanie zostawuję innym doskonalszey experyencyi Pisarzom, tym czasem niechay będzie

KONIEC REWOLUCYI

Ktory z Początkiem oraz stosuję do naywyższego wszystkich rzeczy końca y Początku to jest BOGA w Troycy Świętey Jedyneho, ná większą y nie ustájącą Jego chwałę.

Ad CORONIDEM książki krociusieńka tu się kładzie Synopsis Xiążąt y Krolow Polskich.

Pierwszy
Xiążę Pol-
ski.

LECH Polskiego Państwa pierwszy Xiążę roku 550, Fundator Gniezna, gránice swojego Państwa aż do morza Bałtyckiego rozprzeździł; Longobardow z Szweyji przez Bałtyckie morze do Polski idących wygnał ná Węgierskie granice, a ztamtąd aż do Włoch zapędził z Xiążęciem Alwinem. Tenże Lech (zdaniem wielu Historykow:) nie tylko zá Uniwersalny kleynot herb białego Orła Polakom nadał, ale też był Fundatorem Orderu pod tytułem białego Orła. O orle Polskim Grzegorz *Vigilantius Samboritanus* sławny wieku swego Pòeta nápiisał: *Hæc avis est avium totum Regina per orbem; Regum sunt Reges, terra Polona tui.* Potomstwo Lecha pánowało w Polsce lat 150. WIZI-

WIZIMIERZ ostátni Lecha potomek, Gdańsk z lichych Rybackich chátek stołeczne portowe Meklemburgii y Prus wystáwił miasto; z Duńczykámi ziemiá, y morzem woynę prowadząc, zbił ich; Sywarda Króla Duńského do ucieczki przymusił; á Jarmeryka Syna Iego między zwycięzkie policzył spoliały, umarł roku 700.

WOIEWODOW dwunastu pánowało lat 10.

KRAKUS Fundator Krákowa, tám stolicę swoję z Gniezna przeniósł; Smoká strážney wielkości pod Zamkiem Krákowskim będącego pokonał; Frankow orientalnych przez Węgry ná Polskie zásztych gránice; zbił ná głowę y wygnał. Rzymiánow y Niemcow przez powtorzone bitwy zwycięzył; Czeskie zaś Krolestwo dobrowolnie mu się poddało; Rzeczpospolitá, nowemi práwami ugruntował; umarł roku 750.

LECH II. Syn Krákusa, dla otrzymania Sukcesyi; zabił Brátá starszego Grachusa; co gdy się wyiáwiło, z Państwa ziożony y wygnány; umarł 751.

WANDA. Krakusa Corka, wzgardziwszy Małżeństwem Rytygiera Xiążęcia Niemieckiego, Pánieństwo swoje nieznáiomemu konfekrowała Bogu, dobrowolnie w Wisłę wskoczywszy, roku 752.

DWUNASTU Woiewodow powtornie panowało lat 8.

PRZEMYSLAW. I. álbo Lelzek; ziotnik; Przemyśl od Jmienia swego nazwane miásto wystáwił; Morawczykow y Węgrow ná granice Państwa po zdobycz wypadtych; wygnał; umarł roku 804.

LESZKO CHYTRY. Po wyiáwioney swoiey chytrości z Państwa y życia wyzury; *culpa perverfis sua pana est.* Gregorius.

LESZEK II. z podlego stanu ná Xięstwo obrány, prostey funki nigdy zdiąć niechciał; godnie pánując; z Karóla wielkiego woyskiem z Węgiei do Saxonii idącym, między Albim y Salá, mocno się y odważnie potykał; umarł roku 810.

LESZEK III. Syn Leszka wtorego, pograniczne narody, ktoré się z urodzenia Iego nasmięwały, zwycięzkiem uskromił żelázem; Prowincye podzieliwszy między Synow, (ktorych miał 20:) umarł roku 815.

POPIEL I. Syn Leszka trzeciego, Zamek w Kuiáwie nad izeiorem Gopło wystáwił; stolicę swojá, z Krákowa do Gniezna, á z tamtąd do Kruswicy przeniósł, y tam pomieszkał lat kilka umarł 821. A że przeklinájąc się często mowił: bodáy mię myszy z potomstwem ziadły; dopuścił to Bog ná Sukcesora Iego.

POPIEL II. Syn pierwszego, okrucnik y lubieźnik, dla otrzymania mitry, Stryiow potruł; umarł w Kruswicy. 840. pozarty, od myszy, ktore się z ciał potrutych Stryiow porodziły; podobnież,

skarany Miecislaw (roku 1235:) Xiążę w Kuiawach, zá ucisnienie ubogich y sierot; ktorego po sprawionym dla wielu tráktamencie, *Livius* myszy ziadly. *Imperia male parata, male gesta, male retenta obruuntur.*

PIAST. Kolodzii obrány Xiążęciem ná Seymie w Kruhwicy máiac lat 70; á potym pánował lat 50; żadnych nieprzyiaciół nie miał, opócz wnukow Leszka III; umarł w Gnieźnie (gdzie stolicę swoię z Krákowa przenioł:) w roku 895. wieku swego 120.

ZIEMOWIT. Syn Piaśta, z Morawczykami; Prusakami; Węgrami, Niemcami, Pomorczykami, y Kálzubami szczęśliwie woiował; Śląsk zá czáłow obudwoch Popielow Polakom odebrany, przywrocil; także Prusy, Pomerania, y Kálzuby; włafnie do boiu wrodzony, máło sypiaiacy, pospolitych potraw y sukni iednakowey z żołnierzami zażywaiacy, cudzego nie pragnacy, ze swoiego szczodry y spráwiedliwy umarł w roku 902. wieku swego 32.

LESZEK IV. Syn Ziemowita umarł w roku 921; Pan ofobliwzey hoyności y táskáwości; bardziey się w pokoju niż w woynie kochał. *Honestius est Principi beneficiorum, quam trophaeorum memoriam relinquere. Xenophon.*

ZIEMOWIT. II. álbo Ziemomyslaw, spokojnie pánuiac nic ofobliwzszego nie zostáwil, opócz iednego syna Miecislawa, umarł 904.

*Pierwszy
Chrześcianin.*

MIECISŁAW I. Syn Ziemowita wtorego z urodzenia ślepy, gdy mu się siedmy rok skończył, y włosy pierwsze według zwyczáiu ostrzyżono, przeyrzał; co ták od wieszczkow tłumáczone: iż Polska zá pánowania tego będzie obiaśniona; ták się stáło: bo Miecislaw po śmierci Oyca ochrzczony, siedm żon z ktoremi według pogáńskiego zwyczáiu mieszkał, porzucil, á Dąbrowkę Bolesława Czeskiego Krola álbo Xiążęcia corkę záślubił sobie; wiarę Katolická, Rzymká, po wśzystkich Krolestwa Prowincyach zászczepil; Bałwany y Oltarze ich pokruszył; Arcybiskupstwo Gnieźnieńskie; Krákowskie; y siá innych fundował Biskupstw; w Czechach rebelizántow uskromil; Pragi dobył, y cáte Czechy do posłuszeństwa Bolesławowi Dąbrowki Bratu przymusił; Pánował lat 35, umarł w roku 999; Zá Pánowania ták pobożnego Xiążęcia zaczął się zwyczaj: iż Polscy Szlachta pod czas Ewangelii z dobytymi stali szablami.

*Piewszy
Krol Polski*

BOLESŁAW Chrobry syn Miecislawa pierwszego, Krolewká, Koronę zgwozdziem Chrystusa Pana, y dzidę Świętego Maurycego w podarunku odebrał, od Ottona III. Cesarza (bęącego w Polfcze gościem dla nawiedzenia grobu Świętego Woyciecha Męczennika); áby wiarę mocno ugruntował; Saxonią, Czechy, Morawią, Prusy, zwycięstwy przeszedł, y podatki im nakazał plácić; prusakom zá Krolewká, powagę máło wázacym, Zamki odebrał;

brań; w rzekách: Ośnie y Dnieprze kolumny miedziane wystawił. Tenże Woiewodow postánowił; iáko też y Káasztelanow, to jest ni- *Urzędy*
by, Vice Woiewodow; (bo taż jest ich funkcyja pod niebytność ich, *stanowił.*
ktora y Woiewodow); y innych Urzędnikow: umarł 1025: panował
lat 25. Leży w Poznaniu.

MIECISŁAW II Krol. Syn Bolesława Chrobrego, zaraz po po-
grzebionym Oycu ukoronowany, z żoną swoją Ryxą, która mu
Otto Cesarz będący w Polsce; zaślubił; z Rusią, y Pomorczykami
szczęśliwie wojnę prowadził; Morawiánow y Czechy dla rebellyi
pustoszył; pánował lat 9. umarł 1034. wieku swego 44. leży w Pozn:

KAZIMIERZ Syn Miecisláwa wtorego y Mátki Ryxy, Funda-
tor Tynieckiego, Lubieńskiego Klasztoru Benedyktynow; z Klu- *Kazimierz*
niaceńskiego Klasztoru wyszedł (iuz Dyákonem będąc:) ná Kro- *I Danina*
lestwo. Z tad Danina Świętego Piotra, y strzyżenie włosów ma *S. Protra.*
swoie początki; Máryą, Jarosława Ruskiego Xiążęcia Corkę (ktora *strzyżenie*
z Greckiey wiary katolicką przyjął:) zaślubił sobie; Masława re- *włosew.*
bellizanta, Prusakow, y Jadzwingow, zbil. Pánował lat 18. umarł
1058. wieku swego 44. Tenże Kázimierz poráziwszy nieraz Ma-
słausa Ksiáże Mazowieckie, (iáko pisze Bielski) Mazowsze do Ko-
rony przyłączył; á bardziey przywrocil, gdyż tá Prowincya, da-
wniey do Polkich Monárchow należała. Potym koło roku 1190,
od Leszka Białego, Konradowi puszczone, w ktorey potomkowie *Księstwo*
iego aż do roku 1524. pánowali; po ktorych bezpotomnych ześciu, *Mazowie-*
Rycerstwo Mazowieckie; Zygmuntovi I. poddali się; Zygmunta za- *ckie.*
wżyskie im prawa y przywileie potwierdził, ná Seymie Piotrko-
wskim 1529. Leży w Poznaniu.

BOLESŁAW Śmiały, Syn Kazimierza, Fundator Klasztoru *Bolesław II*
Mogilnickiego Benedyktynow; zwycięzca Rusi, Czechow, Prusa-
kow, Węgrow, y Niemcow, siebie iednak zwyciężyć nie umiał;
upomniony nieraz o poprawę życia od S. Stanisława, wołał w do-
brym Pasterzu miecz utopić, niż złe swoje námiętności przelamać;
potym z Krolestwa wyzuty, w Klasztorze pewnym przy posługách
kuchennych miał pokutować w Karynty; umarł 1082. Dobrych
iego życia ostatkow nieplóнным byłá prógnostrykiem, pokuta y zło-
ści uznanie: *Si vis esse bonus, primum crede quod malus sis. Seneca.*

WŁADYŚLAW Herman, brat Bolesława Śmiałego, Polskę od
klatwy uwolnił; Pomerania, Rus, Prusy, y Czechy, zwycięstw ná-
pełnił; pánował lat 20. umarł 1102. Leży w Płocku.

BOLESŁAW Krzywousty syn Władysława; Niemiecki, Duń- *Bolesław*
ski, Ruski zwycięzca; 47 batalii wygrał; roku 17 wieku swego; ná- *III.*
stąpił ná Krolestwo; Oycy swego portret badziey ná sercu, niż ná

fzyi nosił codziennie. Wdziwieciu leciech za żywota, Oycy Rycerskim ozdobiony páfem, zbroię częścicy niż purpurę nosił; Zeliślawowi Hermanowi wziętą, podczas Matałiiskiey woyny, prawą rękę, złotą rekompensował; a Woiewodę pewnego (ktory z batalii dla boiaźni uciekł;) zaięczą, skora, y kądziela, udarował, Skarbi-mirowi Woiewodzie Krakowskiemu, rebellizantowi, oczy wyłupić kazał; y odtąd Kasztelana Krakowskiego wyższy urząd, niż Woiewody; pánował lat 36; umarł roku 1139; wieku swego 53.

WŁADYSLAW Plwacz albo Sputator, syn Bolesława Krzywoustego, umyslił Bráci swoich z substancyi wyzuć, a potym sam od nich wypędzony; Piotrowi Duninowi ná Skrzywnie Hrabi za wymowiony żart, ięzyk urznać kazał; umarł w Heldenburgu. 1146.

Bolesław
IV.

BOLESŁAW Kędzierawy, Brat Władysława; Konrada Cefarza (ktory się o powrot do Polski Władysława starał;) woynę mądrze odwrocił. Potomkom Miłostawa odważnego żołnierza (ktory syna Iego Krolewica własnymi pierściami składając, sam strzałą, przebity ná plácu poległ;) dał za herb serce strzałą, przebite, nazywając go: Przyjaciel. Więcey wojen pokóiem; niż Orężem zakończył: *Melior est tutior pax, quam sperata victoria. Livius.* Pánował lat 29. umarł 1173. wieku swego 46. Leży w Krákwie.

MIECISŁAW stary, Brat Bolesława Kędzierawego, zwany był starym w młodości zaraz, dla statecznych obyczaiow; lecz wielkim o sobie nadzieiom niekorrespondował, y owšem po czteroletnim tyranckim pánowaniu, detronizowany; dla nierostropnych rządow niegodzien y názwiśka Króla. *Principes; non sunt, qui sceptrum ferunt, sed qui regere sciunt. Xenophon.*

Kazimierz
II.

KAZIMIERZ Sprawiedliwy, ostatni Bolesława syn, zgodnemi głósmi ná miejsce Brata wezwany; straconą Rzeczypospolitey wolność przywrócił. Rycerza graiącego z sobą, od káry o zadany sobie policzek, ieszcze Xiążęciem Sandomirckim będąc, uwolnił Brata Miecysława dwa razy do odebrania Monarchii wezwanego odpędził; Pomorczykow, Podlaszanow, Prusakow, y Węgrow ukromił: umarł roku 1194. Leży w Krákwie.

MIECISŁAW stary *zdo*, umarł 1202. w Kaliszu pochowany.

WŁADYSLAW Laskonogi, z Państwa złożony; wykłety od Arcybiskupa Gnieźnieńskiego, za ucięmięzenie Duchownych. Bardziej był Trynannem niżeli Panē. *Malus Rex; tyrannus dicitur. Aristoteles.*

LESZEK biały Kázimierza wtorego syn, powielu zwycięstwach tandem sam od Świętopelka poległ 1227. Gdy go ná Państwo obrąć chciano, tá mu jest kondycya podana, aby przyjaciele swego Woiewodę Sandomirskiego (ktorego potencya podeyrzana była) z Polki wygnał;

wygnął; powątpiwał tedy, czy miał Państwo przyjąć, czy przyjaciela pozbyć; co Woiewoda zrozumiałwszy wiodł go przeciwie na obięcie Państwa, mówiąc: że za nic mu wygnanie y śmierć dla godności y wywyższenia iego podeymować. Lecz tą odpowiedzią bardziej Leszko uięty z tym się przed Polakami oświadczył: że Państwa niechce tracić tak zacnego, a nadto: niewinnego Senatora. Ządziwiła się temu Polka, a tym chętniej y Leszka przyjęła, y Woiewodę zatrzymała. Leży w Krakowie.

HENRYK Brodąty, Bolesława wstydlwego opiekun, dobr Kościelnych obrońca, y wielki Fundator; praw niesłusznych znosić, złoczyńców surowy Sędzia, wolał złych karać; niż szkodzić niewinnym; (*Bonus nocet, quisquis pepercit malis. Publius Mimus*) umarł roku 1228.

BOLESŁAW Wstydlwy, Pudicus, syn Leszka białego, Maż ^{Bolesław} czystey Kunegundy, trzy razy dla grafsuiących Tatarów z Polski u- ^{V. Maż S.} chodzić musiał. Rebellizującą Ruś, Śląsk y Morawę poskromił. ^{Kunegundy.} Jadzwingów na koniec y Tatarów z Polski wypędził; Solne żupy ^{Solne żupy} wynalazł; w dziecinnym iefzcze wieku; Franciszkanom w Krakowie ^{znaleziono.} Kościół y Klasztor fundował; nie tak się przeciwności iako występku w obawiał. *Princeps magis timeat, ne quid mali faciat, quam ne quid patiatur. Plutarchus.* Tandem dla nie naruszonego wstydu y pobożnego pánowania, po nagrodę wezwany 1279. Leży w Krakowie.

LESZEK Czarny, Bolesława wstydlwego od Brata stryiecznego wnuk; Tatarskimi, Litewskimi y innemi zwycięstw flawny. Jadzwingów Jmie y narod, ktorzy z Litwą, złączeni byli; za nápomnieniem S. Michała Archaniola wykorzenił; umarł 1289.

PRZEMYŚLAW II. Odytkał koronę; y tytuł Krolewski od ^{Tytuł Kro-} Bolesława śmiatego przez zabicie S: Stanisława utracony, reas- ^{lewski wro-} mował. Od Swinxa Arcybiskupa Gnieźnińskiego na Krolestwo ^{cony;} namaszczony, gdy zaś wiele dobrego dla Oycyzny myślał, od Brandeburezykow zdradliwie zabity 1296. Leży w Poznaniu.

WŁADYSŁAW Łokietek Krolelem obrany; a że rabunkow y wiolencyi w żołnierzach swoich nie karał, od Jędrzeia Biskupa Poznńskiego wyklęty, y w krotce z Krolestwa wygnany.

WACŁAW Czeski Krol, zgodnie Krolelem Polskim obrany, od Jakuba Arcybiskupa w Gnieźnie namaszczony, y ukoronowany umarł 1305. Leży w Pradze

WŁADYSŁAW Łokietek powtornie Krolelem obrany; y u- ^{Władysław} profiwszy przez Gierarda Biskupa Kuiawskiego od Jana XXII ^{I. Korona-} Papieża; Krolewską, koronę, w Krakowie koronowany z Mażonką ^{cy w Ki-} swoją, Jadwigą. J od tego czasu przeniesiona jest do Krakowa ^{kwie.}

Królow Polskich koronacya. Różnemi (zwłaszcza nad Krzyżakami) zwycięstwa sławny; umarł 1333. Tenże Król instytuował (a według wielu, reasumował) w Polsce order białego Orła podczas weselnej pompy Syna swego Kazimierza wielkiego, z Anną, córką Gedymina Xiążęcia Litewskiego, około roku 1325; która reasumpcyja y od innych Królow Polskich, praktykowana była o czym dokładniej wyżej namieniłem, opisując rok 1705.

Kazimierz III Wielki. Rus do Polski przyłączona.
KAZIMIERZ III. Łokciowego Ojca wielki syn, koronowany Zoną, swoją Anną w Krakowie od Janisława Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; trzy razy nad Rusią, zwycięstwo otrzymawszy, inkorporował ją do Królestwa, y na powiaty podzielił, nadawszy im Woiewodow, Kasztelanow, Stároostow, Sędziow, y innych Urzędnikow; żeby zaś pospolity wszystkim ziemiom Ruskim, był tytuł; Przemyjskich Woiewodow imię, na Ruskich (iako nie którzy twierdzą) w roku 1434, zamieniono. Czyli zaś ziemia Lwowska, Halicka, miała kiedy własnych Woiewodow Lwowskich, Halickich, żaden z Historykow niewyráził; to tylko pewna, że przedtym Królowie Haliccy znajdowali się; teraz zaś z Ziemi Halickiej, iako też Lwowskiej, Przemyjskiej, Sanockiej, Chełmskiej y Zydączewskiej składa się Woiewodztwo Ruskie; gdzie też należy Powiat Przeworski, do ziemi Przemyjskiej; Trębowski do Halickiej; Krásnostawski do Chełmskiej. Tenże Kazimierz Kościół Lwowski w Metropolia Ruską y Arcybiskupiej godności Katedrę zamienić postarał się u Urbana V. Papieża; Miasto Kazimierz od Jmienia swego nazwane za murami Krakowa, y wiele innych Miast y Miasteczek wystawił. Pełen zasług, na łowach z konia spadł; na łup się śmierci dostał 1370. Leży w Krakowie.

LUDWIK Król Węgierski y Polski, koronowany w Krakowie od Jarosława Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; o przyłączeniu Rusi do Węgier, y umniejszeniu Królestwa Polskiego zamysłał; iakoż zaraz po objęciu Państwa obszerność jego zmniejszył przez donacya, kilku Ziem uczynioną, Władysławowi Opolskiemu Xiążęciu; umarł roku 1382. Leży w Węgrzech.

Władysław II. Litwa do Polski przyłączona.
WŁADYSŁAW Jagiełło Wielki Xiąże Litewskie, od Bożety Arcybiskupa Gnieźnieńskiego na Królestwo namaszczony, w przed sobie (po chrzcie przyjętym:) zaślubiwszy Jadwigę córkę Króla Ludwika, na którą korona spadała, Litwę do Wiary Świętej nawrócił, y do Polski przyłączył. Akademią Krakowską fundował, zaciągnawszy z Praskiej Akademyi nauczycielow. Krzyżakow 50. tysięcy zbił, przyprowadzwszy z placu do Polski 44. tysięcy niewolnika; Chorągwi 52. nieprzyjacielskich w Kościele Krakowskim zawiesił; panował lat 48: umarł 1434.

WŁADY-

WŁADYSŁAW Jagiełło syn Jagiełła pierwszego, w młodych *Władysław III.*
laciech koronowany w Krakowie od Woyciecha de Jastrzębice
Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; Węgierską oraz Koronę przyjął
od Biskupa Strygońskiego; Ruś y Bulgaryą zwyciężył; woiował
potym z Amuratem Cesarzem Tureckim (przeciwko paktom
poprzyjęzonym) zá perfwazyą Kardynałow y Biskupow dyspen-
sowany od przyięgi; w tey tedy wojnie był Zwycięzcą, y oraz
zwycięzonym; pod Warną zábity 1444.

KAZIMIERZ. IV. Syn Jagiełła, Ociec S. Kazimierza, zwycię- *Kazimierz IV. Brat Jagiełła wtorego. Prusy do Polski wroczone. Woiewództwo Bełzkie.*
ztwy nad Turkami, Tatarami, Krzyżakami, chwalebny. Woiewodę
Wołoskiego do oddania homagium przymusił; siá Poselstw po-
stánowił; wiele Seymow odprawił; przywileie y prawá Krolestwa
regio diplomate utwierdził; Prusy Krzyżakom odebrał, Woiewo-
dztwo Bełzkie do Korony Polskiej inkorporował; (które lubo do
niey zá Jagiełła Krola należało, iednak tenże Jagiełło ustąpił go
był Xiążętom Mázowieckim); Xięstwo też Kiiowskie (które przed-
tym Książát swoich własnych miało) w Powiat obrocil, y Marcina
Gastolda zá Stárostę czyli Woiewodę Kiiowianom przełożył. *Kiiowskie.*
Mieysce zaś w Senacie Woiewodom Kiiowskim náznáczone 1569
ná Seymie Lubelskim. Wielka część Woiewodztwa tego, iáko też
y Smoleńskiego od Moskwy záwoiowana, oneyże podziśdzień
chołduie. Pomieniony Kázimierz pánował lat 45 umarł 1492.

JAN WOYCIECH po Oycu nástąpił, koronowany od Zbi-
gniewa Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; ná Wojnie Multańskiej
po uczynionym przymierzu od Wiarołomey Stefana Woiewody
Wołoskiego pod Bukowiną, otoczony, y zbity; w Toruniu ápo-
plexyą rufzony umarł; 1501. leży w Krakowie.

ALEXANDER Brat Jana Woyciecha; od Fryderyka Kardy-
nała Brata swego námaszczony y koronowany. Stefana Multań-
skiego Woiewodę, z niesłusznie opánowanego Pokucia wygnął,
umarł 1506. leży w Wilnie.

ZYGMUNT. I. Brat Alexandra, koronowany od Jędrzeia
Rossy Arcybiskupa Gnieźnieńskiego; sławny Zwycięzca Molda-
wczyków, Tatarow, Prusakow, Moskalow; wiáry Świętey Obrońca,
Herezyi Nieprzyiaciel, przeżorny Rządca; słusznie Oycem Oyczy-
zny názwany, praktykuiąc ná sobie to; co mowi Agesilaus: *Ille
tutus est Rex, qui sic subditis imperat, ut Parentes Filius.* Pánował
lat 41, umarł 1548. Zá iego pánowania; y Zygmunta Augusta; do-
żywotni Hetmani bydz poczęli, ták Wielcy; iák Polni; przed tym *Hetmani dożywotni.*
álbowiem, kiedy samo tylko Rycerstwo Polskie, pospolitym rusze-
niem, ná nieprzyaciela ciągnęto; każdy Woiewoda swemu Wo-

iewodztwu hetmani; á jeżeli komu innemu powierzono buławy, to tylko do czasu, y ná pewną kámpániá, po ktorey skończoney, buławę z władzą Hetmańską, zkladał. leży w Krákovie.

Kurlandya do Polski przytaczona.
Wołyń y Bractów.
Przywilej Xiążętom Czartoryjskim.
ZYGMUNT II. August I. Syn pierwszego Zygmunta, ostatni po Mężu Jagiellończyk; zá żywota Oycy Krolem Polskim obrány, w dzieściu leciech; Moskwę, Turkow, Krzyżakow, potężnie gromił, przyłączył do Polski Xięstwo Kurlandzkie; umarł 1572. Tákże Woiewodztwo Wołyńskie y Bractawskie od Kazimierza Jagiełła, do Litwy inkorporowane; przyłączył znowu do Korony; Uniá, tę podpisał Xiąże Jmśc Alexander Czartoryjski Woiewoda Wołyński z innemi Pány. Tenże Alexander ná Seymie Lubelskim w roku 1569, podpisał uniá Korony z Xięstwem Litewskim; *constit. fol. 170*; kedy też wielkie otrzymał elogium, w przywileju Augusta I. potwierdzającym przywilej Xiążętom Czartoryjskim dány 1442. od Władysława Krola Polskiego, y Węgierskiego, z osobliwą pochwałą, tychże Xiążąt, iáko arcyzasłużonych w Oyczyźnie y do krwi Kroléwskiej tegoż Władysława, *proximè* należących; co samo tenże przywilej Władysławowski, wyraża; Jwana, Alexandra, y Michała Xiążęta Czartoryjskie zowiąc Braciá, swoiemi.

HENRYK WALEZYUSZ. Xiąże Andegawu, po koronacyi niechał w tymże roku 1574 do Francyi, gdzie od Jana Klemenśa zábity. 1586.

Trybunał Koronny ustanowiony.
Instanty.
STEFAN BATORY Xiąże Siedmigródzkie, po rozdzieleniu Rzeczypospolitey (gdy inni Maxymiliana Cesarza Krolem Polskim mieć chcieli) Annę Siostrę Zygmunta Augusta, rokiem przedtym obraná, y koronowaną, Krolowę Polska, sobie záslubił, Krolem Polskim ogłoszony. Gdanzczanow y Moskwę szczęśliwie zgromił; Trybunał Koronny ustanowił; Instanty od Moskwy odebrał; ktore w roku 1588 ná trzy Woiewodztwa podzieloł, to jest: Instantskie, álbo Wendeńskie, Derpskie, y Parnawskie, dwóch ostatnich pákta Oliwskie Koronie Szwedzkiej w roku 1660. ustąpiły. leży w Krákovie.

Moskwę sobie podbił.
ZYGMUNT III. Krol y Herkules Polski; nad Turkámi y Tártarami pod Chocimem sławny Zwycięzca; Moskwy 60. tysięcy zniósł, stolicę Moskiewską, sobie podbił, Annę y Konstancyá, Arcy Xiężniczki Austryackie, Siostry rodzone iedną po drugiey miał zá Zonę, z pierwszą, miał Władysława, z drugą, Jana Kazimierza, umarł 1632, máiac lat 66. Pánowania 45. leży w Krákovie.

Władysław IV.
WŁADYŚŁAW Czwarty syn Zygmunta trzeciego, obrány 1632, koronowany 1633, Zwycięzca Moskwy, Turkow y Szwedow, szczęśliwe swoje pánowanie y wszystko prawie Polskiej Korony szczęście,

szczęście, nie inszym sposobem zakończył, tylko nieodżałowaną
osoby swoiey śmiercią, 1648. Na Seymie *Coronationis* Iego, Ziemia Woiewo-
Czerniechowska w roku 1633. Grod y Ziemstwo otrzymała; Ka-
sztelan także Czerniechowski, y inne Urzędy Ziemskie postano-
wione; w roku zaś 1635. na Seymie w Woiewodztwo zamieniona, dzstwo Czer-
niechowskie
z nadaniem Woiewody. leży w Krákwie.

JAN Kazimierz zwycięzca Szwedow, Moskwy, Kozakow, y
Tatárov; ábdykował Koronę 1668 na Seymie Warszawskim pod
laską, Stefana Sarnowskiego Podkomorzego Łęczyckiego, umarł
we Francyi 1672. Za pánowania Iego; oprócz Woysk postron-
nych inkursyi, były domowe znaczne rozruchy zwłászcza podczas
Swiderskiego Związku; lecz ten rozwiązany 1663. za perswazyą
y dzielnością Xięcia Jmści Floryana Czartoryjskiego, Biskupa
Kuiáwskiego, (przedtym Poznańskiego) Arcybiskupa potym
Gnieźnieńskiego, y Prymasa; ktory też po śmierci Michała Krola,
na generalną Konwokacyą wzyftkie stany zwołał, iáko Vice-Rex
Polski; pełen w Rzymie y całej Europie nieśmiertelney slawy, y
szczegulney u Jana Kazimierza, iáko też Michała y Władysława IV.
æstymacyi; od Jana Kázimierza w liście do Jnnocentego X. Pa-
pieża extraordinarynie otrzymał pochwały, wysokich swoich
przymiotow, y dzieł nieporównanych. Oycą miał Mikołaja, Wo-
iewodę Wołyńskiego wielkiego Statystę y Bohatyrą; Braci zaś:
Michałá, Woiewodę Sandomirskiego; y Jana Károla Podkomorze-
go Krákowskiego, ktory za Krola Jana Kázimierza (immediate
przed Seymem *abdicationis*), w roku 1668 *in Martio* był Marzałkiem
izby Poselskiej na Seymie Warszawskim, (iákoż za dokonání Iego
dyrekcyą stana, ten Seym) konferowanego zaś sobie Woiewodz-
twa Krákowskiego przyjac niechciał. Pomienionego Jana Kázi-
mierza Krola, y innych Iego na tron Polski sukcesorow, pán-
owania, masz dokłádniey wyżey opisane.

